

การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

COMMUNITY BUDDHIST ECONOMY MANAGEMENT OF
SANGHA ADMINISTRATORS IN CHONBURI PROVINCE

พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ (รักษ่วงคณา)

ดุขฎฐฎีฬนัฎนี้เป็ญส่วนหนึ่ญของการคึ่กษา
ตามหลั้ญสฎฎรปริญญญาพุทธศาสนตรดุขฎฐฎีบัณชฎิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณชฎิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๐

การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ (รักษ่วงคณา)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Community Buddhist Economy Management of
Sangha Administrators in Chonburi Province

Phrakhruwinaithorn Prasert Āsapo

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

(พระปลัดระพี นุทธิสาร, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ, ดร.)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

รศ.ดร.สมาน งามสนิท

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ)

- ชื่อคุณิพนธ์นิพนธ์** : การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ (รักษ่วงคณา)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรคุณิพนธ์บัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : พระอุดมสิทธินายก ผศ., ดร., ป.ธ. ๙ พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ),
 - : รศ.ดร. สมาน งามสนิท B.A., (Governmen), M.A., (Communication), พบ.ด. (การบริหารการพัฒนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ๒) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง และ ๒) ผู้ให้ข้อมูลหลักการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ๑) สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่าย ๒) การจัดการสินค้าในเขตชุมชนเนื่องมาจากคนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตสินค้า สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก ๓) วิธีการจัดการสินค้าชุมชนอย่างมีระบบปลูกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญจัดเป็นกลุ่มชุมชน และคุณธรรมให้เกิดขึ้น

๒. กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ๑) การทำสินค้าชุมชนของพระสังฆาธิการได้มีการได้มีการประชุมกลุ่มกำหนดเป้าหมายของการทำงานหรือทำกิจกรรมเพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนมีสินค้าของชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นเอกลักษณ์ ส่งเคราะห์ชุมชนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชน ๒) กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนเกิดจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจัดตั้งเป็นกลุ่ม ประชุม มีแผนงานทำงาน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบมีแบบแผน

๓. เสนอการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ตามหลักพุทธธรรม พบว่า

การบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนมาบูรณาการกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ๔ จึงสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการวางแผนตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) วางแผนปลูกฝังให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ๒) กำหนดเป้าหมายในการรักษาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน ๓) เลือกสมาชิกที่มีศักยภาพมีคุณภาพในการทำงาน ๔) การใช้จ่ายที่เหมาะสม ๕) วางแนวทางของกลุ่มและสินค้าเพื่อรองรับความเจริญในอนาคต ๖) ศึกษาพัฒนานวัตกรรมรูปแบบใหม่รองรับตลาดในอนาคต

๒. ด้านการจัดองค์กรตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) ประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำ ๒) สมาชิกหมั่นรักษาตรวจตราดูแลเอาใจในองค์กร ๓) ยกย่องสมาชิกที่มีคุณธรรม ๔) กำหนดหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสม ๕) ปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบในการะงานของสมาชิกในกลุ่ม ๖) เพิ่มปริมาณและความหลากหลายของเนื้องานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ

๓. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) กิจกรรมส่งเสริมความขยันในการทำงาน ๒) รักษาคุณภาพของสินค้า รักษาหน้าที่ในการทำงานให้ดี ๓) สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยเหลือกันในการทำงาน ๔) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้มีความพอเหมาะพอดี ๕) รักษาสมาชิกที่มีความสามารถโดยการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่ง ๖) จัดสวัสดิการและกองทุนประกันสังคมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่สมาชิก

๔. ด้านการอำนวยความสะดวกตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) เอาใจใส่ในสมาชิกในสินค้าให้มีมาตรฐาน ติดตามการผลิตสินค้าสู่ชุมชน ๒) ดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าตลอดจนดูแลรักษาสวัสดิการของสมาชิก ๓) ดำเนินงานในเรื่องการจัดวิทยากรที่มีคุณภาพแนะนำอบรมพัฒนาสมาชิกและสินค้า ๔) จำหน่ายสินค้าในราคาที่พอเหมาะพอดีไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ๕) กำหนดหน้าที่ของงานให้แก่สมาชิก สร้างความรับผิดชอบต่อสมาชิก ๖) ฝึกฝนสมาชิกให้มีความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๕. ด้านการกำกับดูแลตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) ดูแลในเรื่องของคุณภาพของสินค้าและสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม ๒) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้รางวัลกับสมาชิกที่มาทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นการรักษาคน รักษาหัวใจให้มีความตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น ๓) มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อลูกค้าและในหมู่คณะ ๔) กำกับดูแลการทำงานของสมาชิกตามกำลังความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ๕) สร้างความไว้วางใจของให้กับสมาชิกในกลุ่ม โปร่งใสตรวจสอบได้ ๖) เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ เสนอความคิดเห็นในตัดสินใจปัญหาสำคัญ

Dissertation Title: Community Buddhist Economy Management of Sangha Administrators in Chonburi Province

Researcher: Phrakruwinaitorn Prasert Asapo (Rakwongkana)

Degree: Doctor of Buddhism (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee:

Phraudomsittinayok, Assist. Prof. Dr., Pali IX, B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

Assoc. Prof. Dr. Sman Ngamsnit, B.A.,(Government), M.A.(Communication Arts), Ph.D.(Public Admin.)

Date of Graduation: March 21, 2018

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study general context of Buddhist community economy management of administrative monks in Chonburi Province, 2. To study the process of Buddhist community economy management of Sangha Administrators in Chonburi Province and 3. To propose the development of Buddhist community economy management according to Buddhaddhamma of Sangha Administrators in Chonburi Province.

Methodology was the qualitative research collected data from: 1) 18 key informants and 2) 10 participants in focus group discussion, purposefully selected from experts and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. General condition of Buddhist community Economy management of Sangha Administrators in Chonburi Province were: 1) general conditions of Buddhist community economy management was that Monasteries established Career Training Centers to train people in communities to produce local goods and monasteries helped distribution, 2) community product management, people in communities were skillful to produce products and developed the product to higher quality for sale to generate additional incomes in addition to primary income, 3) there were systematic community product management to awake local people to be aware of the importance of community grouping and community virtues.

2. Management process of Buddhist community economy of Sangha Administrators in Chonburi Province were: 1) formal meeting to set gargets and unique identity of community products by administrative monks, helping

communities to create products value for value adding, 2) the process of community product management by group-networking using monasteries as centers. Groups had regular meetings to formulate working plan with clear targets systematically.

3. Recommendations for Buddhist community economy management of Sangha Administrators in Chonburi Province according to Buddhadhamma could be concluded according Tittadhammikakathapayochana, virtues leading to temporal welfares, as follows:

1) Planning according to virtue; (1) planning for implanting the diligence among members of communities to work diligently, (2) set target for products standardization, (3) select qualified persons to work, (4) allowing members to spend money properly with book-keeping, (5) group planning to product development to meet the future progress, (6) study and develop new form of product to meet the future market.

2) Organizing according to the virtues for temporal welfares; (1) regular meeting, (2) members paid attention to Organization, (3) honoring virtuous members, (4) assigning proper duties for each members, (5) nourishing responsibility consciences for all members in the group and (6) adding more quantity of works for each positions.

3) Personnel management according Ditthadhammigatthapayachana; (1) activities to promote working diligently, (2) maintain product qualities and maintain working standard, (3) promoting working as groups to create harmony and group helping, (4) division of work for each member appropriately.

4) Directing according to Ditthadhammigatthapayachana; (1) regular follow-up production and quality of community products, (2) maintain product standard and welfares of personnel, (3) monitoring activities, inviting qualified resource persons to train members and develop the products, (4) selling products with fair prices, not taking advantages of consumers, (5) fixing duties and responsibilities for members, (6) training members in new and modern technologies.

5) Controlling according to Ditthadhammigatthapayachana; (1) maintain products quality and members welfares, (2) supporting working conditions of members, rewarding diligent members, creating morale and maintain good working members to promote good performance, (3) proper behavior to customers and members, (4) controlling members performances according to ones abilities, (5) creating trust, transparency and check ability among members (6) opening opportunity for participation in information access and decision-making in important problems.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีเพราะอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์ของอาจารย์ที่ปรึกษา พระอุดมสิทธินายก,ดร., ประธานกรรมการ รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าชี้แนะแนวทางและตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้คำแนะนำ โดยเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ พระมหาสุทินท์ สุนนฺโท,ดร., พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์, ดร.ประเสริฐ ทิลาว, ดร.ดร. พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัยและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และรัดกุมยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

กราบขอบพระคุณพระเถรานุเถระทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย พระครูพิพิธกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอบางละมุง, พระครูพิศาลชโรปมคุณ รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี, พระครูพิมลกิจจานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง, พระมหาบุญณภัสร์ ธิรปุญโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอนันทนิคม รูปที่ ๒, พระครูประทีปวรรัตน์ เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง, พระครูไพบุลธรรมคุณ เจ้าคณะตำบลคลองพลู, พระครูเกษมกิตติโสภณ เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต, พระครูธรรมจริยานุกูล เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ, พระปลัดศรีชล ชินธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม, พระนิพนธ์ นิภาธโร หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ

ขอเจริญพรขอบคุณ นางสงบ คชรัตน์ ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์, นางสมจิต ทรงโฉม ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่, นางลักขณา ปันมา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลบางเสร่, นายมารุต พิพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยกะปิ, นายคงฤทธิ บุญทา ผู้ใหญ่บ้านตำบลท่าบุญมี, อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร, อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดหนองซ้อ, อาจารย์รักดา บุญมา อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกรูปทุกท่าน ที่คอยให้คำปรึกษาและให้กำลังใจตลอดมา ตลอดจนทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้ดุชฎินิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี ประโยชน์ คุณค่า และความดีของดุชฎินิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บิดามารดา ครูอาจารย์ ที่เคารพและมีพระคุณอย่างสูง หากมีข้อผิดพลาดใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ (รักษวังคณา)

๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ฎ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฏ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน	๓๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๔๙
๒.๔ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน	๖๓
๒.๕ ข้อมูลบริบทวิจัย	๗๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๐
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๑๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๑๕
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๑๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๙

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๒๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๒๑
๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี	๑๒๑
๔.๒ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี	๑๓๑
๔.๓ การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม	๑๓๗
๔.๔ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๕๕
๔.๕ สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๕๘
๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๖๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๗๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๙
๕.๓.๑ เชนโยบาย	๑๗๙
๕.๓.๒ เชนปฏิบัติการ	๑๗๙
๕.๓.๓ สำหรับงานวิจัยครั้งใหม่	๑๘๐
บรรณานุกรม	๑๘๑
ภาคผนวก	๑๙๒
ภาคผนวก ก. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๙๓
ภาคผนวก ข. รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๒๐๐
ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๒๐
ภาคผนวก ง. รูปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๒๓๓
ภาคผนวก จ. รูปสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๔๘
ภาคผนวก ช. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๕๑
ประวัติผู้วิจัย	๒๕๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒.๑	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ	๑๓
๒.๒	ความหมายเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร	๒๐
๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับจัดการ	๒๓
๒.๔	ความหมายเกี่ยวกับชุมชน	๔๓
๒.๕	แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน	๔๗
๒.๖	ความหมายของพระสังฆาธิการ	๕๓
๒.๗	สรุปหน้าที่ของพระสังฆาธิการ	๖๐
๒.๘	ความสำคัญของพระสังฆาธิการ	๖๒
๒.๙	สรุปการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	๗๗
๒.๑๐	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ	๘๗
๒.๑๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชน	๙๕
๒.๑๒	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ	๑๐๒
๒.๑๓	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม	๑๑๒
๒.๑๔	สรุปวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี	๑๒๕
๒.๑๕	สรุปวิเคราะห์สาเหตุที่การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี	๑๒๘
๒.๑๖	สรุปวิเคราะห์วิธีการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี	๑๓๑
๒.๑๗	สรุปวิเคราะห์กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี	๑๓๔
๒.๑๘	สรุปวิเคราะห์การได้กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี	๑๓๗
๒.๑๙	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน	๑๔๐
๒.๒๐	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ด้านการจัดองค์กรการจัดการ	๑๔๓

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๒.๒๑	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ด้านการบริหารงานสมาชิก	๑๔๖
๒.๒๒	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ด้านการอำนวยความสะดวก	๑๔๗
๒.๒๓	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ด้านการกำกับดูแลสมาชิก	๑๕๑
๒.๒๔	สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรีในด้านการบริหารงานสมาชิก	๑๕๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๑๔
๒.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉลองราชสมบัติ ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราชพุทธศักราช ๒๕๓๙ และอรรถกถาภาษาไทย ใช้ฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ดังนี้

พระสูตรต้นตปิฎก

ม.ม. (บาลี)	สูตรต้นตปิฎก มชฌิมนิกาย มูลปณณาสกปาติ
ม.ม. (ไทย)	สูตรต้นตปิฎก มชฌิมนิกาย มูลปณณาสก(ไทย)
อง.อรรถก. (บาลี)	สูตรต้นตปิฎก องคุดตตรนิกาย อรรถกนิปาตปาติ

สำหรับการอ้างอิงเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้แบบ ๓ ตอนและ ๒ ตอน คือ เล่ม/ข้อ/หน้า/ และเล่ม/หน้า

ส่วนการอ้างอิงเลขที่อยู่หลังชื่อย่อ เช่น วิ.มหา. ๑/๒. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม ๑ ข้อ ๒ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมา วิถีชีวิตของคนไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันมาอย่างแนบแน่นทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาคนให้จิตใจ สว่างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้เกิดแก่ประชาชนพลเมืองด้วยดีตลอดมา มีหลักธรรมที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นคนดี สามารถควบคุม กาย วาจาใจ ได้อย่างดีงาม^๑ พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนในอดีตนั้นมีมากมายวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมแทบทุกด้านของหมู่บ้าน มีภิกษุเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชน กิจกรรมใดที่เป็นเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่หมู่บ้าน พระสงฆ์ก็มักเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอโดยยึดหลักว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือโดยเมตตากรุณาโดยพื้นฐานความจริงที่ว่าท่านเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนแห่งนั้น และจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยการดำรงชีพจากชาวบ้าน ซึ่งความเป็นอยู่ที่สุขสมบูรณ์ของหมู่บ้านก็ย่อมมีผลต่อความเป็นอยู่ของตัวท่านเองด้วยการนำหลักพุทธธรรมอันได้แก่หลักคำสอน หรือแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะหลักการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัยของบุคคล^๒ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมายเช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม^๓ วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขส่งผลต่อการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

ลักษณะชุมชนชนบทของไทย ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้ไม่น้อยแต่ลักษณะเฉพาะของชาวชนบทไทย คือ การมีความสัมพันธ์กันในชุมชนอย่างแนบแน่น เนื่องจากครอบครัวในชุมชนชนบทนั้นเป็นครอบครัวขยายที่ผูกพันกันอย่างใกล้ชิดพลังส่วนนี้จึงเป็นกลุ่มพลังที่

^๑ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๖๔/๔๓, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๖๔/๕๖

^๒ พระครูใบฎีกาโสภณ กิจจาโร (จันทร์เพ็ญ), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันของกลุ่มผู้สูงวัยในตำบลบ้านหว้าอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗.

ควรให้ความสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนในทุกชุมชน^๔ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของความรู้ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญสอดคล้องกับทัศนะที่เชื่อว่าในสังคมที่แรงงานมีความรู้และประสบการณ์สูง อีกทั้งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อที่จะเพิ่มคุณวุฒิอยู่ตลอดเวลา นั้น จะช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทั้งนี้เพราะสังคมซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ จะสามารถนำความรู้มาใช้คิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น^๕

นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศใช้แผนพัฒนาประเทศฉบับแรกเป็นต้นมา พระสงฆ์ไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ในช่วงทศวรรษแรกของการพัฒนาประเทศไทยโดยเฉพาะภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ได้พยายามสร้างเสถียรภาพในการปกครอง จึงได้เร่งรัดพัฒนาประเทศเพื่อสนองความต้องการของประชาชนทางด้านวัตถุ โดยการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อเสถียรภาพของรัฐบาลและเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ พระสงฆ์จึงได้มีส่วนมาช่วยงานพัฒนาชนบท โดยมีความคิดพื้นฐานที่ว่าเมื่อประชาชนได้รับการช่วยเหลือทางด้านวัตถุแล้วประชาชนจะไม่ศรัทธาต่อลัทธิตรงกันข้าม

บทบาทของพระสงฆ์ในโครงการพัฒนาชนบทจึงเน้นหนักในการแนะนำประชาชนในการพัฒนาทั้งทางด้านอาชีพ การศึกษาอนามัยและการก่อสร้างถาวรวัตถุอีกโครงการหนึ่งคือโครงการยกระดับศีลธรรมประชาชนโดยเฉพาะโครงการพระธรรมทูต จะอบรมให้ประชาชนเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนาพร้อมกับแนะนำแนวทางการพัฒนาทางด้านวัตถุไปด้วย^๖ ความเป็นจริงของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทซึ่งมีวิถีชีวิตที่เศรษฐกิจผสมผสานกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การครอบเศรษฐกิจทุนนิยมลงไปในสังคมชนบทไทย จึงไม่สามารถที่จะแก้ปัญห เศรษฐกิจได้ แต่กลับทำให้เสียสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายในครัวเรือนมีความรุนแรงยิ่งขึ้น^๗ ประกอบกับรูปแบบการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากการทำการเกษตรแบบเพื่ออยู่เพื่อกิน มาเป็นการเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเพื่อการค้าขายเป็นหลักไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานรากของความเป็นไทยและภูมิปัญญาไทย เดินตามแนวทางเกษตรกรรมเพื่อการพาณิชย์นำเอาเทคโนโลยีตะวันตกที่เน้นผลผลิตสูงมาใช้โดยละเลยการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพ^๘ จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความ

^๔ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟอร์เพช, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒๓.

^๕ ที. เมเยอร์, อนาคตของสังคมประชาธิปไตย, แปลโดยสมบัติ เบญจศิริมงคล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เอส. บี. คอนซัลติ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๗.

^๖ สมบูรณ์ สุขสำราญ, “บทบาทของพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม”, งานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๓๕.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) และคนอื่นๆ, วิถีชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

^๘ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ปฏิรูปเกษตรกรรมเพื่อความมั่นคงทางอาหาร : บทวิเคราะห์และการปฏิรูปทางนโยบาย, (สมุทรสาคร : พิมพ์ดี, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๙-๑๕๐.

ทันสมัย ส่งผลกระทบต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในชนบทไทย ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชนบทที่เคยพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีถูกทำลาย เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยมคนวัยแรงงานต่างอพยพเดินทางไปทำงานภาคอุตสาหกรรม สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอเกิดปัญหาสังคมตามมา^๙ นโยบายของรัฐบาลหลายๆ เรื่องเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่น นโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน เดิมมีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เท่านั้น แต่เมื่อมีเงินแล้วจะใช้เงินนั้นอย่างไร จะลงทุนอย่างไร ชาวบ้านทำธุรกิจไม่เป็น วางแผนการผลิต วางแผนการตลาดไม่ได้^{๑๐} การเข้าไปของกองทุนหมู่บ้านในลักษณะกระตุ้นให้ประชาชนร่ำกัญญาภูนี้ยืมสิน ทำให้เสียวินัยการออมทำลายระบบการออมของครัวเรือนและชุมชนที่มีอยู่แต่เดิม อย่างเช่นการออมทรัพย์ของชุมชน หลักคือจะให้สมาชิกเก็บออมจนถึงเกณฑ์ที่กำหนดจึงจะยอมปล่อยกู้ให้ ซึ่งคนที่มีคุณสมบัติเช่นนี้เมื่อผ่านการพิจารณาให้กู้จากกลุ่มออมทรัพย์แล้วก็เชื่อมั่นได้ว่าเป็นคนที่มีวินัยการออมสูง สามารถใช้คืนเงินกู้ได้แน่^{๑๑}

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ง่ายขึ้นอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดที่ทำให้ลูกหนี้เข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องให้ความช่วยเหลือหากหนีมีปัญหา จึงขาดความรับผิดชอบและนำไปสู่การก่อหนี้ด้วยคุณภาพ ซึ่งเป็นการสะสมความเสี่ยงต่อฐานะความมั่นคงของครัวเรือนและตัวสถาบันการเงินเฉพาะกิจเอง รวมถึงเสถียรภาพของระบบการเงิน^{๑๒} ทางออกคือควรจะต้องหาวิธีแก้ไขวงจรนี้ เพราะถ้าปล่อยให้ทำต่อไปเรื่อยๆ จะทำให้ประเทศเสียหายการที่รัฐบาลแจกเงินมากเกินไปส่งผลเสียกับประชาชน เพราะทำให้ประชาชนไม่รู้สึกร่วมมีส่วนร่วม และเป็นการสร้างความหวังว่ารัฐบาลจะให้ทุกเรื่อง หากสังคมไทยเป็นเช่นนั้นจะทำให้เศรษฐกิจมีปัญหา^{๑๓} สิ่งที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงก็คือการสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของบริจาคที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามกาลเทศะพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ได้ทำหน้าที่แบ่งเบาภาระให้กับรัฐบาลเป็นอันมาก ทั้งยังเป็นฐานให้เกิดความสงบสุขมั่นคงและช่วยเสริมในด้านการสวัสดิการทางสังคมแก่รัฐอีกทางหนึ่งด้วยจึงเห็นได้ว่า วัดมีความสำคัญต่อชาวพุทธในด้าน

^๙ กังสดาล อยู่เย็น, พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๑๐} “จับตาโครงการประชานิยม ท้องถิ่นขาดพี่เลี้ยงจัดการเงิน”, ประชาชาติธุรกิจ, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙, หน้า ๔๓.

^{๑๑} “กองทุนหมู่บ้าน ฝันร้ายประชานิยม”, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๙ [http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=949000007238 ดูข้อมูลวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๙]

^{๑๒} “แบงก์ชาติตีแผ่ กองทุนหมู่บ้าน-พักหนี้เกษตรกร”, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘, หน้า ๑.

^{๑๓} ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์, บทสัมภาษณ์ใน “ทีดีอาร์ไอ ชัดนโยบายแก้จน ทำชาวบ้านหนีบ้าน ปท. พังแน่”, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๙, หน้า ๑.

ต่างๆ อย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของประชาชนคนไทย และความรู้สึกนึกคิดของคนไทยส่วนใหญ่ด้วย^{๑๔}

จังหวัดชลบุรี เศรษฐกิจส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเกษตร มีผลิตผลทางการเกษตรออกมาเป็นจำนวนมาก นอกจากนำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวแล้วยังรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ ได้มีการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรในรูปแบบของสินค้าของชุมชน ในแต่ละพื้นที่ของแต่ละอำเภอนั้น พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสได้มีส่วนให้การสนับสนุนชุมชนนั้นๆ โดยการให้การอนุเคราะห์สงเคราะห์ชุมชน รวมถึงการจัดทำสินค้าในนามของวัดเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยการจัดการเกี่ยวกับสินค้าของชุมชนโดยอาศัยโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการ ในแต่ละอำเภอนั้นมีการบริหารจัดการต่างกัน ทำให้มีรูปแบบในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ส่งผลถึงกระบวนการในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนไม่เป็นระบบหรือไม่มีแบบแผน อันส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของพระสังฆาธิการได้จัดทำ เป็นเหตุทำให้ไม่สามารถทำเป็นกระบวนการที่มีความมั่นคงได้

จากปัญหาที่ได้กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี โดยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน อันเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาข้อมูลในการวิจัย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ควรเป็นอย่างไร

^{๑๔} พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน), ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร, รายงานการวิจัย (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม

๑.๔. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ หลักทฤษฎีธรรมมีกตตประโยชน์ ๔

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มของผู้ให้สัมภาษณ์ ออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง และ ๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากวัดตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน ๙ วัด ๑ สำนักสงฆ์ ได้แก่ ๑.วัดหนองปรือ ๒.วัดราษฎร์ศรัทธา ๓.วัดกุนทีธาร ๔.วัดหนองไก่อื่อน ๕.วัดเกาะแก้วคลองหลวง ๖.วัดคลองพลู(เก่า) ๗.วัดหนองซ้อ ๘.วัดสามัคคีบรรพต ๙.วัดหนองงูเหลือม ๑๐.สำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๑๐ เดือน

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการ หมายถึง กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ๕ ด้าน ๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์กร ๓) การบริหารงานบุคคล ๔) การอำนวยความสะดวก ๕) การกำกับดูแล เพื่อสนับสนุนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์ ๔

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง สินค้าที่ผลิตในชุมชนโดยมีวัดหรือพระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน

วิถีมุท หมายถึง การใช้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์ ๔ ในกระบวนการจัดการจัดการเศรษฐกิจชุมชน

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นและสังคม เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเศรษฐกิจของชุมชนในที่นี้หมายถึงเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

๑.๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีมุทพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีมุทของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑.๖.๓ ได้การพัฒนากิจการเศรษฐกิจชุมชนวิถีมุทของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖.๔ นำผลงานวิจัยการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีมุทของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ที่มีประสิทธิภาพนี้ เพื่อนำเสนอไปใช้ปรับปรุงการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีมุทของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” เป็นการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์และเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

- ๒.๑. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๔ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทการวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิด

๒.๑. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายของการจัดการ

จากการศึกษามีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าบริหารจัดการไว้หลายแนวคิด ดังนี้ คำว่า “การบริหาร” นั้น นอกจากใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Administration” ยังมีคำอีกคำหนึ่งที่ใช้แทนกันได้ คือ คำว่า “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ทางวิชาการจะเลือกใช้คำว่า “Administration” ก็ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ เหตุผลประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหน่วยงานในหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration”^๑ “การบริหาร” คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะการนำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resource) มาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร

^๑ สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

(Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเห็นว่าการบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ คือ^๒

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคคล ฉะนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือ (Collective Mind) เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังรวมกลุ่ม (Group Effort) ในอันที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
๗. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
๙. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการดำเนินงานขององค์การเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลวความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานการบริหารเป็นเครื่องชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญนำไปสู่ความก้าวหน้าการบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการนักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถ ของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวัน ของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมมีนักบริหารนักวิชาการและนักศึกษามากมายท่านได้ให้คำจำกัดความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^๓ “การบริหาร” เป็นการดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วยการวางแผน

^๒ สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๔๑.

^๓ Don Hellriegel, **Management**, third edition, (Addison-Wesley : Publishing Company .lmc., 1982), p. 6.

(Planning) การจัดการ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^๔

นอกจากนี้ “การบริหาร” ยังหมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์การอำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organization หมายถึง การจัดการ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการจะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อกันทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็มักบริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^๕

การบริหารถือเป็นกระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ จากการทำงานร่วมกันโดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ หรือกระบวนการออกแบบ และรักษาสภาพแวดล้อม ที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ ๖ M (Management Resources) ประกอบด้วย

๑. คน (Man)
๒. เงิน (Money)
๓. วัสดุดิบ (Material)
๔. เครื่องจักร (Machine)

^๔ ธนจรส พุนสีทธิ, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^๕ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

๕. วิธีการจัดการ (Method)

๖. ตลาด (Market)^๖

“การบริหาร” เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิก ขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมี ๘ ประการ ดังนี้^๗

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งมิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒. การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่าในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อนไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ตามส่วนการบริหารนั้น จะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๓. การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร ดังเช่นถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วยตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่าถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคมเช่นส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคม ภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนราคาครูซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้นเช่นสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔. การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคนมิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัดทั้งด้านกำลังกายกำลังสมองและเวลาจึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕. การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของเช่นผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความ

^๖ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^๗ สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

สามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหาร จึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖. การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิค ในการปฏิบัติโดยตรงแต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันได้แก่การวางแผนการจัดองค์การ

๗. การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไรได้ผลดีหรือไม่เพียงใด นั่นก็คือผลงานเพราะว่า ผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘. เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

การจะบริหารงานให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมการบริหารและวงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ชั้น ดังนี้^๘

๑. การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่

๑) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

๒) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำการ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

^๘ สมศักดิ์ สินธุระเวชย์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักราษฎร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘ - ๑๙๐.

๒) การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนง
แหล่งต่างๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๓) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓. การตรวจสอบ (CHECK) การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่
เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๒) การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน

๓) การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือ
ความล้มเหลวเช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

๔. การแก้ปัญหา (ACT) หาผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะ
ทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่
เค้พบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ

นอกจากวงจรควบคุมการบริหารแล้ว ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคงหนีไม่พ้นตัวผู้บริหาร
ซึ่งผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ
จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้
มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจ
ให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมใน
การทำงานของคนในองค์กร^๔

คำว่า “การจัดการ” (Management) เน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่
วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager)
จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงาน
อื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร^๕ งานบริหารจัดการ ยังหมายถึง ภาระหน้าที่
ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กรในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงาน
การจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กรและการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันในด้านของ

^๔ พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี, คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์
พริ้นตังแอนด์พลัสซิง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^๕ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, องค์กรและการจัดการ, หน้า ๑๘-๑๙.

ความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน^{๑๑}

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การบริหารงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารเป็นสำคัญ การขับเคลื่อนองค์กรจำเป็นที่จะต้องมีผู้บริหาร ในการบริหารสั่งการ การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

จากแนวคิดและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์และประมวลความหมายของการบริหารจัดการได้ ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ (๒๕๔๖, หน้า ๑๐)	การบริหารงานโดยทั่วไป หรือการบริหารราชการ จะใช้คำว่า “Administration”
สมพงษ์ เกษมสิน (๒๕๒๖, หน้า ๔๑)	“การบริหาร” คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะ ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นสากลดังนี้ ๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ ๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทำงาน ๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล ๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคคล
Don Hellriegel (1982, p. 6)	การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถ ของนักบริหาร

^{๑๑} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

ตารางที่ ๒๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธณจรส พูนสิทธิ์ (๒๕๔๑, หน้า ๒๐)	“การบริหาร” ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต)(๒๕๔๙, หน้า ๔.)	หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)
สมยศ นาวิการ (๒๕๔๔, หน้า ๗๘)	“การบริหาร” เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (๒๕๔๕, หน้า ๑๘)	- “การบริหาร” เป็นกระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ - “การจัดการ” เน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย
สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (๒๕๔๗, หน้า ๑๘๘ - ๑๙๐)	วงจรควบคุมการบริหาร มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้น คือ ๑. การวางแผน(Plan) ๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ๓. การตรวจสอบ (CHECK) ๔. การแก้ปัญหา (ACT)
พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (๒๕๕๐, หน้า ๒๕-๓๒)	ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๔๓, หน้า ๒๑-๒๒)	งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

๒.๑.๒ กระบวนการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการที่มีการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน มีการจัดลำดับก่อนหลัง ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ซึ่งกระบวนการ

บริหารจะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งกระบวนการบริหารได้มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ ดังนี้

การบริหาร (Management Functions) ประกอบด้วยขั้นตอน ๕ ประการ คือ^{๑๒}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงการของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

นอกจากกระบวนการบริหารใน ๕ ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระบวนการบริหารยังอาจเพิ่มขั้นตอนหรือกระบวนการให้มากขึ้น ดังเช่นกระบวนการบริหารที่มีตัวย่อว่า “POSDCORB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ ดังนี้^{๑๓}

^{๑๒}Price, Alan, **Human Resourec Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

^{๑๓}Luther Gulick and Lyndall Urwick, **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี และเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้กำหนดหลักการบริหารจัดการซึ่งเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญอย่างมากในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ขึ้น ๑๔ ประการ ดังนี้^{๑๔}

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยลได้เสนอว่าคนงานควรจะได้รับภาระมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้นหรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และฟาโยลได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของ แวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชาส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical

^{๑๔} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘-๖๙.

Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยได้กล่าวว่า คำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานเช่นการรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชาและทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยากและผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชามากจะโกรธ และอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคต ถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชาโดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการจำนวนที่ดีที่สุดในการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูง และพนักงานระดับล่างรวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลงและองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว และมีความยืดหยุ่นมากขึ้นภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆซึ่งแต่ละแผนกจะมี ระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้นเนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้นสำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสายซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชาแต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไรอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และคนงานในระดับล่างอย่างไรสิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่า จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกๆระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การองค์การใดที่ไม่มีแผนจะช่วยให้ขาดประสิทธิภาพ และขาดประสิทธิผลซึ่งจะไม่มีมุมมองไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคลแต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นที่ร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การซึ่งจะต้องมี

การติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมาย และแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้น เป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้น ในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคนและเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคตการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่ม ซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การเนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงานและความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุลซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมาสำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชาความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆคนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การและเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัส และแผนการแบ่งกำไรเป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงาน ได้การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล

เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรม และตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้าง และลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะและปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรขององค์กรการจ้างงานระยะยาว เป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จ ของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่า ผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์กรถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกคนหรือของทุกกลุ่มในองค์กร ในขณะที่องค์กรยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์กร และสมาชิกภายในองค์กร

๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กรที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ ตามลำดับชั้นภายในองค์กรและสิทธิในการสั่งการหรือการบริโภคนและความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ และมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหาร และคนงานโดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูง ก็จะทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง

สรุปได้ว่า การบริหารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น นอกจากผู้นำซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ แล้ว ขั้นตอนหรือกระบวนการในการบริหารยังคงมีความสำคัญไม่ต่างกัน เพราะการบริหารที่ขาดกระบวนการบริหารที่มีคุณภาพย่อมไม่อาจทำให้งานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ หรือถ้าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ก็อาจไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความอยู่รอดขององค์กรในที่สุด

จากแนวคิดและผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์และประมวลกระบวนการบริหารได้ ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๒.๒

ตารางที่ ๒.๒ แสดงความหมายเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Price, Alan (2004, p. 110)	การบริหาร มี ๕ ชั้น คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงานและการควบคุม
Luther Gulick and Lyndall Urwick (1937, pp. 37-38)	“POSDCoRB” ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและงบประมาณ
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (๒๕๔๕, หน้า ๖๘-๖๙)	<p>ขั้นตอนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ๑๔ ชั้น ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) ๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) ๕. การรวมอำนาจ (Centralization) ๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) ๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ๘. การออกคำสั่ง (Order) ๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) ๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) ๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) ๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps)

๒.๑.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

สำหรับการจัดการและการบริหารที่ได้ให้นิยามและความหมายมาแสดงไว้แล้วนั้น มีนักวิชาการได้แสดงแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ไว้มากมาย โดยสามารถแบ่งแนวคิด ทฤษฎีทางการจัดการได้ตามยุคสมัยที่นักวิชาการสร้างขึ้น โดยในงานวิจัยนี้จะนำมาแสดงเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเป็นหลัก

๑) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

การจัดระบบแนวความคิด ทางด้านการจัดการนั้นเริ่มต้นในช่วงที่มีการปฏิวัติทางอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ ระหว่างศตวรรษที่ ๑๘ และ ๑๙ และได้มีการปรับปรุงพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่ง แนวความคิดออกเป็น ๖ กลุ่มด้วยกัน คือ

๑. ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management School)
๒. ทฤษฎีการจัดการเป็นกระบวนการ (Management Process School)
๓. ทฤษฎีด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations School)
๔. ทฤษฎีด้านระบบสังคม (Social System School)
๕. ทฤษฎีด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical School)
๖. ทฤษฎีด้านระบบ (Systems School)

การจัดการโดยทั่วไปในปัจจุบัน มักจัดระบบแนวความคิด เป็นสองแนว คือเป็นวิทยาศาสตร์หรือเป็นศิลปะ (Management : Science or Art) การจัดการโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธี หรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน หรือเป็นลำดับรายการในการจัดการ ซึ่งในการจัดการนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ก่อนหลังจากจะต้องทำสิ่งใดก่อน และต่อๆ ไป จะทำอะไร ซึ่งจัดว่า เป็นหลักเกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการจัดการ จะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน มีนักวิชาการด้านการบริหารหลายท่านได้ให้แนวคิดดังนี้ การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ การที่กล่าวว่าการจัดการเป็นศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ (Management is Science) ก็เพราะองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้มามีลักษณะเป็นระบบและหลักการต่างๆ ได้ผ่านกระบวนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจากผู้จัดการ และนักวิจัยจำนวนมาก และความรู้เหล่านี้ยังได้มีการศึกษาพัฒนาปรับปรุงจากหลักฐานการสังเกตและการทดลองอยู่เรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ตามความรู้ที่ได้มาไม่ได้มีลักษณะเที่ยงตรงเหมือนกับวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เช่น เคมี ฟิสิกส์ และการที่กล่าวว่า การจัดการเป็นศิลปะด้วยนั้น (Management is Also an Art) เนื่องมาจากการจัดการเป็นวิธีการ นำความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญศึกษาไปประยุกต์ให้องค์การบรรลุผลดังที่ปรารถนา จนมีผู้กล่าวว่า การจัดการเป็นศิลปะของศิลปะ (Management is The Art of Arts) ก็เพราะการจัดการจะต้องใช้เทคนิค วิธีการจัดองค์การและนำความสามารถพิเศษของสมาชิกในองค์การ มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การ

ดังนั้น ผู้จัดการจึงได้รับสมญานามว่านักศิลปะ (Artist) เพราะจะเป็นผู้นำความรู้ที่ได้รับจากศาสตร์ของการจัดการมาดำเนินการจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัตถุเพื่อให้เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อองค์การให้มากที่สุด พัฒนาการของศาสตร์ ทางด้านการบริหารจัดการ จึงเป็นการ

รวบรวมความรู้เกี่ยวกับ หลักการของการบริหารจัดการ และวิธีการประยุกต์ความรู้เหล่านี้ มาใช้กับ องค์การลักษณะต่างๆ ในการนำหลักการบางหลักการไปประยุกต์ใช้อาจไม่เกิดผลดังที่ปรารถนา ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญที่ว่า การบริหารจัดการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ มนุษย์มีความซับซ้อน และแปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่จึงเป็นการยากยิ่งที่จะทำนายพฤติกรรมมนุษย์ได้อย่างเที่ยงตรงจึงจำเป็นที่จะต้องทำการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการนั้นๆ เพื่อให้ได้ซึ่งวิธีการและเทคนิคต่างๆ ที่ค้นพบระหว่างขณะที่ดำเนินการปฏิบัติ ผู้จัดการที่มีความรู้ เกี่ยวกับ ศาสตร์ของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีศิลปะในการประยุกต์ความรู้เหล่านี้ กล่าวในลักษณะ ง่ายๆ ก็คือ วิทยาศาสตร์สอนให้เรามีความรู้ มีวิชาการ แต่ศิลปะสอนวิธีการปฏิบัตินั่นเอง ฉะนั้น วิทยาศาสตร์และศิลปะ จึงเป็นสิ่งที่ประกอบซึ่งกันและกัน ให้เกิดภาพที่สมบูรณ์ขึ้นเปรียบเทียบเหมือน เหยี่ยวที่มีด้านหัวและด้านก้อย ต้องมีความสมดุลระหว่างด้าน ๒ ด้าน จึงจะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง ดังนั้น บุคคลที่มีความรู้ทางด้านการจัดการ และมีความสามารถ ในการจัดการ จะเป็นบุคคลที่น่าให้องค์การ ดำเนินไปในทิศทาง ที่ประสบความสำเร็จสูงสุด ผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จ จึงต้องเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ และนักศิลปะที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ ก็เพราะมีความรู้และ พัฒนาคำความรู้ใหม่ๆ หลักการต่างๆ อยู่เสมอ และที่เป็นนักศิลปะก็เพราะจะต้องรู้จักประยุกต์ความรู้ที่ ได้มาแก้ปัญหาในการจัดการบุคคล วัสดุ เครื่องจักร วิธีดำเนินการและการเงินในองค์การให้ดำเนินไป ได้ด้วยดี^{๑๕} การบริหารจัดการนั้น เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ ศาสตร์นั้นต้องรู้ (To Know) ในเนื้อหาทางการบริหารจัดการ ส่วนศิลป์เป็นการนำความรู้ไปปฏิบัติหรือทำ (To Do) ดังนั้น การจัดการจึงเป็นทั้งสองอย่างคู่กัน ผู้บริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ จึงมักเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์ และศิลปะในการบริหารจัดการอยู่ในตัวเอง^{๑๖} ผู้จัดการที่ดีควรยึดถือว่าการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และ ศิลป์ กล่าวคือ ผู้จัดการควรหมั่นศึกษาหาความรู้ในด้านการจัดการเพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามผลงาน การวิจัย ทฤษฎีและหลักการใหม่ๆ ตลอดจนพยายามใช้ความสามารถของตนเอง ปรับปรุงบุคลิกภาพ ของตนให้เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำอีกด้วย ซึ่งจะเห็นว่านักวิชาการชาวไทยส่วนใหญ่จะประยุกต์ แนวความคิดทั้งสองแนวเข้าด้วยกัน โดยมีนำเสนอความคิดเห็นเป็นประเด็นให้เห็น ได้อย่างเด่นชัด^{๑๗} ดังเช่นที่ได้แสดงทัศนะไว้ ได้แก่

๑. แต่ก่อนถือว่า การจัดการให้ได้รับผลสำเร็จนั้น เป็นศิลปะ หรือ ศิลป์ (Art) ในปัจจุบันนี้ การจัดการที่จะให้ได้รับความสำเร็จนั้น จะเป็นศิลปะการใช้ความสามารถหรือทักษะในการดำเนินงาน ให้ได้รับความสำเร็จมากกว่าอย่างอื่น

^{๑๕} พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุภา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๑๖} สุพจน์ บุญวิเศษ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร, (ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๑๗} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

๒. ในเชิงศิลป์นี้ถือว่า การจัดการจะสำเร็จหรือไม่แค่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะในการจัดการของผู้จัดการเป็นสำคัญ

๓. ต่อมาเรื่องของการจัดการนั้น ได้มีการศึกษาอย่างมีระบบและได้มีการคิดค้นหลักการต่างๆ ในการจัดการ และมีความจำเป็นในการปรับปรุงหลักการ ให้สอดคล้องกับความรู้ใหม่ๆ การจัดการจึงกลายเป็นศาสตร์ (Science) หรือวิทยาการ หรือเทคโนโลยี (Technology) สาขาหนึ่ง

๔. ในปัจจุบันนี้การจัดการเป็นศาสตร์ที่มีความก้าวหน้า มีการคิดค้น มีการวิจัยและพัฒนาไปอย่างกว้างไกลมาก

๕. แต่อย่างไรก็ตามทุกวันนี้มีการยอมรับอยู่ว่า แม้ว่าการจัดการหรือการบริหารนั้นเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งมีการศึกษากันอย่างมีระบบก็ตามและผู้ซึ่งได้รับความสำเร็จในการจัดการหรือการบริหารนั้นต้องอาศัยศิลปะอยู่มาก สมัยก่อนยอมรับว่าเป็นศิลป์เพราะเป็นเรื่องของความสามารถส่วนบุคคล สมัยนี้ถือว่าเป็นศิลป์เพราะเป็นเรื่องของความสามารถ และทักษะในการดำเนินงานมากกว่าอย่างอื่น ขณะเดียวกันปัจจุบันยอมรับว่าเป็นศาสตร์ด้วยเพราะสามารถศึกษาได้อย่างมีระบบ และ มีการคิดค้นเป็นหลักการต่างๆ และนำไปปฏิบัติได้ผลจากการศึกษาแนวคิดที่ผ่านมาข้างต้น^{๑๘}

สรุปได้ว่า การจัดการนั้นเป็นทั้งวิทยาศาสตร์และศิลป์ศาสตร์ โดยขั้นตอนกระบวนการในการศึกษาหาความรู้อย่างมีระบบและได้มีการคิดค้นหลักการต่างๆ ในการจัดการและ มีการปรับปรุงหลักการให้สอดคล้องกับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอจัดเป็นวิทยาศาสตร์ ส่วนความสามารถและทักษะในการประยุกต์ เอาความรู้ หลักการและทฤษฎี ไปปรับใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์จากความรู้ที่ได้ศึกษามานั้นจัดเป็นศิลป์ศาสตร์ สามารถสรุปเป็นตาราง ๒.๓. ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับกับการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พยอม วงศ์สารศรี, (๒๕๔๒, หน้า ๓๕- ๓๖).	ระบบและหลักการต่างๆ ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาปรับปรุงจากหลักฐานการสังเกตและการทดลองอยู่ การจัดการจะต้องใช้เทคนิค วิธีการจัดการองค์การ การจัดการมาดำเนินการจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัตถุ

^{๑๘} บรรยงค์ โตจินดา, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาสน์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมคิด บางโม, (๒๕๔๕, หน้า ๖๑).	ผู้จัดการควรหมั่นศึกษาหาความรู้ในด้านการจัดการ หลักการใหม่ๆ ตลอดจนพยายามใช้ความสามารถ ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสม
สุพจน์ บุญวิเศษ, (๒๕๔๒, หน้า ๙).	การบริหารจัดการนั้น เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์นั้น ต้องรู้ในเนื้อหาทางการบริหารจัดการ ส่วนศิลป์เป็นการนำ ความรู้ไปปฏิบัติ การจัดการจึงเป็นทั้งสองอย่างคู่กัน ผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จ จึงมักเป็นผู้ที่มีทั้ง ศาสตร์และศิลปะการบริหารจัดการอยู่ในตัวเอง
บรรยงค์ โตจินดา, (๒๕๔๒, หน้า ๒๕).	การจัดการให้ได้รับผลสำเร็จนั้น เป็นศิลปะ การจัดการจะ สำเร็จหรือไม่แค่ไหนขึ้นอยู่กับความสามารถ การ จัดการนั้น ได้มีการศึกษาอย่างมีระบบ การจัดการเป็น ศาสตร์ที่มีความก้าวหน้า ระบบและมีการคิดค้นเป็น หลักการต่างๆ

๒) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการ

ทฤษฎี หมายถึง แนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์มีการทดสอบ และ
การสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ ทฤษฎีเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
เป็นข้อสรุปอย่างกว้างๆ ที่พรรณนาและอธิบายพฤติกรรมในการจัดการองค์การทางการศึกษาอย่าง
เป็นระบบ ถ้าทฤษฎีได้รับการพิสูจน์บ่อยๆ ก็จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มี
เหตุผล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติได้ ทฤษฎีมีบทบาทในการให้คำอธิบายเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์ทั่วไปและชี้แนะสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการจัดการองค์การที่นักวิชาการหลาย
ท่านได้เสนอไว้ โดยแสดงสรุปทฤษฎีตามช่วงระยะเวลา^{๑๙} ได้ดังนี้

^{๑๙} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐-๒๕.

ก) ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม

๑) แนวคิดของเฟรดริก ดับบลิว เทย์เลอร์ (The One Best Way)
๒) แนวคิดขององรี ฟาโยล (การบริหารงานตามหน้าที่ โดยกระบวนการจัดการ ๕ อย่าง หรือ POCCC)

๓) แนวคิดของไลน์ดัล เออวิกและลูเธอร์ กูลิค (POSDCoRB MODEL)

๔) แนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (องค์การแบบระบบราชการ)

ข) ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิมใหม่หรือแบบมนุษยสัมพันธ์

๑) แนวคิดของเอลตัน เมโย บิดาแห่งการบริหารงานแบบมนุษยสัมพันธ์

๒) แนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์

๓) แนวคิดของดักลาส แมคเกรเกอร์ ทฤษฎี X และ Y

๔) แนวความคิดของเฟดเดอริก เฮิร์ชเบิร์ก ทฤษฎี ๒ บ้างจ่าย (แรงจูงใจ)

ค) ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่

๑) ทฤษฎีระบบ IPOFE Input-Process-Output-Feedback-Environment

๒) ทฤษฎีการจัดการตามสถานการณ์

ง) ทฤษฎีองค์การยุคหลังใหม่หรือยุคไร้ระเบียบ

ก) ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม (The Classical Organization Theory)^{๒๐}

๑) ทฤษฎีการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ของเฟรดริก ดับบลิว เทย์เลอร์ จ่ายค่าจ้างต่อหน่วยแบบสองระดับ (Different Rate System) ซึ่งเป็นคนแรกที่จ่ายค่าจ้างเป็นรายชิ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้คนทำงานปรัชญาการจัดการของเทย์เลอร์^{๒๑} ได้แก่

๑. ทำการศึกษางานแต่ละส่วนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการทำงานแต่ละอย่าง

๒. ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการคัดเลือกและการฝึกอบรมพนักงานและมอบหมายความรับผิดชอบให้ เทย์เลอร์ กล่าวว่า ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือ จัดการบริหาร ธุรกิจ หรือ โรงงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เทย์เลอร์ มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักร ที่สามารถปรับปรุง เพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์การได้ แนวความคิดที่ว่า “The One Best Way” คือ ประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ ๓ อย่าง^{๒๒} คือ

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^{๒๑} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, <http://portal.in.th/kitsuntorn/pages/1288/> (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔.)

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๖.

๑. เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)
๒. ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)
๓. หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

ในงานวิจัยเรื่อง “เวลาและการเคลื่อนไหว” (Time and Motion Studies) เทย์เลอร์ เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีการแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน เทย์เลอร์ เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ

จากการศึกษาสามารถสรุปหลักทฤษฎีการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของเทย์เลอร์ได้ว่าประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๓ หลักการ คือ ๑. การแบ่งงาน (Division of Labors) ๒. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy) ๓. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive Payment)

๒) ทฤษฎีการจัดการการปฏิบัติการของ อองรี ฟาโยล

ทำงานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละคน

๓. มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและพนักงาน
๔. แบ่งงานและความรับผิดชอบในงานเป็นส่วนต่างๆ

เฟรดริก ดับบลิว เทย์เลอร์ (Frederick W. Taylor) วิศวกรชาวอเมริกัน เป็นผู้เสนอทฤษฎีการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการ ตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยนำแนวความคิดเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้ในการจัดการเป็นคนแรก ซึ่งแนวความคิดที่สำคัญ คือ แนวความคิดที่ว่า ค้นหาหนทางที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน (The One Best Way) โดยมองว่าการทำงานทุกอย่างในองค์การจะมีวิธีการที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว นอกเหนือจากนี้ เทย์เลอร์ ได้พัฒนาวิธีการ

อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการการปฏิบัติการ (Operational Management Theory) หรือนักวิชาการบางท่านถือว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่ด้วย รวมทั้งเป็นผู้เสนอทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) อองรี ฟาโยล เชื่อว่าการบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะและสนใจที่จะศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Managerial Activities) การบริหารงานตามหน้าที่โดยกระบวนการจัดการ ๕ อย่าง หรือ POCCC ซึ่งประกอบด้วย

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์การ (Organizing)
๓. การบังคับบัญชา หรือการสั่งการ (Commanding)
๔. การประสานงาน (Coordinating)
๕. การควบคุม (Controlling)

โดยทั้ง ฟาโยล และ เทย์เลอร์ จะเน้นที่ตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานและวิธีการทำงานว่าได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่จะไม่มองด้าน “จิตวิทยา”^{๒๓}

องรี ฟาโยล (Henri Fayol) เป็นนักอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศส มีประสบการณ์ด้านการบริหารองค์การของรัฐขนาดใหญ่ ได้นำเสนอหลักการที่เขาเรียกว่า หลักการจัดการ ๑๔ ประการ (Fayol's Fourteen Principles of Management) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๒๔} คือ

๑. การจัดแบ่งงาน (Division of Work) หลักการก็คือ การทำให้คนจำนวนมากที่ต้องมาทำงานร่วมกัน ได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ตามความสามารถ หรือความเชี่ยวชาญพิเศษของแต่ละคน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒. การมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)^{๒๕} ผู้จัดการต้องสามารถออกคำสั่งได้สอดคล้องกับ อำนาจหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้คำสั่งที่ออกไปนั้นมีความถูกต้องและเกิดความรับผิดชอบควบคู่กันไป เมื่อใดที่มีการใช้อำนาจหน้าที่ เมื่อนั้นความรับผิดชอบก็ต้องติดตามไปด้วย

๓. ความมีวินัย (Discipline) ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือพนักงานต้องเชื่อฟังและเคารพกฎเกณฑ์ขององค์การ การที่คนจะมีวินัยที่ดึ้นั้นเกิดจากความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายจัดการและคนทำงาน ทั้งนี้ เมื่อมีการทำผิดกฎระเบียบขององค์การ ก็จะมีผลทำให้ได้รับโทษ

๔. เอกภาพของสายบังคับบัญชา (Unity of Command) พนักงานหรือลูกจ้างทุกคนจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว สายบังคับบัญชาจะมีลักษณะเป็นทอดๆ ไป แต่ละคนจะรู้ว่าใครคือเจ้านายของตน

๕. เอกภาพในทิศทาง (Unity of Direction) แต่ละคนในกลุ่มกิจกรรมขององค์การจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน รับแผนเดียว และจากหัวหน้าคนเดียว

๖. ผลประโยชน์ของหมู่คณะจะต้องเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว (Subordination of Individual Interests to the General Interests) คนที่เข้ามาทำงานในองค์การนั้นจะต้องยอมรับว่าผลประโยชน์ขององค์การจะต้องมาเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว

๗. มีระบบค่าตอบแทนที่ยุติธรรม (Remuneration) คนทำงานแม้จะต้องเห็นแก่ผลประโยชน์ขององค์การเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว แต่องค์การก็ต้องหาหน้าที่จัดระบบค่าตอบแทนให้เหมาะสมแก่ความสามารถและเป็นไปอย่างยุติธรรม

๘. ระบบการรวมศูนย์ (Centralization) การรวมศูนย์ในที่นี้ หมายถึง ระดับของการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีส่วนในการตัดสินใจอย่างไร การจะกระจายอำนาจ หรือรวมอำนาจเพียงใดนั้น

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^{๒๔} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., **ทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, <http://portal.in.th/kitsuntorn/pages/1288> (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔.)

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ประเด็นจะอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะรวมศูนย์ได้ในแต่ละกรณี แนวคิดนี้ มองเห็นความจำเป็นขององค์การที่ต้องมีศูนย์รวมอำนาจ

๙. สายบังคับบัญชา (Scalar Chain) หมายถึง สายการบังคับบัญชาจากระดับสูงลงมาสู่ระดับต่ำสุด สายการสื่อสารติดต่อก็จะเป็นไปตามนี้ คือจะเป็นไปตามระดับชั้น อย่างไรก็ตามถ้าสายการบังคับบัญชาก่อให้เกิดการเสียเวลาล่าช้า ก็ให้มีการข้ามชั้นตอนได้ และทั้งนี้ต้องเป็นข้อตกลงระหว่างส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

๑๐. ความเป็นระบบระเบียบ (Order) หมายถึง คนก็ดี หรือวัสดุอุปกรณ์ทั้งหลายก็ดี จะอยู่ในที่อันเหมาะสมในเวลาอันเหมาะสม ความเป็นระบบระเบียบนี้ในส่วนหนึ่งหมายความว่า ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น คนงานป่วย ลางาน งานก็สามารถมีคนทดแทนได้ เพราะมีความเป็นระบบทำให้รู้งานกัน

๑๑. ความเท่าเทียมกัน (Equity) ในที่นี้ ผู้เป็นหัวหน้าจะต้องมีการตอบสนองต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีเมตตา และยุติธรรม การใช้อำนาจของผู้บริหารจะเป็นไปด้วยหลักการ มิใช่จะทำอะไรได้ตามใจ

๑๒. ความมั่นคง และสามัญฐานะของบุคลากร (Stability of Tenure of Personnel) ทั้งนี้โดยมองว่า การที่มีคนเปลี่ยนงานบ่อยๆ นั้นจะทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ ฝ่ายบริหารควรวางแผนงานให้สามารถมีการทดแทนกำลังคนกันได้ เมื่อมีตำแหน่งว่างลง

๑๓. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะทำงานออกมาได้ในระดับที่สูง

๑๔. วิญญาณแห่งหมู่คณะ (Esprit de Corps) การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีความราบรื่น และความเป็นปึกแผ่นในหมู่คณะ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของ **องรี ฟาโยล (Henri Fayol)** ที่ผ่านมาข้างต้นสามารถสรุปลักษณะสาระสำคัญหลักๆ ได้ดังนี้ หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือ การแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง ส่วนหลักสายบังคับบัญชา เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด โดยอาศัยหลักความเป็นเอกภาพของการบังคับบัญชา (Unity of Command) หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of Control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ ๖ คนที่จะอยู่ใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด ใช้การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ใช้หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชายืดยาวหลายระดับมากเกินไป และใช้หลักการแบ่งความรับผิดชอบ ระหว่างสายบังคับบัญชา และสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

๓) แนวคิดของไลนดัล เออวิกและลูเธอร์ กุลิก (POSDCoRB MODEL)

Luther H. Gulick and Lyndall Urwick เป็นผู้คิดรูปแบบการบริหารจัดการโดยมีการดำเนินกิจกรรม ๗ ประการ มาใช้ในการบริหารจัดการในวงการบริหารจะรู้จักการดำเนินการทั้ง ๗ ประการนี้ เป็นอย่างดี โดยมีคำย่อว่า POSDCoRB (Co คือคำเดียวกัน มีการนำรูปแบบการจัดการของทั้งสองไปใช้ในการจัดการองค์การสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง แนวความคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎี

การจัดการของทั้ง ฟาโยล (Henri Fayol) เทย์เลอร์ (Frederick W. Taylor) และเวเบอร์ (Max Weber)^{๒๖} การดำเนินงานกิจกรรมในการจัดการของกูลิค และ เออร์วิค (Luther H. Gulick and Lyndall Urwick) ซึ่งได้เสนอกิจกรรมสำหรับการจัดการไว้ ๗ ประการ ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า POSDCORB กิจกรรมสำหรับการจัดการนี้ได้สรุปไว้ในหนังสือ “Papers on The Science of Administration” ในปี ค.ศ. 1936 โดยมีวิธีการดำเนินงานกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงาน วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานและวิธีการปฏิบัติงาน ก่อนที่จะมีการปฏิบัติจริง

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ รวมถึงวิธีติดต่อประสานงานระหว่างกัน

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคคล การสรรหา การพัฒนาบุคคล และการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) หมายถึง การสั่งการหลังจากการพิจารณางานและติดตามผลการปฏิบัติ

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การสร้างความร่วมมือกันระหว่างบุคคลในตำแหน่งต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การแจ้งให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาทราบความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าในการดำเนินงานภายในหน่วยงาน

๗. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การทำโครงการจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชี และการควบคุมค่าใช้จ่ายให้รัดกุม^{๒๗}

จากการศึกษาแนวคิดของ ไลน์ดัล เออร์วิคและลูเธอร์ กูลิค (Luther H. Gulick and Lyndall Urwick) สรุปได้ว่าทั้งสองนั้นวางแนวทางการดำเนินงานตั้งแต่ก่อนก่อเกิดองค์การจนกระทั่งเป็นองค์การที่สมบูรณ์โดยให้ความสำคัญกับ การควบคุม การสั่งการ การประสานงานและการติดตามรายงานผล โดยมีการจัดงบประมาณเป็นส่วนสนับสนุน แต่หัวใจหลักของแนวคิดนี้น่าจะขึ้นกับการประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยต่างๆ และภาวะผู้นำของผู้เป็นหัวหน้า

๔) ทฤษฎีการจัดการแบบระบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์

นักสังคมวิทยา ชาวเยอรมัน ได้นำเสนอทฤษฎี การจัดการแบบระบบราชการ (Bureaucratic Management) แมกซ์ เวเบอร์ เห็นว่าเป็นลักษณะองค์การที่เป็นอุดมคติ ที่องค์การ

^{๒๖} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา <http://portal.in.th/kitsuntorn/pages/1288/> (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔.)

^{๒๗} พรนพ พุกกะพันธ์, ภาวะผู้นำและการจูงใจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๔), หน้า ๓-๔.

ทั้งหลายควรจะเป็น หากได้รับการพัฒนาในระดับที่เหมาะสม โดยสรุปแล้วแนวคิดการจัดองค์การของแมกซ์ เวเบอร์ มี ๖ ประการดังนี้^{๒๘} คือ

๑. องค์การต้องมีการจัดแบ่งงานออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้แต่ละส่วนงาน ได้มีโอกาสทำงานในส่วนที่ง่ายพอ และมีการกำหนดงานนั้นๆ ให้ชัดเจน และไม่สับสน (Division of Labor)

๒. องค์การนั้นต้องมีสายบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Authority Hierarchy) โดยสำนักงานหรือตำแหน่งต่างๆ ถูกจัดให้เป็นลำดับชั้น โดยสำนักงานและตำแหน่งงานที่อยู่ใต้หน่วยงานหรือตำแหน่งงานนั้นจะอยู่ภายใต้การดูแลในระดับสูงขึ้นไป

๓. ระบบการคัดเลือกคนนั้นต้องกระทำอย่างเป็นทางการ (Formal Selection) ทุกคนที่เข้าร่วมในหน่วยงานนั้น จะถูกคัดเลือกมาตามความสามารถและคุณสมบัติซึ่งแสดงให้เห็นได้ด้วยการฝึกอบรม การศึกษาที่ได้รับ และการจัดให้มีระบบการคัดเลือกหรือสอบคัดเลือกอย่างเป็นทางการ

๔. องค์การต้องมีระเบียบ และกฎเกณฑ์ (Formal Rules and Regulations) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถประกันความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ และการกำกับการทำงานของพนักงาน ผู้ทำหน้าที่ด้านการจัดการจึงต้องมีกฎเกณฑ์เอาไว้เพื่อเป็นการกำกับพฤติกรรมของทั้งสองฝ่าย

๕. ความไม่เลือกที่รักมักที่ชัง (Impersonality) ความจริงคำว่า Impersonality หมายถึง การไม่มีอะไรเป็นพิเศษเป็นการส่วนตัว ไม่มีการถือเอาสายสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นใหญ่ ไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ถ้าจะทำอะไรก็ต้องให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ได้มีการกำหนดเอาไว้

๖. การแยกระบบการทำงานออกเป็นสายอาชีพ (Career Orientation) โดยฝ่ายบริหารเองก็ไม่ใช่เจ้าขององค์การ แต่เป็นนักบริหารหรือนักจัดการที่เข้าสู่ตำแหน่งตามความสามารถของตน โดยแยกความผูกพันและความเป็นเจ้าของออกจากกัน คนทำงานแต่ละระดับก็ได้รับอัตราค่าตอบแทนอย่างเป็นระบบ มีการเลื่อนขั้น และการเติบโตภายในหน่วยงานได้ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้าน ข้อเสีย คือ สายบังคับบัญชา ยืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันต่อการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red Tape”^{๒๙} ในด้านข้อดี คือ ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้น ตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีปัญหา

ข) ทฤษฎีองค์การแบบดั้งเดิมใหม่ (Neo-Classic)^{๓๐}

๑) แนวคิดของเอลตัน เมโย บิดาแห่งการบริหารงานแบบมนุษยสัมพันธ์ เอลตัน เมโย (Elton Mayo) บิดาแห่งการบริหารงานแบบมนุษยสัมพันธ์ เอลตัน เมโยพยายามทดลองว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้คนทำงานอย่างเต็มที่ และกล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์มีส่วนในการที่จะทำให้คนทำงาน

^{๒๘} กิตติสุนทร เทียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, <http://portal.in.th/kitsuntorn/pages/1288/> (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

^{๒๙} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไทฉะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, หน้า ๑๙.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

มากหรือน้อย เป็นตัวกำหนดมาตรฐานในการทำงาน มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) การวิจัยหรือการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthorn Experiment) ที่ เอลตัน เมโย กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่ม แบบไม่เป็นทางการในองค์การ ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่า ความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาทดลองของเอลตัน เมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

๑. คนเป็นสิ่งที่ชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจ เป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน
 ๒. เงินไม่ใช่สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน
 ๓. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม มากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ค้ำที่อยู่ได้ค้ำใจอยู่ยาก ข้อคิดที่สำคัญ การตอบสนองคนด้านความต้องการศักดิ์ศรีการยกย่อง จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์”

๒) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ๕ ชั้นของอับราฮัม มาสโลว์

Abraham Harold Maslow เป็นผู้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ๕ ชั้น (Hierarchy of Needs) มาสโลว์ เป็นผู้วางรากฐานจิตวิทยามนุษยนิยม ได้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาของอเมริกาเป็นอย่างมาก ทฤษฎีของมาสโลว์มีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การตอบสนองแรงขับเป็นหลักการเพียงอันเดียวที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ มาสโลว์ มีความเชื่อว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการอันใหม่ที่สูงขึ้น แรงจูงใจของคนเรามาจากความต้องการ พฤติกรรมของคนเรามุ่งไปสู่การตอบสนองความพอใจ มาสโลว์ แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น ๕ ระดับด้วยกัน^{๓๐} ได้แก่

๑. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกายซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เสื้อผ้า
๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety or Security Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs or The Love and Belonging) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
๔. ความต้องการการยกย่องมีชื่อเสียง (Esteem Needs) หมายถึง ความปรารถนาที่จะมองตนเองว่ามีคุณค่าสูง เป็นที่น่าเคารพยกย่องจากทั้งตนเองและผู้อื่น ต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นตนมีความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ มีตำแหน่งฐานะ บุคคลที่มีความต้องการประเภทนี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง
๕. ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ตามสถานภาพที่แท้จริง และความสำเร็จของชีวิต (Self Actualization Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองตามสภาพที่แท้จริง เพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ (Self-Fulfillment) รู้จักค่านิยม มาสโลว์ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับ

^{๓๐} กิตติสุนทร เทียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

ความต้องการมนุษย์ไว้ดังนี้ ๑. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ๒. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมนั้นๆ อีกต่อไป ๓. ความต้องการของมนุษย์จะเรียงกันเป็นลำดับขึ้นตามความสำคัญ

จากการศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทฤษฎีที่จำเป็นสำหรับการจัดการองค์การทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ความเข้าใจในความต้องการของมนุษย์อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ในการจัดการองค์การจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นก็ขึ้นอยู่กับคนหรือพนักงานขององค์การ ผู้บริหารและผู้นำองค์การ ซึ่งต้องมีความเข้าใจในจิตใจมนุษย์เพื่อที่จะบริหารพนักงานและองค์การไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากความเข้าใจนี้ จะทำให้เราสามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้พนักงานแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างผลงานทางบวกให้กับองค์การนั่นเอง

๓) ทฤษฎี X และ Y แนวคิดของดักลาส แมคเกรเกอร์

Douglas McGregor เป็นผู้ซึ่งนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ซึ่งทฤษฎีนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีการมองต่างมุม แนวคิดของ แมคเกรเกอร์ทฤษฎี X และ Y มองว่าคนต่างกัน X มองคนในแง่ร้าย มองว่าคนขี้เกียจ คนเกียจคร้านชอบหลบหนีสถานเมื่อมีโอกาส ส่วน Y มองคนในด้านดี ชอบที่จะทำงานโดยธรรมชาติ ในความเป็นจริงของคนทุกคน ไม่มีใครที่จะร้ายอย่างไม่มีข้อดีเลย และในทางกลับกันก็จะมีใครที่ขี้เกียจกระทั่งไม่มีข้อดีเลย

ทฤษฎี X (Theory X) เป็นปรัชญาการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม โดยมองว่าพนักงานเกียจคร้าน ไม่กระตือรือร้น ไม่ชอบงานและพยายามหลีกเลี่ยงงาน

ทฤษฎี Y (Theory Y) เป็นปรัชญาการบริหารจัดการ โดยมองว่าพนักงานมีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาในการทำงานและไม่มีความเบื่อหน่ายในการทำงาน^{๓๒}

แมคเกรเกอร์ ได้เรียกร้องให้ผู้บริหารเปลี่ยนแปลงมุมมองมนุษย์จากมุมมองตามทฤษฎี X ไปเป็นมุมมองตามทฤษฎี Y แต่ผู้บริหารต้องปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับการทำงาน การบริหารงานตามแนวความคิดนี้ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่ามองคนในด้านไหนเพื่อความสะดวกของการบริหาร เช่น หากผู้บริหารมองคนในด้าน X ก็จะใช้การบริหารงานแบบเผด็จการ ควบคุมอย่างใกล้ชิดลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าหากผู้บริหารมองคนในด้าน Y ผู้บริหารก็จะใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็น ซึ่งปัจจัยทั้ง ๒ อย่างสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพ คือ X อาจจะเปลี่ยนเป็น Y หรือ Y อาจจะเปลี่ยนเป็น X ก็ได้ ทฤษฎี X และ Y ยังใช้ได้กับการมองผู้บริหารได้ด้วย คือ มองผู้บริหารเป็น ๔ แบบ^{๓๓} ดังนี้ คือ

แบบที่ ๑ Poor Manager ไม่สนใจทั้งคนไม่สนใจทั้งงาน งานก็ไม่สนใจคนก็ไม่สร้าง

^{๓๒} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไทวณะบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^{๓๓} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

แบบที่ ๒ Dictate Manager เน้นงานมาก เอาจริงเอาจังกับงาน งานต้องเสร็จ ไม่สนเรื่องของคน

แบบที่ ๓ Playboy Manager ใจดี ให้ความสนใจกับลูกน้องมาก ให้ความสนใจกับคน แต่ไม่ให้ความสนใจกับงาน ผู้บริหารประเภทนี้จะเป็นที่รักของลูกน้อง

แบบที่ ๔ Professional Manager คือ ให้ความสนใจทั้งคนทั้งงาน

นอกเหนือจากการมองผู้บริหารแล้วยังสามารถมองผู้ปฏิบัติงาน ได้ ๔ แบบเหมือนกัน โดยเอาความรับผิดชอบ และความรู้อ้างอิง หรือที่เรียกว่าวุฒิภาวะ (Maturity) ซึ่งมีองค์ประกอบสองส่วน คือ ความรู้ในงานที่ทำและความรับผิดชอบในงานที่ทำ เราสามารถแบ่งผู้ปฏิบัติงานออกได้เป็น ๔ แบบ คือ

๑. ลูกน้องที่ไม่มีความรู้ ความรับผิดชอบเลย (โง่-ขี้เกียจ)
๒. ลูกน้องที่มีความรับผิดชอบมาก แต่ไม่มีความรู้ (โง่-ขยัน)
๓. มีความรู้ แต่ไม่มีความรับผิดชอบ (ฉลาด-ขี้เกียจ)
๔. มีทั้งความรู้และความรับผิดชอบ (ฉลาด-ขยัน)

ซึ่งทั้ง ๔ แบบสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับหัวหน้า ว่ารู้จักพัฒนาเขาหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชื่อ วิลเลียม อูชิ (William G. Ouchi) ชาวญี่ปุ่นซึ่งได้เสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) อูชิ ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (University of California at Los Angeles) ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X และ Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดนี้ก็คือ องค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการ หน้าที่ของผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเป้าหมายขององค์กร ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กรเป็นบทสรุปเพื่อผสานสองทฤษฎีเข้าด้วยกันมีองค์ประกอบ ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุ ๒. การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ๓. การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ๔. การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๔) ทฤษฎี ๒ ปัจจัยแนวความคิดของเฟรดเดอริก เฮิร์ซเบิร์ก

Frederick Herzberg ทฤษฎี ๒ ปัจจัย (Two Factors Theory) คือ ปัจจัยสุขวิทยาหรือปัจจัยจูงใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจโดย เฮิร์ซเบิร์ก ได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจของคน ศึกษาโดยการสัมภาษณ์พนักงานในเรื่องของความพึงพอใจที่ได้รับจากการทำงาน ซึ่งทำให้ได้ผลสรุปว่า แรงจูงใจของมนุษย์จะประกอบด้วย ๒ ปัจจัย^{๓๔} คือ

๑. ปัจจัยสุขวิทยา (Hygiene Factors) หรือปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะทำให้มีกำลังใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน สวัสดิการ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงานขององค์กร เป็นต้น

^{๓๔} กิตติสุนทร เทียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

๒. ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) หรือปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการกระตุ้น ให้ผู้ปฏิบัติงานดีขึ้น เช่น การทำงานได้ด้วยตนเอง การทำงานบรรลุผลสำเร็จการได้รับคำชมเชยการได้รับการยอมรับนับถือจากคนอื่น ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบ เป็นต้น

ปัจจัยสุขวิทยานั้นจะเป็นแรงจูงใจที่สนองต่อความต้องการภายนอกของคน ส่วนปัจจัยจูงใจ จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อคน มากกว่าปัจจัยสุขวิทยา หรือพูดให้ง่าย ๆ ก็ต้องกล่าวว่า ปัจจัยสุขวิทยาจะทำให้คนพึงพอใจได้ในเบื้องต้นและจะมีผลต่อคนอยู่ไม่นานนัก ส่วนปัจจัยจูงใจจะก่อให้เกิดแรงจูงใจกับคนอยู่ได้นานกว่าปัจจัยสุขวิทยา ปัจจัยจูงใจที่ประกอบด้วย การที่คนทำงานจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การได้รับการยอมรับจากหัวหน้างานหรือคนรอบข้าง การที่ได้ทำงานอย่างเป็นตัวของตัวเอง การที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่องาน ที่ตนเองทำอยู่ การได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการเจริญเติบโตในวุฒิภาวะส่วนตัวขึ้นไปเรื่อยๆ นั้นจะทำให้ คนเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะตอบสนองความต้องการในจิตใจของคน และเป็นแรงจูงใจคนให้ทำงานได้ดีกว่าปัจจัยสุขวิทยา นอกจากนี้ เฮิร์ชเบิร์ก ยังกล่าวไว้อีกว่า ๑. องค์การควรจะทำให้คนทำงานที่ท้าทาย อย่างเต็มความสามารถ ๒. พนักงานที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มความสามารถจะ ต้องได้รับการเพิ่มความรับผิดชอบให้สูงขึ้น ๓. หากงานไม่มีความท้าทาย และไม่ทำให้คนทำงานได้อย่างเต็มความสามารถแล้วจะเกิดปัญหาในเรื่องของแรงจูงใจในการทำงาน

ค) ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ (Modern Management)^{๓๕}

แนวความคิดการจัดการองค์การสมัยใหม่นี้ ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดของทฤษฎี ๒ ยุคแรก โดยจะเป็นแนวความคิดที่เป็นการเพิ่มเติมขึ้นมาจากพื้นฐานเดิม เพื่ออธิบายทฤษฎีที่ยุคเดิมไม่สามารถอธิบายได้ แต่อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีสมัยเดิมทั้ง ๒ ยุค ทฤษฎีสมัยใหม่จะมีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็คือ ให้ความสนใจกับสาขาวิชาการต่างๆ หลายๆ สาขาวิชา เพื่อนามาอธิบายปรากฏการณ์ขององค์การ เช่น เอาวิชาเศรษฐศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ มาผสมผสานกัน หรือที่เรียกว่าสหวิทยาการ ในทฤษฎีองค์การสมัยใหม่จะมีลักษณะการจัดการองค์การย่อยๆ อยู่ ๒ ทฤษฎี คือ

๑) **ทฤษฎีเชิงระบบ** IPOFE Input-Process-Output-Feedback-Environment ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เสนอโดย ริชาร์ด จอห์นสัน ฟรีมอนต์ แคสต์ และ เจมส์ โรเซนสไวท์ (Richard Johnson, Fremont Kast and James Rosenzweig) ซึ่งมองว่าองค์การเป็นระบบๆ หนึ่งที่มีส่วนประกอบ ๕ ส่วนด้วยกัน ได้แก่

๑. Input สิ่งนำเข้าหรือทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารงานขององค์การ
๒. Process กระบวนการที่ใช้ในการแปลงสิ่งนำเข้าหรือทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารงานขององค์การ ให้ออกมาเป็นสิ่งส่งออก หรือ ผลผลิต หรือ การบริการ

^{๓๕} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., **ทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

๓. Output สิ่งส่งออก หรือ ผลผลิต หรือ การบริการ
๔. Feedback ข้อมูลย้อนกลับ แสดงถึงว่าผลผลิต หรือการบริการได้รับความพึงพอใจหรือไม่ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่กลับมาสู่กระบวนการของการนำเข้า (Input)
๕. Environment สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม ชุมชน วัด โรงเรียน หรือส่วนราชการ เป็นต้น

๒) ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์

ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory of Management)^{๓๖} พัฒนามาจากความอิสระ ที่ว่าองค์การที่เหมาะสมที่สุดควรจะเป็นองค์การที่มีโครงสร้าง มีระบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นจริง

ง) ทฤษฎีองค์การยุคหลังใหม่หรือยุคไร้ระเบียบ เนื่องจากปัจจุบัน ปัญหาทุกปัญหามีความสลับซับซ้อน มีตัวแปรมากมายทั้งตัวแปรที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจะทำงานตามระเบียบตามกฎเกณฑ์ไม่ได้ เราต้องใช้การบริหารแบบนอกรอบ หรือ เป็นการสร้างระเบียบใหม่ขึ้นมาใช้ในการบริหาร เพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑) การประยุกต์ส่วนประกอบขององค์การ

Henry Mintzberg ได้กล่าวถึงการแบ่งรูปแบบขององค์การไว้ว่าสามารถแบ่งออกได้หลายวิธี เช่น แบ่งตามลักษณะหน้าที่ขององค์การ แบ่งตามภูมิศาสตร์ แบ่งตามการจัดระเบียบภายใน แบ่งตามลักษณะกฎหมายที่จัดตั้งองค์การ แต่ในความเห็นของ เฮนรี มินท์ซ์เบิร์ก องค์การประกอบด้วยส่วนประกอบพื้นฐานสำคัญอยู่ ๕ ส่วน^{๓๗} คือ

๑. ฝ่ายปฏิบัติงานหลัก คือ สมาชิกองค์การ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก เช่น การผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ
๒. นักบริหารระดับสูง คือ ทำหน้าที่บัญชาการสูงสุด มีหน้าที่สำคัญคือ การดูแลให้องค์การทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น จัดสรรทรัพยากร แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ประเมินผลการทำงาน บริหารความสัมพันธ์ระหว่าง องค์การกับสิ่งแวดล้อม กำหนดนโยบาย
๓. นักบริหารระดับกลาง ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างผู้บริหารระดับสูง กับฝ่ายปฏิบัติงานหลัก
๔. ฝ่ายที่ปรึกษา ทำหน้าที่วิเคราะห์ ปรับปรุงและกำหนดมาตรฐานงาน เช่น ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ฝ่ายให้คำปรึกษา
๕. ฝ่ายสนับสนุน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ

^{๓๖} กิตติสุนทร เตียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., ทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔).

^{๓๗} อ่างแล้ว.

๒) รูปแบบขององค์การ

Henry Mintzberg ได้แบ่งรูปแบบขององค์การ โดยใช้หลักการพิจารณาว่า องค์การมีลักษณะและส่วนประกอบขององค์การเป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้ ๕ แบบ^{๓๘} คือ

๑. องค์การแบบเรียบง่าย มีส่วนประกอบสำคัญ ๒ ส่วน คือ ๑. นักบริหารระดับสูง และ ๒. ฝ่ายปฏิบัติงานหลัก เช่น ธุรกิจขนาดย่อม ร้านค้าต่างๆ ร้านขายวัสดุก่อสร้าง

๒. องค์การแบบระบบราชการ แบบเครื่องจักรกล เป็นไปตามแนวความคิดของแมกซ์ เวเบอร์ คือ องค์การแบบระบบราชการ ที่มีโครงสร้าง ๗ ข้อ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานที่เป็นบริษัทเอกชนและภาครัฐบาล เช่น กระทรวง ทบวง กรม กอง โดยจะพิจารณาได้จากการนำโครงสร้างทั้ง ๗ ข้อ มาจับและมีส่วนประกอบขององค์การครบถ้วนทั้ง ๕ ส่วน

๓. องค์การระบบราชการแบบวิชาชีพ รูปแบบคล้ายกับองค์การระบบราชการแต่มีเงื่อนไขตรงที่ว่า ฝ่ายปฏิบัติงานหลัก จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการอบรม มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ เช่น มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล โรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนก็ได้

๔. องค์การแบบสาขาที่มีการแบ่งโครงสร้างระดับกลางเป็นองค์การย่อยๆ องค์การรูปแบบนี้ผู้บริหารระดับกลาง จะมีความสำคัญมาก เพราะจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างสาขากับองค์การแม่ เช่น ธนาคารที่เป็นสาขา การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์ หรือหน่วยงานที่เป็นบริษัทข้ามชาติ ฯลฯ

๕. องค์การแบบโครงการ เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาและยืมตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ จากหลากหลายสาขาอาชีพมาทำงานร่วมกัน พอโครงการจบก็ส่งตัวกลับไป เช่น องค์การนาซ่า โครงการพระราชดำริ เป็นต้น

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administration) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ^{๓๙} คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากร ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

^{๓๘} สุนทร โคตรบรรเทา, รศ.ดร., **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๕-๑๑๘.

^{๓๙} วีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (เพชรบูรณ์ : บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม), หน้า ๖๗.

๔. การประสานงาน (Co-ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่นและเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกันโดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อการเปรียบเทียบผลงานที่เกิดขึ้นกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

๓. ปัจจัยหรือทรัพยากรในการจัดการ (Management Resources)

ปัจจัยทางการจัดการพื้นฐานเป็นที่ทราบกันมานานแล้วว่ามีอยู่ ๔ ประการ ที่เรียกว่า ๔ M's ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และ วิธีการดำเนินงาน (Method) การที่จัดให้ปัจจัยทั้ง ๔ นี้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการจัดการเนื่องจากการจัดการเกือบทุกอย่างจำเป็นต้องอาศัย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการดำเนินงาน เป็นส่วนสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานของระบบราชการหรือการจัดการในระบบธุรกิจของเอกชนก็ต้องอาศัยพื้นฐานเหล่านี้^{๕๐} แม้ว่าในปัจจุบัน ได้มีนักวิชาการบางท่าน พยายามจะเพิ่มปัจจัยในการจัดการเป็น ๖ หรือ ๗ ประการบ้าง โดยในส่วนใหญ่ที่เสนอว่ามีปัจจัยทางการจัดการ ๖ ประการหรือ ๖ M's^{๕๑} ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) วิธีการดำเนินงาน (Method) การตลาด (Market) และ เครื่องจักร (Machine) ส่วนนักวิชาการที่เสนอปัจจัยทางการจัดการ ๗ ประการ^{๕๒} ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) อำนาจหน้าที่ (Authority) เวลา (Time) ความตั้งใจในการทำงาน (Will) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Facilities) โดยมองเห็นว่าอำนาจหน้าที่และเวลาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการ เพราะหากบริหารจัดการเวลาไม่เหมาะสมตามประเภทของงานก็จะทำให้ไม่ได้รับประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีตามความต้องการมีนักวิชาการบางท่านเพิ่มปัจจัยไปถึง ๙ ประการก็มี แต่ปัจจัยทางการจัดการเดิม ๔ ประการนั้นก็ยังเป็นปัจจัยที่ได้รับการยอมรับกันมากที่สุด

^{๕๐} สุพจน์ บุญพิเศษ, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร*, (ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๕๑} สมาน รังสีโยกฤษฎ์ และ สุธี สุทธิสมบูรณ์, *หลักการบริหารเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๒๓.

^{๕๒} เอกวิทย์ มณีธรร, *ว่าที่ ร.ต., ดร., ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็ม.ที.เพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๘.

๔. ทักษะด้านการจัดการ (Management Skills)

งานของฝ่ายจัดการหรือฝ่ายบริหารจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการงานทางธุรกิจ สถานศึกษา โรงพยาบาลก็ตามแล้วต้องการการจัดการที่ดี ฝ่ายจัดการมักจะกล่าวว่า เขาจะประสบความสำเร็จเมื่อเขาสามารถทำให้บุคคลที่ร่วมงานซึ่งมีความชำนาญหรือความสามารถในเรื่องต่างๆ กันนั้นร่วมแรงร่วมใจกันทำงานในองค์การด้วยความราบรื่น หน้าที่สำคัญของฝ่ายจัดการ คือ ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีการประสานงาน การประนีประนอม การประเมินความคิดเห็นต่างๆ และนำความสามารถพิเศษของสมาชิกในองค์การ เพื่อให้ทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวฝ่ายจัดการสามารถพัฒนาและสร้างขึ้นมาได้ ทักษะที่จำเป็นที่ควรปลูกฝังและพัฒนาแก่ฝ่ายจัดการ^{๔๓} คือ

๑. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) เป็นการมุ่งหมายให้ฝ่ายจัดการมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการทำงานที่ใช้ฝีมือ^{๔๔} หรือที่ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) ได้กล่าวว่า เป็นเรื่องของการผลิตเป็นเรื่องของความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาอาชีพ การจัดการระดับต้น (Lower Management) จำเป็นต้องมีความสามารถด้านนี้มาก เพื่อสามารถเป็นที่ปรึกษาและสาธิตวิธีการต่างๆ ให้คนงานในกลุ่มที่ตนรับผิดชอบได้เรียนรู้ ทั้งนี้เพราะ คนงานที่อยู่ในระดับนี้ จะทำงานเกี่ยวกับการใช้ฝีมือ สำหรับการจัดการระดับกลาง (Middle Management) และการจัดการระดับสูง (Top Management) ต้องการทักษะด้านเทคนิคน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะพนักงานที่ตนต้องเกี่ยวข้องด้วยจะต้องทำงานระดับสูงขึ้นไป

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) งานด้านการจัดการทำกับมนุษย์โดยตรง ฉะนั้น การที่จะทำให้อุบัติการณ์ที่ร่วมงานกันอยู่ร่วมมือในการทำงานจำเป็นต้องเข้าใจเรื่องราวมนุษย์เป็นอย่างดี เข้าใจถึงสาเหตุต่างๆ ที่ผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในรูปต่างๆ มีความสามารถในการใช้วิธีการต่างๆ จูงใจให้สมาชิกในองค์การอยากทำงาน มีวิธีการที่สามารถโน้มน้าวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ร่วมงานให้มีทิศทางที่พึงประสงค์^{๔๕} ฉะนั้น ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ฝ่ายจัดการทุกระดับ จำเป็นต้องปลูกฝังและพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างดีจากสมาชิกในองค์การที่ตนรับผิดชอบ

๓. ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skill) ทักษะด้านนี้เกี่ยวกับความสามารถในการมององค์การในภาพรวมเป็นการพิจารณาหน้าที่ต่างๆ ในองค์การและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีต่อองค์การ ไม่ว่าจะเป็นการแปรเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจของฝ่ายจัดการเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะช่างงานขององค์การมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน อาทิ นโยบายการตลาดเปลี่ยนแปลงไปจะ

^{๔๓} พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุภา, ๒๕๕๒), หน้า ๓๗-๕๘.

^{๔๔} ภาวดี ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไตวณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๕๘.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗-๕๘.

ส่งผลกระทบต่อฝ่ายผลิต ฝ่ายบุคคลและฝ่ายการเงินตามมาด้วยทักษะด้านความคิดนี้จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดวิจารณ์ญาณ และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฉะนั้น ผู้จัดการระดับสูง (Top Management) จำเป็นต้องพัฒนาทักษะนี้ในระดับสูง คือ ทักษะด้านความคิดและลดหลั่นน้อยลงตามลำดับ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการจัดการ เป็นภารกิจและกระบวนการของผู้บริหารในการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ จัดการองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ประสานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม แนวคิด ทฤษฎีทางการจัดการมีสาระสำคัญ และขั้นตอนคล้ายคลึงกัน ผู้นำองค์การควรตัดสินใจเลือกแนวคิดที่เห็นว่าดีที่สุดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การของตนหรือต่อการทำงานของตนเป็นสำคัญ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

จากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนมีนักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนไว้หลายท่าน ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของชุมชน

การศึกษาเรื่องการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจก่อนการศึกษา คือ เรื่องของความหมายของชุมชน เพื่อให้เข้าใจกรอบแนวคิดเชิงความหมายของชุมชนว่ากว้างแคบหรือมีผู้นิยามความหมายของชุมชน เพื่อกำหนดกรอบความคิดของผู้ศึกษาที่มีต่อชุมชนให้กระจ่างชัดเจนเอง คำว่า ชุมชน ในสังคมไทยนั้นได้ถูกใช้ในความหมายที่แตกต่างกันไปอย่างหลากหลาย ตามแต่ทัศนคติของนักวิชาการและผู้รู้แต่ละคน ได้แก่ ความหมาย ตามพจนานุกรมในพจนานุกรม Webster's New Dictionary of the American Language ได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกัน มีอาณาบริเวณหรือเมืองที่มีกลุ่มคนอยู่รวมกัน และกลุ่มคนที่อยู่รวมกันนี้มีความสนใจในเรื่องต่างๆ คล้ายกัน ความหมายในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า ชุมชนหรือประชาคม^{๔๖} คือ

๑) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกันลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่ประสานงานในวงแคบกว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนถึงพื้นฐานความยึดเหนี่ยว เฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

^{๔๖} ไพรรัตน์ เตชะรินทร์ , นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: คัดดีโสภาการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

๒) ความรู้สึกและทัศนคติทั้งมวลที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม ความหมายที่นักสังคมวิทยาต่างประเทศให้ไว้ที่ควรนำมากล่าวถึง ความหมายที่นักสังคมวิทยาต่างประเทศให้ไว้ที่ควรนำมากล่าวถึง Robert M. Maclver (โรเบิร์ต เอ็ม.แม็คไควเวอร์) ให้ความหมายไว้ในหนังสือ Society, Its Structure and changes ว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน และสมาชิกทุกคน ได้ให้ความสนใจ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน มิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เฉพาะ แต่ให้ความสนใจโดยทั่วไป ซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วชุมชนนั้นอาจหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่ง^{๔๗} Roland Warran (โรแลนด์ วอร์แรน) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน ” หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้ายๆ กัน มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง^{๔๘} Cristient T.Onussen (คริสเตียน ที. โอนัสเซน) อธิบายว่า “ชุมชน” ได้แก่คนที่อยู่ร่วมกันในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน และมีความสัมพันธ์และโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์และโครงสร้างดังกล่าวมีวิวัฒนาการขึ้นมาจากระบวนการกลุ่มที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มทางดินแดน ทั้งนี้เพราะการพึ่งพาอาศัยกัน และการอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นภายในกลุ่มเกิดขึ้นได้เนื่องจากความสามารถของชุมชนอันเพียงพอในการควบคุมกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในขอบเขตทางดินแดน^{๔๙} “ชุมชน ” คือกลุ่มมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตภูมิศาสตร์ค่อนข้างที่แน่นอนและติดต่อกัน ตลอดทั้งมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วไปอย่างเดียวกัน เช่น มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และแบบแห่งการพูด”^{๕๐} สำหรับความหมายของชุมชนตามที่นักวิชาการของไทยได้ให้ไว้ ที่ควรนำมากล่าวถึงมี ดังนี้

นอกจากนี้แล้ว การที่จะมองว่าความเป็นชุมชนเกิดขึ้นนั้นจะพบเห็นได้จากสิ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนคือ หนึ่ง เกิดความสุข ซึ่งเป็นความสุขของคนที่มาาร่วมกันเพราะมีความเอื้ออาทรต่อกันมีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน สอง มีประสิทธิภาพที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้โดยง่าย อีกทั้งเป็นเครื่องพัฒนาวัฒนธรรม และการเมืองพร้อมกันในตัวด้วย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับทุกคนที่อยู่ในระบบ และสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติโดยต้องเป็นการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กันโดยผ่านทาง การปฏิบัติ (Interactive learning through

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

^{๔๘} จีรพรรณ กาญจนะจิตตรา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑.

^{๔๙} สมนึก ปัญญาสิงห์ , การพัฒนาชุมชน, (ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^{๕๐} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑.

action) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญเพราะทำให้เกิดปัญญา และการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ สาม มีการจัดการ ซึ่งการจัดการเป็นปัญหาที่ทรงพลัง ถึงขนาดมีคนกล่าวไว้ว่า การจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ให้เป็นไปได้ (Management makes the impossible possible) เรื่องการจัดการนี้ต้องมีความเข้าใจเชิงระบบ และองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกัน ว่าควรจัดการเชื่อมโยงอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นการจัดการต้องไปสร้างความรู้ที่จุดต่างๆ ให้เข้ามาเชื่อมโยงกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์^{๕๑}

Community มีความหมายในภาษาไทยว่า “ชุมชน ” ซึ่งบางครั้งช่วยให้เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับ “การรวมตัวของคน” เท่านั้น ถ้าพิจารณาในภาษาอังกฤษคำว่า “com” มีความหมายลึกซึ้งที่หมายถึง together คือการ (เดินทาง) ร่วมกัน และจะเห็นว่ามีคำที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงอีกหลายคำ^{๕๒}

Communal =	ของชุมชน, เพื่อชุมชน
Common =	ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย
Commune =	ความรู้สึกร่วมกันใกล้ชิด

จากคำในภาษาอังกฤษดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความหมายของชุมชนนั้นไม่จำกัดแน่นอนตายตัวอาจพิจารณาได้หลายแง่มุม อาทิ ปรัชญากายภาพ สังคมวิทยาจิตวิทยาในบางครั้งความหมายของชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่กับความหมายที่ให้มีความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ หรือบริเวณเล็กๆ ที่เรานึกถึงของหมู่บ้านเท่านั้น แต่บางครั้งความหมายของชุมชนอาจจะมีทั้งสิ่งเป็นรูปธรรมและนามธรรม “ชุมชน” เป็นคำที่มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางและใช้ในลักษณะแตกต่างกันออกไปจึงมีอาจกล่าวได้ว่า “ชุมชน ” เป็นคำที่มีความหมายแน่นอนตายตัวเพียงประการเดียว ดังนั้นถ้าเราปฏิเสธ ที่จะยึดติดกับความหมายแคบๆ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ก็ช่วยให้ทัศนะอันกว้างในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้หลายแง่มุมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาแนวคิดและความหมายของชุมชนในทัศนะของการพัฒนาชุมชน ก็ควรจะศึกษาถึงความหมายที่เป็นรากฐานและเอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกันสมาชิกของชุมชนต่อไปด้วย ชุมชน อาจมีความหมายเหมือนคำว่า “สังฆะ” คือชุมชน เป็นการรวมกันของบุคคลเพื่อประกอบกิจกรรมในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เพื่อให้มีชีวิตและหมู่คณะที่ดีงามเป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตร เพื่อการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ตีร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาหรือความเปลี่ยนแปลงที่ดี^{๕๓} ชุมชนแห่งกัลยาณมิตร คือการที่บุคคลมาอยู่ด้วยกันเริ่มตั้งแต่ผู้นำ “พระศาสดา” เป็นกัลยาณมิตร คือ ผู้ที่จะช่วยเกื้อหนุนผู้อื่นในการพัฒนาชีวิตได้ดี ให้เป็นชีวิตที่เจริญงอกงาม และผู้ที่มาอยู่ด้วย (พระภิกษุ) ก็มาช่วยกัน เอื้ออาทรต่อกัน ให้แต่ละบุคคลพัฒนาให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงามขึ้น เมื่อแต่ละบุคคลได้รับประโยชน์จากสังฆะ หรือชุมชน แต่ละบุคคลนั้นก็ต้องเป็น

^{๕๑} ชูชัย ศุภวงศ์, ประชาสังคม : วรรณชนกคิดในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

^{๕๒} ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^{๕๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) , การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๓๙), หน้า ๗๒.

ประกอบหรือส่วนร่วมที่ดีเพื่อช่วยให้เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อสังฆะหรือชุมชนด้วยเช่นกัน^{๕๔} ชุมชน คือกลุ่มชนซึ่งรวมกันโดยความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตามที่ทำให้แต่ละคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นในความหมายดังกล่าว เป็นการที่กลุ่มชนมีความรู้สึกนึกคิด ผลประโยชน์และผูกพันตามเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกันโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน^{๕๕} คำจำกัดความของชุมชน หมายถึง กลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ที่ร่วมกัน หรือการมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อหรือ ความสนใจร่วมกัน

กรมการพัฒนาชุมชนให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้^{๕๖} รวมกันในที่ใดที่หนึ่งโดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิด และสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสิ่งทีคล้ายๆ กัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น^{๕๗} สรุปได้ว่า “ชุมชนประกอบด้วยกลุ่มชนที่มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน รวมขึ้นเป็นชุมชนหนึ่ง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สถาบัน และกลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่เดียวกัน อยู่ใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน^{๕๘} ข้อสังเกตเกี่ยวกับชุมชน เป็นคำใหม่ในภาษาไทยเพราะไม่เคยปรากฏในพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ.๒๔๙๓ และสันนิษฐานว่าน่าจะเริ่มมีการใช้หลังจากนั้นเล็กน้อย โดยการแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Community” ในระยะที่วิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ตะวันตกได้เริ่มแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย เพื่อศึกษาชนบท และต่อมารัฐก็ได้ใช้คำนี้ หลังจากที่ได้อัตนัตนในการพัฒนาหมู่บ้าน จนมีการตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ คือ กรมการพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ.๒๕๐๕^{๕๙} ด้วยเหตุนี้ในระยะแรกชุมชนมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า บ้านหรือหมู่บ้านในภาษาไทยที่มีมาก่อนหน้านั้น ในฐานะเป็นหน่วยการปกครองที่มีขอบเขตแน่นอนภายใต้การควบคุมของรัฐ

จากความหมายต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอัน

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๑-๗๒.

^{๕๕} สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์, **พัฒนาชนบทในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรสาส์น, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

^{๕๖} กรมการพัฒนาชุมชน, **คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๗๗.

^{๕๗} ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคนอื่นๆ, **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

^{๕๘} จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, **การพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๕๙} กรมการพัฒนาชุมชน, **คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร**, หน้า

เดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๑) คน (People) คนเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของชุมชน หากปราศจากคนเสียแล้วจะเป็นชุมชนไม่ได้

๒) ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) คนที่อยู่ในชุมชนนั้นจะต้องมีความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสนใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน

๓) อาณาบริเวณ (Area) คนและสถานที่เกือบจะแยกกันไม่ได้ ต่างก็เป็นส่วนประกอบสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กันมีคนที่ต้องมีสถานที่ แต่การจะกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่ของชุมชนหนึ่งๆเป็นเรื่องยาก

๔) ปะทะสังสรรค์ต่อกัน (Interaction) เมื่อมีคนมาอยู่ร่วมชุมชนเดียวกันแต่ละคนจะต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยน และปฏิบัติต่อกัน

๕) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ความสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในชุมชนเป็นสิ่งที่ผูกพันให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น

๖) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ตลอดจนแบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน (Pattern of Community Life) ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงและเป็นรูปแบบเดียวกัน

สรุปได้ว่า ความหมายของคำว่าชุมชนมีความแตกต่างกันบ้างคล้ายคลึงกันบ้าง ตามสภาพทางสังคมนั้น ๆ เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ แต่กลุ่มบุคคลเหล่านั้น จะต้องมีความสนใจร่วมกัน (Common Interest) มีความสัมพันธ์กัน (Relationship) มีการกระทำระหว่างกัน (Interaction) มีความรู้สึก (Sense) และมีพื้นฐานชีวิตอย่างเดียวกัน มีสถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว เครือญาติ การเมืองการปกครอง ศาสนา ศิลปะ หรือมีวัฒนธรรมที่ตอบสนองความจำเป็นเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ เป็นต้น สามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๒.๔ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔ แสดงความหมายเกี่ยวกับชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๒)	“ชุมชน” คือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน และสมาชิกทุกคนได้ให้ความสนใจ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๓๙, หน้า ๗๑-๗๒)	“สังฆะ ” คือชุมชน เป็นการรวมกันของบุคคลเพื่อประกอบกิจกรรมในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เพื่อให้มีชีวิตและหมู่คณะที่ดำรงเป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตร เพื่อการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน

ตารางที่ ๒.๔ แสดงความหมายเกี่ยวกับชุมชน(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการพัฒนาชุมชน, (๒๕๔๖, หน้า ๗๗)	“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน
รัชนิกร เศรษฐสุโส, (๒๕๔๒, หน้า ๙๑)	“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกัน มีอาณาบริเวณหรือเมืองที่มีกลุ่มคนอยู่ร่วมกัน
ไพรัตน์ เตชะรินทร์, (๒๕๔๔, หน้า ๑-๒)	“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆกลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกันมีผลประโยชน์คล้ายๆ กันรวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้ายๆ กัน
ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, (๒๕๔๒, หน้า ๑๖๑)	ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน
ทงศักดิ์ คุ่มไต้มน้ำ และคณะ, (๒๕๓๔, หน้า ๔)	ผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดและสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสิ่งที่คล้ายๆ กัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกที่ว่าแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

๒.๒.๒ ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

ส่วนคำว่า “เศรษฐกิจ” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิตโดยผ่านกระบวนการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกัน และมีการใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรชุมชน หรือเอกชนร่วมกิจการและ/หรือช่วยกันดำเนินงานด้วยตนเองทั้งหมด หรือบางส่วนหรือรับช่วงงานไปทำจากเอกชนหรือกลุ่มองค์กรอื่น โดยการประสานทำงานกับพหุภาคีกับหน่วยงานหรือเอกชน และผู้คนในท้องถิ่นมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเหลือการผลิต การตลาด ทุน การจัดการรวมกันใน

เรื่องเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การค้าขาย การบริการ การท่องเที่ยวการพัฒนา ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดรายได้ส่งผลต่อคน ครอบครัว ชุมชน^{๖๐}

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การสร้างคนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถในการผลิต การแปรรูป การบริหารการจัดการในการประกอบอาชีพในภาค หน้าที่ และทำให้ชุมชนมีความสามารถ สร้างงานแลกเปลี่ยนผลผลิต มีรายได้มั่นคง มีการออม มีการนำ รายได้และเงินออมไปลงทุนในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้และการออมเพิ่มขึ้น^{๖๑}

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การประกอบสัมมาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกันในกลุ่มกิจกรรมการเกษตรต่อเนื่อง การเกษตรและนอกภาคการเกษตรในระดับครอบครัว เพื่อพอกิน พอใช้จากนั้น กิจกรรมลักษณะกลุ่มอาจขยายตัวสู่ ระดับชุมชน และสู่ ภูมิภาคในอนาคต ในการนี้ ได้เน้นจัดหมายเพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมของประเทศจะช่วยให้ สังคมไทยอยู่รอดปลอดภัยพร้อมจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในอนาคต^{๖๒}

เศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐาน ของตัวเองให้ เข้มแข็ง ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมคือ ชุมชน^{๖๓}

ดังนั้นคำว่า “เศรษฐกิจชุมชน” จึงหมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มี ลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภค เท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย^{๖๔}

ลักษณะเด่นของเศรษฐกิจชุมชนก็คือ เศรษฐกิจชุมชนจะไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน แต่จะเน้น ให้ความสำคัญกับความร่วมมือของคนในชุมชน และจะไม่มีการผูกขาดในกิจการใดๆ เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นในระบบเศรษฐกิจชุมชนจึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาความรวยกระจุก ตัวอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามในระบบเศรษฐกิจชุมชนหากเกิดปัญหาความ

^{๖๐} กรมการพัฒนาชุมชน, ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง , (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

^{๖๑} กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน, แนวทางการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕.

^{๖๒} คณะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

^{๖๓} ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓-๔๔

^{๖๔} Kemp, Jeremy, “The Dialectics of Village and State in Modern Thailand”, *Journal of Southeast Asian Studies*, 22 (2) (1991) : 312-326.

ยากจนขึ้นในชุมชนเมื่อไหร่แล้ว ความยากจนดังกล่าวจะกระจายตัวไปทั่วทั้งชุมชน ดังนั้นตัวชี้วัดเศรษฐกิจชุมชนจึงไม่อาจจะใช้แค่การนำเสนอเพียงตัวเลขอย่างเดียวเท่านั้น แต่ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการผสมผสานระหว่างตัวเลขทางเศรษฐกิจกับตัวชี้วัดทางสังคม และตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ด้วย

ในสภาพความเป็นจริงแล้วเศรษฐกิจชุมชนมักจะถูกมองว่าเป็นเศรษฐกิจนอกระบบเท่านั้นทั้ง ๆ ที่ควรถือว่าเศรษฐกิจชุมชนมีความสำคัญ และเป็นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจในส่วนรวมของประเทศ หากพิจารณากันให้ดีจะพบว่าระบบเศรษฐกิจชุมชนนี้มีสัดส่วนแรงงานมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งประเทศ แต่เมื่อคิดรายได้ที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจชุมชนกลับพบว่ามีค่าน้อยกว่าเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมที่กระจุกตัวอยู่แต่เฉพาะในเมือง หรือศูนย์กลางความเจริญเท่านั้น ซึ่งระบบเศรษฐกิจส่วนนี้ได้ดึงเอาประชาชนจากชุมชนในชนบทเข้าไปเป็นแรงงานเพื่อขับเคลื่อนความเจริญให้กับศูนย์กลางความเจริญดังกล่าวเป็นสำคัญ

เศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรง ก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศมีความมั่นคง แข็งแรง ตามไปด้วย โดยทั่วไปแล้วแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนนี้มีที่มาสำคัญอยู่อย่างน้อยสองแนวคิด ได้แก่ แนวคิดของมหาตมะคานธีที่สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจหมู่บ้านโดยเน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าหรือทดแทนการซื้อจากตลาด เน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือนให้เหลือน้อยลงซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มรายได้ที่มองไม่เห็นให้กับครัวเรือนนั่นเอง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง ให้รู้จักทำกินและทำขึ้นมาใช้เอง และอีกแนวคิดหนึ่งมาจากรัสเซีย ซึ่งเป็นขบวนการพัฒนาความร่วมมือของประชาชนในระดับชุมชนจนกลายเป็นพรรคการเมืองในที่สุด โดยใช้ชื่อว่าพรรคสังคมนิยมปฏิวัติ (Social Revolutionary) ในแนวคิดนี้มีนักคิดที่สำคัญชื่อ เอ. วิชายานอฟ (1888-1939) ที่เห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนเป็นอีกระบบเศรษฐกิจหนึ่งที่สามารถจัดระบบให้พึ่งพาตนเองและเป็นรากฐานสำคัญให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้^{๖๕}

Fitzgerald และ Leigh กล่าวไว้ว่าเป้าหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) เท่านั้น หากต้องรวมถึงการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต (living standard) ของประชาชน คำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม (equity distribution of development

^{๖๕} ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, (คณะเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘), หน้า ๒-๓.

benefits) และคำนึงถึงเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืน (sustainability)^{๖๖}นอกจากนี้ Fitzgerald และ Leigh ได้นำเสนอถึงแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นไว้หลายประการ เริ่มจาก (๑) กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุน การประกอบอาชีพและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างเป็นระบบ นโยบายเหล่านี้ควรเป็นรูปธรรม และมีการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายอย่างจริงจัง (๒) ควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือกันในการดำเนินงาน กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนมีอาจเกิดขึ้นได้ในเชิงเดี่ยว หากแต่ต้องเชื่อมโยงกับหน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการผลิตเป็นวงจรให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ฯลฯ เป็นต้น (๓) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่รองรับและเกื้อกูลกัน กล่าวคือ จะส่งเสริมเฉพาะด้านการผลิตโดยไม่คำนึงถึงการขาย การตลาด การจัดหาวัตถุดิบ หรือการขนส่งผลิตภัณฑ์ไม่ได้ ไม่เช่นนั้นอาจเกิดปัญหาคอขวดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และ (๔) ต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีทักษะและมีฝีมือที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับชุมชน และควรส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีทักษะที่เพียงพอในการประกอบอาชีพเพื่อดูแลตนเองได้ตามอัตภาพ

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน แต่จะเน้นให้ความสำคัญกับความร่วมมือของคนในชุมชน และจะไม่มี การผูกขาดในกิจการใดๆ ซึ่งจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในขณะเดียวกันยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ ๒.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน, (๒๕๔๑, หน้า ๒๕)	เศรษฐกิจชุมชน หมายถึงการสร้างคนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถในการผลิต การแปรรูป การบริหารการจัดการในการประกอบอาชีพในภาคหน้าและทำให้ชุมชนมีความสามารถสร้างงาน แลกเปลี่ยนผลผลิตมีรายได้มั่นคงมีการออมมีการนำรายได้และเงินออมไปลงทุนในกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างรายได้และการออมเพิ่มขึ้น

^{๖๖} Fitzgerald, Joan and Nancy G. Leigh, *Economic Revitalization: Cases and Strategies for City and Suburb*, (California : SAGE Publications, 2002), p. 224.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
คณะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, (๒๕๔๑, หน้า ๖๓.)	เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การประกอบสัมมาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกันในรูปแบบกิจกรรมในทาง การเกษตรเนื่องการเกษตร และนอกภาคการเกษตรใน ระดับครอบครัว เพื่อพอกินพอใช้จากนั้น กิจกรรมลักษณะ กลุ่มอาจขยายตัวสู่ระดับชุมชน และสู่ภูมิภาคในอนาคต ใน การนี้ ได้เน้นจัดหมายเพื่อให้คนมีความสุขและชุมชน เข้มแข็ง ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมของประเทศจะช่วยให้ สังคมไทย อยู่รอดปลอดภัยพร้อมจะเผชิญกับการ เปลี่ยนแปลงใดๆ ในอนาคต
กรมการพัฒนาชุมชน, (๒๕๔๗, หน้า ๒๑).	เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กร ชุมชน หรือเอกชนรวมกิจการและ/หรือช่วยกันดำเนินงาน ด้วยตนเองทั้งหมดหรือบางส่วนหรือรับช่วงงานไปทำ
ประเวศ วะสี, (๒๕๔๑, หน้า ๔๓-๔๔)	เศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึงเศรษฐกิจที่ คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวเองให้เข้มแข็ง ทั้งทาง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจพื้นฐาน ของสังคมคือชุมชน
ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, (๒๕๕๘, หน้า ๒-๓)	เศรษฐกิจชุมชนเป็นอีกระบบเศรษฐกิจหนึ่งที่สามารถ จัดระบบให้พึ่งพาตนเองและเป็นรากฐานสำคัญให้กับ ระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้
Kemp, Jeremy, (1991) : 312-326.	เศรษฐกิจชุมชน จึงหมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติ ทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การ ผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็น ส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ตารางที่ ๒.๕ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Fitzgerald, Joan and Nancy G. Leigh (2002 p 224).	กล่าวไว้ว่าเป้าหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) เท่านั้น หากต้องรวมถึงการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต (living standard) ของประชาชน คำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม (equity distribution of development benefits) และคำนึงถึงเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืน (sustainability)

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระสังฆาธิการตามโครงสร้างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึงพระสังฆาธิการว่า หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งหน้าที่ การงานเพราะได้ รับการมอบหมายจากพระผู้ใหญ่ ในการปกครองเขตปกครอง พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองกำกับดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ เป็นต้น มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ การจัดการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปด้วยดีถูกต้องตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ซึ่งพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษาวัด สมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธุระในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นต้น ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย แนวคิด เป้าหมาย ตำแหน่งการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนความหมายที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรีพบว่า พระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี มีหน้าที่กำกับดูแลบริหารคณะสงฆ์ จำนวน ๑๐ อำเภอ ในจังหวัดชลบุรี โดยกรมการศาสนา ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๗}

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้กล่าวถึงพระสังฆาธิการ^{๖๘} หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส เรียกว่าพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ^{๖๙} หมายถึงผู้ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ^{๗๐} หมายถึงหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดต่างๆเจ้าคณะตำบลเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญา
๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือแนะนำที่เป็นประโยชน์
๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม
๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น

^{๖๗} กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้าค่านำ.

^{๖๘} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖๐.

^{๖๙} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการกคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

^{๗๐} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ , **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐).

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา
๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด
๙. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์การเรียนภาษาไทย

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าว พระสังฆาธิการ^{๗๑} หมายถึงผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่าวัด มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึงศูนย์กลางแห่งการพระศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน
๒. ศาสนวัตถุ
๓. ศาสนบุคคล
๔. ศาสนธรรม
๕. ศาสนกิจ

พระสังฆาธิการ^{๗๒} หมายถึงพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยากรแก่ชาวบ้านทุกๆ ด้านได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณี ประชาชนที่จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวามารามกันมากขึ้น ซึ่งในผลิตผลที่ผ่านมามาทบาทและกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำพบว่าวัดมีความสำคัญอยู่ ๕ ประการดังนี้

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน
๕. วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน

พระสังฆาธิการ^{๗๓} หมายถึงกฎหมายคณะสงฆ์ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘

พระสังฆาธิการ^{๗๔} หมายถึง พระราชานุเคราะห์ และพระราชอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญในการจรรโลงองค์การคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยไม่มีกฎระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติหรือการจัดการองค์การ

^{๗๑} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒.

^{๗๒} ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

^{๗๓} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓) หน้า ๑๑.

^{๗๔} นิธิ เอียวศรีวงศ์, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๓), หน้า ๘๙.

ภายในของตนเองที่จะรักษาองค์กรของตนให้เป็นอิสระได้ โจรผู้ร้ายแอบแฝงเร้นเป็นภิกษุ ฯลฯ ก็ล้วนต้องอาศัยพระราชอำนาจชำระอลัชชีเหล่านี้ออกจากพระภิกษุสงฆ์ เพื่อบำรุงศาสนาวงศ์ให้บริสุทธิ์สืบมา พระมหากษัตริย์จึงทรงเป็นพระราชธุระสำคัญเกือบทุกรัชกาล การที่ทรงบริหารคณะสงฆ์จึงเป็นคุณประโยชน์แก่องค์กรคณะสงฆ์เอง เพราะทำให้รักษาศรัทธาของผู้คนได้สืบมาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้ขุนนางร่วมกับพระราชาคณะ ชำระพระภิกษุที่บวชโดยไม่เล่าเรียนบาลี ออกจากภิกษุสงฆ์เสียหลายร้อย เพราะพระสงฆ์ยอมอาศัยอุปถัมภ์ของชาวบ้านเลี้ยงชีพ ความมัวหมองในวัตรปฏิบัติที่แม้ไม่ถึงขั้นปาราชิกแต่เป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม ย่อมเป็นอันตรายต่อพระสงฆ์

พระสังฆาธิการ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ^{๗๕}

การบริหารจัดการถือว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ว่าพระสงฆ์ จะทำอะไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดหรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆพระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ^{๗๖}

พระสังฆาธิการ หมายถึงเป็นผู้มีบทบาททำหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้^{๗๗}

สรุปได้ว่า ความหมายของพระสังฆาธิการ หมายถึงภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่างๆ ภายในจังหวัดชลบุรี ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม นอกจากนั้น

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐.

^{๗๖} สิริวัฒน์ ศรีเรืองคง, พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ, สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๑,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑) หน้า ๒๐๖

^{๗๗} พระครูสันติธรรมมาภีร์ (นาควิไล), รวมบทความวิชาการ, โครงการสัมมนาวิทยานิพนธ์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔) หน้า ๒๓๙.

พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นการปกครองจำนวน ๑๐ อำเภอ ในจังหวัดชลบุรีซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๒.๖ ดังนี้

ตาราง ๒.๖ ความหมายของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒	พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส
สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, (๒๕๔๐)	พระสังฆาธิการ หมายถึงหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ
พระพุทธวรญาณ(ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๕๓, หน้า ๓๒.)	พระสังฆาธิการ หมายถึงผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด
พระพุทธวรญาณ(ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๕๓, หน้า ๓๒.)	พระสังฆาธิการ หมายถึงผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด
พระครูสันติธรรมมาภิรัต (นาควิไล), (๒๕๕๔ หน้า ๒๓๙.)	พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส
ชำเลือง วุฒิจันทร์, (๒๕๕๓, หน้า ๑๒.)	พระสังฆาธิการ หมายถึงพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุกๆ ด้าน
กนก แสนประเสริฐ, (๒๕๕๓ หน้า ๑๑.)	พระสังฆาธิการ หมายถึง กฎหมายคณะสงฆ์ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา๓๗และมาตรา ๓๘

ตาราง ๒.๖ ความหมายของพระสังฆาธิการ(ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
นิติ เอี้ยวศรีวงศ์, (๒๕๕๓, หน้า ๘๘.)	พระสังฆาธิการ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ

๒.๓.๒ แนวคิดที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี พบว่า พระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี มีหน้าที่กำกับดูแลบริหารคณะสงฆ์ จำนวน ๑๐ อำเภอ ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคมข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการและสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมืองกิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชนและกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย^{๗๘}

แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ว่าการที่พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนมากขึ้น ก็ยิ่งควรต้องตระหนักในสมณภาวะ และภาระหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

โดยมีการศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องไม่สร้างความเสื่อมทรามหรือสิ่งที่ไม่ดีงามแก่พระพุทธศาสนา^{๗๙}

^{๗๘} พระธรรมวรนายก (โอกาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙

^{๗๙} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรธรรม จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบปกครองดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

พระพุทธศาสนา มีหลักศาสนธรรมที่สามารถน้อมนำไปปฏิบัติ มีศาสนสถานไว้สำหรับ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีศาสนบุคคลคือ พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดเจตนาธรรมปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเผยแผ่พุทธธรรม ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่า เป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษทางสังคมได้รับการยอมรับนับถือ สังคมไทยให้ความเอื้อเฟื้อและแสดงความเคารพอ่อนน้อมต่อพระสงฆ์ เมื่อได้พบเห็นยังพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัยด้วยแล้ว มักจะได้รับการยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนอย่างมาก เมื่อพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนยิ่งทำให้ พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป หากพระสงฆ์ประพฤติในทางเสียหาย ก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมอง และประชาชนเสื่อมความศรัทธา เมื่อพระสงฆ์ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ คุณานุประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์นั้น^{๕๐}

พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยพระธรรมวินัยตัวบทกฎหมาย ระเบียบกฎ และข้อบังคับ ตลอดจนทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้นการตัดสินใจ หมายถึงการ อำนวยการเลือกตั้ง การชี้แนะงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้นและในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการ ลงไป พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณาการสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้นๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร ความคิด และการทำงานให้เกิดขึ้นนั้น จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งการของคณะสงฆ์หรือพระพุทธศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสส่วนเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียนช่วยจัดหาอุปกรณ์ การศึกษาจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนชนประถมศึกษามัธยมและอุดมศึกษาตามหลักการประกาศของมหาเถรสมาคมช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบและพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่^{๕๑}

การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตาม

^{๕๐} กรมการศาสนา , คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา), ๒๕๔๐) หน้า ๑.

^{๕๑} พระธรรมวรานายก (โสภาส นิสฺสิตฺเตสฺส), ธรรมปริทัศน์ ๔๖, หน้า ๕๙.

วัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ดังที่พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ พระสงฆ์ ใช้มาตรฐานการควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไม่มีความละอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระศาสนา^{๒๒}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือว่ามีผลต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ การดำรงอยู่ของคณะสงฆ์คือเป็นตัวแทนที่เป็นสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดแก่ พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย ดังนั้นการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็น เพราะนั่นคือการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นการเฉพาะ นอกจากจะเป็นไปตามพระธรรมวินัยแล้ว ยังได้มี แบบแผนตามที่ได้กำหนดขึ้นมาในประเทศไทยเป็นการเฉพาะอีกด้วย

๒.๓.๓ หน้าที่ของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี พบว่าหน้าที่ของพระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่างๆ ภายในจังหวัดชลบุรี ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมถึงตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นการปกครองจำนวน ๑๐ อำเภอ ในจังหวัดชลบุรี ตามกฎของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการ ไว้ดังต่อไปนี้

"พระสังฆาธิการ"เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนคือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิม

^{๒๒} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

แต่มีได้จัดเป็นองค์การซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้นๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ^{๘๓}

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการและ
๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการ

นิคมกรรม

(เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดความถ่วงดุลแห่งอำนาจดังเช่นกฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ อีกส่วนหนึ่ง แม้ในส่วนวัดก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ

๒.๓.๔ คุณสมบัติพระสังฆาธิการ

คุณความดีเฉพาะตัวของผู้จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการก็ดี ของผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่อไปก็ดี เรียกว่า "คุณสมบัติพระสังฆาธิการ" แยกเป็น ๒ คือ^{๘๔}

๑. คุณสมบัติทั่วไปกำหนดไว้ ๗ ได้แก่

- ๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- ๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- ๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

๒. คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง มีรายละเอียดแตกต่างกัน ดังความในกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๗, ๑๐, ๑๔, ๑๘, ๒๒, ๒๖, ๒๙, และ ๓๐ คุณสมบัติดังกล่าวนี้ คงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสูงไปกว่าที่กำหนดไว้เป็นการดียิ่ง และกำหนดตายตัวเฉพาะพรรษา นอกนั้นหากมีความจำเป็นผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

^{๘๓} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, หน้า ๖๐.

^{๘๔} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

๒.๒.๕ จริยาพระสังฆาธิการ

จริยาพระสังฆาธิการหมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตาม บัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการโดยมีบทบัญญัติดังนี้^{๘๕}

๑. จริยา

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้วแต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการคัดค้านคำสั่งดังกล่าว ในวรรคแรกให้ผู้สั่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตนวัน แต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๑ พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย"

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นตัวจริยาอันพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

^{๘๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕-๖

๒. การรักษาจริยา

นอกจากจะบัญญัติให้พระสังฆาธิการต้องรับปฏิบัติตามกล่าวคือ ต้องรักษาจริยาสำหรับตัวเองแล้วยังบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับ คอยควบคุมและพิจารณาลงโทษในเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาละเมิดจริยาดังบทบัญญัติข้อ ๕๒ และ ๕๓

ข้อ ๕๒ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชานั้นอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้ บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษตามควร

ผู้บังคับบัญชารูปใดไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทัณฑ์ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง"

๓. โทษฐานละเมิดจริยา

โทษที่พระสังฆาธิการจะพึงได้รับเพราะละเมิดจริยา มีหนักเบากว่ากันตามความละเมิดตามความในข้อ ๕๔ ดังนี้

ข้อ ๕๔ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่
- (๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่
- (๓) ดำหนิโทษ
- (๔) ภาคทัณฑ์

๔. การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ต้องยึดหลักเกณฑ์และวิธีการตามความในข้อ ๕๕ ดังนี้

ข้อ ๕๕ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้นจะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรงแม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ทุจริตต่อหน้าที่
- (๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน
- (๓) ชัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้^{๘๖}

สรุปได้ว่า การตัดสินใจด้านการบริหารของพระสังฆาธิการจะต้องอาศัยพระธรรมวินัย ทั่วยกกฎหมายระเบียบกฎและข้อบังคับตลอดทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้นการตัดสินใจหมายถึง การอำนวยการเลือกตั้ง การชี้แนะงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้นและในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไปพระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณา การสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้นๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจการติดต่อสื่อสารความคิดและการทำงานให้เกิดขึ้นนั้นจึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง สามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ สรุปหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการและแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) (๒๕๔๖, หน้า ๔๙)	การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) (๒๕๔๖, หน้า ๕๙)	หน้าที่ของพระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส ต่าง ๆ

^{๘๖} สบพันธ์ ชิตานนท์, “การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร”, **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

ตารางที่ ๒.๗ สรุปหน้าที่ของพระสังฆาธิการ(ต่อ)

นักวิชาการและแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) (๒๕๓๙, หน้า ๓๘)	การที่พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนมากขึ้นก็ยิ่งควรต้องตระหนักใน สมณะภาวะและภาระหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง
กรมศาสนา (๒๕๔๐, หน้า ๘)	พระพุทธศาสนา มีหลักศาสนาธรรมที่สามารถน้อมนำไปปฏิบัติ มีศาสนาสถานไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีศาสนابุคคล คือพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ (๒๕๔๗, หน้า ๘)	“พระสังฆาธิการ” เป็นนามบัญญัติตามคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน

๒.๓.๖ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณร ดูแลให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุและสามเณรมีจริยาวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนาและกระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการ

เป็นสำคัญเนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๗}

พระสงฆ์กับการบริหารจัดการ ถือว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะพระสงฆ์จะทำอะไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดหรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆพระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ^{๘๘}

สรุปว่า พระสังฆาธิการ เป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการจรรโลงไว้ซึ่งพระศาสนาและหลักธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระสังฆาธิการนอกจากจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ยังเป็นผู้มีส่วนช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและยังเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป สามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ ๒.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ แสดงความสำคัญของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๐, หน้า คำนำ)	พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองได้ก็แต่โดยอาศัยพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เหตุเพราะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน
สิริวัฒน์ ศรีเครือดง (๒๕๕๑, หน้า ๒๐๖)	พระสงฆ์มีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะมีปฏิปทาน่าเลื่อมใสใฝ่รู้ใฝ่คิดสามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ

^{๘๗} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

^{๘๘} สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, **พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ**, ในรวบรวมบทความสารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๖.

๒.๔ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการประยุกต์ใช้กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันจะทำให้คนสามารถอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งหลักพุทธธรรมไม่มีการจำกัดกาลเวลา สถานที่ บุคคลทุกระดับ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีหลักการ อันจะนำหนทางไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การบริหารบุคคล (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Materials) การจัดการ (Management) เป็นต้น สำหรับเนื้อหาสาระสำคัญตามหลัก ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑. แนวคิดหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมการประยุกต์ใช้กับการพัฒนารูปแบบการจัดการ ได้แก่ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มา ซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันตามนักวิชาการระบุ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันซึ่งผู้วิจัยได้เสนอตามที่นักวิชาการได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น^{๔๔}

ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ อุฏฐานสัมปทา คือ ความขยันหมั่นเพียร อารักขสัมปทา คือ การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด กัลยาณมิตรตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร และสมชีวิตา คือ เลี้ยงชีพตามสมควรแก่ กำลังทรัพย์ที่หามาได้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงานประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓) กัลยาณมิตรตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีให้เผ็ดเคืองหรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๔.

ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ^{๙๐} “คนที่จะเรียกได้ว่ารู้จักรู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็นใช้เงินเป็นเป็นคนที่ดี ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมนี้” และ “เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้ แล้วถึงโศกจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่าได้ใช้โศกะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้วถึงโศกจะเพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกันเป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี” ความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น มีหลักธรรม ๔ อย่างนี้ มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคม

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์^{๙๑} เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่างบ้าง เรียกว่า หัวใจเศรษฐี อู อ่า กะ สะ อาจเรียกสั้นๆว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะ (เนื่องจากอรรถแปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ข้าซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ๔ หมายถึง

ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นเพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ (๑) อภิวินัยสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เชนขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้

สรุปว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่ เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการ หรืออาชีพที่สุจริตถูกต้อง ทั้งทางกฎหมายและศีลธรรมผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้นเป็นผลที่ได้ทันตาเห็น ไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า

^{๙๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘

^{๙๑} พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตินฺ), ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน , **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑

๒.๔.๑. หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ

จากการศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ตามพระไตรปิฎกสำหรับการประยุกต์ใช้กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน อย่างมีคุณภาพ คือ ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันหมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริตถูกต้อง ทั้งทางกฎหมายและ ศีลธรรมผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่จะได้รับการประกอบกิจการจะเป็นเงินสิ่งของชื่อเสียงเกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญหรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า ผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้อันเป็นสิ่งที่บุคคลต่างๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถได้ มาซึ่งผลประโยชน์นั้นจะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการ และมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกวาธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันมีอยู่ ๔ ประการคือ อุฏฐานสัมปทา คือความขยันหมั่นเพียร อารักขสัมปทา คือการรู้จักรักษาทรัพย์ และประหยัด กัลยาณมิตตตา คือคบคนดีเป็นมิตร และสมชีวิตา คือเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น)ความขยันหมั่นเพียร(อุฏฐานสัมปทา) การที่เราจะได้สิ่งของเงินทองและชื่อเสียงเกียรติยศมานั้นเราจะต้องขวนขวายขยันหมั่นเพียรต่อสู้กับความยากลำบากถึงจะประสบความสำเร็จ เช่น ข้าราชการจะได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอันนำมาซึ่งเกียรติยศแก่ตนเองและวงศ์ตระกูลก็ต้องขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถนักเรียนจะประสบผลสำเร็จด้านการเล่าเรียนก็ต้องขยันหมั่นเพียรในการศึกษาหรือการกระทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อสร้างฐานะให้กับตนเองและครอบครัวก็เช่นกัน เราก็ต้องอาศัยความมานะอดสาหะและความหมั่นเพียรจึงจะได้ทรัพย์มาตามพระพุทธรพจน์ว่า^{๑๒}

“คนหมั่นในการทำงานไม่ประมาทจัดการงานเหมาะสม เลี้ยงชีพพอเหมาะรักษาทรัพย์ที่หามาได้มีศรัทธาถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำปราศจากความตระหนี่ซาระทางสัมปรายิกัตถประโยชน์

เป็นนิตยธรรม ๘ ประการดังกล่าวนี้ของผู้ครองเรือนผู้ มีศรัทธาอันพระพุทธรเจ้าผู้มีพระนามอันแท้ จริตรัสว่าน่าสุขมาให้ในโลกทั้งสองคือประโยชน์ในปัจจุบันนี้ และความสุขในภายหน้า บุญคือ จาคะนี้ ย่อมเจริญแก่คุณที่สละด้วยประการฉะนี้”

นอกจากอุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความหมั่นคือขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพอันสุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปาย วิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี การประกอบอาชีพการงานนั้นต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวมีความขยันในการทำงานตามหน้าที่ หรือตามอาชีพของตนโดยไม่เกียจคร้าน ไม่นั่งคุยหรือทำกิจอันใดที่ไม่เกี่ยวข้องข้องกับงานในหน้าที่จนทำให้เสียเวลาไปโดยไร้ประโยชน์

^{๑๒} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๙๗.

แม้บางครั้งการทำงานนั้นอาจไม่ใช่การหาทรัพย์โดยตรง เช่น การเป็นนักศึกษาที่มีหน้าที่ต้องศึกษาเล่าเรียนก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้บังเกิดผลดี โดยถือว่าเป็นหน้าที่ ในปัจจุบันแม้ยังไม่ได้ทรัพย์แต่การศึกษาก็เป็นเหตุเบื้องต้นที่จะนำไปสู่อาชีพการงานที่ดีในอนาคต หากนักศึกษาเป็นนักกีฬาด้วยนอกจากขยันตั้งใจเรียนแล้วนักศึกษาก็ต้องขยันหมั่นฝึกซ้อมกีฬาที่ตนถนัดด้วยอีกทางหนึ่ง เพราะกีฬากำลังพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพมีกีฬาหลายประเภทที่สามารถทำให้ หาทรัพย์ได้โดยสุจริต ด้วยแรงกายแรงใจของตนเอง เช่น อาชีพนักมวยนักฟุตบอลกอล์ฟลีลาศหรือจากการได้ไปแข่งขันในโอกาสต่างๆ เช่น โอลิมปิกเอเชียนเกมส์หากมีความขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมจะส่งผลให้ได้รับเหรียญทองและได้รางวัลเป็นทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากเป็นต้น จึงนับว่า ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานหน้าที่ที่รับผิดชอบจะทำให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันคือมีทรัพย์สินเงินทองสำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ดำรงชีพ

๒. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา)

การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (อารักขสัมปทา) หมายความว่าเมื่อเราขยันหมั่นเพียรพยายามสร้างอนาคตชื่อเสียงหรือหาทรัพย์มาได้ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ก็จะเสื่อมหรือหมดไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้นหมายถึงการหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่วหรือการมัวเมากับอบายมุข เช่น ไม่ดื่มสุราไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกประเภท เป็นต้นส่วนการรักษาทรัพย์นั้น หมายถึงการรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาดไม่ฟุ่มเฟือยรู้จักเก็บหอมรอมริบ ส่วนการประหยัดนั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุดดังพระพุทธพจน์ว่า^{๙๓}

“ดูกรภิกษุทั้งหลายที่อารักขสัมปทาเป็นไฉนกุลบุตรในโลก นี้มีโภคะที่หามาได้ด้วยความหมั่นเพียรสั่งสมด้วยกำลังแขนมีเครื่องโหล่โถมตัว ชอบธรรมได้มาโดยธรรมเขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูลด้วยทำไว้ในใจว่า ไฉนหนอพระราชาไม่พึงบริโภคทรัพย์เหล่านี้ของเรา โจรไม่พึงลัก ไฟไม่พึงไหม้ น้ำไม่พึงพัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่พึงลักไป ดูกรภิกษุทั้งหลายนี้ เรียกว่า อารักขสัมปทา”

นอกจากนี้การรักษาและประหยัดทรัพย์นั้น ยังหมายถึงการรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ไว้ในที่ปลอดภัยการใช้สอยทรัพย์ และสิ่งของอย่างประหยัดถนอมใช้ซ่อมแซม เมื่อชำรุดเสียหายดูแลรักษาและเก็บไว้เมื่อใช้เสร็จแล้วหรือรู้จักตัดแปลง ของที่ชำรุดให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นต้น อารักขสัมปทาคือการถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย หลักธรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่เข้าไปใช้เพื่อกามคุณ เพื่อรูปสกลินเสีย จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นได้ มั่งมีไม่ก็ช่วยยามก็กลับไปลำบากยากจนเพราะใช้ทรัพย์ไปในกามคุณและอบายมุขบ้างครั้งจนถึงกลับเป็นหนี้สินเสียทรัพย์และเสียเกียรติ มีนักกีฬาหลายคนที่ได้ทรัพย์มากมายจากการแข่งขันแต่ต้องพบกับความลำบากในบั้นปลายของชีวิตเหตุเพราะไม่มีธรรมในข้อนี้นั่นเอง

^{๙๓} อ.อ.ภ.ฐ. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๕๗.

๓. กัลยาณมิตรตตา (คบคนดีเป็นมิตร)

การคบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตรตตา) คนเรานั้นจะอยู่ในสังคมแต่เพียงลำพังไม่ได้จะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น บุคคลที่เราสามารถพึ่งพาอาศัยได้และมีความปรารถนาดีต่อเราหาได้ยาก ดังนั้นการเลือกคบคนจึงมีความสำคัญมากเพราะถ้าเราคบคนชั่วเป็นมิตรอาจทำให้เราตกไปอยู่ในทางที่ชั่วหรือพบกับความหายนะได้ตามพระพุทธพจน์ว่า^{๙๔} “ดูกรภิกษุทั้งหลายก็กัลยาณมิตรตตาเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในโลกนี้อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจาสนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นคุณุหบดีหรือบุตรคุณุหบดีเป็นคนหนุ่มหรือคนแก่ผู้ มีสมาจารบริสุทธิ์ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาศีล จาคะ ปัญญา ศึกษาสัทธาสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีลสมาธิสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ศึกษา จาคะ สัมปทา ตามผู้ ถึงพร้อมด้วยจาคะ ศึกษา ปัญญา สัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา ดูกรภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่ากัลยาณมิตรตตา”

ลักษณะของมิตรที่ดีมีดังนี้

๑. มิตรอุปการะได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาทช่วยป้องกันมิให้ทำชั่วช่วยป้องกันรักษาทรัพย์และชื่อเสียงของเพื่อนและสามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขได้แก่มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติช่วยปกปิดความลับของเพื่อน

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ได้แก่คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่วแต่แนะนำหนทางแห่งความดี ความเจริญให้แก่เพื่อน

๔. มิตรมีความรักใคร่ คือมิตรร่วมทุกข์ ร่วมสุขทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ไม่ทิ้งเพื่อน โต้เถียงคนที่ติเตียน เพื่อนรับรองคนที่สรรเสริญเพื่อนการคบคนดีเป็นมิตร รู้จักเลือกบุคคลที่จะคบหาว่าจะนำชีวิตของเราไปในทิศทางใด โดยเลือกเสวนาศึกษาแบบอย่าง ท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธาศีล จาคะ ปัญญา การคบมิตรตามหลักมงคล ๓๘ ประการในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มงคลแรกที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ปฏิบัติก็คือ การไม่คบคนพาลและมงคลถัดมาก็คือ ต้องรู้จักคบบัณฑิต คำว่าคนพาลและบัณฑิตเมื่อวิเคราะห์ให้แจ่มแล้ว จะพบว่าทั้งคนพาลและบัณฑิตภายใน คนพาลและบัณฑิตภายนอก คนพาลและบัณฑิตภายใน หมายถึงคนที่ปรากฏอยู่ในตัวเรา หากนักศึกษาสังเกตตัวเราให้ดี จะพบว่าบางครั้ง บางเวลาเราจะเกียจคร้านไม่อยากฝึกฝนไม่ อยากทำงาน ไม่อยากไปเรียนไม่ อยากทำความดี แต่อยากเที่ยวเล่น อยากนอนตื่นสาย อยากดื่มสุรา อยากเล่นไพ่ เล่นหวย เล่นการพนัน ฯลฯ นี่แสดงว่าคนพาลภายในตัวเราปรากฏขึ้นแล้ว แต่บางครั้งเราก็ขยันอยากไปเรียนอยากทำความดีไม่ อยากหนีเรียน ไม่อยากเล่นการพนันไม่ อยากร่วมวงสุรา ฯลฯ นี่แสดงว่าบัณฑิตภายในตัวเราได้ปรากฏขึ้นแล้ว ส่วนคนพาลและบัณฑิตภายนอก หมายถึงคนอื่นคนที่มาชักชวนเราไปทำเรื่องที่ไม่ดีไม่สมควรหรือเรื่องที่ดีที่สมควรต่างๆ หากบัณฑิตภายในตัวเราเองเข้มแข็ง คนพาลภายนอกก็ไม่อาจชักชวนเราไปได้ ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตรต้องเริ่มที่เราสร้างบัณฑิต และมิตรขึ้นภายในตัวเองก่อน เมื่อบัณฑิตหรือมิตรภายในตัวปรากฏแล้ว ก็จะสามารถเลือกเสวนากับบัณฑิตหรือมิตร

^{๙๔} อก.อภ.ก. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๙๗.

ภายนอกได้ ดังคำกล่าวที่เราได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิดคบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” และการสังเกตว่าผู้ที่ ตนคบหาด้วยนั้นเป็นคนพาลหรือเป็นบัณฑิต คือกัลยาณมิตรพึงสังเกตว่า ชอบชักชวนไปในทางฉิบหายเสียทรัพย์เสียเวลาเสียสุขภาพและทำเรื่องที่ได้รับประโยชน์หรือไม่เพราะหากเราไม่รู้ จักเลือกคบบัณฑิตคือกัลยาณมิตรแล้ว ย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เราต้องเสียทรัพย์ที่หามาได้นั้นและไม่สามารถปฏิบัติธรรมในข้ออุฐานสัมปทา

๔. สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ (สมชีวิตา) หมายความว่า ในการดำรงชีวิตนั้นไม่ควรใช้จ่ายทรัพย์อย่างสุรุ่ยสุร่ายการใช้จ่ายทรัพย์จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นหากเราต้องการให้ชีวิตสุขสบายก็ควรจะได้เงินสายกลางคือไม่มากจนฟุ่มเฟือยและไม่น้อยจนเป็นการตระหนี่ตามพระพุทธพจน์ว่า^{๔๕} “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมชีวิตาเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคะ และรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนคนชั่งตาชั่งหรือลูกมือชั่งตาชั่งยกตาชั่งขึ้นแล้ว ย่อมรู้ว่าต้องลดออกเท่านี้ หรือต้องเพิ่มเข้าเท่านี้ ฉะนั้นใดกุลบุตรก็ฉนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้ว เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากุลบุตรผู้มีรายได้น้อยแต่เลี้ยงชีวิตอย่างโอโถงจะมีผู้ว่าเขาได้ว่ากุลบุตรผู้นี้ใช้โภคะเหมือนคนเคี้ยวกินผลมะเดื่อ ฉะนั้น ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้ากุลบุตรผู้มีรายได้มากแต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคืองจะมีผู้ว่าเขาว่ากุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างอนาถาแต่เพราะกุลบุตรผู้นี้รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้ว เลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่าสมชีวิตา”

๒.๔.๒. ประโยชน์ของทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ

ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ อาจเรียกสั้นๆ ว่า ทิวฐธัมมิกัตถะ (เนื่องจากอรรถแปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนามีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ (๑) อุฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบ

^{๔๕} อง.อภุฎก. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๘๗.

ธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดีไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมโดย้อมดำรงตน เจริญ สนทนากับ บุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และ รายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้^{๙๖}

ชีวิตตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วน คือ ร่างกายกับ จิตใจหรือรูปกับนาม สองอย่างนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการปรุงของเหตุปัจจัยเหมือนกันกับ สิ่งทั้งปวงที่มีชีวิตอยู่และไม่มีชีวิต ล้วนจัดอยู่ในประเภทของสิ่งที่เรียกว่า สังขตธรรม ชีวิตคนเราก็เป็นสิ่งที่ มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นและเป็นไปตามกฎธรรมชาติ คือ ความเกิด แก่ เจ็บ และตาย อยู่ในโลก เช่นเดียวกับสัตว์โลกชนิดอื่นๆ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายหลักของศาสนาจึงมุ่งสืบค้นและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับชีวิตของคนเรา และแก้ปัญหาชีวิตโดยตรง ซึ่งถือเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องพิจารณาถึง สภาวะหรือสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้น ความจริงแล้วชีวิต คือ กระบวนการของการเกิดขึ้นและดับไปของทุกข์ ดังพระสูตรว่า “ความจริงทุกข์เท่านั้นย่อมเกิด ทุกข์ย่อมตั้งอยู่และเสื่อมสิ้นไป นอกจากทุกข์ไม่มีอะไร เกิด นอกจากทุกข์ไม่มีอะไรดับ” เป็นความสืบต่อกันแห่งสังขาร ธรรมล้วนๆ กระบวนการแห่งธรรมนี้ เกิดขึ้นและดับลงตามเหตุปัจจัย การนำหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของ พุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ (๑) การนำหลักอภิญ्ञานสัมปทามาแก้ปัญหา การขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงพ้นจากความช้วนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัด ระวังหรือ สำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้ กระทั่งชีวิตของเราไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ (๒) การนำหลัก อารักขสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิต การไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะ คนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำ มาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ (๓) การนำหลักกัลยาณมิตตตา มาแก้ปัญหาชีวิต การคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคล ผู้แวดล้อมที่ดี , ความรู้ จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้า ไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ , สิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่ดี และ (๔) การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็น สิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่ จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้ พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่าย สุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองนั้น ย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้ จักประหยัดทรัพย์ พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตาม สมควรแก่สภาพของตัวเองและครอบครัว

^{๙๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, หน้า ๓๙.

หลักการแก้จนตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์สูงและประหยัดสุด มุ่งเน้นประโยชน์สุขปัจจุบันอันเป็นที่ต้องการของบุคคลทั่วไปเนื่องจากสังคมไทยยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนมักจะทำให้ความเคารพยกย่องผู้ที่มีทรัพย์สินเงินทองและชอบเหยียบย่ำผู้ที่ต่ำต้อยด้อยกว่าตัว ต่อไปนี้ บุคคลใดต้องการร่ำรวยมีทรัพย์สินเงินทองและเกียรติยศชื่อเสียงจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรม ๔ ประการ หรือเรียกว่าหัวใจเศรษฐี อู อากะ สะ โดยจะต้องประพฤติปฏิบัติชอบดังต่อไปนี้

๑. อู ย่อมาจากคำว่า อุฏฐานสัมปทา แปลว่าให้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหาความรู้ หนักเอาเบาสูในหน้าที่ การงานที่ได้รับมอบหมาย กิจกรรมทั้งหลายต้องรู้จักรับผิดชอบ ทำงานทุกชนิดอย่างจริงจังตั้งใจ และขอให้ถือคติว่า งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงานมิใช่รอความสุขจากความสำเร็จของงานอย่างเดียวจะขาดทุน

๒. อากะ ย่อมาจากคำว่า อารักขสัมปทา แปลว่าให้ถึงพร้อมด้วยการรักษาคุ้มครองทรัพย์สินเงินทองที่ หามาได้ด้วยความขยัน หมั่นเพียรไม่ให้เงินทองรั่วไหลมีอันตรายระมัดระวังการใช้จ่าย สอยมิให้เปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ ตลอดจนรักษาหน้าที่การงานของตนเองไม่ให้เสื่อมเสียขอให้ยึดหลักการเก็บเล็กผสมน้อยหรือการเก็บหอมรอมริบ ซึ่งล้วนเป็นขบวนการเก็บรักษาทรัพย์สินเงินทองที่ได้ผลเป็นอย่างดี

๓. กะ ย่อมาจากคำว่า กัลยาณมิตรตตา แปลว่า การมีเพื่อนเป็นคนดีไม่คบคนชั่ว เพราะคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผลคบคนจึงต้องดูหน้าว่าเพื่อนเป็นคนดีที่มีลักษณะไม่เป็นคนปอกลอก ไม่ตีแต่พูดไม่หัวประจบและไม่เป็นคนชักชวนไปในทางฉิบหาย มีการดื่ม น้ำเมา เทียวกลางคืนมั่วเมาในการเล่นและฝึการพนันเข้าสิงจิตใจ

๔. สะ ย่อมาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ รู้จักกำหนดรายรับและรายจ่ายอย่าให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยหรืออวดคืด ขัดสนจนเกินไปให้รู้จักออมเงินออมเงินเอาไว้ ฉุกเฉินเมื่อไรจะได้ใช้เงินออมและขอให้ถือคติว่าความปรารถนาที่จะเห็นเมืองไทยปราศจากความยากจนนั้นเป็นไปได้ เพียงขอให้คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักหัวใจเศรษฐีสี่ประการ คือขยันหา รู้จักเก็บรักษา คบคนดี มีชีวิตพอเพียง ก็เพียงพอที่จะเยียวยาแก้ไขปัญหาความยากจนของคนไทยทั้งทางร่างกายและจิตใจได้อย่างแท้จริงสมความปรารถนาทุกประการ

หลักธรรม ๔ อย่างนี้ มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วยคือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มิเกียติมีชื่อเสียงมีคนเชื่อถือฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม

^{๙๗} ว่าที่ร้อยตรีวราราม สุวโสภา , “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรม”, ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตรศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘). หน้า ๖๗-๖๙.

๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต

๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อมและช่วยลดปัญหาสังคมได้

การเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่แบบพอดี สมรายได้มีให้ ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้มีรายได้เหนือกว่ารายจ่าย มีประหยัดไว้สำหรับบั้นปลายชีวิตจะได้ไม่ลำบาก “พึงเข้าใจระลึกไว้เสมอว่า”^{๔๘} การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษาและครอบครองโภคทรัพย์ ใวนั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหา และการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใดๆ มีได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้ แล้วต้องรู้จักจัดสรรทรัพย์นั้นโดยถือหลักการแบ่งทรัพย์ เป็น ๔ ส่วนที่เรียกว่าโภควิภาค” คือหนึ่งส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตนเลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง ได้แก่ บิดามารดาบุตรภรรยาและคนในปกครองมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานทำบุญตลอดจนบำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น สองส่วนใช้เป็นทุน ประกอบการงานสามส่วนเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกเมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้วการพัฒนาวัตถุก็เป็นไปได้ง่ายเพราะคนเป็นผู้หาคนเป็นผู้ใช้ ปัจจัยในการดำรงชีวิตถ้าคนรู้จักหาและรู้จักใช้ให้เป็นเศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น

การทำประโยชน์ปัจจุบัน หรือการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ภูมิจมิมักตลประโยชน์เป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้อง การกินการอยู่ ปัจจัยการดำรงของคน ถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี คนมีความอยู่ดีกินดี ต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวาย อยู่กับการปราบปรามเรื่องทุจริต สามารถพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าไป และเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนา คือการดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคน ให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะยาวนานปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจคือ ประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีค่าสูงสุดและเป็นปัจจัยมูลฐาน เป็นต้นทุนเบื้องต้น ถ้าคนทุกคนที่เป็นประชากรของชาติ มีหลักธรรมตามที่กล่าวมาก็ถือได้ว่า ประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพมีความสามารถในการประกอบอาชีพ และเป็นอาชีพที่สุจริต รัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพทางด้านเทคโนโลยี เพื่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตมีการศึกษาวิจัยค้นคว้านวัตกรรมให้ประชากรเกิดความชำนาญในวิชาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมบรรลุ ตามเป้าหมาย

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกเมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาวัตถุก็เป็นไปได้ง่าย เพราะคนเป็นผู้หาคนเป็นผู้ใช้ ปัจจัยในการดำรงชีวิต ถ้าคนรู้จักหาและรู้จักใช้ให้เป็นเศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น การพิจารณาด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงแล้วจะพบว่า การได้มาซึ่งปัจจัย ๔ เพื่อการดำรงชีพนั้น บุคคลต้องประกอบสัมมาชีพตามหลักอริยมรรค ซึ่งการประกอบอาชีพจะทำให้มีรายได้ มาสำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ สำหรับการดำรงชีวิตประกอบอาชีพที่สุจริตหรือสัมมาชีพได้แก่อาชีพต่างๆ ที่ไม่ผิดต่อหลักศีลธรรม เช่น การค้าขายสิ่งเสพติด ผิดกฎหมายไม่คอร์รัปชั่นหลอกลวง เป็นต้น เมื่อประกอบ

^{๔๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๙.

อาชีพที่สุจริตมีรายได้แล้วก็ต้องรู้จักเก็บออม ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ อันจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เพราะใช้จ่ายมากไปจนเป็นหนี้สินหรือใช้จ่ายน้อยเกินไป จนอึดอัดขัดสน การใช้จ่ายอย่างไร จะไม่ให้เดือดร้อนนั้น การคบเพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลหลงทาง เพราะคบเพื่อนที่ไม่ดีเพื่อนแนะนำไปในทางฉิบหาย เช่น ชักชวนไปเล่นการพนันไปเสพสิ่งเสพติดหรือเที่ยวกลางคืนก็จะทำให้สูญเสียทรัพย์ที่หาได้มาด้วยความยากลำบากนั้นไปอย่างน่าเสียดาย

สรุปว่า การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์ในปัจจุบัน หากผู้ใดสามารถปฏิบัติตนได้ครบทั้ง ๔ ข้อ บุคคลนั้นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีไม่เดือดร้อน เป็นประโยชน์แก่ตนเองในปัจจุบัน ธรรมบทนี้จึงถือว่าเป็นหัวใจเศรษฐีโดยมีคำย่อว่า “อุ อา กะ สะ” ซึ่งย่อมาจากหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา คือธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน

๒.๔.๔. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาย่อมทำให้เข้าใจแจ่มแจ้งในเรื่องที่ เป็นไปในลักษณะของประโยชน์สุขในปัจจุบัน ที่มีแง่มุมทางลึกลับซึ่งทางเศรษฐศาสตร์มีมิติที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้งการอยู่ การกิน รวมถึงความสัมพันธ์ทางกิจกรรมของเศรษฐกิจในทุกๆ เรื่องเลยทีเดียว นำพามาซึ่งความมั่นคงและสมบูรณ์ ซึ่งหลักธรรมที่นำพาสู่ความ “ร่ำรวยและมั่งคั่ง” อย่างยั่งยืนนั้นโบราณท่านเรียกว่า “หลักธรรมหัวใจเศรษฐี (อุ อา กะ สะ)”^{๙๙} โดยที่มีสาระสำคัญโดยสรุป ๔ ประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง : ขยันหา (อุภูฐานสัมปทา) หมายถึง ความขยันหมั่นเพียร เสาะแสวงหาหนทาง วิธีการในการทำมาหากิน รวมถึงกินลึกลงไปในเรื่องของควมมีศีลธรรมและคุณธรรมนำทางความขยันนั้น เป็นไปในลักษณะของความขยันใน “สัมมาอาชีพ” เป็นอาชีพที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม หากเป็นความขยันที่ผิดเพี้ยนจากครรลองคลองธรรมนำไปสู่ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตแล้วนั้น ไม่ใช่ความหมายของคำว่าขยันตามหลักธรรมหัวใจเศรษฐี หากประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตแล้วล้วนแต่ นำพามาซึ่งความเดือดร้อนในอนาคต เปรียบเสมือนเป็นการไปเบียดเบียนเอาทรัพย์สินของบุคคลอันมาเป็นของตัวเอง ถึงแม้ว่าหากในปัจจุบันกฎหมายนั้นยังไม่สามารถที่จะเอาผิดได้ แต่ตัวเรารู้สึกแสบใจตัวเองว่า ทรัพย์สินดังกล่าวที่หามาได้นั้นไม่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม ก็เกิดความทุกข์ใจในความกลัวว่าสักวันหนึ่งจะถูกจับได้และได้รับผลกระทบนั้น ดังเช่นกรณีที่เราคงจะเคยได้ยินหรือเห็นตามข่าวสารทั่วไปที่มีแก๊งค์ต้มตุ๋นไปหลอกลวงชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ ทั้งแชร์ลูกโซ่ การตกของหลอกขายล็อตเตอรี่ เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ถือเป็นการขยันในช่องทางและวิธีการที่ผิดทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ท้ายที่สุดก็นำพาให้ชีวิตของตัวเองเดือดร้อน (ติดคุก) จากการกระทำดังกล่าว

ความขยันมีความสำคัญกับทุกสาขาอาชีพในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการนำพาความสำเร็จมาสู่ชีวิต แม้แต่นักกีฬาฟุตบอลที่ฮอตฮิตชื่อดังอย่างเดวิด เบ็คแฮม (อดีตกัปตันทีมชาติอังกฤษ)

^{๙๙} อุดมพร อมรรธรรม, **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๙), หน้า ๙๙ – ๑๐๓.

เมื่อครั้งยังค้าแข้งอยู่กับสโมสรแมนเชสเตอร์ยูไนเต็ดของศึกพรีเมียร์ลีกแห่งอังกฤษ เคยให้สัมภาษณ์เอาไว้ในทำนองที่ว่า การที่เขาประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับในอาชีพจนได้รับฉายาว่า “มิดฟิลด์เท้าชั่งทอง” รวมทั้งเป็นจอมปั่นฟรีคิก ระดับแนวหน้าของโลกนั้นเป็นเพราะว่าในเวลาฝึกซ้อมเขาจะทุ่มเทและจริงจังกับทุกรายละเอียดรวมทั้งเต็มที่และสนุกกับมันแต่ที่สำคัญก็คือเขามีความขยันเหนือคนอื่น เมื่อโค้ชสั่งให้เลิกซ้อมแล้วแต่เขากลับใช้เวลาต่อจากนั้นอีกกว่าชั่วโมงในการซ้อมปั่นฟรีคิกและการเปิดบอลให้แม่นยำเป็นประจำทุกวัน แม้ว่าเขาจะมีพรสวรรค์ในด้านทักษะด้อยไปกว่า ซีเนอดีน ซีดาน โรนัลโด (ไล้ทองคำ) หรือลิโอเนลเมสซี ซึ่งนักฟุตบอลเหล่านี้ ถือว่ามีพรสวรรค์ที่สูงส่งในเชิงลูกหนัง แต่ว่าเบ็กแฮมก็มีพรแสวงที่เยี่ยมยอดในด้านของความขยันนั้นมาทดแทน จนได้รับผลตอบแทน นำพามาซึ่งฉายาดังกล่าว และสร้างความสำเร็จทั้งทางด้านชื่อเสียงและเงินทองให้กับเขา

หากกล่าวถึงเรื่องความขยันแล้ว คนทั่วไปโดยส่วนใหญ่จะนึกถึงคนจีนซึ่งถือได้ว่าเป็นเสมือนสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายทางการค้าเลยก็ว่าได้ ตระกูลเจ้าสัวใหญ่ๆ ในเมืองไทยล้วนแล้วแต่มีเชื้อสายชาวจีนเกือบทั้งนั้น ที่สำคัญหลายๆ ท่านกว่าจะมาถึงวันนี้ล้วนแล้วแต่มีชีวิตในวัยเยาว์ที่เต็มไปด้วยขวากหนามและอุปสรรคยากลำบากมากมายเท่านั้น อันเป็นผลมาจากภาวะบังคับบีบคั้นทางด้านความยากจนขั้นแค้น ทำให้ต้องเริ่มต้นชีวิตด้วยสองมือเปล่าหรือที่มีค่ากล่าวที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาได้จาก “เสื่อผืนหมอนใบ” จนกระทั่งนำพาไปสู่เส้นทางของเจ้าสัวที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน ซึ่งหลายๆ ท่านที่ประสบความสำเร็จต่างบอกในทำนองที่ว่า เป็นเพราะพวกท่านมีความขยัน อดทน มุ่งมั่นและบากบั่นเป็นพื้นฐาน จึงยืนหยัดต่อสู้และฟันฝ่าไม่กลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เหล่านั้นจึงทำให้พวกท่านมีวันนี้

ความขยันที่มีในบางอย่างแม้บางครั้งยังไม่ให้ผลทางด้านเงินทองแต่ก็ต้องฝึกฝนเอาไว้ให้เคยชินเป็นนิสัย อย่างเช่น การเป็นนักเรียนนักศึกษาถึงแม้ว่าการขยันทำหน้าที่ดังกล่าวไม่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองโดยตรง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการทำให้ก้าวไปสู่อาชีพการงานที่ดีในอนาคต ดังนั้นไม่ว่าจะมีอาชีพอะไรทั้ง ค้าขาย เจ้าของธุรกิจ ลูกจ้าง นักกีฬา นักแสดง นักร้อง นักดนตรี หากเรามี ความขยันที่ ถูกต้องถูกทางก็มีโอกาสก้าวไปสู่ประตูแห่งความสำเร็จที่เปิดรอรับตลอดเวลาได้ในไม่ช้า

ประการที่สอง : รักษาดี (อารักขสัมปทา) หมายถึง การเก็บรักษาทรัพย์สิน เป็นการต่อยอดมาจากเงินทองที่เราขยันหามาจากสัมมาอาชีพที่สุจริตนั้น กินลึกลงไปในการบริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าวให้คงงอกออกดอกออกผลตามมาด้วย เป็นไปในลักษณะของการเก็บรักษาและใช้ไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- การเก็บเป็นการเก็บออมทรัพย์สิน เงินทอง เพื่อเป็นหลักประกันให้กับอนาคตในภายภาคหน้า หากวาเกิดวิกฤติขึ้นในวิถีของการดำเนินชีวิตก็จะส่งผลกระทบต่อไม่มากนักสามารถประคับประคองเอาตัวรอดไปได้สบายๆ การเก็บออมเปรียบเสมือน การสร้างภูมิคุ้มกันในการ

ดำเนินชีวิตในระยะยาว เช่น ขยันหามาได้ ๑๐๐ บาท ก็ใช้ไป ๗๐ บาท ที่เหลือก็เก็บออมสะสมไว้อีก ๓๐ บาท เป็นต้น ทำอย่างนี้เรื่อยไปทรัพย์สินก็จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ไม่ใช่หามาได้เท่าไร

ก็ใช้ไปจนหมดหรือก้าวกระโดดไปหยิบยืมเอาเงินในอนาคต (หนี้รูปแบบต่างๆ) มาใช้ก่อนในปัจจุบัน ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการสร้างนิสัยการใช้จ่ายที่ไม่ดี

- การใช้ไปของทรัพย์สินเป็นการบริหารจัดการต่อยอดในส่วนของเงินเก็บเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งการบริหารจัดการดังกล่าวก็จำเป็นต้องรอบคอบและมีสติ อย่าพึ่งบริหารจัดการด้วย “กิเลสหรือความโลภ” เป็นตัวตั้งเกี่ยวเนื่องจากสาเหตุที่สำคัญในท้ายที่สุดของการหมดเนื้อหมดตัวก็มาจากการวิ่งไล่กวตความโลภของตัวเองนั่นเอง ดังที่เราจะเห็นตามข่าวสารบ่อๆ ทั้งการถูกแก๊งค์ต้มตุ๋น หลอกเอาเงินไปโดยอ้างว่าจะนำไปลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่มากมายมหาศาล ซึ่งกลุ่มมิจฉาชีพพวกนี้รู้ดีว่าต่อมความโลภของมนุษย์ถูกกระตุ้นได้ง่าย ดังนั้นจึงควรบริหารจัดการการลงทุนโดยใช้สติและความรู้ที่เท่าทันให้อยู่เหนือกิเลสหรือไม่ให้ถูกความโลภครอบงำ

หลักธรรม “อารักขสัมปทา (รักษาดี)” ในข้อนี้มีจุดมุ่งหมายสอนให้ประหยัดมัธยัสถ์รู้จักเก็บออมรวมความถึงรู้จักบริหารการใช้จ่าย ซึ่งนัยก็เปรียบเสมือนเป็นการดูแลรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยสัมมาอาชีพไม่ให้หมดไปในทางที่เสื่อมเสียและเป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น หรือให้รู้ จักในคุณค่าของทรัพย์สินที่หามาได้โดยรู้ จักเก็บและใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนและบุคคลอื่นอยู่ในที่

ประการที่สาม : ผูกมิตรกับกัลยาณมิตร (กัลยาณมิตรตตา) หมายถึง การรู้จัก “คบคนดี มีความเป็นเพื่อนแท้” ความเป็นเพื่อนแท้นั้นย่อมนำมาพมิตรไปในเส้นทางที่ดีๆ จะพึงสังเกตได้ว่า หลักธรรมในข้อนี้ต่อยอดมาจากการขยันหาและรักษาดี เกี่ยวเนื่องจาก มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ดังนั้น หากเราไม่มีกัลยาณมิตรแล้ว ความเจริญก้าวหน้าก็เกิดขึ้น เช่น

- ในการขยันหา หากเราขยันหาทรัพย์สินเงินทองมาด้วย ความถูกต้องประกอบสัมมาอาชีพ แต่บังเอิญไปคบกับเพื่อนที่ประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตก็จะมีโอกาสนำพาให้ชีวิตของเราเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือพัวพันกับอาชีพที่ไม่สุจริตนั้นไม่มากก็น้อย แต่ถ้าหากว่า เรามีเพื่อนดี (กัลยาณมิตร) ก็จะนำพาไปสู่เส้นทางของการขยันหาทรัพย์สินที่ประเสริฐยิ่งขึ้นไป ไม่นำพาความเดือดร้อนให้

- ในการรักษาทรัพย์สินนั้น หากเราคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็จะมีแต่คำแนะนำไปในแนวทางที่ไม่ดี เช่น ชวนไปเล่นการพนัน ชวนไปลงทุนในธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เกี่ยวเนื่องจากคนที่ไม่ดีเหล่านี้ มีกิเลสหรือความโลภครอบงำ นำทางในการดำเนินชีวิต แต่ถ้าหากว่าเรามีเพื่อนที่ดี(กัลยาณมิตร) ก็จะนำพาไปในทางที่ดี คอยตักเตือนเรา เช่น หากเรามีคนมาชวนไปลงทุนในธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือมาหลอกลวงต้มตุ๋น กัลยาณมิตรก็จะคอยให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์และคอยตักเตือนเราช่วยกันหาข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ไม่ให้หลงไปติดกับดักหรือเป็นเหยื่อพวกมิจฉาชีพโดยง่าย

ในวิถีชีวิตของสังคมเศรษฐกิจที่มนุษย์ถือเป็นสัตว์สังคมที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั้น สิ่งสำคัญอีกประการในการดำเนินชีวิตก็คือการเลือกคบมิตร ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป็นองค์ประกอบสำคัญตามหลัก “มงคลชีวิต ๓๘ ประการ” อันเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยมงคลแรกคือ “ไม่คบคนพาล” และต่อด้วยมงคลประการที่สองคือต้องรู้จัก

“คบบัณชิต” เป็นที่น่าพิงสัจจะเหตุวาทลัทธิธรรมมงคลชีวิตในพระพุทธศาสนาที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ยกเอามาวางเป็นหลักปฏิบัติในลำดับที่ ๑ และ ๒ นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนบ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนานั้นสิ่งสำคัญและต้องคำนึงถึงในเบื้องต้นคือเรื่องคน ดังคงเคยเคยได้ยินได้ฟังมาบ่อยๆ ในทำนองที่ว่า “คนนี้เสียคนเพราะคบเพื่อนไม่ดี ส่วนคนนี้ได้ดีเพราะมีเพื่อนที่ดีคอยแนะนำและช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ให้เดินทางผิด”

ประการที่สี่ : ดำรงชีวิตแบบพอเพียง (สมชีวิตา) หมายถึง การรู้จักคุณค่าของทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รวมถึงกินลึกลงไปในความพอประมาณ ความสมเหตุสมผล ความสมดุล และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชีวิต เกี่ยวเนื่องจากความพอเพียง มีลักษณะ อกาลิโก (ไม่เลือกกาลไม่เลือกสมัย) คือ สามารถใช้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ เพราะเป็นหลักแห่งความเป็นจริงเสมอ “ความพอเพียง” มีคุณลักษณะที่สำคัญคือ^{๑๐๑}

ประการแรก ความพอประมาณคือ เป็นความพอดีที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป หรือไม่สุดโต่งทั้งสองด้านไม่ว่าจะเป็นมิติทางสังคม มิติทางการเมือง และมิติทางเศรษฐกิจ และที่สำคัญในความพอดีที่มีอยู่หรือได้มานั้นต้องไม่เบียดเบียนตนเองและไม่ก้าวข้ามไปเบียดเบียนคนอื่น เป็นความพอดีที่ตั้งอยู่บนหลักของศีลธรรมและคุณธรรมเป็นสำคัญ

ประการที่สอง ความสมเหตุสมผลประกอบไปด้วย

- ความสมเหตุสมผลในการจัดลำดับความสำคัญเป็นการจัดลำดับความสำคัญในการตัดสินใจของทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในประเด็นที่มองถึงความสมเหตุสมผลทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยมีผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

- ความสมเหตุสมผลในกระบวนการดำเนินการเป็นการคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการและขั้นตอนของการดำเนินการต้องโปร่งใส ไม่เอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มตนเองและพวกพ้องที่สำคัญต้องยึดหลักธรรมาภิบาล

- ความสมเหตุสมผลในด้านผลกระทบหรือต้นทุนทางสังคมเป็นการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมโดยรวม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักของความสมดุลและดุลยภาพโดยรวมของมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ตั้ง

ประการที่สาม ความสมดุลของความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ คือ เป็นความสมดุลทางหลักความคิด ความสมดุลทางหลักการพูด ความสมดุลทางหลักการปฏิบัติ รวมถึงความสมดุลในมิติอื่นๆ ซึ่งเมื่อความพอเพียงเป็นการไม่ไปเบียดเบียนตัวเองและคนอื่น รวมทั้งการไม่ไปเบียดเบียนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วยแล้ว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุดหนุนส่งเสริม เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการดำเนินความสัมพันธ์ที่แสวงหาประโยชน์ส่วนรวม ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นเป้าหมายหลัก เพื่อนำไปสู่จุดสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แทนการนำไปสู่จุดวิกฤติ

^{๑๐๑} เรื่องเดียวกัน.

ประการที่สี่ การสร้างภูมิคุ้มกันคือ ความสามารถในการรองรับหรือรับมือกับสภาวะการณ์ ความผันผวน และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก ความพอเพียง ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น จึงได้รับผลกระทบไม่มาก และสามารถกลับสู่จุดสมดุลและดุลยภาพใหม่ได้อย่างรวดเร็ว

การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ภูมิจิตมีกัตถประโยชน์เป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้องการกินการอยู่ ปัจจัยการดำรงของคน ถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดีคนมีความอยู่ดีกินดี ต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวายอยู่กับการปราบปรามเรื่องทุจริตสามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไป และเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้นจำเป็นต้องมีการพัฒนา คือการดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้น ต่อเนื่องกันเป็นระยะยาวนาน ปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าสูงสุดและเป็นปัจจัยมูลฐานเป็นต้นทุนเบื้องต้นถ้าคนทุกคนที่เป็นประชากรของชาติมีหลักธรรมตามที่กล่าวมา ก็ถือว่าประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และเป็นอาชีพที่สุจริต รัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพทางด้านเทคโนโลยี เพื่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตมีการศึกษาวิจัยค้นคว้านวัตกรรมให้ประชากร เกิดความชำนาญในวิชาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกเมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้วการพัฒนาวัตถุก็เป็นไปได้ง่าย เพราะคนเป็นผู้หาคนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิตถ้าคนรู้จักหาและรู้จักใช้ให้เป็น เศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักที่ภูมิจิตมีกัตถประโยชน์ สำหรับการบูรณาการกับการจัดการคือ ผู้บริหารควรมีความรู้ ความเข้าใจในหลักที่ภูมิจิตมีกัตถประโยชน์ ที่เป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งใช้กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน คือมีภูมิจิตมีกัตถประโยชน์ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน มีอารักขสัมปทารู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ มีกัลยาณมิตรติดตามคบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัย มีสมชีวิตามีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ จากการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักที่ภูมิจิตมีกัตถประโยชน์ ๔ ประการ กับการจัดการเศรษฐกิจชุมชน และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลผลได้ว่า หลักที่ภูมิจิตมีกัตถประโยชน์ ๔ มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน สรุปได้ตามตาราง ๒.๙ ดังนี้

^{๑๐๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , ๒๕๔๖.

ตาราง ๒.๙. สรุปการประยุกต์ใช้ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) หน้า ๓๗.	หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ “คนที่เราจะเรียกได้ว่ารู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็นใช้เงินเป็น เป็นคนที่ ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมนี้”
พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุตติจีน) (๒๕๕๔,บทคัดย่อ)	คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ อุ อา กะ สะ อาจเรียกสั้นๆว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะ
อุดมพร อมรรธรรม, (๒๕๔๙), หน้า ๙๙ – ๑๐๓.	ลักษณะของประโยชน์สุขในปัจจุบัน ที่มีแง่มุมทางลึกซึ้งทางเศรษฐศาสตร์มีมิติที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้งการอยู่ การกิน รวมถึงความสัมพันธ์ทางกิจกรรมของเศรษฐกิจในทุกๆ เรื่องเลยทีเดียว นำพามาซึ่งความมั่นคงและสมบูรณ์ ซึ่งหลักธรรมที่น่าพาสู่ความ “ร่ำรวยและมั่งคั่ง” อย่างยั่งยืนนั้นโบราณท่านเรียกว่า “หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจ (อุ อา กะ สะ)”

๒.๕ ข้อมูลบริบทการวิจัย

ข้อมูลบริบทจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี หรือที่คนทั่วไปเรียกกันสั้นๆว่า “เมืองชล” เป็นจังหวัดท่องเที่ยวชายทะเลภาคตะวันออกที่มีชื่อเสียง มาช้านาน อีกทั้งมี ชุมชนอยู่อาศัยย้อนไปได้ถึงยุคทวารวดี กลายเป็นแหล่งสิ่งสมอารยธรรมและความเจริญ รุ่งเรืองในหลายๆด้าน โดยเฉพาะ การท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน และอุตสาหกรรมระดับ นานาชาติ มีอาณาเขตและการปกครอง จังหวัดชลบุรี แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองชลบุรี
๒. อำเภอหนองใหญ่
๓. อำเภอพนัสนิคม
๔. อำเภอบ้านบึง
๕. อำเภอพานทอง
๖. อำเภอปอทอง

๗. อำเภอศรีราชา ๘. อำเภอบางละมุง
 ๙. อำเภอสัตหีบ ๑๐. อำเภอจันทร์
 ๑๑. อำเภอเกาะสีชัง

สำหรับเมืองพัทยานั้น เดิมเป็นเมืองที่อยู่ในความปกครองของจังหวัดชลบุรี แต่ปัจจุบันพัทยาเป็นเมืองที่บริการเป็นเขตปกครองพิเศษ

ในจังหวัดชลบุรี มีวัดที่มีส่วนในการร่วมทำเศรษฐกิจชุมชนหลายวัดซึ่งในแต่ละวัดมีส่วนช่วยเหลือชุมชนตามพุทธวิธีบริหาร ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ได้แก่

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางเนื้องานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต มีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organization หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๑๐๓} ซึ่งแต่ละวัดมีการผลิตสินค้าหลายชนิดหลายรูปแบบ ได้แก่

๑. วัดหนองปรืออำเภอบางละมุง มีการผลิตน้ำดื่มและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์โครงการหลวงสวนจิตรดาภายในวัดโดยมีพระครูพิพิธกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอบางละมุงเป็นประธาน มีการบริหารจัดการภายในวัด ตั้งแต่ขั้นตอนของการผลิต การบรรจุภัณฑ์ มีการจำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชน ในราคาที่เหมาะสม

๒. วัดราษฎร์ศรัทธาอำเภอมืองชลบุรีร่วมกับชุมชนผลิตขนมพื้นบ้านจำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชนโดยมีพระครูพิศาลชโลปมคุณ รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรีเป็นประธาน มีการบริหารจัดการภายในวัด โดยร่วมกับชุมชนจัดตั้งกลุ่มทำขนมพื้นบ้าน ผลิตในวัดโดยสมาชิกในกลุ่ม จำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชน

๓. วัดกุณฐิธารอำเภอบ้านบึงร่วมกับโรงเรียนพิมลกิจจานุวัตรเป็นประธาน ซึ่งบริหารจัดการร่วมกับโรงเรียน โดยวัดเป็นผู้ถือหุ้นให้กับโรงเรียน มีคณะครูและกลุ่มนักเรียนเป็นผู้ผลิตโดยจัดจำหน่ายให้กับชุมชนและผู้ปกครองของนักเรียน

^{๑๐๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

๔. วัดหนองไก่อเถื่อน มีการผลิตน้ำไฟให้กับประชาชนภายในชุมชน โดยมีพระมหาบุญณภัสร์ ธิรปุญโญ ดร. รองเจ้าคณะอำเภอพนัสนิคม รูปที่ ๒ เป็นประธาน มีการบริหารจัดการภายในวัด คือ ผลิตภายในวัด การบรรจุอาศัยคนในชุมชน ตลอดถึงจำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชน ละผู้สนใจสั่งซื้อทั่วไป

๕. เกาะแก้วคลองหลวงอำเภอพนัสนิคม มีการผลิตเครื่องจักสานร่วมกับชุมชน โดยมีพระครูประทีปวรรัตน์ เจ้าคณะตำบลไร่หลักทองเป็นประธาน บริหารจัดการร่วมกับชุมชนจัดการฝึกอบรมคนในชุมชน จัดตั้งเป็นกลุ่มจักสานภายในวัด ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกลุ่มจัดจำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชนและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

๖. วัดคลองพลู(เก่า)อำเภอหนองใหญ่ มีการผลิตผลไม้แปรรูปร่วมกับชุมชนบ้านคลองพลู โดยมีพระครูโพธิคุณ เจ้าคณะตำบลคลองพลูเป็นประธาน ร่วมประธานกลุ่มชุมชนบ้านคลองพลูทำผลไม้แปรรูป มีการบริหารจัดการตั้งแต่การหาวัตถุดิบ การแปรรูปและจำหน่ายภายในชุมชน และนอกชุมชนที่สนใจสั่งซื้อ

๗. วัดหนองข่อยอำเภอศรีราชา มีการผลิตเห็ดและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดร่วมกับโรงเรียนวัดหนองข่อย โดยมีพระครูธรรมจริยานุกูล เจ้าอาวาสวัดหนองข่อยเป็นประธาน มีการบริหารจัดการร่วมกับโรงเรียน มีคณะครูและนักเรียนเป็นผู้จัดทำ ตลอดถึงมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชน

๘. วัดสามัคคีบรรพตอำเภอสัตหีบ มีการผลิตผ้าบาติกร่วมกับชุมชน โดยมีพระครูเกษมกิตติโสภณ เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพตเป็นประธาน ร่วมกับประธานชุมชนและสมาชิก จัดทำโครงการผ้าบาติก มีการขั้นตอนการผลิตการแปรรูปผ้าบาติกในรูปแบบต่างๆ ฝึกอบรม จำหน่ายภายในชุมชนและนอกชุมชนที่สั่งซื้อโดยตรงและทางออนไลน์

๘. วัดหนองงูเห่าอำเภอเกาะจันทร์ มีการผลิตข้าวปลอดสารพิษร่วมกับชุมชน โดยมีพระปลัดสีชล ชินธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองงูเห่าเป็นประธานร่วมกับผู้ใหญ่บ้านท่าบุญมีจัดตั้งเป็นกลุ่มชุมชนบริหารจัดการตั้งแต่การหาวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ และจำหน่ายภายในชุมชนและนอกชุมชนที่สั่งซื้อรวมถึงนำไปแสดงตามงานต่างๆ

๙. สำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญอำเภอบ่อทอง มีการผลิตสบู่สมุนไพรร่วมกับโรงเรียนบ้านขุนชำนาญ โดยมีพระนิพนธ์ นิภาธโร หัวหน้าที่พักรักษาพยาบาลบ้านขุนชำนาญเป็นประธานในการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสบู่สมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนผสมของสบู่สมุนไพร ร่วมกับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านขุนชำนาญ ผลิตสบู่เพื่อจำหน่ายในชุมชนและประชาชนที่สนใจ

ดังนั้นสรุปว่า วัดจึงมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าชุมชน เป็นศูนย์กลางในการผลิตจัดจำหน่ายหรือมีส่วนร่วมในการบริหารกลุ่มในแต่ละพื้นที่ของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานร่วม ทั้งให้การสนับสนุนในด้านอื่นๆ เช่น ให้อาคารที่พักรักษาพยาบาล ฝึกอบรมสมาชิกให้มีความชำนาญ นำวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ ร่วมกับกลุ่มชุมชนไปศึกษาดูงานในที่ต่างๆที่ทำการกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน จัดพื้นที่วัดเป็นที่จัดจำหน่ายสินค้าของชุมชน รวมทั้งเป็นดูแลให้คำแนะนำ ปลูกฝังหลักธรรมในหลักทฤษฎีธรรมมีกตตประโยชน์สู่สมาชิกในกลุ่มชุมชน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร. (ศรีประสม)^{๑๐๔} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” เป็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อบริการชุมชนในวัด เป็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม เพื่อความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ เจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ คือ พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน มีการจัดระบบการบริหารงานในวัด โดยการวางระเบียบและมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของวัดให้แก่พระภิกษุสงฆ์ในวัด ตามความรู้ความสามารถรวมถึงการตัดสินใจได้ตามที่เห็นเหมาะสมทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานต่างๆ สืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคและเกื้อกูลกันในสังคม การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน เป็นการดึงชุมชนและประชาชนเข้าหาวัดเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การสร้างความรู้สึกรักให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด”

^{๑๐๔} พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔). หน้า ๑.

โชติ บติรัฐ ได้วิจัยเรื่อง“การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” พบว่า ๑) สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ ๒) ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารที่สนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ๓) ศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ การบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน การบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ๔) วิธีการพัฒนาการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงาน โดยอบรมให้พระสังฆาธิการเป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจ จริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา^{๑๐๕}

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม” โดยมีจุดมุ่งหมายศึกษาอยู่ ๒ กรณี คือ ๑) วิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารการศึกษาที่ครอบคลุมถึง ๓ หลักการครองตน หลักการครองคน หลักการครองงาน ๒) เพื่อเสนอหลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม วิธีการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนาใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์และเทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๒๑ หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้ดังนี้ การครองตน สอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ กุศลมูล ๓ สันโดษ ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ฆราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหะวัตถุ ๔ อธิษฐานธรรม ๔ เบญจธรรม พละ ๕ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิธราชธรรม, ส่วนการครองคน สอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ กุศลมูล ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ฆราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหะวัตถุ ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ อปริหานิยธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิธราชธรรม,และ การครองงาน สอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒

^{๑๐๕} โชติ บติรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔). หน้า ๑.

สุจริต ๓ อิทธิบาท ๔ พละ ๕ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหะวัตถุ ๔ และ สัมปยุตธรรม ๗ นอกจากนี้ยังพบว่า มีจำนวน ๗ หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ สุจริต ๓ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหะวัตถุ ๔ และ สัมปยุตธรรม ๗^{๑๐๖}

พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า

๑) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x = ๓.๙๓$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลีที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ ๒) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร จึงมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย ๑) จัดหางบประมาณสำรองไว้มากๆให้เพียงพอกับการก่อสร้าง ๒) จำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ ๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด ให้เกิดความสำนึกกรักศาสนสมบัติของวัด^{๑๐๗}

พูนสุข มาศรีสังสรรค์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า คนในสถาบันครอบครัวและในสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้ประโยชน์จากหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยการนำมาประยุกต์ร่วมกับแนวทางการดำเนินการของประเทศทางตะวันตก ตะวันออก และประเทศไทย ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบันเป็นการจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อใช้จัดการกับความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับแต่ละปัจเจกบุคคลเริ่มลงมือนำไปจัดการฯ ได้เองอย่างริบด่วน และหมั่นนำไปปฏิบัติในระยะยาว และแผ่ขยายไปในองค์กรวม

^{๑๐๖} วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม,” วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ ๑๘, ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐) หน้า ๖๓-๖๔.

^{๑๐๗} พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ของสังคม ในมิติของ (๑) การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่เป็นความก้าวร้าวรุนแรง ให้เป็นความเข้าใจอันดีต่อกัน (Transformation) (๒) การหาทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระดับต่างๆ รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดซ้ำซ้อน (Solution in Terms of Problem Solving and Prevention) และการเยียวยา (Healing) รักษาใจตนให้สงบสันติไปพร้อมๆ กับคนในครอบครัว

หัวใจสำคัญของการบูรณาการเชิงพุทธเพื่อใช้จัดการความรุนแรงในครอบครัวในงานนี้คือการเข้าไปจัดการกับฐานของใจในปัจจุบัน ด้วยการฝึกฝน บ่มเพาะจิตใจให้ตั้งมั่น แน่วแน่ มีสัมมาสมาธิในการปรับปรุงพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ มีสติสัมปชัญญะอยู่ในปัจจุบันขณะ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ร้ายต่างๆ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบภายในจิตใจตนเอง ได้แก่ ตัณหา ทิฐิ มานะ เพื่อลด ละ เลิก ความยึดมั่นในตัวตน ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความมั่งคั่งและความไม่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น อันเป็นสาเหตุแห่งความก้าวร้าวรุนแรงร่วมกับการพัฒนารูปแบบของการดำเนินชีวิตครอบครัวของปัจเจกให้เศรษฐกิจกับจิตใจไปด้วยกันในหลักแห่งความสันโดษพอเพียงในทางสายกลางอันอุดมด้วยศีล สมาธิและปัญญา (ไตรสิกขา) จากหลักพุทธธรรมต่างๆ สานกับการใช้แนวทางดีๆ ของตะวันตกและตะวันออก รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุด ปลอดภัยจากความขัดแย้งรุนแรงใดๆ เพราะเมื่อใจของปัจเจกสงบสันติสุขแล้วความวุ่นวาย ขัดแย้ง สับสนไม่ลงรอยในรูปต่างๆ จากใครหรืออะไรก็ตาม ไม่อาจสร้างความกดดันในใจของเขาให้ประทุเป็นความรุนแรงทางวาจาและทางกายได้อีก ที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ สังคมโดยองค์รวมต้องร่วมสร้างค่านิยมในคุณค่าแท้มากกว่าคุณค่าเทียมในทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตครอบครัว ทั้งทางตรงและทางอ้อม^{๑๐๘}

พระมหาสุทิน สุทินโน ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๑ มีการบริหารงานตามหน้าที่การบริหาร POLC มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์การ มีการนำและมีการตรวจสอบโดยมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลักการบริหารนิยธรรมและนวัตกรรมในการบริหารซึ่งเป็นไปตามสภาพและบริบทของสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีข้อตกลงร่วมกันและการรวมตัวกันภายใต้การบริหารจัดการแบบกลุ่มโรงเรียน เพื่อประสานความร่วมมือด้านการบริหารความรู้วิชาการ สามารถที่จะพัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์ไปสู่ระดับเครือข่ายที่มีการสร้างความเข้มแข็งในการบริหารงานวิชาการ ๕ ด้านอย่างเป็นระบบได้ ๒) หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑ ได้แก่ อปริหานิยธรรม ๗ มีการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเข้าไปในทุกขั้นตอนกระบวนการของการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ก่อให้เกิดการบริหารจัดการ

^{๑๐๘} พูนสุข มาศรังสรรค์, “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

เครือข่ายเชิงพุทธ เป็นเครือข่ายมีชีวิต มีการรวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สกัดเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน ๓) รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑ เป็นรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่มีการ บูรณาการหลักอภิปธานิธรรม อันเป็นหลักธรรมที่สร้างความสามัคคีของบุคคลองค์กร และพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน^{๑๐๙}

แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติ” ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลักพุทธวิธีบริหารเป็นแนวคิดหลักการบริหารของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยพุทธวิธีการวางแผน พุทธวิธีการจัดองค์กร พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคลากร พุทธวิธีการอำนวยความสะดวกและพุทธวิธีการกำกับดูแล แนวคิดในการพัฒนาเป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนหลักสูตรการปฏิบัติตามหลักสติปัญญา ๔ ในสำนักปฏิบัติธรรมฝ่ายสงฆ์และการปฏิบัติในรูปแบบอื่นๆ ของฝ่ายคฤหัสถ์ ๒) สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมที่บริหารโดยคณะสงฆ์และโดยคฤหัสถ์ มีดังนี้ ฝ่ายคณะสงฆ์มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเป็นผู้บริหารแต่ผู้เดียวในการจัดองค์กร การบริหารงานบุคคลด้วยหลักใช้คนให้เหมาะกับงาน การอำนวยความสะดวกผู้เป็นหลักเพื่อกำหนดการทำงานตามสายงาน พุทธวิธีการกำกับดูแลใช้หลักธรรมคือหลักไตรสิกขาและหลักเมตตา ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์พบว่า การวางแผนมีคณะกรรมการมูลนิธิบริหารในองค์กรขนาดใหญ่และขนาดกลาง การจัดองค์กรมีสำนักงานเลขานุการเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกและปฏิบัติการต่างๆ การบริหารงานบุคคลใช้การแบ่งงานตามหน้าที่ ๓) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างได้แก่ฝ่ายคณะสงฆ์เป็นนิติบุคคลขณะที่ฝ่ายคฤหัสถ์มีคณะกรรมการมูลนิธิบริหารในองค์กรขนาดใหญ่และขนาดกลาง โดยมีการบริหารจัดการเชิงรุกขณะที่ฝ่ายคณะสงฆ์เป็นเชิงรับแต่มีเป้าหมายเดียวกัน ๔) รูปแบบพุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมฝ่ายคณะสงฆ์ใช้หลักในการบริหารสอดคล้องกับพุทธวิธีบริหารของพระพุทธเจ้า ส่วนของคฤหัสถ์ใช้การประยุกต์หลักบริหารตะวันตกกับผสมกับหลักธรรม^{๑๑๐}

เอี่ยมอร ชลวร ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวคน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ในกระบวนการจัดการความรู้มีหลักในการพยายามนำเอาความรู้ที่ฝังลึกในคนออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แม้ว่ากระบวนการ

^{๑๐๙} พระมหาสุทิน สุทิน, “การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑

^{๑๑๐} แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

จัดการความรู้จะมีหลากหลายวิธีการ แต่กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการจัดการความรู้มีข้อจำกัด จากหลายเหตุปัจจัยซึ่งอาจจุดให้กระบวนการจัดการความรู้ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่

ในขณะที่เมื่อพิจารณาการจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนานั้นจะเห็นว่ามีการสืบทอดองค์ความรู้ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานร่วม ๒,๖๐๐ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงมากจึงสามารถรักษาองค์ความรู้ทั้งปริยัติ แนวทางปฏิบัติ และปฏิเวธธรรมไว้ได้อย่างดี โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์

จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง ๔ หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัต ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ ในองค์กรทั่วไป^{๑๑๑}

สุทธิพร สายทอง ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน ๒. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน และ ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยที่ใช้ได้แก่วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร และพนักงานเทศบาลนคร จำนวน ๒๘๙ คน แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ

^{๑๑๑} เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

(Frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviations) ส่วนเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๘ คน ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจาก ๓ เทศบาลนคร และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ จำนวน ๑๐ รูป/ท่าน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย และการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการจัดการความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบนเป็นการจัดการความรู้โดยในลักษณะของการแข่งขันเชิงอำนาจ และเชิงการเรียนรู้ ด้านพัฒนาคน พบว่าการจัดการความรู้ในองค์กรจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคลากร ให้เขารับการอบรม ศึกษาดูงาน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อนำความรู้ หรือประสบการณ์มาพัฒนาองค์กร ส่วนด้านพัฒนางานพบว่า มีการประชุมเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และทำงานเป็นทีม มีการเรียนรู้ จากการศึกษาดูงานจากการทำงาน จากการใช้เทคโนโลยีในองค์กรเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการ ด้านข้อมูล ในด้านพัฒนาองค์กร พบว่าการจัดการความรู้ในเทศบาลนคร ยึดกฎ ระเบียบ และข้อ บังคับ ของการบริหารราชการ โดยภาพรวม การจัดการความรู้ของเทศบาลนครจะมีองค์ความรู้ การ บริหารเป็นพื้นฐานและฝังตัวอยู่ในองค์กร แต่ไม่มีการแลกเปลี่ยนและพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๒. การจัดการความรู้เชิงพุทธสำหรับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน พบว่ามีการจัดการความรู้โดยการนำหลักสัปปริสธรรม ๗ และหลักอปริหานิยธรรม ๗ มาบูรณาการ การจัดการความรู้ในองค์กร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร ให้เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ เช่น มีการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พร้อมเพิงกันประชุม พร้อมเพิงกันเลิกประชุม เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันการจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรจะคำนึงถึงหลักคุณธรรมและ จริยธรรมในการพัฒนางานองค์กร เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อพัฒนางานพัฒนาคน และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนมั่นคง ๓. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน พบว่าควรมีการบูรณาการนำหลักธรรม อปริหานิยธรรม ๗ และ สัปปริสธรรม ๗ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการความรู้ และควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการบริหาร จัดการความรู้ ด้วยการกำหนดแผน กลยุทธ์อย่างมีมาตรฐาน มีการสร้างกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้มีการสร้างคลังความรู้ ในการจัดระบบอย่างเป็นหมวดหมู่เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายอย่างเป็น รูปธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการจัดการความรู้ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๓ ประการ ได้แก่ การพัฒนางาน พัฒนาคคน และการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง^{๑๑๒}

^{๑๑๒} สุทธิพร สายทอง, “การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ภาคเหนือตอนบน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

สรุปได้ว่า การจัดการเป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกันโดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรที่วัดมีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยอาศัยหลักการวางแผน การจัดองค์การ การชี้้นำ การควบคุมและการติดตามประเมินผลแนวคิดการบริหารจัดการแต่ละแนวคิดมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นไปเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยภายในองค์กร และมีประสิทธิภาพสูงสุด มุ่งเน้นการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งแต่ละแนวคิดมีจุดมุ่งเน้นหรือวิธีในการจัดการ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายแตกต่างกันไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ สรุปได้ตามตาราง ๒.๑๐ ดังนี้

ตาราง ๒.๑๐. สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระอภินิษฐ์ สิริภูมิ (อาจวิชัย), (๒๕๕๔).	<ol style="list-style-type: none"> ๑. จัดทางงบประมาณสำรองไว้มาก ๒. ตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ๓. ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด
พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม), (๒๕๕๔).	<ol style="list-style-type: none"> ๑. พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ๒. จัดระบบการบริหารงานในวัดตามความรู้ความสามารถ ๓. การสร้างคติธรรมประจำใจ ๔. สืบทอดวิถีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ๕. วัดเป็นสื่อกลางในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ ๖. การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน ๗. สร้างวัดเป็นแหล่งชุมชน
โชติ บดีรัฐ, (๒๕๕๔).	<p>“การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”</p> <p>ผลการวิจัยพบว่า</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ๒. มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาคัดต่อของบุคลากรในการบริหารงาน ๓. มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์การ มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ตาราง ๒.๑๐ สรุปรงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ(ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, (๒๕๕๖).	“ พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติ ” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธวิธีบริหารเป็นแนวคิดหลักการบริหารของพระพุทธเจ้าประกอบด้วยพุทธวิธีการวางแผน พุทธวิธีการจัดองค์กร พุทธวิธีในการบริหารงานบุคลากร พุทธวิธีการอำนวยความสะดวกและพุทธวิธีการกำกับดูแล แนวคิดในการพัฒนาเป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนหลักสูตรการปฏิบัติตามหลักสติปัญญา ๔ ในสำนักปฏิบัติธรรมฝ่ายสงฆ์และการปฏิบัติในรูปแบบอื่นๆของฝ่ายคฤหัสถ์
วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์, (๒๕๕๐)	หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๒๑ หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน การครองตน สอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ กุศลมูล ๓ สันโดษ ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ขรवासธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหะวัตถุ ๔ อธิษฐานธรรม ๔ เบญจธรรม พละ ๕ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และ ทศพิชราชธรรม, ส่วนการครองคน สอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมทำให้งาม ๒ กุศลมูล ๓ สุจริต ๓ อธิปไตย ๓ ขรवासธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหะวัตถุ ๔ กัลยาณมิตรธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ อปริหานิยธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ และทศพิชราชธรรม ,และ การครองงาน สอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ สุจริต ๓ อธิปไตย ๔ พละ ๕ ขรवासธรรม ๔ สังคหะวัตถุ ๔ และ สปัปฺริสธรรม ๗ นอกจากนี้พบว่า มีจำนวน ๗ หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน

ตาราง ๒.๑๐ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการ(ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
เอื้อมอร ชลวร, (๒๕๕๔).	“การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวคน(tacit knowledge)และความรู้ชัดแจ้ง(explicit knowledge)มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างความรู้ทั้ง ๒ ประเภท
พูนสุข มาศรีงสรรค์, (๒๕๕๔).	“การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า หัวใจสำคัญของการบูรณาการเชิงพุทธคือการเข้าไปจัดการกับฐานของใจในปัจจุบันด้วยการฝึกฝน บ่มเพาะจิตใจให้ตั้งมั่น แน่วแน่ มีสัมมาสมาธิในการปรับปรุงพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ มีสติสัมปชัญญะอยู่ในปัจจุบันขณะจิต
สุทธิพร สายทอง, (๒๕๕๗).	“การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการจัดการความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบนเป็นการจัดการความรู้โดยในลักษณะของการแข่งขันเชิงอำนาจและเชิงการเรี่ยไร ๒. การจัดการความรู้เชิงพุทธสำหรับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน พบว่ามีการจัดการความรู้โดยการนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ และหลักอปริหานิยธรรม ๗ มาบูรณาการการจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๓. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน พบว่าควรมีการบูรณาการนำหลักธรรม อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปุริสธรรม ๗ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๓ ประการ ได้แก่ การพัฒนาคน พัฒนางาน และการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชน

จากการศึกษาว่าทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนปรากฏว่ามีนักวิชาการหลายท่าน ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนไว้ ผู้วิจัยพอนำมาสรุปได้ดังนี้

พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ ได้วิจัย เรื่อง “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่บ้านน้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์” พบว่า การใช้หลักสัปปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ ทำให้สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม มีความไว้วางใจกัน ปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง มีความขยัน อดทน มีความสุข มั่นคง เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ เกิดความคิดอ่าน มีมุมมองที่กว้าง รู้จักแยกแยะ ฉลาดรอบรู้ มีเป้าหมาย มีทักษะการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่าย ลูกค้าและสมาชิกของกลุ่มเชื่อมั่น ทั้งหมดส่งผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนคือ ความเข้มแข็งมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตัวเองได้^{๑๓๓}

วิทยา จันทรแดง ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, ผลการวิจัยพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน^{๑๓๔}

^{๑๓๓} พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ, “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่บ้านน้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (วิทยาเขตสุรินทร์ : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑). หน้า ๑

^{๑๓๔} วิทยา จันทรแดง, “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ศรณรายณ์ ศรีเพชร^{๑๑๕} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ การให้ความสนใจในการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เช่นเดียวกับการรวมกลุ่มการทอผ้า ซึ่งเกิดขึ้นจากอาชีพเสริมที่คนในชุมชนดั้งเดิมทำอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อได้รับคำแนะนำที่ดี จากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่มอาชีพกัน และคนในชุมชนมีความเห็นที่คล้ายตาม จึงได้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆขึ้น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ในปัจจุบันพบว่า มีกลุ่มที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนบางแห่ง มีการระงับตัวของการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มอาชีพผ้าทอตีนจกแม่วังช้างที่มีการรวมตัวกันในเฉพาะหมู่บ้านแม่วังช้างเท่านั้น ทั้งนี้การรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชนมีจุดประสงค์หลักคือ สร้างอาชีพและสร้างรายได้ ให้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งโดยรวมแล้วมักจะประกอบอาชีพทางการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนี้ (๑) การส่งเสริมจากหน่วยงานทางภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานทางภาครัฐให้การส่งเสริมทางเศรษฐกิจของกลุ่มชุมชน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีการประกอบอาชีพ ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาให้การส่งเสริม เช่น สหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอที่คอยให้ความรู้และยังให้คำแนะนำเกษตรกรในการสร้างรายได้ ซึ่งเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมากทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น (๒) สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีสภาพพื้นที่และลักษณะภูมิอากาศที่เหมาะสม ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ (๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ในการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพต่างๆ การที่จะต้องปรับปรุงสินค้าที่มี อยู่แล้วให้มีการพัฒนาคุณภาพยิ่งขึ้น ทำให้มีรูปแบบที่หลากหลายและถูกตาถูกใจลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้และเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย เพราะฝีมือการประดิษฐ์ของแต่ละชุมชนล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เชื่อได้ว่าหากมีการพัฒนารูปแบบสินค้า เช่น พัฒนาลวดลายใหม่และการทำบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ก็คงสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมาได้ (๔) ความนิยมในสินค้าที่มีการผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น จากการรณรงค์ของหน่วยงาน ต่างๆ (๕) การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น (๖) การจัดการอบรม ศึกษาดูงานตามพื้นที่ต่างๆ ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจมากขึ้น

ขวัญกมล ดอนขวา^{๑๑๖} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีบทบาท และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการในเรื่องของการผลิตการบริโภค

^{๑๑๕} ศรณรายณ์ ศรีเพชร , “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : อำเภอจุน จังหวัดพะเยา”, รายงานวิจัย, (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า ๕๔ – ๕๕.

^{๑๑๖} ขวัญกมล ดอนขวา, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานวิจัย, (ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๕), หน้า ๓๐- ๔๒.

การแปรรูป และการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทั้งผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ชาวบ้านหรือสมาชิกกลุ่มอาชีพ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้และความสามารถด้านการผลิต รู้จักบริโภค และมีแนวคิดด้านการแปรรูปและการขาย โดยสร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชน และส่งผลกระทบต่อกระดมคน เงินทุน การบริหารการจัดการในกระบวนการผลิตทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยความรู้และความสามารถของคนในชุมชนนอกจากนี้ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องก็มี ให้ความสำคัญจึงควรพัฒนาให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์ และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จเนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรม ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินคืนสู่สังคมภายในชุมชนดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพในชุมชน ตลอดจนผู้นำชุมชนควรร่วมกัน แบ่งบูรณาการทั้งจังหวัดเพื่อพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจชุมชนรูปธรรมอย่างจริงจัง หรือมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ

เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอตอสะแกเขต จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ที่วิจัยมีเป้าหมายของการวิจัยโดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอตอสะแกเขต จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มตัดเย็บในหมู่บ้านให้เป็นธุรกิจชุมชนที่ยั่งยืน อันจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สรุปได้ดังนี้ ๑) ด้านองค์ความรู้

๑. การวิจัยมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและสำรวจบริบท รวมทั้งศักยภาพชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน ของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในการดำเนินการธุรกิจชุมชน เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) สามารถนำมาสรุปปัญหาในด้านต่างๆ ทั้ง ๕ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการตลาด และด้านการสื่อสารการตลาด ทำให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) จากการจัดการความรู้ของทีมวิจัย ทำให้กลุ่มตัดเย็บมีแผนการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมายและเป็นแบบอย่างได้ จากการที่ทีมวิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริโภคและการทดสอบตลาด ทีมวิจัยได้นำข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคที่ได้มาประกอบการออกแบบเชิงปฏิบัติการโดยให้กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงร่วมกำหนดโครงการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในช่องทางเดิมและช่องทางใหม่ รวมทั้งอบรมด้านการวางแผนการตลาด ซึ่งสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นเอกลักษณ์และสามารถขยายตลาดได้เพิ่มมากขึ้น ผลที่ได้รับเป็นไปตามเป้าหมาย คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results) จากผลการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ได้มีพัฒนาการในการรวมกลุ่มกันที่เหนียวแน่นมากขึ้น จนสามารถพัฒนากลุ่มให้สามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ กลุ่มตัดเย็บ

บ้านดอกแดงได้ ทำให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results)

๒. ด้านการพัฒนา ๑. มีการพัฒนา มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงาน และสายการบังคับบัญชา ตลอดจนมีการจัดทำคำบรรยายลักษณะงานที่เหมาะสมกับกลุ่ม เกิดการการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) ๒. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงสามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงและยังสามารถพัฒนาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานที่เหมาะสมกับตลาดในแต่ละระดับ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้

๓. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงได้รับการพัฒนาวิธีการในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำบัญชีของกลุ่มที่ถูกต้อง มีระบบบัญชีและการบริหารการเงินของกลุ่ม ซึ่งเป็นระบบที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results)

๔. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีการพัฒนาสื่อการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ผลผลิตสื่อที่เหมาะสมต่อศักยภาพของกลุ่มและสภาพของตลาดเป้าหมาย ทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ (ได้แก่ โบชัวร์ นามบัตร แคตตาล็อก ป้ายไว้นิล) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ได้แก่ VCD Presentation) และสื่อที่เป็นบุคคล (ได้แก่ พนักงานขายซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง) ผลที่ได้รับเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (Intermediate results)

๕. จากการวิจัยและการให้ความรู้แก่กลุ่มสมาชิกกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของธุรกิจชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ซึ่งกลุ่มสามารถระดมทุนจากผลกำไรที่ได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่ม จนกลุ่มสามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง เพื่อเป็นศูนย์รวมในการดำเนินการตัดเย็บและศูนย์แสดงสินค้ารวมถึงเป็นสถานที่ดูงาน สำหรับชุมชนใกล้เคียงและกลุ่มวิสาหกิจที่สนใจ เพื่อศึกษาระบบการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มต่อไป ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ผลที่ได้อยู่ในระดับ G (goal results)^{๑๓๗}

สมบูรณ์ ธรรมลังกา ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย ” พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแบบแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและ

^{๑๓๗} เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ , “การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย , (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ทุนในการผลิตมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงรายมีอาทิเช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน^{๑๑๘}

เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ^{๑๑๙} ได้วิจัยเรื่อง “งานการวิจัยการศึกษาสถานภาพการผลิตผลิต ภัณฑฺ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตแปรรูปประสงคของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารจัดการ พบว่าชาวบ้านตั้งกลุ่มผลิตสินค้าชุมชนเพื่อต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศในด้าน เงินทุนหวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ด้านวิชาการและการถ่ายทอดต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมายต้องการมี ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่ายความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตแปรรูปประสงคของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารจัดการ วิชาการและการถ่ายทอดกฎหมาย นโยบายและการสนับสนุน พบว่าจุดประสงคของการรวมกลุ่มผลิตสมุนไพรคือ ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศด้านเงินทุน หวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดต้องการเพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน และต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้านการบริหารจัดการหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ ด้านวิชาการและการถ่ายทอดต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมายต้องการมีความรู้ เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชน ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมี หรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่ายและมีข้อเสนอแนะดังนี้ สร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน เกี่ยวกับผลิตภัณฑฺ์สุขภาพ

^{๑๑๘} สมบูรณ์ ธรรมลังกา , รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย , **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย , ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๑๑๙} เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ, “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑฺ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”, **รายงานวิจัย** , (นครราชสีมา : สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙.

ชุมชนในทุกระดับทั้งหน่วยส่งเสริมและองค์กรชุมชน จัดระบบองค์ความรู้ และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน ส่งเสริมความรู้ในด้านการผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนในด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพและเทคนิค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพและลดต้นทุนการผลิต ประสานการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดโครงสร้างและหน้าที่ จะได้ลดความซ้ำซ้อนของงาน

วัฒนาภรณ์ โขครัตนชัยและคณะ^{๑๒๐} ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทย ผลการวิจัยพบว่า ลอดช่องที่ผลิตในท้องถิ่นทั่วไป ส่วนมากจะผลิตจากแป้งข้าวเจ้าอย่างเดียว และกรรมวิธีการผลิตยังเป็นการผลิตในครัวเรือนอาศัยแรงงานมากกว่าเครื่องจักรและผู้ผลิตซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่นยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะการผลิตและการประกอบการที่ดี และจากการนำประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการเรียนรู้ในกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวางแผนการออกร้าน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต การสาธิตผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย การจัดทำบัญชีการเงิน การคิดต้นทุนการจำหน่าย การร่วมมือร่วมแรงในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ การแสดงขั้นตอนการสาธิต รวมทั้งมีการสาธิตกระบวนการผลิตย้อนยุค อาทิ การใช้ไม้แบบโบราณโดยใช้ไม้แบบโบราณไม่แป้ง การกวนแป้งด้วยมือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มแสดงให้เห็นว่ากลุ่มมีศักยภาพที่สามารถดำเนินการเองได้ในระดับหนึ่งโดยไม่ต้องพึ่งพามากนัก กลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน กลุ่มจะเข้มแข็งด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นเศรษฐกิจทุกสาขาของชุมชนและหมู่บ้านซึ่งดำเนินการบนพื้นฐานจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม คุ่มค่าและยั่งยืน เป็นการผลิตที่เลี้ยงชีวิต ครอบครัว และชุมชนได้อย่างพอเพียง ส่วนเกินแห่งผลผลิตนี้เป็น เศรษฐกิจแห่งการแลกเปลี่ยน ซื้อขายหรือ แปรรูปตามกำลังและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ โดดเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชน สรุปได้ตามตาราง ๒.๑๑ ดังนี้

ตาราง ๒.๑๑ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ, (๒๕๕๑).	“การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ฟังตนเองกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์” พบว่า การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ ทำให้สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม มีความไว้วางใจกันปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง มีความขยัน อดทน

^{๑๒๐} วัฒนาภรณ์ โขครัตนชัยและคณะ, “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์”, รายงานวิจัย, (นครราชสีมา : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗), หน้า ๗๑.

ตาราง ๒.๑๑ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน(ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ศรณรายณ์ ศรีเพชร, (๒๕๕๒),	งานการวิจัยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์
วิทยา จันทร์แดง, (๒๕๕๔).	“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
ขวัญกมล ดอนขวา, (๒๕๕๔ – ๒๕๕๕).	งานการวิจัยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า แบบการมีส่วนร่วมต้องพัฒนากิจกรรมแบบมีกระบวนการ
สมบูรณ์ ธรรมลังกา, (๒๕๕๔).	“รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” พบว่า สังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมแบบเครือข่ายที่มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแบบแนวราบและแนวตั้ง
เกรียงศักดิ์ เอื้อมเก็บ, (๒๕๕๖).	“การวิจัยการศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า การตั้งกลุ่มผลิตสินค้าชุมชน ต้องร่วมมือร่วมแรงกันตรวจสอบคุณภาพทุกด้าน
วัฒนาภรณ์ โชครัตนชัยและคณะ, (๒๕๕๗).	“งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทย” พบว่าการพัฒนาต้องเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์
เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ, (๒๕๕๗)	“การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงจังหวัดเชียงใหม่”สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของธุรกิจชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการปรากฏว่ามีนักวิชาการหลายท่าน ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการไว้ ผู้วิจัยพอนำมาสรุปได้ดังนี้

พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไป ปัญหาอุปสรรคในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นดังนี้ ๑) บุคลากร: ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ๒) การเงิน : บุคลากรไม่ตั้งใจทำงาน เพราะขาดแรงกระตุ้น แนวทางการพัฒนาการระดมทุนทรัพย์ มีการหารายได้เข้ามา ซึ่งเป็นการระดมทุนในเทศกาลสำคัญ ๆ ๓) วัสดุอุปกรณ์ : วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ภายใน เป็นสิ่งของสำคัญในการทำงานในสำนักงานแต่ละวัด ถ้าสิ่งของดังกล่าวมาไม่เพียงพอ ทางวัดก็ควรจะทำนุบำรุงหาเจ้าภาพในการจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ๔.) วิธีการจัดการ: ควรจะมีการฝึกฝนอบรมพัฒนาบุคลากรพระสังฆาธิการบ่อย ๆ ควรจะมีการจัดทุนทรัพย์เพื่อการดำเนินการปกครองให้พร้อมจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ในสำนักงานให้พร้อม ถ้าทางวัดมีปัจจัยดำเนินการได้ระดับน้อยก็ควรจะขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีปัจจัยสามารถให้ความอุปถัมภ์ได้ ๒. หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักอภิธานิยธรรม ๗ ดังนี้ ๑) ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิตยพระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส ควรจะมีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรึกษา แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทางเดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควรจะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม ต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุมเคารพประธานในการประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ควรให้ความเคารพและให้เกียรติกันตามอาวุโส เพื่อความสามัคคีกันในหมู่คณะสงฆ์ ๕) ไม่ลู่อำนาจตีความหาความอยากที่เกิดขึ้น การเสียสละที่ดี การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นที่ดี เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลู่อำนาจ ตัณหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่ ๖) ยินดีในเสนาสนะ ควรดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลตั้งงามยังไม่มาขอให้มา ควรมีนโยบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบพระอุปัชฌาย์ ๓. แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการได้ดังนี้ ๑) การวางแผน : ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนการปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาผู้บริหารเพื่อวางแผนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด ๒) การจัดองค์การ : จัดโครงสร้างการ ปกครองคณะสงฆ์ให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาบริหารงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ ๓) การสั่งการ: พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ๔) การประสานงาน: พระสังฆาธิการ

ควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และ เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดี ในเขตพื้นที่นั้น ๆ

๕) การควบคุม: พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับขั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอ เป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๑๒๑}

พระครูสันติธรรมภากริต (บุญชัย สนติกโร) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า ๑.สภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีการปกครองโดยใช้พระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕ ประกอบกับกฎระเบียบ คำสั่ง มติมหาเถรสมาคมเป็นแบบแผนในการปฏิบัติสืบทอดกันมาตามแบบการปกครองคณะสงฆ์ในภาคอื่นๆ ยังไม่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยจึงทำให้ทราบ ๑) จุดแข็ง คือ การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ทั้ง ๔ จังหวัด แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน การปกครองเป็นระบบใช้กฎเกณฑ์เดียวกันตามหลักพรหมวิหาร ๔ ยึดมั่นในอธิปไตยธรรม ๗ ยกเว้นอคติ ๔ ๒) จุดอ่อน ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพมาช่วยกันพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีการใช้อำนาจในการปกครองขาดความยุติธรรม และขาดความร่วมมือกันของบุคลากรในคณะสงฆ์ ๓) ปัญหา มีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทำให้ผลของการดำเนินงานเกิดความล่าช้า ๔) อุปสรรค ผู้บริหารขาดความรัดกุมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปกครองคณะสงฆ์ และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ๒.ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ประกอบด้วยระบบการปกครองที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ๕ ด้าน คือ การพัฒนารูปแบบดานการวางแผน มีการวางแผนในการส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น ในการปกครองคณะสงฆ์ทุกด้าน เช่น ส่งเสริมการศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานแต่ละปีให้ชัดเจน โดยมีแผนการพัฒนา แผนปฏิบัติการ แผนพัฒนายุทธศาสตร์ การพัฒนารูปแบบด้านการจัดองค์กร มีการแบ่งภาระหน้าที่ให้คณะสงฆ์ภาค ๑๕ รับผิดชอบที่ชัดเจน คือ จังหวัดสมุทรสงครามรับผิดชอบเรื่องการสอบข้อสอบบาลีสนามหลวง จังหวัดราชบุรีรับผิดชอบเรื่องการอบรมบาลีก่อนสอบ จังหวัดเพชรบุรีรับผิดชอบเรื่องการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์รับผิดชอบเรื่องการอบรมพระสังฆาธิการ มีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาอย่างจริงจัง สรรหาองค์กรที่จะสนับสนุนเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบงาน, การพัฒนารูปแบบดานงานบุคลากร ส่งเสริมบุคลากรให้ไปศึกษาดูงานในด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดอบรมประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างให้บุคลากร

^{๑๒๑} พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม) , “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗). หน้า ๑-๒.

มีวิสัยทัศน์ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดอบรมบุคลากรในด้านเทคโนโลยี บัญชีการเงิน และระเบียบวินัย มารยาทที่เกี่ยวข้องกับงานปกครอง, การพัฒนารูปแบบด้านอำนวยการ นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และให้ยอมรับกฎเกณฑ์เดียวกันเพื่อปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน มีการประเมินผลการปฏิบัติทุกโครงการที่จัดขึ้น และการพัฒนารูปแบบด้านการกำกับดูแลเป็นไปในลักษณะที่ปรึกษาหารือร่วมทำ ร่วมแก้ไข มีการบริหาร งานแบบบนลงล่าง และมีคณะกรรมการติดตามแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิด อีกทั้งต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ คือ ด้านการจัดงบประมาณด้านการจัดโครงการพัฒนาบุคลากร และด้านการจัดอุปกรณ์เทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ ๓. รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ที่พัฒนาแล้ว คือมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นที่ชัดเจน การจัดองค์กรใช้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาดังกล่าว ส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ คุณภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และมีคณะกรรมการกำกับดูแลแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิด^{๑๒๒}

พระมหาธฤติ วิโรจโน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์” พบว่า สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา เป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ประเสริฐหรือเป็นบุคคลผู้มีจิตใจดีซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาพระสังฆาธิการที่มุ่งเน้นด้านการศึกษา ประกอบด้วย ๑. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตกาย วาจา และ สัมมาอาชีวะ เป็นเรื่องของการฝึกฝนด้านพฤติกรรม ๒. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกฝนในด้านคุณภาพและสมรรถนะทางจิตใจเป็นส่วนของการฝึกฝนด้านจิตใจ และ ๓. อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง^{๑๒๓}

พระมหาธรรณวัฒน์ ศรีประเสริฐ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี” ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมวัดมีความพร้อมไม่เท่ากันในการจัดการศึกษา ส่วนการบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าอาวาส

^{๑๒๒} พระครูสันติธรรมภริต (บุญชัย สนติกโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗). หน้า ๑-๒.

^{๑๒๓} พระมหาธฤติ วิโรจโน, “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). หน้า ๑-๒.

และปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ ค่าความสัมพันธ์การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์และผลการวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการภารกิจของคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการศึกษานั้น คณะสงฆ์ควรเป็นผู้กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแผนกสามัญเองส่วนด้านการปกครอง คณะสงฆ์ควรให้พระในวัดทุกรูปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำงานเป็นทีม ด้านสาธารณูปการ คณะสงฆ์ควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากรและอุปกรณ์ต่างๆของวัด เพื่อป้องกันการชำรุดสูญหายและควรจัดให้มีการทำรายงานทรัพย์สินของวัด^{๑๒๔}

พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ (๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มพระสังฆาธิการและนักวิชาการทบทวนบทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน^{๑๒๕}

พระธรรมาธิ วิฑูริโย (จองเจณ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาคความยากจน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณมีบทบาทในด้านการปรับทัศนคติ ความเชื่อของชาวบ้านด้วยความศรัทธาเคารพยอมรับนับถือของชาวบ้านทศต่อพระสงฆ์ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของชาวบ้าน การเทศน์" การแนะนำสั่งสอน เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ทำเป็นประจำเป็นกิจของสงฆ์ที่ต้องเผยแผ่หลักพุทธธรรมสู่ประชาชนเป็นการพัฒนาคนทั้งกายและจิตใจ เป้าหมายของการพัฒนา คือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี คนที่ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด และทักษะในการทำงานให้เป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม มีทัศนคติที่ถูกต้อง มีค่านิยมเหมาะสมดิงามยอมสามารถนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม พัฒนาหน่วยงานสังคมที่มีคุณภาพในทุกๆ ด้านจำเป็นต้องยึดหลักการพัฒนาจิตใจ

^{๑๒๔} พระมหาธรรมาธิ วิฑูริโย, “การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี” *วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๕๒) .หน้า ๑.

^{๑๒๕} พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).หน้า ๑

พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เมื่อได้รับการพัฒนาขีดความสามารถอย่างเต็มที่ย่อมมีคุณค่าต่อการพัฒนาคน พัฒนาจิตใจ ให้สำเร็จ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ดังนั้นการพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการทำงานหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถทักษะและการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๒๖}

พระอำนวย หมอกเมฆ ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค ๔” ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยเจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังให้ ความสำคัญกับหลักความประหยัดความคุ้มค่า และการทำงานเป็นทีมน้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ เรียกว่า “ปัญจบริหาร” ประกอบด้วย (๑) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ (๒) กลยุทธ์การ ป้องกันความเสี่ยงนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (๓) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม (๔) กลยุทธ์การทำงานที่ดีให้ สำเร็จความประสงค์ และ (๕) กลยุทธ์การสงเคราะห์อันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูล^{๑๒๗}

ดร.ธงชัย สิงอุดม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ประกอบไปด้วย ๔ ทฤษฎี คือ ๑) ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะผู้นำ ๒) ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมผู้นำ ๓) ผู้นำตามสถานการณ์ ๔) ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป และ ผู้นำแบบพอเพียงจะมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด^{๑๒๘}

จิตติมา พงษ์ไพบุลย์ ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎ์ สิริโร), ผศ.ดร.” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามทัศนะของนักวิชาการทั่วไปและทัศนะของพระพุทธศาสนาเป็นบุคคลที่ มีความรู้ ความสามารถ มีลักษณะที่ โดดเด่นเหนือบุคคลอื่นทั้งในด้านความคิดเทคนิควิธีการในการทำงาน ความมีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบสามารถให้ความคุ้มครองดูแลผู้ร่วมงานได้อย่างมีความสุข โดยปัจจุบันนี้ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในส่วนผลงานด้านการบริหารคณะสงฆ์นั้นพบว่า ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎ์ สิริโร),ผศ.ดร.ในภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ โดยท่านพยายามนำเอาหลักธรรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ ในการบริหาร

^{๑๒๖} พระธรรมาณี วิฑูรย์ (จองเจง), การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาคความยากจน, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักบริหารและพัฒนาวិชาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒).หน้า ๑-๒.

^{๑๒๗} พระอำนวย หมอกเมฆ, “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค ๔”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยภาคกลาง, ๒๕๕๖)

^{๑๒๘} ธงชัย สิงอุดม, “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).หน้า ๑.

กิจการคณะสงฆ์ซึ่งภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริโร) ,ผศ.ดร.นั้นในบางประเด็น มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารและภาวะผู้นำของนักวิชาการสมัยใหม่ อันแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำของพระสงฆ์สมัยปัจจุบันที่นำเอาพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้นั้นสามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้เป็นอย่างดี^{๑๒๙}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ คือบุคคลที่เป็นกำลังหลักสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนงานทั้ง ๔ ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อันได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ ด้านการบริหารและการปกครอง ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน และด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล งานทั้ง ๔ ด้านนี้ ถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญในการช่วยทำให้พระพุทธศาสนาสามารถคงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดการโดยนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการจัดการสินค้าของชุมชนซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ สรุปได้ตามตาราง ๒.๑๒ ดังนี้

ตาราง ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม), (๒๕๕๓)..	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไป ปัญหาอุปสรรคในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นดังนี้ ๑) บุคลากร: ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ๒) การเงิน : บุคลากรไม่ตั้งใจทำงาน ๓) วัสดุอุปกรณ์ : วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ไม่เพียงพอ ๔.) วิธีการจัดการ: ควรจะมีการฝึกฝนอบรมพัฒนาบุคลากรพระสังฆาธิการมีปัจจัยสามารถให้ความอุปถัมภ์ได้ ๒. หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักการบริหารนิยธรรม ๗ ๑)การวางแผน ๒)การจัดองค์กร : ๓) การสั่งการ: ๔) การประสานงาน ๕) การควบคุม: พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

^{๑๒๙} จิตติมา พงษ์ไพบูลย์ , “ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริโร) ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).หน้า ๑-๒.

ตาราง ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ(ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
พระครูสันติธรรมมาภีรัต (บุญชัย สนติกโร), (๒๕๕๓).	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่าแล้วคือมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นที่ชัดเจน การจัดองค์กรใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาเดียวกัน ส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ คุณภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และมีคณะกรรมการกำกับดูแลแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิด
พระมหาธฤติ วิโรจโน, (๒๕๕๖).	ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์” พบว่า ศึกษา ๓ หรือไตรสิกขา เป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ประเสริฐหรือเป็นบุคคลผู้มีจิตใจดีซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาพระสังฆาธิการที่มุ่งเน้นด้านการศึกษา ประกอบด้วย ๑. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตกาย วาจา และ สัมมาอาชีวะ เป็นเรื่องของการฝึกฝนด้านพฤติกรรม ๒. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกฝนในด้านคุณภาพและสมรรถนะทางจิตใจเป็นส่วนของการฝึกฝนด้านจิตใจ และ ๓. อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
พระมหาธรรณวัฒน์ ศรีประเสริฐ, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต(มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๒)	“การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า ๑. คณะสงฆ์ควรเป็นผู้กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแผนกสามัญเอง ๒. คณะสงฆ์ควรให้พระในวัดทุกรูปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำงานเป็นทีม ๓. คณะสงฆ์ควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากรและอุปกรณ์ต่างๆ ของวัด

ตาราง ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ(ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ, (๒๕๕๖).	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน
พระธรรมาณี ฐิตวิริโย (จองเจณ), (๒๕๕๒).	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาความยากจน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณมีบทบาทในด้านการปรับทัศนคติ ความเชื่อของชาวบ้านด้วยความศรัทธา เคารพยอมรับนับถือของชาวบ้านต่อพระสงฆ์ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของชาวบ้าน การเทศน์" การแนะนำสั่งสอน เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ทำเป็นประจำเป็นกิจของสงฆ์ที่ต้องเผยแผ่หลักพุทธธรรมสู่ประชาชนเป็นการพัฒนาคนทั้งกายและจิตใจ เป้าหมายของการพัฒนา คือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี คนที่ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด และทักษะในการทำงานให้เป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม มีทัศนคติที่ถูกต้อง
พระอำนวยการ หมอกเมฆ, (๒๕๕๖)	“กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค ๔” ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยเจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับหลักความประหยัดความคุ้มค่า และการทำงานเป็นทีม น้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ เรียกว่า “ปัญจบริหาร”

ตาราง ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ(ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
ธงชัย สิงอุตม, (๒๕๕๖)	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ประกอบไปด้วย ๔ ทฤษฎี คือ ๑) ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะผู้นำ ๒) ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมผู้นำ ๓) ผู้นำตามสถานการณ์ ๔) ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป และ ผู้นำแบบพอเพียง จะมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด
จิตติมา พงษ์ไพบุลย์, (๒๕๕๒).	ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤชฎี สิริธโร), ผศ.ดร.” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามทัศนะของนักวิชาการทั่วไปและทัศนะของพระพุทธรศาสนาเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีลักษณะที่โดดเด่นเหนือบุคคลอื่นทั้งในด้านความคิดเทคนิควิธีการในการทำงาน ความมีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบสามารถให้ความคุ้มครองดูแลผู้ร่วมงานได้อย่างมีความสุข โดยปัจจุบันนี้ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในส่วนผลงานด้านการบริหารคณะสงฆ์นั้นพบว่า ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี(สฤชฎี สิริธโร),ผศ.ดร.ในภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยท่านพยายามนำเอาหลักธรรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤชฎี สิริธโร) ,ผศ.ดร.นั้นในบางประเด็นมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารและภาวะผู้นำของนักวิชาการสมัยใหม่ อันแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำของพระสงฆ์สมัยปัจจุบันที่นำเอาพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้นั้นสามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้เป็นอย่างดี

๒.๖.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมปรากฏว่ามีนักวิชาการหลายท่าน ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ ผู้วิจัยพอนำมาสรุปได้ดังนี้

พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน)^{๑๓๐} ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคม ผลการวิจัย พบว่า ทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ อาจเรียกสั้นๆว่า ทฤษฎีธรรมมิกัตถะ (เนื่องจากอรรถะ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้)หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทฤษฎีธรรมมิกัตถสังวัตตนิกรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไฉย เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ (๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน นั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และ รายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้

การนำหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ (๑) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาแก้ปัญหาการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงพ้นจากความชว่ฉวนาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัดระวัง หรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ (๒) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ (๓) การนำหลักกัลยาณมิตตตามาแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้ จักเลือกเสวนาบุคคลหรือ เข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อมสนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง

^{๑๓๐} พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน), “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถ-ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคม ”, รายงานการวิจัย , (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓). หน้า ๑.

เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และ (๔) การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเรา พยายามใช้จ่ายให้ พอเหมาะกับรายได้ ของเรา เพราะว่าผู้ ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเอง นั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัด ทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่ จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตัวเองและ ครอบครัว

สุปรียา ธีรสิรานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ใน พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีขั้นตอนเบื้องต้น โดยเริ่มจากศรัทธาหรือความเชื่อมั่นที่มีปัญญาประกอบ เช่น ได้ฟังบุคคลใดแสดง สาระที่น่าเชื่อถือจนเห็นหรือมั่นใจว่า ไปสู่ความจริงได้ ก็เริ่มศึกษาเรียนรู้จากแหล่งนั้น ศรัทธากับ ปัญญาจึงต้องประกอบด้วยกันจนกลายเป็นสัมมาทิฐิที่มีคุณภาพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก โดยการแสวงหามิตรที่ดีเพื่อขอความรู้ คำแนะนำ เพื่อให้ได้ความรู้ จากนั้นจึงนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมากลั่นกรอง วิเคราะห์ พิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการ อันเป็น ปัจจัยภายในของตัวผู้ปฏิบัติเอง ในขั้นตอนนี้อาจกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีโยนิโสมนสิการแล้วสัมมาทิฐิ ก็จะเกิดขึ้นตามมา จากนั้นจึงนำตนเองเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามอริยมรรคมี องค์ ๘ หรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในมีความสำคัญ เท่าๆ กัน หรือกล่าวได้ว่ามนุษย์จะมีความสมบูรณ์เมื่อชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์ครบ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิต และปัญญา^{๑๓๑}

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้การสร้างตัวชีวิตเพื่อวิเคราะห์ เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์” โดยผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ ข้อสรุปว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการและ อปัมาทธรรม มีความสัมพันธ์ กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมัชฌิมาปฏิปทากับความพอประมาณเป็นวิธีการ หรือหนทางในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผลเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกการพัฒนา ตน และอปัมาทธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน ผลการศึกษา พบว่า

^{๑๓๑} สุปรียา ธีรสิรานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). หน้า ๑-๒.

เนื้อหาของเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักมีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีองค์ธรรมในระดับศีลเป็นประธาน การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักจึงสามารถใช้เฉพาะองค์ธรรมในระดับศีลเป็นเครื่องมือในการศึกษาเปรียบเทียบ โดยองค์ธรรมในระดับศีลที่เกี่ยวข้องกับ ๔ ทฤษฎีหลักทางเศรษฐศาสตร์ได้แก่ปารีสูทธิศีล ๔ ที่ประกอบด้วยอาชีวปารีสูทธิศีล ในกิจกรรมการผลิตปัจจัยสันนิสิตศีล ในกิจกรรมการบริโภค อินทรีย์สังวรศีลในเรื่องอรรถประโยชน์ และปาฏิโมกข์สังวรศีล ในการกระจายผลผลิต จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อค้นหาตัวชี้วัดที่สามารถกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์พร้อมทั้งตัวอย่างและแนวทางในการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ตามกรอบทฤษฎีการผลิต ทฤษฎีการบริโภค ทฤษฎีอรรถประโยชน์ และทฤษฎีการกระจายผลผลิต โดยผลจากการวิเคราะห์นำมาซึ่งการสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นพอเพียงภายใต้คุณลักษณะความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน ๑๓ ตัวชี้วัดตัวชี้วัดด้านความพอประมาณจำนวน ๗ ตัวแบ่งเป็น ตัวชี้วัดความพอประมาณในกระบวนการ ๔ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงเปรียบเทียบ) ประกอบด้วยประสิทธิภาพการผลิต ประสิทธิภาพการผลิต ประสิทธิภาพการบริโภค ประสิทธิภาพการบริโภค และตัวชี้วัดความพอประมาณระหว่างกระบวนการ ๓ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสัมพัทธ์) ประกอบด้วย ความไม่พอเพียง ความพอเพียงขั้นพื้นฐานความพอเพียงขั้นก้าวหน้าตัวชี้วัดด้านความมีเหตุผล จำนวน ๔ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสมบูรณ) ประกอบด้วยคุณค่าของปัจจัยการผลิต คุณค่าการผลิต คุณค่าของปัจจัยการบริโภค คุณค่าการบริโภคและ ตัวชี้วัดด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน ๒ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสัมพัทธ์) ประกอบด้วยสัดส่วนปัจจัยการผลิต สัดส่วนปัจจัยการบริโภค^{๑๓๒}

สมิทธิพล เนตรนิมิต ได้วิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทพระสงฆ์” ผลการวิจัย พบว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตั้งสังคัมสงฆ์ ต้องการให้เป็นแบบอย่างของผู้ปฏิบัติธรรม ทรงนำชื่อระบบปกครองที่ทรงคุ้นเคยเรียกสังคัมที่ตั้งขึ้นว่า “สงฆ์” (สังฆะ) ทรงดัดแปลงรูปแบบบริหารองค์การสงฆ์คล้ายกับระบบของลิจฉวี มุ่งให้พระสงฆ์มีความสามัคคี เปิดโอกาสให้ทุกรรณะเข้ามาพัฒนาตน สมาชิกพระสงฆ์มีสถานภาพอย่างเดียว เป็นสมณะศากบุตร มีความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกัน การดำเนินชีวิตมีเอกลักษณ์ มีเป้าหมาย อยู่กันด้วยระเบียบวินัย พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นครุต้นแบบ ดำเนินชีวิตตามหลักการที่พระพุทธเจ้าทรง

^{๑๓๒} พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑). หน้า ๑.

กำหนดขึ้น พัฒนาตนก่อนจึงไปพัฒนาผู้อื่นตามหลักที่ว่า การช่วยเหลือคนจนเปือกตม ผู้ช่วยจะต้องไม่แปดเปื้อนโคลนตมเหมือนกับผู้จน^{๑๓๓}

มณูญมุกข์ ประดิษฐ์^{๑๓๔} ได้วิจัยเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา” ในพระไตรปิฎกกับทางสายกลางในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริไว้ตอนหนึ่งว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายนั้น หากจะให้มีความคุ้มค่าที่แท้จริงและแก้ปัญหาของมนุษย์ได้ ก็จะต้องให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การแจกจ่าย การสร้างงานจะต้องเป็น “สัมมาเศรษฐกิจ” คือ เป็นเศรษฐศาสตร์ที่ถูกต้องเป็นสัมมาอาชีพ และมีเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม ชุมชน ระบบนิเวศ และโลก เป็นส่วนร่วมด้วย

ฉาน ธรรมวิจารณ์^{๑๓๕} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกิยธรรมและระดับโลกุตระธรรม

ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา มีการคิดเชิงระบบสำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้นจะมีสามประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบการพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และการพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทจริงทำให้องค์การที่ เป็นระบบใหญ่ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการทัศน์ การพัฒนาเพื่อผลงาน กระบวนการทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนการทัศน์การพัฒนาโลกิยธรรมและกระบวนการทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย

^{๑๓๓} สมิตธิพล เนตรนิมิต, “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓). หน้า ๑.

^{๑๓๔} มณูญมุกข์ ประดิษฐ์, “มัชฌิมาปฏิปทา” ในพระไตรปิฎกกับทางสายกลางในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑.

^{๑๓๕} ฉาน ธรรมวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐). หน้า ๑.

เจ้าอากาศโทสุธา ทองบุตร ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย” พบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการ หรือมีอาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้นเป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้นจะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบภาระงาน ๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดีไม่คบคนชั่ว ๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์จากการศึกษาการขาดหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในสังคมไทยพบว่า คนในสังคมไทยขาดความเพียรและถ้าปัจจัยที่แวดล้อมอยู่รอบตัวไม่ได้สร้างความมั่นใจเพียงพอก็จะเกิดความรู้ สึกอยากประวิงเวลาที่จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้นานออกไปและหากการทำกิจกรรมใดเป็นการเหลือวิสัยเราจะหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งเหล่านั้น หรือ ผลดีวันปะกันพรั่ง เพียงเพื่อยื้อระยะเวลาแห่งความสุขให้ยาวออกไป จนติดเป็นนิสัยของความเกียจคร้าน ซึ่งเป็น การขาดความเพียรในการดำเนินกิจการต่างๆ ในชีวิตตน การไม่รู้จักรักประหยัดทรัพย์ในสังคมไทยมีผลมาจากคนในสังคมเสพติดในวัตถุนิยมจึงใช้จ่ายทรัพย์สิ้น เงินทองนั้นให้สูญเปล่าไปอันมาจากการไม่รู้จักรักประหยัดทรัพย์นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ประมาทยิ่งเกิดปัญหาใช้จ่ายเกินรายได้หาเงินไม่พอใช้จ่ายเกิดปัญหา คอร์รัปชัน คดโกง ปล้นจี้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อกันที่อยู่ร่วมในสังคมตามมา ปัญหาการคบคนพาลไม่รู้จักรักการคบคนดีเป็นมิตรไม่รู้จักรักเลือกบุคคลที่จะคบหาจะสามารถเกื้อหนุนชีวิตไปในทางที่ดี ชกชวนเราไปทำเรื่องที่ไม่ดีไม่สมควรจึงทำให้เสียประโยชน์ในชีวิตทำให้พบกับความเสื่อมเสียของชีวิต ไม่มีความพร้อม คือการดำเนินชีวิตและการพัฒนาที่เป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกิดฐานะเป็นผู้ดำเนินชีวิตไม่สมควรดำเนินชีวิตไม่เหมาะสม ไม่สมควรแก่ฐานะไม่ว่าจะมีทรัพย์สิ้นเงินทองมากหรือน้อย คือใช้จ่ายเกินตัวสุรุ่ยสุร่ายก่อนสิ้นไม่รู้จักรักประมาณตนในการใช้จ่ายทรัพย์ อีกทั้งไม่รู้จักรักกำหนดรายได้และรายจ่ายให้พอดี สมรายได้เพื่อประโยชน์ไว้สำหรับบั้นปลายของชีวิตตน การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไข ปัญหาในสังคมไทย มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ ๑) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความเกียจคร้านนานาประการ ที่เป็นหนทางนำพาให้ชีวิตมีความเสื่อมลง ๒) การนำหลักอารักขสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักรักษาทรัพย์ คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ การตั้งตนไว้อย่างเหมาะสมกับการรู้จักหาทรัพย์และรู้จักรักษาทรัพย์นั้น ๓) การนำหลักกัลยาณมิตตตา มาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการคบคน รู้จักรักเลือกเสวนาบุคคลผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ดำเนิน ก้าวหน้าไปด้วยดี และ ๔) การนำหลักสมชีวิตามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์

เกินฐาน พยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้^{๑๓๖}

ดวงพร สมสมัย และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ : กรณีศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี” จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อ ๑) พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ๒) ศึกษาภูมิหลังของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง และ ๓) ศึกษาผลกระทบในการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ไปใช้ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ประชาชนจำนวน ๓๔๒ คน จากชุมชน ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านดอนแดงใหญ่ หมู่บ้านหนองไข่นก และหมู่บ้านดอนแดงน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ขั้นตอนดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) สัมภาษณ์เบื้องต้นของชุมชน ๒) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓) แนะนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ ๔) ศึกษาผลกระทบจากการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปใช้ จากผลการวิจัยนี้ได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ โดยการนำหลักธรรมและทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเข้าด้วยกัน รูปแบบนี้ประกอบด้วยหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ ๒) ด้านที่พอกอาศัยถูกสุขลักษณะอนามัยที่ดี ๓) ด้านส่งเสริมความดี ๔) ด้านการพัฒนาแบบผสมผสานบ้าน วัด โรงเรียน(บวร) ๕) ด้านศีลธรรมคุณธรรม ๖) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม และ ๗) ด้านการสื่อสารข้อมูล ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความขยันมาก แต่ไม่สามารถรักษาทรัพย์และใช้จ่ายอย่างเหมาะสมประชาชนร้อยละ ๔๙.๗๐ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายและต้องกู้เงิน ประชาชนไม่นิยมจดบันทึกรายรับรายจ่าย หลังจากการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปใช้ ประชาชนมีหลักธรรม ๔ ด้านเพิ่มขึ้นคือ ขยันหา รักษาทรัพย์ คบคนดีเป็นมิตร^{๑๓๗}

สรุปได้ว่า สถาบันศาสนาที่เป็นแก่นของชุมชนปัจจุบันไม่ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน สังคมดั้งเดิมมีรูปแบบชิงสาระที่เป็นคุณค่าเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความสามัคคี การให้และแบ่งปัน การต่างตอบแทนการเอื้ออาทร ค่านิยม การแลกเปลี่ยนและบรรทัดฐานทางสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมหากผู้บริหาร ผู้นำองค์กร หน่วยงานต่างๆ นำหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานจะต้องมีการพัฒนาไม่มากก็น้อย และสามารถนำพาองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางตามเจตนารมณ์ตามวัตถุประสงค์ทำให้เกิด

^{๑๓๖} จ่าอากาศโทสุธา ทองบุตร , “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย” รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ,๒๕๕๖, หน้า ๑.

^{๑๓๗} ดวงพร สมสมัย และคณะ , “การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔: กรณีศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๔) , หน้า ๑.

ประสิทธิภาพประสิทธิผล และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม
สรุปได้ตามตาราง ๒.๑๓ ดังนี้

ตาราง ๒.๑๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูโพธิธรรมานุกูล(บรรพเทาชุดจีน), (๒๕๕๓).	การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ ๑. การนำหลักอัฐฐานสัมปทามาแก้ปัญหาการขาดความเพียร ๒. การนำหลักอรักรักษสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ ๓. การนำหลักกัลยาณมิตตตมาแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี ๔. การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ
สุปรียา อีรสิรานนท์, (๒๕๕๒)	การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา เถรวาท ๑. การเรียนรู้เกิดจากอายตนะภายใน ๒. การเรียนรู้เกิดจากอายตนะภายนอก ๓. การเรียนรู้เริ่มขึ้นจากความศรัทธา เชื่อมั่น ๔. การเรียนรู้เกิดจากปรโตโฆสะ ๕. การเรียนรู้เกิดจากโยนิโสมนสิการ
พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, (๒๕๕๑).	หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการและอัปมาทธรรมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะ ด้านความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมัชฌิมาปฏิปทากับความพอประมาณเป็นวิธีการหรือหนทางในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผลเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกการพัฒนาตน
สมิทธิพล เนตรนิมิต, (๒๕๕๓).	พระพุทธเจ้าทรงตั้งสังคมสงฆ์ ต้องการให้เป็นแบบอย่างของผู้ปฏิบัติธรรมสมาชิกพระสงฆ์มีสถานภาพอย่างเดียวยเป็นสมณะศากยบุตร มีความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกัน การดำเนินชีวิตมีเอกลักษณ์ มีเป้าหมาย อยู่กันด้วยระเบียบวินัย ต้นแบบดำเนินชีวิตตามหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดขึ้น

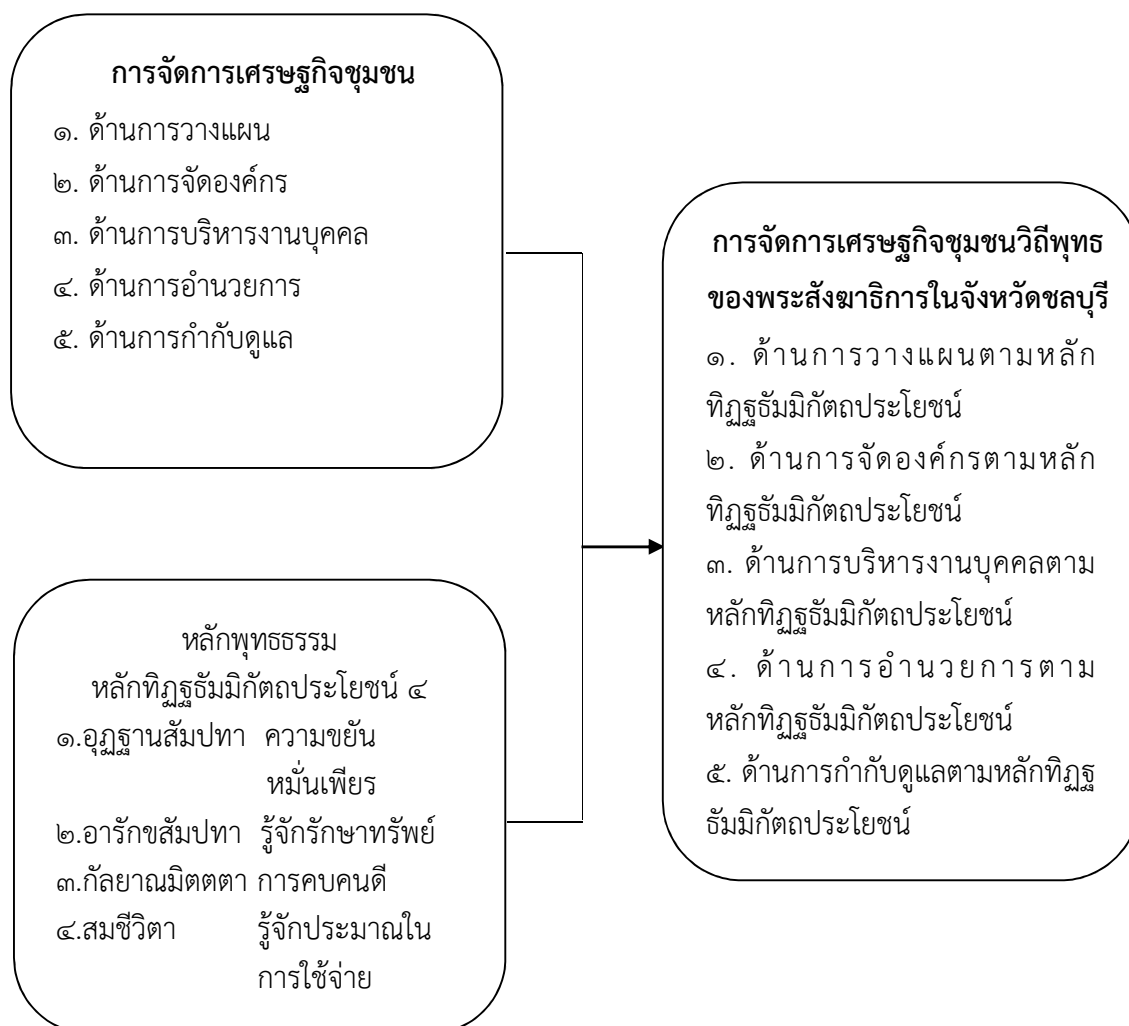
ตาราง ๒.๑๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม(ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
มณูญมุกข์ ประดิษฐ์, (๒๕๔๕),	การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หากจะให้มีคุณค่าที่แท้จริงและแก้ปัญหาของมนุษย์ได้ก็ จะต้องให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย จะต้องเป็น“สัมมาเศรษฐกิจ” คือ เป็นเศรษฐศาสตร์ที่ถูกต้องเป็นสัมมาอาชีพะ และมีเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม ชุมชน ระบบนิเวศ และโลก เป็นส่วนร่วมด้วย
ฉาน ธรรมวิจารณ์, (๒๕๕๐)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ พบว่า ๑. พัฒนาให้ก้าวไปสู่ระดับสูงสุด หรือการพันทุกข้ออย่างสิ้นเชิง ๒. พัฒนาให้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต
จำอากาศโทสุธา ทองบุตร , (๒๕๕๖)	๑. การนำหลักอภิญญาสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการขาดความเพียร ๒. การนำหลักอารักขสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ ๓. การนำหลักกัลยาณมิตตมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการคบคน รู้จักเลือกเสวนาบุคคล ๔. การนำหลักสมชีวิตามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ
ดวงพร สมสมัย และคณะ, (๒๕๕๔ , หน้า ๑.)	รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทิวธรรมมีกัตถประโยชน์ ๔ โดยการนำหลักธรรมและทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเข้าด้วยกันประกอบด้วยหลักสูตร ๗ ด้าน คือ ๑. ด้านความรู้ ๒. ด้านที่พิกอาศัยถูกสุขลักษณะอนามัยที่ดี ๓. ด้านส่งเสริมความดี ๔. ด้านการพัฒนาแบบผสมผสานบ้าน วัด โรงเรียน(บวร) ๕. ด้านศีลธรรม คุณธรรม ๖. ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ๗. ด้านการสื่อสารข้อมูล

๒.๗. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ประธานชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมากำหนดกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีที่เหมาะสม

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) แบบไม่เป็นทางการ ทำการสังเกตการณ์ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๑๘ รูป/คน และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้วิจัยได้มาจากกลุ่มผู้บริหารโครงการ จำนวน ๑๘ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มดังนี้

๑.๑ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๑๐ รูป มีดังนี้

- ๑) พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร) เจ้าคณะอำเภอบางละมุง และเจ้าอาวาสวัดหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์น้ำดื่ม
- ๒) พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี และเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา ตำบลห้วยกระบือ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์ขนมหวาน
- ๓) พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ทีปกโร) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง และเจ้าอาวาสวัดกุณฐีธาร ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์น้ำยาล้างจาน และสบู่เหลว
- ๔) พระมหาบุญนภัสสร(ดร.) ธิรปุณโญ รองเจ้าคณะอำเภอพนัสนิคม รูปที่ ๒ และเจ้าอาวาสวัดหนองไถ่ ตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์น้ำไฟ
- ๕) พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรพตฺโน) เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง และเจ้าอาวาสวัดเกาะแก้วคลองหลวง ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์เครื่องจักสาน
- ๖) พระครูไพบูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล) เจ้าคณะตำบลคลองพลู และเจ้าอาวาสวัดคลองพลู(เก่า) ตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์ผลไม้แปรรูป
- ๗) พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ) เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์จากเห็ด
- ๘) พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ) เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์ผ้าบาติก
- ๙) พระปลัดศรีชล ชินธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม ตำบลท่าบ่อ อำเภอกะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์สบู่สมุนไพร
- ๑๐) พระนิพนธ์ นิภาธโร หัวหน้าสำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ ตำบลเกษตรสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตรายณ์ข้าวปลอดสารพิษ

๑.๒ กลุ่มประธานชุมชนและครูอาจารย์ จำนวน ๘ คน มีดังนี้

- ๑) นายมารุต พิพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านท้ายดอน หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกระบือ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- ๒) นางลักขณา ปันมา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
- ๓) อาจารย์ปรีญาญา สิงห์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
- ๔) อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดหนองซ้อ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
- ๕) นางสมจิต ทรงโถม ประธานกลุ่มชุมชนบ้านคลองพลู ตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี

๖) นางสงบ คชรัตน์ ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

๗) นายคงฤทธิ บุญทา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

๘) อาจารย์รักดา บุญมา อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ ตำบลเกษตรสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จำนวน ๑๐ รูป/คน มีดังนี้

๑) พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.,รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธรรมนาถ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) พระครูพิศาลจริยากร ดร.,เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

๔) พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์ ดร.,เจ้าคณะตำบลหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

๕) พระครูเวฬุวันพัฒนนาทร,ดร.,เจ้าคณะตำบลสวนพริก เจ้าอาวาสวัดไผ่โสมนรินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖) ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗) ดร.ยุทธนา ประณีต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๘) ดร.สุขอุษา นุ่นทอง, อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙) ดร.นพดล ดีไทสงค์,อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๐) ดร.ดวงใจ ปินตามูล,นักวิชาการอิสระ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก) เครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-dept Interview) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ในการนี้ด้วยรูปแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเข้าไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้ หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งเกิดจากการสนทนา โดยมีประเด็นปัญหาที่เจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ตัวแทนกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน นักวิชาการ จำนวน ๑๐ รูป/คน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จึงเข้าไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓) การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี แล้วนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๔) ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ อายุ/พรรษา วุฒิการศึกษา ตำแหน่งในการปกครอง สถานที่

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ ๓ สัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์กร ๓) การบริหารงานบุคคล ๔) การอำนวยความสะดวก ๕) การกำกับดูแล

ตอนที่ ๔ สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ได้แก่ ๑) อุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียร ๒) อารักขสัมปทา รู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความหมั่น ๓) กัลยาณมิตตทา การคบคนดีเป็นมิตร ๔) สมชีวิตา รู้จักประมาณในการใช้จ่าย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. งานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

๑) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆจากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความงานวิจัยในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ แล้ว ทำให้เห็นกรอบแนวคิด ประเด็นปัญหาของการวิจัยจากเอกสารที่ได้มีการทบทวนก่อนหน้านี้ หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยให้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In -depth Interview Guide) ในกลุ่มพระสังฆาธิการ ประธานชุมชนและอาจารย์โรงเรียน

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ในการตรวจเครื่องมือการวิจัย

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการ ประธานชุมชน อาจารย์โรงเรียนและเว็ยหนังสือขอความอนุเคราะห์พระสังฆาธิการ ประธานชุมชน อาจารย์โรงเรียนที่จะเข้าสัมภาษณ์

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการ ประธานชุมชน หรืออาจารย์โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

(๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ชั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีพร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) ชั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถดำเนินการดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผลและอภิปรายผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพระสังฆาธิการจำนวน ๑๐ รูป ประธานกรรมการชุมชนและอาจารย์โรงเรียน จำนวน ๘ คน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายและพรรณนาความ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔.๒ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔.๓ แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ตามหลักพุทธธรรม

๔.๔ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดชลบุรี ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าในเขตชุมชนจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วสามารถนำมา ได้ดังนี้

๑) สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้า เป็นไปตามกลไกของการตลาดมีการสั่งซื้ออย่างต่อเนื่องมีกลุ่มลูกค้าสนใจเมื่อนำไปรับประทานสามารถบำบัดอาการของโรคบางอย่างได้เนื่องจากน้ำไผ่มีสรรพคุณเป็นยาพื้นบ้าน มีส่วนช่วยในการปรับสมดุลในร่างกายของคนให้มีความสมดุลเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคบางชนิดได้^๑

^๑ สัมภาษณ์พระมหาบุญนาศรี ธิรปุณโย, ดร., รองเจ้าคณะอำเภอนันทนิคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์น้ำไผ่วัดหนองไถ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒) ในตำบลไร่หลักทองอำเภอพนสนิมมีการจักสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของชาวตำบลไร่หลักทอง วัดได้มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนมีการนำโยมเข้ามาในวัดทำการฝึกหัดในงานจักสานถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านเกาะแก้วคลองหลวง ตัวเครื่องจักสานมีการทำหลายรูปแบบ ทางได้นำสินค้าไปจำหน่ายโดย โดยได้รับการติดต่อจากส่วนของราชการไปจำหน่ายในทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับวัดและชุมชน^๒

๓) ทางวัดได้จัดให้มีการทำขนมพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์การทำขนมเป็นการฝึกอาชีพให้กับชุมชนในหมู่บ้านที่อาศัยเวลาว่างจากการทำงานมาที่วัด ประชุมกลุ่มทำกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายในการผลิต กลุ่มลูกค้า ส่วนการจำหน่ายจะจำหน่ายในช่วงเทศกาลประจำปีและวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาได้มีผู้ต้องการสินค้าเป็นจำนวนมาก^๓

๔) ได้ร่วมกับทางวัดในการนำชาวบ้านมาช่วยกันทำขนมมีการแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนว่าทำหน้าที่อะไรตามความถนัดของแต่ละคน เรื่องการตลาดการจำหน่ายโดยเป็นผู้ประสานงานติดต่อร้านค้าซึ่งทำเป็นของสินค้าชุมชนไปจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆเช่น งานประจำปี งานกาชาด เป็นต้น^๔

๕) สินค้าผ้าบาติกของกลุ่มชุมชนวัดสามัคคีบรรพตได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากลูกค้าทั้งในและนอก เนื่องจากมีการบริหารจัดการกลุ่ม ได้มีการประชุมในกลุ่ม เพื่อการวางแผนในเรื่องของการจัดการสินค้าในปัจจุบันโดยให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดผลิต ในการให้สถานที่รวมถึงสนับสนุนในการส่งเสริมให้มีการนำไปแสดงในการงานต่างๆ ทำให้เป็นที่รู้จักและได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง^๕

๖) สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในการจัดจำหน่ายจะไปขายตามแหล่งท่องเที่ยวเช่นตลาดน้ำสี่ภาค โรงแรม มีการรับออเดอร์จากลูกค้าที่สั่ง นำไปแสดงตามงานต่างๆเป็นสินค้า OTOP มีงานสินค้า OTOP จะนำไปลงในงาน และมีการขยายตลาด มีคนมาดูงานอยู่เรื่อยๆ เมื่อกลับไปก็มีการสั่งสินค้า มีความต้องการของสินค้าสั่งสินค้าออนไลน์เรื่อยๆแต่ไม่มากเพราะกลุ่มยังไม่โตเท่าไร ดังนั้นสภาพทั่วไปในเรื่องการผลิตใช้สมาชิกในกลุ่มทำแต่ละชิ้นงานทำมือหมดทุกชิ้น การตลาดทำตามออเดอร์ที่มาสั่ง มีการจำหน่ายในที่ต่างๆ มีการจำหน่ายตามงานต่างๆ^๖

^๒ สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิมลโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลโปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์นางสงบ ศชรินทร์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณท์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๗) โครงการเพาะเห็ดเพื่อจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้ให้กับโรงเรียน มีการประชุมกับ คณะครูวางแผนเพื่อเป็นการส่งเสริม ให้โรงเรียนมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน ทางวัดได้มีส่วนร่วมส่งเสริมกับทางโรงเรียนในเรื่องของทุน การจัดหาวิทยากร ตลอดถึงการประชาสัมพันธ์ให้กับ ผู้สนใจหน่วยงานต่างๆ และมีการจัดการประชุมเพื่อวางแผนในการทำงานของโรงเรียน^๗

๘) กิจกรรมที่วัดได้ประชุมกับทางคณะครูโรงเรียน มีการผลิตเห็ดนางฟ้าเพื่อจำหน่าย เริ่มตั้งแต่การผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าสามารถสร้างรายได้ให้กับโรงเรียน ได้ขยายผลลงสู่ชุมชน ใกล้เคียงโดยการเชิญผู้ที่ว่างงานเข้ามาทำก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า โดยได้รับความอนุเคราะห์จากทางวัดในเรื่องของวิทยากรในการอบรมและได้จำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดให้กับประชาชนผู้มีความสนใจในการเพาะ เห็ด^๘

๙) การจัดการผลิตน้ำดื่มเป็นของวัดทำโดยมีจุดประสงค์เพื่อสงเคราะห์ชุมชน ซึ่งในปัจจุบันนี้ ได้มีการผลิตอย่างมีรูปแบบมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจาก อย.ซึ่งมี คุณภาพได้รับการยอมรับจากประชาชน สามารถนำไปจำหน่ายตามชุมชนเพิ่มรายได้ให้กับวัดได้เป็น อย่างดีนอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์โครงการหลวงมาจำหน่ายที่วัด ซึ่งได้รับการตอบรับจากชุมชนเป็น อย่างดีเช่นเดียวกัน^๙

๑๐) การทำสบู่เหลวทางวัดให้การสนับสนุนทางโรงเรียนพิมลกิจจานุวัตร ซึ่งเป็นโรงเรียน ที่อยู่ในการดูแลของวัดในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการแบ่ง เบาภาระทางครอบครัวของเด็กนักเรียน โดยการจำหน่ายในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ให้นักเรียนได้มีการฝึกทำเป็นการเพิ่มทักษะในการทำงานรวมกันเป็นกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ในปัจจุบันได้รับการตอบรับจากผู้ปกครองและคนในชุมชนเป็นอย่างดี^{๑๐}

๑๑) การทำสบู่เหลวกับน้ำยาล้างจานทางโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากหลวงพ่อ พระครูพิมลกิจจานุวัตรในเรื่องทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ในการทำ โดยได้มีการประชุมวางแผนทำ กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วม การทำน้ำยาล้างจานเป็นกิจกรรมฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำ ส่วนใหญ่จะขายให้ผู้ปกครองของนักเรียนและจำหน่ายในร้านสหกรณ์ของโรงเรียน ได้รับการตอบรับจากผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดี^{๑๑}

^๗ สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ด นางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์(สนัด กนตจาโร),เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ฑีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิมททอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๒) ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยทำเป็นสินค้าโอท็อปของตำบลคลองพลู ซึ่งเป็นผลไม้แช่อิ่มปลอดสารกันบูด ในเรื่องของการทำนั้นส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบเป็นผลไม้ตามฤดูกาล เพื่อที่จะได้มีจำหน่ายตลอดปี การจำหน่ายมีทั้งการนำไปจำหน่ายเองตามงานต่างๆและมีผู้ติดต่อเพื่อไปจำหน่ายอีกที่^{๑๒}

๑๓) ผลไม้แช่อิ่มทำมานานกว่า ๓๐ ปี เป็นสินค้า OTOP ของตำบล ตลาดมีต้องการสินค้ามากแต่ทำไม่ทันเพราะไม่มีแรงงานมาก ทำกันในครอบครัว ส่วนการจำหน่ายนั้นร่วมกับทางวัดโดยมาติดต่อให้นำไปแสดงตามงานต่างๆ ของอำเภอบ้าง ของจังหวัดบ้าง ซึ่งได้รับการตอบรับดีมาก เนื่องจากเป็นผลไม้แช่อิ่มปลอดสารพิษ^{๑๓}

๑๔) ข้าวปลอดสารพิษของศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองงูเหลือม เป็นกลุ่มงานของชุมชนบ้านหนองงูเหลือม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการประชุมกลุ่มของคนในชุมชน โดยมีประธานเป็นผู้ใหญ่บ้านพร้อมลูกบ้านที่เป็นสมาชิกในกลุ่มร่วมกันผลิตออกจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งวัดได้ให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯเป็นอย่างดี^{๑๔}

๑๕) ข้าวปลอดสารพิษของศูนย์ฯบ้านหนองงูเหลือม เป็นข้าวปลอดสารพิษที่ได้เป็นสินค้า OTOP ของอำเภอเกาะจันทร์ สภาพทั่วไปการผลิตจะคัดข้าวอย่างดีมีคุณภาพ การบรรจุถูกหลักอนามัย ทำในรูปของกลุ่มมีการแบ่งเงินปันผลให้กับสมาชิกในกลุ่ม การจำหน่ายโดยการส่งตามร้านค้าทั่วไป หรือนำไปแสดงตามงานต่างๆที่ติดต่อมา^{๑๕}

๑๖) การทำสบู่สมุนไพรทางสำนักสงฆ์เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสบู่สมุนไพรกับทางโรงเรียนบ้านขุนชำนาญเพื่อนำไปทำสบู่สมุนไพร ส่วนการทำจำหน่ายมอบให้ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดการทั้งหมด^{๑๖}

๑๗) สินค้าสบู่สมุนไพรได้รับความรู้จากทางสำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ ในเรื่องการทำทางโรงเรียนเป็นผู้จัดการ สินค้านำไปจำหน่ายตามงานต่างๆ รวมถึงในชุมชนบ้านขุนชำนาญเป็นการช่วยเหลือเศรษฐกิจของชุมชน^{๑๗}

^{๑๒} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๘) การจัดการสินค้าชุมชนของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีการตอบรับดีเพราะตลาดยังเปิดกว้างสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่บางเสร่ โดยได้รับการสนับสนุนพื้นที่ของวัดในการทำของที่ระลึกในกลุ่มของชุมชนหมู่ ๔ ชายทะเล^{๑๘}

สรุปว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี วัดมีการจัดการเศรษฐกิจชุมชนโดยความร่วมมือกับผู้นำชุมชนให้ความอนุเคราะห์ชุมชนในด้าน การจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่าย และวัดได้มีส่วนร่วมส่งเสริมกับทางโรงเรียนวางแผนจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในการฝึกอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับโรงเรียนและครอบครัวของนักเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนทำสินค้าออกจำหน่ายและ ได้ขยายผลลงสู่ชุมชนใกล้เคียงเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและโรงเรียนเป็นอย่างดี

ตารางที่ ๔.๑ สรุปวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนวิถีพุทธของ พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	วัดได้มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่าย	๒,๓,๔,๕,๘,๑๒,๑๔,๑๘
๒.	วัดได้มีส่วนร่วมส่งเสริมกับทางโรงเรียนเพิ่มรายได้ให้กับโรงเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนทำสินค้าออกจำหน่าย	๗,๘,๑๐,๑๖,๑๗

๔.๑.๒ สาเหตุที่มีการจัดการสินค้าในเขตชุมชน

๑) การค้นพบว่าน้ำตามธรรมชาติจากต้นไผ่มีเอง สามารถนำมาบำบัดโรคบางชนิดได้ผลจริงจึงเป็นสาเหตุของการผลิตน้ำไผ่ใส่ลงบรรจุภัณฑ์และเมื่อนำเสนอมหาประชาชนพิสูจน์ทดลองบริโภคแล้วสามารถบำบัดโรคได้ผลจริง^{๑๙}

๒) เนื่องจากคนในชุมชนวัดเกาะแก้วคลองหลวงมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการจักสานเป็นอย่างดี สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยวัดเป็นศูนย์กลางการฝึกงาน^{๒๐}

^{๑๘} สัมภาษณ์นางลักขณา บันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตสื่อที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์พระมหาบุญนาศรี ธิรปุณโย, ดร., รองเจ้าคณะอำเภอบ้านฉาง นครปฐม, จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำไผ่วัดหนองไผ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรรณคุณ), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๓) การทำขนมพื้นบ้านเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพราะต้องอาศัยความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันทำจึงสำเร็จได้ อีกทั้งเป็นการช่วยชุมชนให้มีอาชีพเสริมด้วย^{๒๑}

๔) ต้องการให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกวิธีหนึ่ง^{๒๒}

๕) ชุมชนควรมีอาชีพเสริมจึงได้ให้วัดเป็นศูนย์การทำผ้าบาติกโดยจัดเป็นกลุ่ม มีประธานและสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชน^{๒๓}

๖) สภาพทั่วไปเรื่องการผลิตการตลาดใช้คนในชุมชนทำทำเป็นทีมเนื่องจากการนำไปแสดงตามงานต่างๆและมีคนสนใจสั่งซื้อเพราะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ด้านการจัดการ สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทั้งหมดโดยการแบ่งแผนกันไป ลอกลาย เขียนเทียน ลงสี เรื่องของปัญหาการผลิตไม่ค่อยพบเนื่องจากมีขั้นตอนในการทำ มีการแบ่งในแต่ละหน้าที่ เรื่องรายได้ได้จากชิ้นงานที่ทำมามีการแย่งกันทำงาน ปัญหาในการขายไม่มี จะมีแต่ขายดีหรือไม่ดีในแต่ละพื้นที่ ระบบของกลุ่มมีประธานมีสมาชิกที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหน้าที่ตามความถนัด^{๒๔}

๗) ต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนอีกทางหนึ่ง^{๒๕}

๘) เมื่อได้รับการสนับสนุนจากวัด และเป็นการแสดงผลงานของโรงเรียนไปสู่ชุมชนทำให้สินค้าเป็นที่นิยมมากขึ้น^{๒๖}

๙) น้ำดื่มเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การผลิตน้ำดื่มออกจำหน่ายนอกจากสร้างรายได้ให้กับวัดแล้วยังช่วยให้ชุมชนได้มีน้ำดื่มในราคาถูกอีกด้วย^{๒๗}

๑๐) มองไปที่ในชีวิตประจำวันของคน สิ่งเหล่านี้ต้องใช้จึงมีแนวคิดที่จะทำอย่างไรเพื่อแบ่งเบาภาระของประชาชนสักอย่างหนึ่งในราคาที่เหมาะสม ในส่วนของรายได้ก็นำไปเข้า

^{๒๑} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลโปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์นางสงบ ศชรินทร์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สันต์ กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สวัสดิการของโรงเรียนไป ซึ่งเป็นการช่วยเหลือชุมชนต่อไป ทั้งยังเป็นการฝึกให้เด็กได้มีอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาออกไป เป็นการเพาะเชื้อให้มีความก้าวหน้าต่อไป^{๒๘}

๑๑) สาเหตุของการทำสบู่เหลวและน้ำยาล้างจานเพื่อแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของนักเรียน ลดรายจ่ายในครอบครัวของนักเรียนเป็นการสงเคราะห์อีกทางหนึ่ง^{๒๙}

๑๒) สินค้าตัวนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นของหมู่บ้านคลองพลู โดยมีความเห็นว่าผลไม้ที่มีตามฤดูกาลเก็บไว้ไม่นานจะเกิดการเน่าเสียจึงนำมาแปรรูปเป็นผลไม้แช่อิ่ม เพื่อเก็บไว้ได้นานและสามารถจำหน่ายได้ตลอดปี^{๓๐}

๑๓) ผลไม้ถ้ายังไม่แปรรูปเก็บไว้ไม่ได้นาน เมื่อเน่าเสียทำให้ขายไม่ได้ จึงปรึกษาในกลุ่มสมาชิกตกลงแปรรูปผลไม้โดยทำเป็นผลไม้แช่อิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้^{๓๑}

๑๔) ต้องการให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้ชาวบ้านทำกิจกรรมร่วมกันทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากประธานชุมชนในการผลิตสินค้าออกจำหน่าย^{๓๒}

๑๕) ข้าวที่ขายตามท้องตลาดมีรูปแบบการบรรจุที่ไม่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีสารปนเปื้อนเช่น ยาฆ่าแมลง เมื่อนำมารับประทานอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จึงร่วมกับชุมชนทำข้าวปลอดสารพิษขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับประชาชน นอกจากนี้การบรรจุอย่างดีโดยการใส่อากาศออกหมดทำให้รักษาคุณภาพของข้าวไว้ได้นาน^{๓๓}

๑๖) มีความเห็นว่าสมุนไพรมีประโยชน์มากสามารถนำไปแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมายอีกทั้งยังหาง่ายในพื้นที่ ประกอบกับสรรพคุณของสมุนไพรเมื่อนำไปใช้ไม่เกิดผลข้างเคียงต่อสุขภาพอีกทั้งยังเกิดประโยชน์กับผู้นำไปใช้^{๓๔}

๑๗) ได้รับความรู้เรื่องสมุนไพรจากสำนักสงฆ์ขุนชำนาญ จึงปรึกษากับทางโรงเรียนทำสบู่สมุนไพรเพื่อนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าของโรงเรียนเพิ่มรายได้และเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคในชุมชน^{๓๕}

^{๒๘} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทีป ทีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์อาจารย์ปริยสุญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๘) ชุมชนชายทะเลมีการจัดเป็นถนนวัฒนธรรมประจำตำบลนับว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ประชาชน จึงได้ทำของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของบางเสร่ออกจำหน่ายเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนให้มีการตื่นตัวในเรื่องการตลาด^{๓๖}

สรุปว่า การจัดการสินค้าในเขตชุมชนเนื่องมาจาก คนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญ เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเป็นอย่างดี สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านของท้องถิ่นที่สามารถที่จะนำภูมิปัญญาพื้นบ้านไปพัฒนาต่อไป เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ ๔.๒ สรุปวิเคราะห์สาเหตุที่การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	คนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตสินค้า เป็นอย่างดี สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๘
๒.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือโรงเรียน	๗,๘,๑๐,๑๖,๑๗

๔.๑.๓ วิธีจัดการสภาวะการณ่อย่างนั้นเกิดขึ้น

๑) มีการผลิตน้ำไผ่ การนำน้ำไผ่ใส่บรรจุภัณฑ์ ทำอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบเพื่อให้ได้คุณภาพอย่างแท้จริง โดยกลุ่มจิตอาสาของวัด มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ยอดจำหน่ายลงบันทึกประจำวันแล้วนำมาสรุปเป็นรายเดือนต่อไป มีการวางแผนการตลาดที่มีกลุ่มเป้าหมายที่แน่นอน ฝึกอบรมผู้ที่สนใจเป็นต่อยอดสู่ชุมชน^{๓๗}

^{๓๖} สัมภาษณ์นางลักขณา บันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตของที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์พระมหาบุญนาศร์ ธิรปุญโญ, ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนัสนิคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตกัณฑ์น้ำไผ่วัดหนองไถ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒) ปลุกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญของเครื่องจักสาน มีการประชุมกลุ่มวางแผนงาน ฝึกหัดคนในชุมชนให้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของเครื่องจักสานจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญในการจักสานที่มีรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเกิดความแปลกใหม่ในตัวเครื่องจักสาน^{๓๘}

๓) ปลุกฝังให้ชุมชนให้ได้เห็นคุณค่าของขนมพื้นบ้าน จัดเป็นกลุ่มชุมชน ปรีกษาหารือกันกำหนดสินค้าตามความต้องการของลูกค้า โดยมีตัวแทนของกลุ่มเป็นผู้ประสานงาน นอกจากนี้นำเอาหลักธรรมมาใช้ในการทำงานและอบรมสมาชิกในกลุ่ม^{๓๙}

๔) จัดตั้งกลุ่มทำขนมพื้นบ้านขึ้น ติดต่อกับภาครัฐเพื่อขอทุนสนับสนุน และพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น มีความชัดเจนให้เรื่องของรายได้รายจ่าย^{๔๐}

๕) มีการประชุมกลุ่มกำหนดทิศทางการทำงาน โดยมอบให้ประธานเป็นผู้ดูแลสมาชิกของกลุ่มเพื่อเพิ่มคุณภาพของสินค้า^{๔๑}

๖) การจัดการ สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทั้งหมดโดยการแบ่งแผนกๆไป ลอกลาย เขียนเทียนลงสี เรื่องของปัญหาการผลิตไม่ค่อยพบเนื่องจากมีขั้นตอนในการทำ มีการแบ่งในแต่ละหน้าที่เรื่องรายได้ได้จากชิ้นงานที่ทำมา มีการแย่งกันทำงาน ปัญหาในการขายไม่มี จะมีแต่ขายดีหรือไม่ดีในแต่ละพื้นที่ ระบบของกลุ่มมีประธานมีสมาชิกที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหน้าที่ตามความถนัด^{๔๒}

๗) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการ^{๔๓}

๘) การดึงชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีการประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนำไปขยายผลการดำเนินการสู่ชุมชน^{๔๔}

๙) จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอน^{๔๕}

^{๓๘} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรพจนโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลอคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เทียนนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุทธรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เทียนนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สันต์ กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๐) มีการดำเนินการจัดหาวัตถุดิบมา และให้ทางคณะครูโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการดูแล จัดสรรให้เป็นไปตามองค์ประกอบของการผลิตภัณฑ์เพื่อออกสู่ผู้บริโภคต่อไป ส่วนทุนงบประมาณก็มาจากค่าการบริหารนักเรียน และจัดหามาเองโดยการจัดกิจกรรมต่างในทางเป็นที่มาของรายได้เพื่อนำมาบริหารในการผลิต^{๔๖}

๑๑) ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ นำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียน^{๔๗}

๑๒) การบริหารจัดการในกลุ่ม มีการประชุมสมาชิกเปิดการอบรมเรียนรู้วิธีทำมีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนจำหน่าย^{๔๘}

๑๓) จัดตั้งกลุ่มซื้อศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ มีการรับสมาชิกเข้ากลุ่ม อบรมสอนการทำผลไม้แช่อิ่ม มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดียิ่งขึ้น ส่วนการจำหน่ายได้รับการติดต่อจากอำเภอให้ไปจำหน่ายตามงานต่างๆ บ้างหรือมีมาติดต่อของซื้อไปจำหน่ายบ้าง ส่วนรายได้มีส่วนแบ่งที่แน่นอน^{๔๙}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้าน กำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชน^{๕๐}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาด ไม่เจือปนกันสารเคมีต่างๆ ให้มีคุณภาพ สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแนวทางการตลาดในอนาคต^{๕๑}

๑๖) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญ^{๕๒}

๑๗) มีการประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาจากสื่อ วางแผนการจัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจน^{๕๓}

^{๔๖} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทีป ฑีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์อาจารย์ปริยสุญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบ ทำงานตามความสามารถเป็นหลัก มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๕๔}

สรุปว่า วิธีการจัดการสินค้าชุมชนอย่างมีวางแผนอย่างมีระบบปลูกฝังให้คนในชุมชนในการผลิตสินค้า มีการกำหนดเป้าหมายของการทำงาน ตื่นตัวเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มชุมชน ทำงานตามทักษะความสามารถที่แตกต่างกันเป็นหลัก ส่วนวัดได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับครูและนักเรียน เป็นการสร้างความสามัคคีของหมู่คณะและคุณธรรมให้เกิดขึ้น รวมทั้งติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนหรือทางราชการ

ตารางที่ ๔.๓ สรุปวิเคราะห์วิธีการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดชลบุรี

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	ปลูกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญจัดเป็นกลุ่มทำกิจกรรมของชุมชน	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๑๒,๑๓,๑๔, ๑๕,๑๘
๒.	ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับครูและนักเรียน	๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๗

๔.๒ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔.๒.๑ กระบวนการจัดการสินค้าชุมชน

๑) ขยายการผลิตสินค้า วิธีการผลิตสู่ชุมชนผู้ปลูกไม้ไผ่ในชุมชน ในตำบลใกล้เคียง เพื่อให้ประชาชนผู้ปลูกไม้ไผ่ขายหน่อพันธุ์ ยังสามารถผลิตน้ำไผ่ไว้เป็นส่วนผสมของยาพื้นบ้าน เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง จัดเป็นสาธารณะสงเคราะห์เชิงวิถีพุทธ^{๕๕}

^{๕๔} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตเสื้อที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์พระมหาบุญนภัสร์ ธีรปัญญา, ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนัสสนิม รุปีที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตกัณฑ์น้ำไผ่วัดหนองไถ่ถ่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒) มีกระบวนการ เช่น นำคณะไปดูงานในที่ต่างๆ เพื่อศึกษารูปแบบเรียนรู้วิธีทำ แล้วนำมาประยุกต์กับงานของชุมชนที่ทำอยู่โดยเริ่มตั้งแต่การหาวัตถุดิบ ขั้นตอนในการทำการตรวจสอบคุณภาพ จนถึงออกจำหน่ายให้กับชุมชน^{๕๖}

๓) การจัดการในกลุ่มสินค้าโดยแยกเป็นชนิด เพื่อเกิดความสะดวกในการเลือกซื้อ มีการดูแลเอาใจใส่กับสมาชิกทุกคน มีการดูแลทุกขั้นตอนการผลิตเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพเป็นที่ต้องการ^{๕๗}

๔) ต้องการให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกวิธีหนึ่ง^{๕๘}

๕) ชุมชนควรมีอาชีพเสริมจึงได้ให้วัดเป็นศูนย์การทำผ้าบาติกโดยจัดเป็นกลุ่ม มีประธานและสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชน^{๕๙}

๖) การผลิตการตลาดใช้คนในชุมชนทำทำเป็นทีมเนื่องจากการนำไปแสดงตามงานต่างๆ และมีคนสนใจสั่งซื้อเพราะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ด้านการจัดการ สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทั้งหมดโดยการแบ่งแผนๆไป ลอกลาย เขียนเทียน ลงสี เรื่องของปัญหาการผลิตไม่ค่อยพบเนื่องจากมีขั้นตอนในการทำ มีการแบ่งในแต่ละหน้าที่ เรื่องรายได้ได้จากชิ้นงานที่ทำมา มีการแย่งกันทำงาน ปัญหาในการขายไม่มี จะมีแต่ขายดีหรือไม่ดีในแต่ละพื้นที่ ระบบของกลุ่มมีประธานมีสมาชิกที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหน้าที่ตามความถนัด^{๖๐}

๗) ต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนอีกทางหนึ่ง^{๖๑}

๘) เมื่อได้รับการสนับสนุนจากวัด มีขั้นตอนในการผลิต การดูแลคุณภาพ การจัดกลุ่มของนักเรียนแบ่งหน้าที่กันทำเป็นการฝึกทักษะให้กับเด็กนักเรียนได้ทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะ และเป็นการแสดงผลงานของโรงเรียนไปสู่ชุมชนทำให้สินค้าเป็นที่นิยมมากขึ้น^{๖๒}

^{๕๖} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรพจนโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลโสมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์นางสงบ ศุขรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต จิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๙) น้ำดื่มเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การผลิตน้ำดื่มออกจำหน่ายนอกจากสร้างรายได้ให้กับวัดแล้วยังช่วยให้ชุมชนได้มีน้ำดื่มในราคาถูกรีกด้วย^{๖๓}

๑๐) มองไปที่ในชีวิตประจำวันของคน สิ่งเหล่านี้ต้องใช้จึงมีแนวคิดที่จะทำอย่างไร เพื่อแบ่งเบาภาระของประชาชนสักอย่างหนึ่งในราคาที่เหมาะสม ในส่วนของรายได้ก็นำไปเข้าสวัสดิการของโรงเรียนไป ซึ่งเป็นการช่วยเหลือชุมชนต่อไป ทั้งยังเป็นการฝึกให้เด็กได้มีอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาออกไป เป็นการเพาะเชื้อให้มีความก้าวหน้าต่อไป^{๖๔}

๑๑) สาเหตุของการทำสบู่เหลวและน้ำยาล้างจานเพื่อแบ่งเบาภาระทางครอบครัวของนักเรียน ลดรายจ่ายในครอบครัวของนักเรียนเป็นการสงเคราะห์อีกทางหนึ่ง^{๖๕}

๑๒) สินค้าตัวนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นของหมู่บ้านคลองพลู โดยมีความเห็นว่าผลไม้ที่มีตามฤดูกาลเก็บไว้ไม่นานจะเกิดการเน่าเสียจึงนำมาแปรรูปเป็นผลไม้แช่อิ่ม เพื่อเก็บไว้ได้นานและสามารถจำหน่ายได้ตลอดปี^{๖๖}

๑๓) ผลไม้ถ้ายังไม่แปรรูปเก็บไว้ไม่ได้นาน เมื่อเน่าเสียทำให้ขายไม่ได้ จึงปรึกษาในกลุ่มสมาชิกตกลงแปรรูปผลไม้โดยทำเป็นผลไม้แช่อิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้^{๖๗}

๑๔) ต้องการให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้ชาวบ้านทำกิจกรรมร่วมกันทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากประธานชุมชนในการผลิตสินค้าออกจำหน่าย^{๖๘}

๑๕) ข้าวที่ขายตามท้องตลาดมีรูปแบบการบรรจุที่ไม่สวยงาม นอกจากนี้อาจมีสารปนเปื้อนเช่น ยาฆ่าแมลง เมื่อนำมารับประทานอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จึงร่วมกับชุมชนทำข้าวปลอดสารพิษขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับประชาชน นอกจากนี้การบรรจุอย่างดีโดยการใส่อากาศออกหมดทำให้รักษาคุณภาพของข้าวไว้ได้นาน^{๖๙}

^{๖๓} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทีป ทีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ชนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองสูงเหนือ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๖) มีความเห็นว่าสมุนไพรมีประโยชน์มากสามารถนำไปแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมายอีกทั้งยังหาง่ายในพื้นที่ ประกอบกับสรรพคุณของสมุนไพรเมื่อนำไปใช้ไม่เกิดผลข้างเคียงต่อสุขภาพอีกทั้งยังเกิดประโยชน์กับผู้นำไปใช้^{๗๐}

๑๗) ได้รับความรู้เรื่องสมุนไพรจากสำนักสงฆ์ขุนชำนาญ จึงปรึกษากับทางโรงเรียนทำสบู่สมุนไพรเพื่อนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าของโรงเรียนเพิ่มรายได้และเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคในชุมชน^{๗๑}

๑๘) ชุมชนชายทะเลมีการจัดเป็นถนนวัฒนธรรมประจำตำบลนับว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประชาชน มีการประชุมกลุ่มชุมชนวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของลูกค้ำมีศูนย์การผลิต จึงได้ทำของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของบางเสร่ออกจำหน่ายเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนให้มีการตื่นตัวในเรื่องการตลาด^{๗๒}

สรุปว่า การทำสินค้าชุมชนของพระสังฆาธิการได้มีการได้มีการประชุมกลุ่มกำหนดเป้าหมายของการทำงานหรือทำกิจกรรม เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนในชุมชนโดยมีสินค้าของชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นเอกลักษณ์ มีกระบวนการในการบริหารจัดการสินค้าชุมชน ที่เป็นรูปธรรมมีองค์กรคอยรองรับในการตลาด การจำหน่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ชุมชนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน

ตารางที่ ๔.๔ สรุปวิเคราะห์กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดชลบุรี

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	กำหนดกลุ่มเป้าหมายการทำงานหรือทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนในชุมชน	๑,๒,๓,๗,๘,๑๐,๑๔,๑๖, ๑๗,๑๘
๒.	มีกระบวนการในการบริหารจัดการสินค้าชุมชน เพื่อสงเคราะห์ชุมชนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชน	๔,๕,๖,๑๑,๑๒,๑๓,

^{๗๐} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์นางลักขณา บันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๒.๒ สาเหตุในการใช้กระบวนการจัดการสินค้าชุมชน

๑) มีการผลิตน้ำไฟ การนำน้ำไฟใส่บรรจุภัณฑ์ ทำอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบเพื่อให้ได้คุณภาพอย่างแท้จริง โดยกลุ่มจิตอาสาของวัด มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ยอดจำหน่ายลงบันทึกประจำวันแล้วนำมาสรุปเป็นรายเดือนต่อไป^{๗๓}

๒) ปลุกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญของเครื่องจักสาน มีการประชุมกลุ่มวางแผนงาน ฝึกหัดคนในชุมชนให้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของเครื่องจักสานจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญในการจักสาน^{๗๔}

๓) ปลุกฝังให้ชุมชนให้ได้เห็นคุณค่าของขนมพื้นบ้าน จัดเป็นกลุ่มชุมชน ปรึกษาหารือกัน กำหนดสินค้าตามความต้องการของลูกค้าโดยมีตัวแทนของกลุ่มเป็นผู้ประสานงาน นอกจากนี้นำเอาหลักการมาใช้ในการทำงานและอบรมสมาชิกในกลุ่ม^{๗๕}

๔) จัดตั้งกลุ่มทำขนมพื้นบ้านขึ้น ติดต่อกับภาครัฐเพื่อขอทุนสนับสนุน และพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น มีความชัดเจนในเรื่องของรายได้รายจ่าย^{๗๖}

๕) มีการประชุมกลุ่มกำหนดทิศทางการทำงาน โดยมอบให้ประธานเป็นผู้ดูแลสมาชิกของกลุ่มเพื่อเพิ่มคุณภาพของสินค้า^{๗๗}

๖) การจัดการ สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทั้งหมดโดยการแบ่งแผนๆไป ลอกกลาย เขียนเทียนลงสี เรื่องของปัญหาการผลิตไม่ค่อยพบเนื่องจากมีขั้นตอนในการทำ มีการแบ่งในแต่ละหน้าที่ เรื่องรายได้ได้จากชิ้นงานที่ทำมามีการแย่งกันทำงาน ปัญหาในการขายไม่มี จะมีแต่ขายดีหรือไม่ดีในแต่ละพื้นที่ ระบบของกลุ่มมีประธานมีสมาชิกที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหน้าที่ตามความถนัด^{๗๘}

๗) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อบริษัทประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการ^{๗๙}

^{๗๓} สัมภาษณ์พระมหาบุญณภัทร์ ธิรปุณโย, ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำไฟวัดหนองไก่อ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิฑูโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชโลมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์นางสงบ ศชรินทร์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองผ้อ ผลิตภัณฑ์เทียนนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๘) การตั้งชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีการประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนำไปขยายผลการดำเนินการสู่ชุมชน^{๘๐}

๙) จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอน^{๘๑}

๑๐) มีการดำเนินการจัดหาวัตถุดิบมา และให้ทางคณะครูโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการดูแลจัดสรรให้เป็นไปตามองค์ประกอบของการผลิตภัณฑ์เพื่อออกสู่ผู้บริโภคต่อไป ส่วนทุนงบประมาณก็มาจากค่าการบริหารนักเรียน และจัดหามาเองโดยการจัดกิจกรรมต่างในทางเป็นที่มาของรายได้เพื่อนำมาบริหารในการผลิต^{๘๒}

๑๑) ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ นำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียน^{๘๓}

๑๒) การบริหารจัดการในกลุ่ม มีการประชุมสมาชิกเปิดการอบรมเรียนรู้วิธีทำการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนจำหน่าย^{๘๔}

๑๓) จัดตั้งกลุ่มซื้อศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ มีการรับสมาชิกเข้ากลุ่ม อบรมสอนการทำผลไม้แช่อิ่ม มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดียิ่งขึ้นส่วนการจำหน่ายได้รับการติดต่อจากอำเภอให้ไปจำหน่ายตามงานต่างๆ บ้างหรือมีมาติดต่อของซื้อไปจำหน่ายบ้าง ส่วนรายได้มีส่วนแบ่งที่แน่นอน^{๘๕}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้าน กำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชน^{๘๖}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาด ไม่เจือปนกันสารเคมีต่างๆ ให้มีคุณภาพ สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแนวทางการตลาดในอนาคต^{๘๗}

^{๘๐} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุทธรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ทีปโกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ชนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงแฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๖) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญ^{๘๘}

๑๗) มีการประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาจากสื่อ วางแผนการจัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจน^{๘๙}

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบ ทำงานตามความสามารถเป็นหลัก มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๙๐}

สรุปว่า กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนนั้นเกิดจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน จัดตั้งเป็นกลุ่มของชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นที่ตั้งกลุ่ม มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดทิศทางการทำงาน มีแผนงานที่กำหนดขึ้นจากการประชุมของผู้บริหาร มีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน ทำงานอย่างมีระบบมีแบบแผน สินค้ามีมาตรฐานมีคุณภาพ เพื่อให้สินค้านั้นบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๔.๕ สรุปวิเคราะห์การได้กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	การรวมกลุ่มโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการจัดตั้งกลุ่ม	๑,๓,๔,๑๓,๑๔,๑๖
๒.	มีแผนงานมีเป้าหมายที่ชัดเจน	๒,๕,๖,๘,๑๐,๑๕,๑๗,๑๘

๔.๓ การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔.๓.๑ ด้านการวางแผนการจัดการสินค้าชุมชน

๑) ให้ข้อมูลองค์ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรชุมชนจิตอาสา ทำการทดลองการผลิต วางแผนการผลิตและจัดเก็บผลิต จัดจำหน่ายและจัดทำบัญชี รายงานผลและมีการประเมินผล

^{๘๘} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประชานชุมชนชายทะเล ผลิตเสื้อที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒) มีการจัดกลุ่มโดยแบ่งหน้าที่กันทำงานกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มีการประชุมกลุ่มวางแผนในการผลิตอย่างชัดเจน^{๙๑}

๓) วางแผนตั้งแต่เริ่มผลิตโดยการประชุมกลุ่ม กำหนดเป้าหมายของการจำหน่ายกลุ่มลูกค้าโดยกำหนดเป็นงานๆไป^{๙๒}

๔) มีการวางแผน จัดสถานที่จำหน่าย จัดบุคคลากรที่เป็นสมาชิกเข้ามาดูแลตลอดจนตรวจคุณภาพของสินค้าทุกขั้นตอน^{๙๓}

๕) ต้องประชุมกันเป็นสำคัญ ให้ไปตามกำหนดตามที่ลูกค้าต้องการมีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้มากขึ้น ทำให้สินค้าได้มีจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดสินค้าให้หลากหลาย^{๙๔}

๖) การวางแผนตามออเดอร์ที่สั่งสินค้า มีการเรียกประชุมกลุ่มวางแผนการผลิตตามออเดอร์ที่รับมา ซึ่งต้องทำให้ตามกำหนดที่ลูกค้าสั่งจองไว้ นอกจากนี้มีการวางแผนเพื่อที่จะต่อยอดของสินค้าไปสู่ตลาดที่ใหญ่กว่าและมีการพัฒนารูปแบบให้หลากหลาย^{๙๕}

๗) มีการกำหนดให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการให้บรรลุเป้าหมาย^{๙๖}

๘) มีการสำรวจความต้องการของชุมชน สำรวจความพอใจของลูกค้าเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น^{๙๗}

๙) จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอนกำหนดกลุ่มลูกค้าชัดเจน^{๙๘}

^{๙๑} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิฑูโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชโลมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์นางสงบ ศุขรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๐) ได้มีการประชุมของคณะกรรมการ(ครู) ให้ทราบว่าไม่มีปัญหาอะไร รวมถึงวิธีการที่จะแก้ไข มีการวางแผนหาสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อจะเข้ามีการยังมีอีกหลายตัวที่อาจนำเข้ามาเพิ่ม เพื่อลดต้นทุนในการผลิต โดยได้ชี้แจงต่อที่ประชุมให้ทราบทั่วกันรวมทั้งผู้ปกครองด้วย(ในแต่ละเดือน)^{๙๙}

๑๑) ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ มีแบบแผนนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียน^{๑๐๐}

๑๒) ในการทำงานการผลิตนี้ พอได้รับมีการสั่งสินค้ามาก็ได้มีการประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนงานในการผลิตว่าจะเป็นไปได้ในลักษณะใด เพราะเป็นการทำกันในครัวเรือนภายในหมู่บ้าน โดยมีขั้นตอนในการผลิต ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ ทำความสะอาดจนถึงกระบวนการผลิตตามระบบจนเป็นที่น่าพอใจ และออกสู่ท้องตลาด^{๑๐๑}

๑๓) จัดตั้งกลุ่มซื้อศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ มีการรับสมัครเข้ากลุ่ม อบรมสอนการทำผลไม้แช่อิ่ม มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดียิ่งขึ้นส่วนการจำหน่ายได้รับการติดต่อจากอำเภอให้ไปจำหน่ายตามงานต่างๆ^{๑๐๒}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผน กำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชน^{๑๐๓}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาด ไม่เจือปนกันสารเคมีต่างๆ ให้มีคุณภาพ สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแผนทางการตลาดในอนาคต^{๑๐๔}

๑๖) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญในการวางแผนเพื่อจัดการสินค้า^{๑๐๕}

๑๗) การประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาจากสื่อ วางแผนการจัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจน^{๑๐๖}

^{๙๙} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทีป ฑีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์พระครูไพบุลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเห่า จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบ ทำงานตามความสามารถเป็นหลักมีเป้าหมาย มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๐๗}

สรุปว่า การจัดการสินค้าชุมชนมีประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการทำงานของกลุ่ม จัดระบบการทำงานให้กับสมาชิก มีการวางแผนเพื่อพัฒนากลุ่มไปสู่อนาคต การวางแผนงานการผลิต ตั้งแต่การหาวัตถุดิบจนถึงการออกจำหน่าย วางแผนการตลาดติดต่อชุมชนส่วนราชการ กำหนดเป้าหมายของกลุ่มได้แก่ประชาชนทั่วไป กำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละหน้าที่ มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าสินค้าให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ ๔.๖ สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	ประชุมการวางแผนการผลิตวางแผนการตลาด	๑,๒,๓,๔,๖,๑๐,๑๒,๑๔,๑๖,๑๗,๑๘,
๒.	กำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มแบ่งงานตามความถนัด	๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๓,๑๕

๔.๓.๒ ด้านการจัดองค์กรการจัดการ

๑) มีกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ ด้านการผลิต วัตถุดิบ การประชาสัมพันธ์ การบรรจุผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย กลุ่มจิตอาสาที่เข้ามาทำงานที่วัดโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน^{๑๐๘}

๒) มีการจัดกลุ่มโดยแบ่งหน้าที่กันทำงานตามความถนัด กำหนดเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการประชุมกลุ่มวางแผนในการผลิต การจำหน่ายอย่างชัดเจนตามโครงการกลุ่มที่ลงมติ^{๑๐๙}

๓) มีการวางแผนโดยการประชุมกลุ่มประธานจะเป็นผู้กำหนดแนวทางในการจัดนำแนวทางลงสู่สมาชิกเพื่อปฏิบัติอย่างชัดเจน จัดการทำงานอย่างมีระบบที่เอื้อตามความสามัคคีของกลุ่ม กำหนดเป้าหมายของการจำหน่ายกลุ่มลูกค้าโดยกำหนดเป็นงานๆไป^{๑๑๐}

^{๑๐๗} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตเสื้อที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์พระมหาบุญนภัสร์ ธิรปุณโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนัสนิคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำไฟวัดหนองไก่อ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรทตฺตโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔) การวางแผนการทำงานโดยการประชุมกลุ่มเพื่อเสนอแนวคิด มีการทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่จัดสถานที่จำหน่าย จัดบุคลากรที่เป็นสมาชิกเข้ามาดูแลตลอดจนตรวจคุณภาพของสินค้าทุกขั้นตอนมีจัดกระบวนการทำงานที่ชัดเจน^{๑๑๑}

๕) ต้องประชุมกันกำหนดเป้าหมาย ให้ไปตามกำหนดตามที่ลูกค้าต้องการมีการพัฒนาแบบสินค้าให้มากขึ้น ทำให้สินค้าได้มีจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดสินค้าให้หลากหลาย^{๑๑๒}

๖) มีการแบบหน้าที่กันทำตามความถนัดของแต่ละสมาชิกในกลุ่มโดยมีประธานเป็นผู้กำหนดงานโดยรวมแล้วมีความช่วยเหลือกัน มีประธานหรือสมาชิกเป็นผู้ติดต่อกับลูกค้าโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง^{๑๑๓}

๗) มีการกำหนดให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการให้บรรลุเป้าหมาย จัดตั้งเป็นกลุ่มของโรงเรียนโดยทำเป็นระบบ^{๑๑๔}

๘) มีการรวมกลุ่มกัน เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้และให้กลุ่มลงมือปฏิบัติจริง ผลผลิตจัดจำหน่ายในชุมชนที่ต้องการ^{๑๑๕}

๙) จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอนกำหนดกลุ่มลูกค้าชัดเจน^{๑๑๖}

๑๐) มีคนสนใจที่จะทำอาชีพนี้ก็จะถ่ายทอดให้โดยไม่หวงวิชากันในอัตราส่วนการผสมอย่างไร มีสูตรอย่างไร ในการผลิตแต่ละขั้นตอนจนเกิดความชำนาญได้^{๑๑๗}

๑๑) ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ มีแบบแผนนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียนโดยทำเป็นสหกรณ์ของโรงเรียน^{๑๑๘}

^{๑๑๑} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็นนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็นนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ทีปโกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๒) ทำกันในลักษณะครอบครัวเป็นประธานมีสมาชิกรวมกัน เพียงแต่เข้าไปมีส่วนหาตลาดให้เท่านั้น ฯลฯ กำนัน ผู้ใหญ่ การเข้ามาดูแลวางระบบการจัดงาน^{๑๑๙}

๑๓) จัดรูปแบบของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการศึกษาในกลุ่มสมาชิกกำหนดรูปแบบการแปรรูปผลไม้โดยทำเป็นผลไม้แช่อิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้^{๑๒๐}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผน กำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชนโดยดำเนินการทุกขั้นตอน^{๑๒๑}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาดมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน ไม่เจือปนกันสารเคมีต่างๆ ให้มีคุณภาพ สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแผนทางการตลาดในอนาคต^{๑๒๒}

๑๖) มีกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญในการวางแผนเพื่อจัดการสินค้า^{๑๒๓}

๑๗) การประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาจากสื่อ วางแผนการจัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจน^{๑๒๔}

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบ ทำงานตามความสามารถเป็นหลักมีเป้าหมาย มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๒๕}

สรุปว่า การจัดการสินค้าชุมชนมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มของชุมชนหรือกลุ่มของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีรูปแบบการทำงานของกลุ่ม มีการมอบอำนาจให้กับสมาชิกในการทำงานในแต่ละแผนก ระเบียบวิธีในการดำเนินการ จัดการประชุมเพื่อปรึกษา ส่วนสินค้ามีรูปแบบที่ชัดเจนในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ ติดต่อประสานงานกับชุมชนในกานำสินค้าของกลุ่มไปจำหน่ายรวมถึงขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ

^{๑๑๙} สัมภาษณ์พระครูไพฑูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตเสื้อที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๗ สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดชลบุรี ด้านการจัดองค์กรการจัดการ

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	มีกระบวนการจัดตั้งเป็นกลุ่มงานอย่างเป็นระบบ	๑,๒,๓,๗,๙,๑๓,๑๗
๒.	มีกระบวนการจัดการสินค้าชุมชน	๔,๕,๖,๘,๑๑,๑๒,๑๔,๑๖,๑๘

๔.๓.๓ ด้านการบริหารงานบุคคล

๑) มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดของสมาชิก เช่น คนมีหน้าที่เก็บผลผลิต มีหน้าที่จำหน่าย มีหน้าที่จัดส่งตามจำนวนผู้บริโภค ดูแลสุขภาพของสมาชิกตามโครงการ^{๑๒๖}

๒) สมาชิกคือคนในชุมชนที่มีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการจักสาน เปิดให้สมัครเข้ารับการฝึกแล้วแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคนในกลุ่ม^{๑๒๗}

๓) เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มหาข้อบกพร่องและให้ต้องการสนับสนุนในเรื่องใดให้มาชี้แจง เพื่อจัดหาตามที่ต้องการเพื่อปรับปรุงส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๑๒๘}

๔) จัดบุคคลากรที่เป็นสมาชิกเข้ามาดูแลตลอดจนตรวจคุณภาพของสินค้าทุกชิ้นตอนมีจัดกระบวนการทำงานที่ชัดเจนมีการพัฒนาความสามารถของสมาชิกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมไปแบ่งปันรายได้ตามความเหมาะสม^{๑๒๙}

๕) ต้องประชุมกันกำหนดเป้าหมาย ฝึกอบรมสมาชิกในเรื่องนวัตกรรมใหม่ๆโดยแบ่งตามความถนัดให้ไปตามกำหนดตามที่ลูกค้าต้องการมีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้มากขึ้น ทำให้สินค้าได้มีจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดสินค้าให้หลากหลาย^{๑๓๐}

^{๑๒๖} สัมภาษณ์พระมหาบุญญภัทร์ ธิรปุญโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำไผ่วัดหนองไก่อ๊ะเถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

๖) มีการเปิดสอนให้กับสมาชิกเพื่อฝึกทักษะในการทำผ้า มีการรับสมัครผู้สนใจที่จะฝึกทำผ้าโดยใช้งบประมาณของกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอน นำสมาชิกลงงานที่มีการทำผ้า มีการประชุมสมาชิกโดยแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน^{๑๓๑)}

๗) มีการกำหนดให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการให้บรรลุเป้าหมาย จัดตั้งเป็นกลุ่มของโรงเรียนโดยทำเป็นระบบ ฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก จัดงานตามหน้าที่บอกสมาชิก^{๑๓๒)}

๘) มีการรวมกลุ่มกัน เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถให้ความรู้และให้กลุ่มลงมือปฏิบัติจริง ผลผลิตจัดจำหน่ายในชุมชนที่ต้องการ อบรมการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ ของสินค้า^{๑๓๓)}

๙) มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัด จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอน กำหนดกลุ่มลูกค้าชัดเจน^{๑๓๔)}

๑๐) มีคนสนใจที่จะทำอาชีพนี้ก็จะถ่ายทอดให้โดยไม่หวงวิชากันโดยแบ่งกันทำความเข้าใจความถนัดเป็นรายบุคคล ในอัตราส่วนการผสมอย่างไร มีสูตรอย่างไร ในการผลิตแต่ละขั้นตอนจนเกิดความชำนาญได้^{๑๓๕)}

๑๑) ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ มีแบบแผนนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียนโดยทำเป็นสหกรณ์ของโรงเรียน^{๑๓๖)}

๑๒) ทำกันในลักษณะครอบครัวเป็นประธานกันเองฝึกสมาชิกให้ความรู้และปฏิบัติงานตามความสามารถความถนัด กำหนด ผู้ใหญ่ การเข้ามาดูแลวางระบบการจัดงาน^{๑๓๗)}

^{๑๓๑)} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี, ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๒)} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต จิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๓)} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๔)} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๕)} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทีป ทีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖)} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิมห้ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๗)} สัมภาษณ์พระครูไพบูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

๑๓) จัดรูปแบบของกลุ่มอย่างชัดเจน แบ่งหน้าที่ชัดเจน รวมถึงรายได้ที่ชัดเจนมีการ
 ศึกษาในกลุ่มสมาชิกกำหนดรูปแบบการแปรรูปผลไม้โดยทำเป็นผลไม้แช่อิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับ
 ผลไม้^{๑๓๘}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผน ตามความถนัดของแต่ละบุคคล
 กำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชนโดนทำอย่างเป็น
 กระบวนการทุกขั้นตอน^{๑๓๙}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาดมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนโดยการ
 ฝึกสมาชิกให้มีความถนัดของสมาชิก ไม่เจือปนกันสารเคมีต่างๆ ให้มีคุณภาพ สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำ
 อย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแนวทางการตลาดในอนาคต^{๑๔๐}

๑๖) มีกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน
 จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญในการวางแผนเพื่อจัดการสินค้า
 พิจารณาตามความถนัดและสนใจ^{๑๔๑}

๑๗) การประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาค้นคว้า วางแผนการ
 จัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจนตามความถนัด^{๑๔๒}

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบ สำหรับผู้สนใจเป็นสมาชิกมีการฝึกสอน และแบ่งปัน
 รายได้ตามชิ้นงาน ทำงานตามความสามารถเป็นหลักมีเป้าหมาย มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และ
 รูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๔๓}

สรุปว่า การบริหารงานสมาชิกของการจัดการสินค้าชุมชน รับสมาชิกเข้าทำงานในการ
 ผลิตสินค้าด้วยความสมัครใจ มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน รวมถึงการ
 ฝึกอบรมสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีความ
 ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตลอดจนประเมินผลการทำงานของสมาชิกแต่ละคนให้มีคุณภาพดีหรือดีมากยิ่งขึ้น

^{๑๓๘} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
 หนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอด
 สารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าว
 ปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่
 สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่
 สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตเสื้อ
 ที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๘ สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดชลบุรี ด้านการบริหารงานสมาชิก

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน	๑,๒,๘,๙,๑๑,๑๓,๑๔,๑๕,๑๗
๒.	การฝึกอบรมสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการใหม่ๆ	๓,๔,๕,๖,๑๐,๑๒,๑๖,๑๘

๔.๓.๔ ด้านการอำนวยความสะดวก

- ๑) มีการสั่งการด้วยวาจาจากการประชุมกำหนดเป็นกลุ่มเป็นรายบุคคลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือบางครั้งอาจมีการประสานงานไปยังกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ^{๑๔๔}
- ๒) การสั่งงานมีการประชุมกันก่อนเพื่อกำหนดเป้าหมายแล้วประธานเป็นสิ่งผ่านสมาชิกทุกคนในกลุ่มเพื่อให้งานมีรูปแบบเดียวกัน^{๑๔๕}
- ๓) มีการสั่งงานผ่านทางหัวหน้ากลุ่มในแต่ละกลุ่มที่มาประชุมร่วมกัน แสดงความคิดเห็นชี้แจงอย่างชัดเจน ให้หัวหน้ากลุ่มไปแจ้งกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้งานไปในทางเดียวกัน^{๑๔๖}
- ๔) รับคำสั่งจากประธานมาชี้แจงให้สมาชิกได้เข้าใจเพื่อให้งานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบเดียวกันเพื่อไม่ให้สมาชิกสับสนในการทำงาน^{๑๔๗}
- ๕) ประธานเป็นสั่งงานเมื่อได้รับนโยบายจากหน่วยงานมาทางประธานกลุ่ม ซึ่งประธานจะสั่งให้สมาชิกกลุ่มทำตามแบบที่รับมา^{๑๔๘}
- ๖) มีประธานเป็นผู้สั่งงานโดยการเชิญสมาชิกร่วมประชุมแล้วประธานเป็นผู้แบ่งหน้าที่ซึ่งในกลุ่มก็จะรวมกัน ถ้ามีงานเข้ามาก็ประชุมกันอย่างนี้ไม่มีว่าประธานสั่งมาให้ทำอย่างนี้ เมื่องานเข้า

^{๑๔๔} สัมภาษณ์พระมหาบุญนภัสร์ ธิรปุญโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์น้ำไฟวัดหนองไก่อ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

มาก็ประชุมแจงานกันเลยร่วมมือร่วมงานกันเอง ไม่มีรายลักอักษร เกิดมาจากพอเริ่มเป็นงานกันมาก็เป็นกันทุกอย่าง^{๑๔๙}

๗) มีการเปิดสอนให้กับสมาชิกเพื่อฝึกทักษะในการทำผ่านการสั่งงานของประธานกลุ่ม มีการรับสมัครผู้สนใจที่จะฝึกทำโดยใช้งบประมาณ มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอน นำสมาชิกดูงานที่มีการทำ มีการประชุมสมาชิกโดยแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนโดยมีประธานเป็นผู้สั่งมา^{๑๕๐}

๘) มีประธานเป็นผู้สั่งงาน การกำหนดให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการให้บรรลุเป้าหมาย จัดตั้งเป็นกลุ่มของโรงเรียนโดยทำเป็นระบบ ฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก จัดงานตามหน้าที่บอกสมาชิก^{๑๕๑}

๙) มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัด มีประธานเป็นผู้สั่งงาน จัดทำในรูปแบบร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วยังนำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการ มีคณะกรรมการคอยดูแลทุกขั้นตอนกำหนดกลุ่มลูกค้าชัดเจน^{๑๕๒}

๑๐) มีการสั่งการจากประธาน เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามเพื่อเป็นแนวเดียวกัน ส่วนสมาชิกสั่งตามความถนัดเป็นรายบุคคล ในอัตราส่วนการผสมอย่างไร มีสูตรอย่างไร ในการผลิต แต่ละขั้นตอนจนเกิดความชำนาญได้งานสำเร็จเรียบร้อย^{๑๕๓}

๑๑) รับคำสั่งจากประธานให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ มีแบบแผนนำออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียนโดยทำเป็นสหกรณ์ของโรงเรียน^{๑๕๔}

๑๒) ทำกันในลักษณะครอบครัวเป็นประธานจึงเป็นผู้สั่ง ส่วนสมาชิกเมื่อรับคำสั่งปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ให้ความรู้และปฏิบัติตามความสามารถความถนัด กำนัน ผู้ใหญ่ การเข้ามาดูแลวางระบบการจัดงาน^{๑๕๕}

^{๑๔๙} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์हे็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์हे็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ทีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์พระครูไพบูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

๑๓) ประธานเป็นผู้สั่งจัดรูปแบบของกลุ่มอย่างชัดเจน แบ่งหน้าที่ชัดเจน รวมถึงรายได้ที่ชัดเจนมีการศึกษาในกลุ่มสมาชิกกำหนดรูปแบบการแปรรูปผลไม้โดยทำเป็นผลไม้แช่อิ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลไม้^{๑๕๖}

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผน การสั่งงานผ่านประธาน แบ่งตามความถนัดของแต่ละบุคคลกำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชนโดนทำอย่างเป็นกระบวนการทุกขั้นตอน^{๑๕๗}

๑๕) มีการคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาดมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนโดยการฝึกสมาชิกให้มีความถนัดของสมาชิกผ่านการสั่งโดยประธานกลุ่ม สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแผนทางการตลาดในอนาคต^{๑๕๘}

๑๖) มีกระบวนการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดให้กับโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งกลุ่มโดยอาศัยความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญในการวางแผนเพื่อจัดการสินค้า พิจารณาตามความถนัดและสนใจผ่านการสั่งของประธาน^{๑๕๙}

๑๗) ประธานสั่งผ่านการประชุมจัดกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู่ โดยการศึกษาจากสื่อวางแผนการจัดทำ กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจนตามความถนัดของแต่ละคน^{๑๖๐}

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบโดนผ่านคำสั่งของประธาน สำหรับผู้สนใจเป็นสมาชิกมีการฝึกสอน และแบ่งปันรายได้ตามชิ้นงาน ทำงานตามความสามารถเป็นหลักมีเป้าหมาย มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๖๑}

สรุปว่า การอำนวยการสั่งงาน ในกลุ่มมีการสั่งงานอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน การสั่งด้วยวาจาโดยประธานเป็นผู้สั่งสมาชิกโดยตรงและการประชุม โดยผ่านทางประธานกลุ่มเป็นผู้สั่งตามลำดับชั้นให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้รับมาอย่างถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน มีความรวดเร็วแม่นยำตรงตามข้อมูลที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่มมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้กลุ่มงานมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

^{๑๕๖} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเห่ล้อม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์นางลักขณา บันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตภัณฑ์ระลีกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๙ สรุปวิเคราะห์การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดชลบุรี ด้านการอำนวยความสะดวก

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	ระบบสั่งด้วยวาจาโดยประธานกลุ่มเป็นผู้สั่ง	๓,๔,๑๐,๑๑,๑๒
๒.	ระบบสั่งโดยผ่านการประชุมกลุ่ม	๑,๒,๓,๕,๖,๗,๘,๙,๑๓,๑๔,๑๖, ๑๗,๑๘

๔.๓.๕ ด้านการกำกับดูแล

๑) มีการควบคุมดูแลการผลิตและตัวน้ำไฟทุกขั้นตอนตั้งแต่การเจาะต้นไฟจนถึงบรรจุ
ภัณฑ์และวางแผนการจำหน่ายให้กับลูกค้า^{๑๖๒}

๒) มีคณะกรรมการในการควบคุมดูแลคุณภาพของเครื่องจักสานที่ทำในแต่ละขั้นตอนให้มี
คุณภาพ^{๑๖๓}

๓) กำกับดูแลทุกขั้นตอน มีการประกันคุณภาพของสินค้าตามเป้าหมายเมื่อลูกค้าซื้อไปทำ
ให้เกิดความพึงพอใจในสินค้า^{๑๖๔}

๔) บุคคลากรที่เป็นสมาชิกเข้ามาดูแลตลอดจนตรวจคุณภาพของสินค้าทุกขั้นตอนมีจัด
กระบวนการทำงานที่ชัดเจนมีการพัฒนาความสามารถของสมาชิกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมไป
แบ่งปันรายได้ตามความเหมาะสม^{๑๖๕}

๕) ประชุมกำหนดเป้าหมาย ฝึกอบรมสมาชิกในเรื่องนวัตกรรมใหม่ๆโดยแบ่งตามความ
ถนัดให้ไปตามกำหนดตามที่ลูกค้าต้องการมีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้มากขึ้น ทำให้สินค้าได้มี
จำหน่ายเพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดสินค้าให้หลากหลาย กำกับดูแลทุกขั้นตอนการทำงาน^{๑๖๖}

๖) สมาชิกดูแลกันเองตามความสามารถแต่ละหน้าที่ ตามความถนัดของงาน โดยหน้าที่
ของงานเป็นหลักของแต่ละคน กำกับดูแลช่วยกันไปตามระบบงานขั้นตอน มีในส่วนของราชการของ

^{๑๖๒} สัมภาษณ์พระมหาบุญนภัสร์ ธิรปุณฺโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี
ผลิตภัณฑ์น้ำไฟวัดหนองไก่อ๊ะ, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรพตฺโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี
ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
ผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ขนม
พื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี
ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

อำเภอก็มาดูแลคุณภาพเช่นกัน เพราะสินค้าผ่าน มาตรฐานชุมชน (มฐช.) แล้ว ปีหนึ่งก็นำสินค้าเราไป ประเมินมาตรฐานคุณภาพทุกปี ให้อยู่ในคุณภาพคงเดิม เช่นนำผ้าไปเผาเพื่อหาสารเคมี^{๑๖๗}

๗) ประธานกำกับดูแลเพื่อฝึกทักษะในการทำผ่านการสั่งงานของประธานกลุ่ม มีการรับ สมัครผู้สนใจที่จะฝึกทำ มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอน นำสมาชิกดูงานที่ มีการเพาะเห็ด มีการประชุมสมาชิกโดยแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนโดยมีประธานเป็นผู้กำกับดูแล^{๑๖๘}

๘) ประธานเป็นผู้กำกับดูแลโดยการฝึกให้มีความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อให้ได้ผล ผลิตที่มีคุณภาพ^{๑๖๙}

๙) การแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัด มีประธานเป็นผู้กำกับดูแล จัดทำในรูปแบบ ร้านค้าของทางวัดซึ่งผลิตน้ำดื่มแล้วก็นำส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนที่ต้องการมีคณะกรรมการ คอยดูแลทุกขั้นตอนกำหนดกลุ่มลูกค้าชัดเจน^{๑๗๐}

๑๐) มีการกำกับดูแลทุกขั้นตอนการผลิตเพราะได้รับการเอาใจใส่จากครูที่โรงเรียนในการ ทำสบู่เหลวและน้ำยาล้างจานรวมถึงการจำหน่ายด้วย^{๑๗๑}

๑๑) กำกับดูแลให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกทำ มีแบบแผนนำ ออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของโรงเรียน มีการปันผลกำไรให้กับนักเรียนโดยทำเป็นสหกรณ์ของ โรงเรียน^{๑๗๒}

๑๒) จะมีการดูแลกันเองตั้งแต่เริ่มนำผลไม้มาแช่อิ่ม การจำหน่าย เมื่อมีการประชุมก็จะ ประสานงานเกี่ยวกับการตลาด^{๑๗๓}

๑๓) กำกับดูแลตั้งแต่การรับสมาชิกเข้ากลุ่ม อบรมสอนการทำผลไม้แช่อิ่ม การพัฒนา คุณภาพของสินค้าให้ดียิ่งขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพจากหน่วยงานของทางราชการ ส่วนการ จำหน่ายได้รับการติดต่อจากอำเภอให้ไปจำหน่ายตามงานต่างๆ^{๑๗๔}

^{๑๖๗} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกุล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั้ง ทิปโกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์อาจารย์ปริยสุญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์พระครูไพบูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๔) จัดตั้งกลุ่มชุมชนร่วมกับวัดกำนันผู้ใหญ่บ้านวางแผน กำกับดูแลทุกขั้นตอนตามความถนัดของแต่ละบุคคลกำหนดแนวทางของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรายได้ของชุมชนโดยนทำอย่างเป็นกระบวนการทุกขั้นตอน^{๑๗๕}

๑๕) กำกับดูแลตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบและทำให้มีความสะอาดมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนโดยการฝึกสมาชิกให้มีความถนัดของสมาชิกผ่านการสั่งโดยประธานกลุ่ม สมาชิกแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการประชุมเพื่อวางแผนทางการตลาดในอนาคต^{๑๗๖}

๑๖) เรื่องการกำกับดูแลเป็นหน้าที่ของคณะครูโรงเรียนบ้านขุนชำนาญในการวางแผนเพื่อจัดการสินค้า การผลิต พิจารณาตามความถนัดและสนใจผ่านการสั่งของประธาน^{๑๗๗}

๑๗) ประธานกำกับดูแลกลุ่มการทำงานในการผลิตสบู โดยการศึกษาค้นคว้า วางแผนการผลิต การผลิต กำหนดหน้าที่ของกรรมการในกลุ่มอย่างชัดเจนตามความเหมาะสม^{๑๗๘}

๑๘) มีการจัดการสินค้าอย่างมีระบบโดยผ่านคำสั่งของประธานที่กำกับดูแล สำหรับผู้สนใจเป็นสมาชิกมีการฝึกสอน และแบ่งปันรายได้ตามชิ้นงาน ทำงานตามความสามารถเป็นหลักมีเป้าหมาย มีการพัฒนาเรื่องวัสดุสิ่งของ และรูปแบบการสินค้าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน^{๑๗๙}

สรุปว่า การกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงาน กำกับดูแลคุณภาพของสินค้า ผ่านทางประธานผู้ที่เป็นหัวหน้าสมาชิกในกลุ่ม บางครั้งพระสังฆาธิการที่เป็นประธานจะเข้าไปกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงานให้ได้รับความสะอาดสบาย ดูแลความสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก สุขภาพอนามัยของสมาชิก ดูแลบัญชีค่าใช้จ่ายของสมาชิก อีกทั้งยังให้กำลังใจกับสมาชิกที่มีปัญหาในการทำงาน

ตารางที่ ๔.๑๐ สรุปวิเคราะห์การจัดการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการกำกับดูแลสมาชิก

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	มีการกำกับดูแลโดยพระสังฆาธิการผู้เป็นประธานกลุ่ม	๑,๗,๘,๑๐,๑๕,๑๗,๑๘
๒.	มีการกำกับดูแลผ่านคณะกรรมการกลุ่มสมาชิก	๒,๓,๔,๕,๖,๙,๑๑,๑๒,๑๓ ๑๔,๑๖

^{๑๗๕} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ์ บุญทา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณ์สบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประธานชุมชนชายทะเล ผลิตภัณ์ที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๓.๖ การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ (ความขยัน การรักษา คบคนดี ความพอประมาณ) มาใช้ในการจัดการสินค้าชุมชน

๑) ปลุกจิตสำนึกให้กับชุมชนให้ทุกคนมีความขยันทำงานที่สุจริต มีการเก็บรักษาทรัพย์สินที่หามาได้โดยมีการทำบัญชีเงินฝาก มีกัลยาณมิตรที่ดีในกลุ่ม มีการใช้อย่างพอประมาณพอเพียง^{๑๘๐}

๒) ใช้หลักธรรมในการจัดการในเรื่องการทำจักสานคือให้สมาชิกมีความขยันในการทำงาน จะทำให้รับเงินปันผลมาก มีการทำบัญชีเงินฝากสำหรับสมาชิกในกลุ่ม มีเพื่อนร่วมงานที่ดี แนะนำให้ใช้จ่ายอย่างพอประมาณตามความเป็นอยู่ของตน^{๑๘๑}

๓) การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาการจัดการสินค้า เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามในหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ทำให้สมาชิกมีความขยัน หมั่นรักษา มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตพอประมาณตามหลักของพระพุทธศาสนา^{๑๘๒}

๔) ให้สมาชิกทุกคนมีความขยันในการทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่ ไม่คบคนติดลบายมุข ให้รู้จักประหยัด^{๑๘๓}

๕) ให้สมาชิกในกลุ่มมีหลักธรรมในการทำงาน เช่น ขยัน รักษาทรัพย์สินได้แก่รายได้ มีเพื่อนที่ดี ใช้จ่ายอย่างประหยัด ส่วนจะได้ผลอาจจะไม่หมดทุกข้อ^{๑๘๔}

๖) เราซื่อสัตย์ ต่อลูกค้า มีขยันอดทนในการทำงาน เพื่อจะมีรายได้มาไว้ใช้ในครอบครัวกันนั่นเอง ทำให้มีเงินมาบริหารภายในกลุ่มที่มาจากรายได้โดยหักมาจากชิ้นงานแล้วนำมาบริหารกลุ่มต่อไป และลูกค้าก็มาติดต่อกันประจำมีการสั่งสินค้าต่อไปอีกก็มีความจริงใจต่อกัน แต่ก็ยังรักษาคุณภาพเช่นเดิม^{๑๘๕}

๗) การนำพุทธธรรม โดยใช้หลักพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกัน และยึดเอาหลักหัวใจเศรษฐกิจตามหลักพุทธศาสนา คำว่า อ.อ.ก.ส.ส คือ การขยันทำงาน การรักษาทรัพย์สิน การคบเพื่อนบ้าน และชุมชนที่ดี การประกอบอาชีพที่สุจริตตามความพอดีของการเลี้ยงชีพ^{๑๘๖}

^{๑๘๐} สัมภาษณ์พระมหาบุญนภัสร์ ธิรปุณโญ ดร., รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑน้ำไฟวัดหนองไก่อ่เถื่อน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ (บุญศรี วรวิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑเครื่องจักสานวัดเกาะแก้วคลองหลวง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์พระครูพิศาลชลปมคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑขนมพื้นบ้าน, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ (วัลลภ กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑผ้าบาติก, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์, ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑผ้าบาติก, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล (สาธิต ฐิตญาโณ), เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ ผลิตภัณฑเห็ดนางฟ้า, จังหวัดชลบุรี, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๘) นำไปใช้ ความขยัน ทุกคนที่ทำงานต้องมีความขยันมีความรับผิดชอบ ทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การรักษา ควบรักษาคุณภาพของสินค้าไว้เสมอต้นเสมอปลาย

การคบคนดี คนดีจะพาไปสู่ความสำเร็จ

การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีความพอดีในเรื่องรายรับรายจ่าย^{๑๘๗}

๙) ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะคนที่จะเรียกได้ว่าเน้นคนรู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์สิน การใช้จ่ายเงินเป็น และการทำมาหากินที่ดี การสร้างรากฐานพร้อมกับรู้จักใช้ทรัพย์สินสมบัติให้เกิดประโยชน์ และใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างถูกต้องตามสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน^{๑๘๘}

๑๐) มีการใช้หลักธรรม มีการหมั่นแสวงหา รักษา มีการใช้จ่ายอย่างถูกต้อง สมาชิกมีแรงกระตุ้นโดยได้จัดให้สมาชิกได้มีการทัศนศึกษา เพื่อเป็นแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้มีกำลังใจในการทำงาน^{๑๘๙}

๑๑) ได้รับการอบรมโดยนำหลักธรรมมาใช้สอนนักเรียนและคณะครูอาจารย์ให้รู้จักหลักธรรมที่เรียกว่าหัวใจเศรษฐกิจ ให้นักเรียนมีความขยัน ให้รู้จักอดออม ให้คบคนดี ใช้จ่ายพอสมควร^{๑๙๐}

๑๒) ได้นำหลักธรรมนี้ไปสอนอยู่ประจำอยู่ที่เขาจะนำไปปฏิบัติอย่างไรบ้างก็เท่านั้น โดยจะบอกกล่าวในทุกวันพระอยู่แล้วเพียงแต่จะได้นำไปใช้กันอย่างไรบ้าง ซึ่งก็ไม่ได้ติดตามว่าได้ นำไปใช้กันอย่างหรือป่าว แต่ก็ได้บอกกันอยู่ตลอดแนะนำอบรมสั่งสอนเป็นไปตามปกติอยู่แล้ว^{๑๙๑}

๑๓) ในเรื่องของหลักธรรมที่บอกมาในกลุ่มสมาชิก ให้สมาชิกมีความขยันในการทำงานในหน้าที่ของตน มีความอดอมรักขารับทรัพย์ คบเพื่อนดี ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง บางคนปฏิบัติได้ดี^{๑๙๒}

๑๔) ในการประชุมกลุ่มได้นำเสนอเรื่องหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัดตลประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อให้ประยุกต์กับการทำงานของสมาชิกในกลุ่มเป็นการทำให้เศรษฐกิจของสมาชิกในกลุ่มดีขึ้น^{๑๙๓}

^{๑๘๗} สัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ, อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองซ้อ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ (สนัด กนตจาโร), เจ้าคณะอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลิตน้ำดื่ม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร (ประทั่ง ทีปกโร), รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวและน้ำยาล้างจาน, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์พระครูไพบูลธรรมคุณ (เลิศฤทธิ์ ธนปาโล), เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์นางสมจิต ทรงโฉม, ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองงูเห่ล้อม จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารพิษ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๕) ได้นำเอาหลักธรรมมาใช้กับการทำงานในกลุ่มเห็นว่าสมาชิกมีความขยันมากขึ้น รู้จักเก็บมายิ่งขึ้น ทุกคนมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่มากยิ่งขึ้น ดำรงชีพตามความเหมาะสมมีการทำบัญชีในครัวเรือน^{๑๕๔}

๑๖) เป็นผู้สอนให้นำหลักธรรมให้กับโรงเรียนสอนให้รู้จักขยันหมั่นเพียร รู้จักการออมทรัพย์ที่ทำงานมาได้ ไม่คบคนเลว รวมถึงใช้จ่ายอย่างพอเพียงเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงาน^{๑๕๕}

๑๗) ทางโรงเรียนได้นำหลักธรรมมาใช้กับคณะครูและนักเรียนในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักเรียนและครูดำเนินตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในด้านการงานและการดำรงชีวิต^{๑๕๖}

๑๘) ทางชุมชนได้นำหลักการให้สมาชิกมีความขยันในการทำงานผลิตสินค้า รู้จักการเก็บรักษาสินค้าหรือรายได้ เพื่อนร่วมงานที่ดีช่วยเหลือกัน ใช้จ่ายอย่างพอประมาณสอนมีการทำบัญชีสำหรับสมาชิก^{๑๕๗}

สรุปว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการมาการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักการจัดการเศรษฐกิจชุมชน คือมีภูมิลำเนา มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน มีอารักขสัมปทา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ มีกัลยาณมิตรตาคบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัย มีสมชีวิตามีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคืองหรือพุ่มพวย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

ตารางที่ ๔.๑๑ สรุปวิเคราะห์การจัดการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรีในด้านหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔

ที่	ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล (ลำดับที่)
๑.	สมาชิกสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการทำงานได้ทุกข้อ	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖
๒.	สมาชิกนำหลักธรรมไปใช้บางข้อ	๕,๖,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘

^{๑๕๔} สัมภาษณ์นายคงฤทธิ บัญญา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าบุงมี จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑข้าวปลอดสารพิษ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร, หัวหน้าที่พักรักษาบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑสบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์อาจารย์รักดา บุญมา, อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี ผลิตภัณฑสบู่สมุนไพรบ้านขุนชำนาญ, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์นางลักขณา ปันมา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเสร่ ประชานชุมชนชายทะเล ผลิตภัณฑที่ระลึกบางเสร่, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๔ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๘ รูป/คน เกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการใน จังหวัดชลบุรี สรุปได้ดังนี้

๑. สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑) สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีเป็นไปตามกลไกของการตลาดมีการสั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง วัดได้มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่ายและวัดได้มีส่วนร่วมส่งเสริมกับทางโรงเรียนเพิ่มรายได้ให้กับโรงเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนทำสินค้าออกจำหน่ายและ ได้ขยายผลลงสู่ชุมชนใกล้เคียงเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและโรงเรียนเป็นอย่างดี

๒) การจัดการสินค้าในเขตชุมชนเนื่องจาก คนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเป็นอย่างดี สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกวิธีหนึ่ง รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนทำกิจกรรมเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนอีกทางหนึ่ง

๓) วิธีการจัดการสินค้าชุมชนอย่างมีระบบปลูกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญจัดเป็นกลุ่มชุมชน ทำงานตามความสามารถเป็นหลัก วัดให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับครูและนักเรียนเป็นการสร้างความสามัคคีของหมู่คณะและคุณธรรมให้เกิดขึ้น รวมทั้งติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของชุมชนทางราชการ

๒. กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑) การทำสินค้าชุมชนของพระสังฆาธิการได้มีการได้มีการประชุมกลุ่มกำหนดเป้าหมายของการทำงานหรือทำกิจกรรมเพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนในชุมชนโดยมีสินค้าของชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมชุมชนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๒) กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนนั้นเกิดจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจัดตั้งเป็นกลุ่ม มีการประชุมมีแผนงานที่จะทำงาน มีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน ทำงานอย่างมีระบบมีแบบแผน เพื่อให้สินค้านั้นบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

๓. การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑) ด้านการวางแผนการ

การจัดการสินค้าชุมชนมีประชุมกลุ่ม มีแผนการทำงานในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว การวางแผนงานการผลิตตั้งแต่การหาวัตถุดิบจนถึงการออกจำหน่าย วางแผนการตลาดติดต่อชุมชน ส่วนราชการ กำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มได้แก่ ลูกค้าประชาชนทั่วไป กำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละหน้าที่ มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าสินค้าให้ดียิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของชุมชนในอนาคต รวมถึงแผนการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆในพื้นที่เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มชุมชนมากยิ่งขึ้น

๒) ด้านการจัดองค์กร

การจัดการสินค้าชุมชนมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มของชุมชนหรือกลุ่มของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีรูปแบบของกลุ่มระเบียบวิธีในการดำเนินการ จัดการประชุมเพื่อปรึกษา มอบหมายงานให้สมาชิกดูแลโดยแบ่งเป็นกลุ่มงานให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ หน้าที่หาวัตถุดิบ หน้าที่ในการจัดทำ หน้าที่ในการบรรจุภัณฑ์ หน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของสินค้า หน้าที่ในการตลาด ส่วนสินค้ามีรูปแบบที่ชัดเจนในเรื่องของบรรจุภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

๓) ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานสมาชิกของการจัดการสินค้าชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน รวมถึงการฝึกอบรมสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการใหม่ๆแนะนำเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น สมาชิกทุกคนมีส่วนในการออกความคิดเห็น การตัดสินใจ ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม จัดโครงการและกิจกรรมฝึกอบรม และทัศนศึกษาดูงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำงาน

๔) ด้านการอำนวยความสะดวก

การอำนวยความสะดวกสั่งงานเป็นระบบอาจสั่งด้วยวาจาโดยประธานเป็นผู้สั่งสมาชิกโดยตรงและการประชุมโดยผ่านทางประธานกลุ่มเป็นผู้สั่งตามลำดับชั้นให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้รับมา ส่งเสริมและสนับสนุนจัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน นำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในกลุ่มเกิดประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกสั่งการมากยิ่งขึ้น

๕) ด้านการกำกับดูแล

การกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงาน คุณภาพของสินค้า ผ่านทางประธานผู้ที่เป็นหัวหน้าสมาชิกในกลุ่ม บางครั้งพระสังฆาธิการที่เป็นประธานจะเข้าไปกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงาน ให้ได้รับความสะดวกสบาย อีกทั้งยังให้กำลังใจกับสมาชิกที่มีปัญหาในการทำงาน ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของสมาชิกหรือบริเวณที่ทำงานให้มีความสะอาด สะดวกสบาย เหมาะแก่การทำงาน ดูแลเรื่องงบประมาณ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นไปด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้

๖) การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ (ความขยัน การรักษา คบคนดี ความพอประมาณ) มาใช้ในการจัดการสินค้าชุมชน

พระสังฆาธิการที่เป็นประธานได้นำหลักธรรม คือ ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการทำงานซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นตามหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติ

ดังนั้นเมื่อนำเอาหลักการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนมารวมกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาคือหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ จึงสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการวางแผนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์

๑) มีการวางแผนในการทำงานปลูกฝังให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ขยันหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

๒) กำหนดเป้าหมายของกลุ่มในการรักษาคุณภาพของสมาชิกในการำงาน และคุณภาพสินค้าให้มีความคงที่ได้มาตรฐาน

๓) มีการเลือกสมาชิกที่มีศักยภาพมีคุณภาพในการทำงานไม่เกียจคร้านหรือหลบเลี่ยงงาน กระตือรือร้นในการทำงาน

๔) มีการวางแผนให้สมาชิกมีการใช้จ่ายที่เหมาะสมมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย รongรับกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๒. ด้านการจัดองค์กรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์

๑) จัดให้สมาชิกในกลุ่มประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำสมาชิกในกลุ่มมีความขยันเอาใจใส่ในการประชุม

๒) สมาชิกหมั่นรักษาตรวจตราดูแลเอาใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี

๓) มีการยกย่องมอบหมายงานที่สำคัญให้กับสมาชิกที่มีคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสมาชิกในกลุ่มเป็นการตัวอย่างที่ดีของการทำงานมากยิ่งขึ้น

๔) กำหนดหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสม

๓. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์

๑) มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความขยันสนใจในการทำงาน เช่น หารูปแบบงานใหม่ๆให้สมาชิกทำ

๒) ให้สมาชิกรักษาคุณภาพของสินค้าที่ทำ รักษาหน้าที่ในการทำงานของตนให้ดี

๓) จัดให้สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีการช่วยเหลือกันในการทำงาน

๔) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้มีความพอเหมาะพอดี

๔. ด้านการอำนวยความสะดวกการสั่งการตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

- ๑) มีความเอาใจใส่ในสมาชิกทุกคน ในตัวสินค้าให้มีมาตรฐาน หมั่นติดตามการผลิตสินค้าสู่ชุมชน และตรวจดูการตลาดการตอบรับจากลูกค้า
- ๒) ติดตามดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าตลอดจนดูแลรักษาสวัสดิการของสมาชิก
- ๓) ติดตามผลการดำเนินงานในเรื่องของการจัดวิทยากรที่มีคุณภาพมาแนะนำอบรมพัฒนาสมาชิกและสินค้า
- ๔) มีการจำหน่ายสินค้าในราคาที่พอเหมาะพอดีไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

๕. ด้านการกำกับดูแลตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

- ๑) หมั่นดูแลในเรื่องของคุณภาพของสินค้าและสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม
- ๒) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้รางวัลกับสมาชิกที่มาทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นการรักษาคน รักษาหัวใจให้มีความตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น
- ๓) มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อลูกค้าและในหมู่คณะ
- ๔) กำกับดูแลการทำงานของสมาชิกตามกำลังความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม

๔.๕ สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) โดยเป็นการสนทนาเชิงวิชาการจากพระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีจำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔.๕.๑ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการวางแผน

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยกับรูปแบบที่ผู้วิจัยนำเสนอ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการ เป็นการจัดการสินค้าชุมชนประเภท OTOP ของวัด^{๑๕๘}

^{๑๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.,รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ประธานหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒. มีการวางแผน นโยบายร่วมกันอย่างมเหตุผลมีหลักการวิธีการที่ดีมีความยุติธรรม มีการวางแผนพัฒนา มีการส่งเสริมความรู้ให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหา ในเรื่อง เศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^{๑๙๙} เป็นต้น

๓. การจัดรูปแบบของกลุ่มอย่างชัดเจน แบ่งหน้าที่ชัดเจน รวมถึงรายได้ที่ชัดเจน การจัดการในกลุ่มสินค้าโดยแยกเป็นชนิด เพื่อเกิดความสะดวกในการเลือกซื้อ^{๒๐๐}

๔. ให้มีการขยายผลลงสู่ชุมชนใกล้เคียง โดยได้รับความร่วมมือจากพระสังฆาธิการในพื้นที่ เป็นผู้อุปถัมภ์^{๒๐๑}

๕. พระสงฆ์บทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมายเช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทำการช่วยแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมีการช่วยจัดเป็นกลุ่มอาชีพขึ้น^{๒๐๒}

๖. การบริหารจัดการให้ใช้ทฤษฎี TQM เข้ามาในการวางแผนการจัดการเศรษฐกิจชุมชน บริหารกลุ่มชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๒๐๓}

๔.๕.๒ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการจัดองค์กร

๑. ควรเสริมด้วยการนำระบบการจัดการจัดการ PDCA Plan การวางแผน Do การปฏิบัติ Check การตรวจสอบ Act การดำเนินงานให้เหมาะสม เข้ามาเพราะเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ^{๒๐๔}

๒. วางระบบของของกลุ่มให้มีการพัฒนา ในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของความรู้ ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ^{๒๐๕}

๓. กำหนดเป้าหมายระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ของกลุ่ม รวมถึงการบริหารความเสี่ยงในกรณีที่สินค้าไปละเมิดลิขสิทธิ์^{๒๐๖}

^{๑๙๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร, ดร.,เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทลุง จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์, ดร.,เจ้าคณะตำบลหัวถนน อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^{๒๐๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร, ดร.,เจ้าคณะตำบลบ้านเกาะ เจ้าอาวาสวัด ไม้โสมนรินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธรรมนาวา อาจารย์ประจำ หลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร, ดร., เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทลุง จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ยุทธนา ประณีต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ดวงใจ ปินตามูล,นักวิชาการอิสระ, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔. วิธีการจัดการสินค้าชุมชนต้องพิจารณาโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งสังเกตจากกิจกรรมของกลุ่มชุมชนหรือโรงเรียน กลุ่มชุมชนมีการประชุมวางแผนในการทำงาน มีการศึกษาดูงาน หรือมีการมอบหมายงานให้สมาชิกทำ^{๒๐๗}

๔.๕.๓ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการบริหารงานบุคคล

๑. การฝึกความชำนาญให้กับสมาชิก เพิ่มทักษะของการทำงานให้หลากหลาย ฝึกทักษะด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย^{๒๐๘}

๒. คัดกรองการรับสมัครสมาชิกเข้ากลุ่มกลุ่มชุมชนหรือ มอบหมายงานให้ทำตามทักษะที่มี^{๒๐๙}

๓. จัดประชุมอบรมให้ความรู้และคำแนะนำด้านต่างๆ แก่กลุ่มสมาชิก เป็นประจำเป็นการเพิ่มความู้ความสามารถของสมาชิก^{๒๑๐}

๔. นำปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่สมาชิก เป็นรักษาองค์ความรู้พื้นบ้านไม่ให้สูญหาย^{๒๑๑}

๔.๕.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการอำนวยความสะดวก

๑. การอำนวยความสะดวกการเป็นหน้าที่ของประธาน ประธานมอบหน้าที่ให้กับหัวหน้าแผนก จะได้สะดวกในการบริหารงาน^{๒๑๒}

๒. นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการอำนวยความสะดวก เผยแพร่สื่อสารทางออนไลน์^{๒๑๓}

๓. การให้กำลังใจกับสมาชิก ด้วยคำพูดที่ไพเราะเป็นการสร้างกำลังใจให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี

๔. ปลุกฝังให้สมาชิกมีคุณธรรมในเรื่องของอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ^{๒๑๔}

^{๒๐๗} ดร.สุชอุษา นุ่นทอง, อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.นพดล ดีไทสงค์, อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร, ดร., เจ้าคณะตำบลบ้านเกาะ เจ้าอาวาสวัดไผ่สมนรินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร, ดร., เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.นพดล ดีไทสงค์, อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธรรมนาถ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร, ดร., เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์, ดร., เจ้าคณะตำบลหัวถนน อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๕.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการกำกับดูแล

๑. ดูแลสุขภาพและสวัสดิการของสมาชิก สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานและการขอความช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น^{๒๑๕}
๒. การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในกลุ่มให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
๓. ดูแลเรื่องงบประมาณ การผลิตสินค้า กำหนดจำนวนสินค้าไม่ให้เกินไป ดูแลการแปรรูปสินค้าในกรณีที่มีผลิตมากเกินไป การตลาด^{๒๑๖}
๔. ประธานกำกับดูแลให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการปฏิบัติงาน อธิบายให้กับสมาชิกในเรื่องที่ไม่เข้าใจ การประเมินผลงานของสมาชิก ปรับปรุงแก้ไขในข้อที่ผิดพลาด รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะจากสมาชิก^{๒๑๗}
๕. ใช้หลักธรรมเข้าบริหาร การขยันหา รักษาไว้ ใช้คนดี มีความพอเพียง ในเศรษฐกิจชุมชนผลิตเพื่อการค้าขายในชุมชนช่วยเหลือชุมชน^{๒๑๘}

สรุปสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ มีกระบวนการในการจัดการในรูปแบบของชุมชนโดยมีวัดให้การสนับสนุน จัดตั้งกลุ่มอย่างชัดเจนมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตได้ในพื้นที่จำหน่ายในชุมชนและในพื้นที่ใกล้เคียง วัดนำหลักธรรมเข้าไปช่วยในการจัดการเพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและสามารถพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย (BODY OF KNOWLEDGE)

ผู้วิจัยวิจัยได้ศึกษาถึงหลักแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ ได้ศึกษาสภาพทั่วไปโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพระสังฆาธิการจำนวน ๑๐ รูป ประธานกรรมการชุมชนและอาจารย์โรงเรียน จำนวน ๘ คน คน จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เป็นแบบการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

^{๒๑๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ดวงใจ ปินตามูล, นักวิชาการอิสระ, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร, ดร., เจ้าคณะตำบลบ้านเกาะ เจ้าอาวาสวัดไผ่โสมนรินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ยุทธนา ประณีต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (BODY OF KNOWLEDGE)

การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑.การวางแผนตามธัมมิกัตถประโยชน์	๒.ด้านการจัดองค์กรตามหลักปฏิญญธัมมิกัตถประโยชน์	๓.การบริหารงานบุคคลหลักปฏิญญธัมมิกัตถประโยชน์	๔.การอำนวยความสะดวกตามหลักปฏิญญธัมมิกัตถประโยชน์	๕.ด้านการกำกับดูแลตามหลักปฏิญญธัมมิกัตถประโยชน์
๑. มีการวางแผนในการทำงานปลูกฝังให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน	๑. สมาชิกของกลุ่มมีความมุ่งมั่นใส่ใจในการประชุมเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความก้าวหน้า	๑. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความขยันสนใจในการทำงาน	๑. มีความเอาใจใส่ในสมาชิก ในสินค้าให้มีมาตรฐาน หมั่นติดตามการผลิตสินค้าสู่ชุมชน	๑. หมั่นดูแลในเรื่องของคุณภาพของสินค้าและสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม
๒. กำหนดเป้าหมายของกลุ่มในการรักษาคุณภาพของสมาชิกในการทำงาน และคุณภาพสินค้าให้มีความคงที่ได้มาตรฐาน	๒. รักษาตรวจตราดูแลเอาใจ สินค้าของชุมชนที่ผลิตออกมาได้มาตรฐานผู้บริหารและสมาชิกทุกคนสนใจเอาใจใส่ดูแลองค์กร	๒. ให้สมาชิกรักษาคุณภาพของสินค้าที่ทำรักษาหน้าที่ในการทำงานของตนให้ดี	๒. ติดตามดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าตลอดจนดูแลรักษาสวัสดิการของสมาชิก	๒. ดูแลการทำงานของสมาชิกให้รางวัลกับสมาชิกที่มาทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นการรักษาคน รักษาหัวใจ
๓. มีการเลือกสมาชิกที่มีศักยภาพมีคุณภาพในการทำงานไม่เกียจคร้าน	๓. มีการยกย่องมอบหมายงานที่สำคัญให้กับสมาชิกที่มีคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี	๓. จัดให้สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีการช่วยเหลือกันในการทำงาน	๓. ติดตามผลการดำเนินงานในเรื่องของการจัดวิทยากรที่มีคุณภาพมาแนะนำอบรมพัฒนาสมาชิกและสินค้า	๓. มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อลูกค้าและในหมู่คณะ มีความเสมอต้นเสมอปลายในด้านคุณภาพของสินค้า
๔. มีการวางแผนให้สมาชิกมีการใช้จ่ายที่เหมาะสม	๔. กำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มตามความเหมาะสมและความสามารถ	๔. ดูแลการทำงานของสมาชิกให้มีความพอเหมาะพอดี	๔. มีการจำหน่ายสินค้าในราคาที่พอเหมาะพอดีไม่เอาเปรียบผู้บริโภค	๔. กำกับดูแลการทำงานของสมาชิกความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม แนะนำดูแลในการทำงาน
๕. วางแนวทางของกลุ่มและสินค้าเพื่อรองรับความเจริญในอนาคต	๕. หมั่นปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบในภาระงานของสมาชิกในกลุ่ม	๕. รักษาสมาชิกที่มีความสามารถโดยการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่งดูแลความปลอดภัย	๕. กำหนดหน้าที่ของงานให้แก่สมาชิก สร้างความรับผิดชอบให้กับสมาชิก	๕. สร้างความไว้วางใจของสมาชิกในกลุ่มร่วมกันปรับปรุงกลไกในการทำงานของกลุ่มให้มีสะดวก ไม่ซับซ้อน
๖. หมั่นศึกษาพัฒนานวัตกรรมรูปแบบใหม่รองรับตลาดในอนาคต	๖. เพิ่มปริมาณและความหลากหลายของเนื้อหาในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ	๖. จัดสวัสดิการและกองทุนประกันสังคมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่สมาชิก	๖. ฝึกฝนสมาชิกให้มีความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีที่ทันสมัย	๖. เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ เสนอความคิดเห็นในตัดสินใจปัญหาสำคัญ

แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยทั้ง ๕ ด้าน ได้ดังนี้

๑) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๑.๑ มีการวางแผนในการทำงาน ปลุกฝังให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานโดยมีรางวัลเป็นค่าตอบแทนสมาชิก ในการทำงานถ้าสมาชิกมีความเอาใจใส่ในหน้าที่ในการทำงานตื่นตัวอยู่เสมอ ในด้านการผลิตสินค้าที่ดีหรือในตัวของสมาชิกที่ดี ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ทำในปัจจุบัน ต้องฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาหาวิธีการที่เหมาะสม และเหมาะสม มีการประชุมสมาชิกกำหนดเป้าหมายในอนาคตเพื่อเป็นการต่อยอดของสินค้าในชุมชน นอกจากมีการวางแผนในอนาคตสำหรับกลุ่มเป็นการปลุกกำลังใจให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นผลดีต่อกลุ่มและสมาชิก เพราะรวมถึงค่าตอบแทนอันเป็นรายได้ของสมาชิกโดยตรง จะทำให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังมีการวางแผนสำหรับอนาคตที่กลุ่มชุมชนเติบโต มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นในการส่งสินค้าชุมชนออกสู่ตลาดที่เป็นสากล

๑.๒ กำหนดเป้าหมายของกลุ่มในการรักษาคุณภาพของสมาชิกในการทำงาน และคุณภาพสินค้าให้มีความคงที่ได้มาตรฐาน ในการผลิตสินค้าย่อมมีเป้าหมายในการผลิตสินค้าให้มีการจำหน่ายมากยิ่งขึ้น การที่จะทำให้สินค้ามียอดจำหน่ายมากยิ่งขึ้น สินค้านั้นต้องมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดในชุมชน ต้องอาศัยสมาชิกในกลุ่มรักษามาตรฐานการผลิตสินค้า ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นเหตุให้สมาชิกในกลุ่มรักษาคุณภาพของสินค้ารวมถึงรักษามาตรฐานของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงความหลากหลายช่องทางในการจำหน่าย

๑.๓ มีการเลือกสมาชิกที่มีศักยภาพมีคุณภาพในการทำงานไม่เกียจคร้าน การคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มนั้นต้องมีการคัดเลือกคนที่มีคุณธรรมโดยยึดหลักอิทธิบาทธรรม คือ มีฉันทะ ความพอใจในการทำงาน วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน จิตตะ ความเอาใจใส่ในการทำงาน วิมังสาหมั่นตรองหาเหตุผล ถ้าสมาชิกมีหลักธรรมข้อนี้จะเป็นคนที่มีคุณภาพในการทำงานไม่เกียจคร้าน ถือว่าเป็นคนดีมีศีลธรรม มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้นจะส่งผลให้สินค้ามีมาตรฐานมากขึ้น

๑.๔ มีการวางแผนให้สมาชิกมีการใช้จ่ายที่เหมาะสม เมื่อมีการจำหน่ายสินค้ามีรายได้เข้ากลุ่ม มีการแบ่งรายได้เป็นเงินปันผลให้กับสมาชิกในกลุ่ม การวางแผนเรื่องการใช้จ่ายสมาชิกโดยยึดหลักสมชีวิตาใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ใช้ในสิ่งที่จำเป็นให้มีรายเหลือของทุกเดือน มีการเปิดบัญชีออมทรัพย์ให้กับสมาชิกโดยตั้งเป็นกลุ่มสัจออมทรัพย์ขึ้นในกลุ่มของสมาชิก

๑.๕ มีการวางแผนแนวทางของกลุ่มที่มีการเพิ่มของสมาชิกที่มากขึ้นและสินค้าที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงหลากหลายเพื่อรองรับความเจริญทางการตลาดในอนาคตที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการขยายตัวของชุมชน วัดที่เป็นศูนย์กลางมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็วฉับไว กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนากลุ่มงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การรวมเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่มีเครือข่ายในการบริหารงานที่มีความเข้มแข็ง มีคุณธรรมโปร่งใส

๑.๖ หมั่นศึกษาพัฒนานวัตกรรมรูปแบบใหม่เพื่อรองรับตลาดในอนาคต ตรวจสอบข้อดีข้อเสียของสินค้า โอกาสและอุปสรรคในการบริหารกลุ่มสมาชิก การขั้นตอนผลิตสินค้า ระบบการตลาด จัดสรรงบประมาณ กลุ่มลูกค้าในชุมชนนอกชุมชน สร้างเครือข่ายของกลุ่มที่อยู่นอกชุมชน โดยมีศึกษารูปแบบการผลิต บรรจุภัณฑ์ ความคุ้มค่าของสินค้าที่ลูกค้าซื้อไป

๒) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการจัดองค์กรตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๒.๑ สมาชิกของกลุ่มมีความมุ่งมั่นใส่ใจในการประชุม การจัดโครงสร้างของกลุ่มงาน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่กลุ่มงานที่แท้จริงต้องมีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนงานในการดำเนินงานของกลุ่มให้เป็นในทางเดียวกัน กำหนดเป้าหมาย แผนงานที่ทำ ดังนั้นการที่สมาชิกในกลุ่มมีความใส่ใจในการประชุมจึงเป็นเรื่องที่กลุ่มต้องทำตามหลักธรรมคือ หลักอภิปรายนิยธรรมเชื่อว่าหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒.๒ รักษาตรวจตราดูแลเอาใจในองค์กร การที่องค์กรหรือสินค้าของชุมชนที่ผลิตออกมาได้มาตรฐานต้องอาศัยสมาชิกมีความเอาใจใส่ในการทำงาน มีผู้บริหารและสมาชิกทุกคนสนใจเอาใจใส่ดูแลองค์กร สมาชิกทุกคนในด้านความเป็นอยู่ในด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดระเบียบภายในองค์กร ให้เรียบร้อยมีแผนผังในการทำงาน มีการปรับภูมิทัศน์ในที่ทำงานให้เรียบร้อย

๒.๓ มีการยกย่องมอบหมายงานที่สำคัญให้กับสมาชิกที่มีคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานมีการติดต่อสั่งซื้อจากลูกค้าเมื่อได้รับการติดต่อมาแล้ว ต้องมีการมอบหมายงานที่จะทำให้กับสมาชิกที่มีคุณธรรมคือ เป็นคนที่รักษาหน้าที่ในการทำงานเป็นอย่างดีในเรื่องนี้ผู้เป็นประธานกลุ่มต้องเป็นผู้มีคุณธรรมด้วยคือไม่คำนึงถึงพวกพ้องโดยเว้นหลักธรรมคือ อคติ ๔ ใช้พิจารณาสมาชิกที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน

๒.๔ กำหนดหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสม มีความพอเหมาะพอดีในการให้สมาชิกทุกคนได้ทำงานตามหน้าที่ของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน แบ่งเป็นกลุ่มๆตามความเหมาะสมและความสามารถในการทำงาน ต้องคำนึงถึงอายุ ความคิดความสามารถของสมาชิกจะทำให้สามารถจัดหน้าที่ของสมาชิกได้ตามความเหมาะสมในหลักของสมชีวิตา

๒.๕ หมั่นปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบในภาระงานของสมาชิกในกลุ่ม โดยการมอบหมายงานให้สมาชิกทำ การปลูกฝังจิตสำนึกโดยใช้อิทธิบาทธรรมข้อฉันทะ มีความพอใจรักใคร่ในการทำงาน วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ระบบการบริหารงานเป็นระบบที่มีคุณธรรมทั้งผู้บริหาร สมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนกระจายไปสู่ชุมชน

๒.๖ เพิ่มปริมาณและความหลากหลายของเนื้องานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ขยายขอบเขตของงานโดยการเพิ่มปริมาณและเพิ่มความหลากหลายในสินค้าที่เพิ่มขึ้น สมาชิกสามารถใช้ทักษะและความรู้ความสามารถในลักษณะงานเดียวกับทำหน้าที่เดิม

๓) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๓.๑ มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความขยันสนใจในการทำงาน ในการบริหารงานสมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีความตื่นตัวขยันในการทำงานมากยิ่งขึ้น ต้องจัดกิจกรรมเป็นการ

เพิ่มความขีดความสามารถของสมาชิก เช่น การสัมมนาเชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติการ เป็นการเพิ่มแนวคิดในการทำงานเพิ่มความขยันเอาใจใส่ในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๓.๒ ให้สมาชิกรักษาคุณภาพของสินค้าที่ทำ รักษาหน้าที่ในการทำงานของตนให้ดี ในการผลิตสินค้าของชุมชนกลุ่มต้องเน้นคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก การที่จะรักษามาตรฐานของสินค้าสมาชิกต้องมีความเอาใจใส่ในทุกขั้นตอนในการผลิต ทุกรายละเอียดของการผลิตสินค้าซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานของราชการหรือองค์กรที่มีการประกันคุณภาพของสินค้ามาตรวจสอบเพื่อเป็นการรักษาคุณภาพของสินค้าชุมชนให้มีคุณภาพคงที่ยั่งยืน

๓.๓ จัดให้สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน ซึ่งต้องส่งเสริมให้กลุ่มมีความสามัคคีในการทำงานโดยอาศัยหลักของสามัคคีธรรมได้แก่หลักสาราณียธรรม ปลุกฝังให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก เมื่อสมาชิกมีสาราณียธรรมแล้วจะเป็นการเพิ่มความสามัคคี เพิ่มไมตรีในหมู่คณะให้มีความสามัคคีในการทำงานมากยิ่งขึ้น เป็นการลดปัญหาในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๓.๔ ดูแลการทำงานของสมาชิกให้มีความพอเหมาะพอดี การงานของสมาชิกบางครั้งถ้าทำเกินความกำลังของตนจะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพไม่เท่ากัน จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารในการที่จะเข้าไปกำกับดูแลในเรื่องเวลาการทำงาน การจัดระเบียบของตารางการทำงานให้มีความเหมาะสมกับสมาชิก มีความเท่าเทียมไม่หนักจนเกินไป เหมาะสมกับกำลังของสมาชิก

๓.๕ ดูแลรักษาสมาชิกที่มีความสามารถให้อยู่กับกลุ่มตลอดไป โดยการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้น ให้รางวัลยกย่องชมเชย ดูแลความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของสมาชิกและสถานที่ทำงานรวมถึงสภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม ตลอดจนชุมชนที่อยู่

๓.๖ จัดสวัสดิการ ดำเนินการในด้านส่วนแบ่งเงินปันผล จ่ายเงินสมทบกองทุนเงินทดแทน กองทุนประกันสังคมและจัดบริการด้านสันหนนาการตลอดจนอำนวยความสะดวกต่างๆให้แก่สมาชิก เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่สมาชิก ดำเนินงานด้านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้แก่สมาชิกในกลุ่มสมาชิก

๔) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการอำนวยความสะดวกตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๔.๑ ความเอาใจใส่ในสมาชิกในสินค้าให้มีมาตรฐาน หมั่นติดตามการผลิตสินค้าสู่ชุมชน การผลิตสินค้าชุมชนกลุ่มต้องมีการเอาใจใส่ติดตามกระบวนการผลิตสินค้าจนถึงนำสินค้าออกจำหน่ายในตลาดของชุมชน หรือนำไปแสดงตามงานสินค้าต่างๆ ซึ่งประธานจะต้องมีความความเอาใจใส่ในทุกกระบวนการรวมทั้งปลุกฝังให้สมาชิกมีความรักในงานที่ทำ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรวมถึงใช้เทคโนโลยีช่วยในการจำหน่ายสู่ชุมชน

๔.๒ ติดตามดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าตลอดจนดูแลรักษาสวัสดิการของสมาชิก การดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าก่อนนำสู่ตลาด ต้องอาศัยการติดตามดูแลเรื่องคุณภาพสินค้า มีการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นที่รับรองของตลาด ส่วนเรื่องของสวัสดิการของสมาชิกทำเป็นรูปแบบของสหกรณ์มีเงินปันผลให้กับสมาชิกทุกคนที่ทำงานซึ่งนับจากผลงานที่ทำและการจำหน่ายสินค้า

๔.๓ ติดตามผลการดำเนินงานในเรื่องของการจัดวิทยากรที่มีคุณภาพมาแนะนำอบรมพัฒนาสมาชิกและสินค้า มีการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอการสนับสนุนเรื่องวิชาการ ความรู้ใหม่นวัตกรรมใหม่ๆจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการผลิตสินค้าและ เป็นการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๔ มีการจำหน่ายสินค้าในราคาที่เหมาะสมพอดีไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค กำหนดราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมพอดีสมดุลกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกับต้นทุนในการผลิตสินค้า เป็นการช่วยเหลือชุมชนให้ไม่เดือดร้อน กลุ่มอยู่ได้ชุมชนอยู่ได้ไม่เดือดร้อนทั้ง ๒ ฝ่ายเกื้อกูลซึ่งกันและกันเข้าในหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๕ มอบหมายงานบางส่วนให้สมาชิกปฏิบัติ เป็นการแบ่งเบาภาระงานของประธาน ในขณะที่เดียวกันเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ให้กับสมาชิกในกลุ่มให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม เหมือนกับอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน

๔.๖ กำหนดกิจกรรมหน้าที่ให้กับสมาชิก โดยพยายามสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวสมาชิกในในด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ความมีไมตรีจิตต่อกัน ในด้านการจำหน่าย ความตรงต่อเวลา การฝึกทักษะในการทำงาน การดูแลรักษาอุปกรณ์ต่างๆ

๕) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ด้านการกำกับดูแลตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๕.๑ หมั่นดูแลในเรื่องของคุณภาพของสินค้าและสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลคุณภาพของสินค้าชุมชน สมาชิกในกลุ่มต้องหมั่นดูแลคุณภาพสินค้าพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆให้มีรูปแบบที่ทันสมัย ดูแลสุขภาพของสมาชิกมีการตรวจเช็คสุขภาพของสมาชิกตามระยะเวลาที่กลุ่มกำหนดไว้หรือสมาชิกป่วยให้การรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึงเป็นการสร้างกำลังใจให้กับสมาชิกของกลุ่มเป็นอย่างดี

๕.๒ ดูแลการทำงานของสมาชิกให้รางวัลกับสมาชิกที่มาทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นการรักษาคน รักษาหัวใจให้มีความตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น การมอบรางวัลให้กับสมาชิกที่ทำงานดีเด่นเป็นการให้กำลังใจกับสมาชิกที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นรักษาน้ำใจเพื่อกำลังใจให้กับสมาชิกที่ทำงานดีและยังเป็นแนวทางให้สมาชิกคนอื่นมีความตั้งใจใน การทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก เช่น เงินปันผลมากขึ้นหรือเป็นสิ่งของเป็นสินน้ำใจกับสมาชิกในกลุ่ม

๕.๓ มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อลูกค้าและในหมู่คณะ มีความเสมอต้นเสมอปลายในด้านคุณภาพของสินค้า ต่อการปฏิสัมพันธ์ รวมถึงระยะเวลาที่กำหนดในการส่งสินค้าต่อลูกค้าในชุมชน ส่วนในหมู่สมาชิกด้วยกันผู้เป็นประธานมีความเสมอต้นเสมอปลายดูแลสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มโดยอาศัยหลักของสังคหกรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของสมาชิกในกลุ่ม

๕.๔ กำกับดูแลการทำงานของสมาชิกตามกำลังความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม แนะนำดูแลในการทำงานของสมาชิก ตรวจสอบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน พร้อมทั้งแก้ไข ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี มีการกำกับดูแลในเรื่องของทิศทางการตลาดในปัจจุบันและในอนาคต กลุ่มต้องมีการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๕ สร้างความไว้วางใจของสมาชิกในกลุ่ม ร่วมกันปรับปรุงกลไกในการทำงานของกลุ่มให้มีสะดวก ไม่ซับซ้อนในเรื่องระบบการทำงาน มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชุมชน

๕.๖ เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มงาน ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร การดำเนินงานของกลุ่ม ทิศทางของการตลาด ข้อดีข้อเสียของกลุ่มหรือสินค้าที่ผลิตหรือจำหน่ายและร่วมเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ มีส่วนในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของกลุ่มให้กลุ่มดำเนินไปในทิศทางที่ดีและมีความเข้มแข็ง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๑๘ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี สรุปตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

จากการวิจัยสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีพบว่า

๑) สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีวัดได้มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่ายและได้มีส่วนร่วมส่งเสริมกับทางโรงเรียนเพิ่มรายได้ให้กับโรงเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนทำสินค้าออกจำหน่ายและ ได้ขยายผลลงสู่ชุมชนใกล้เคียงเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและโรงเรียนเป็นอย่างดี

๒) การจัดการสินค้าในเขตชุมชนเนื่องมาจาก คนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเป็นอย่างดี สามารถที่จะนำไปพัฒนาเป็นงานฝีมือส่งจำหน่ายได้เป็นเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์

๓) วิธีการจัดการสินค้าชุมชนอย่างมีระบบปลูกฝังให้คนในชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญจัดเป็นกลุ่มชุมชน ทำงานตามความสามารถเป็นหลัก ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนจัดทำกิจกรรมสำหรับครูและนักเรียนเป็นการสร้างความสามัคคีของหมู่คณะและคุณธรรมให้เกิดขึ้น

๕.๑.๒. กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี

จากการวิจัยกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีพบว่า

๑) การทำสินค้าชุมชนของพระสังฆาธิการ ได้มีการได้มีการประชุมกลุ่มกำหนดเป้าหมายของการทำงานหรือทำกิจกรรม เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนในชุมชน โดยมีสินค้าของชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมชุมชนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๒) กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนนั้นเกิดจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจัดตั้งเป็นกลุ่ม มีการประชุมมีแผนงานที่จะทำงาน มีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนทำงานอย่างมีระบบมีแบบแผน เพื่อให้สินค้านั้นบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

๕.๑.๓. เสนอการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี

แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี มี ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการวางแผนการจัดการสินค้าชุมชน การจัดการสินค้าชุมชนมีประชุมกลุ่ม การวางแผนงานการผลิตตั้งแต่การหาวัตถุดิบจนถึงการออกจำหน่าย วางแผนการตลาด กำหนดเป้าหมายของกลุ่มได้แก่ประชาชนทั่วไป กำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละหน้าที่ มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าสินค้าให้ดียิ่งขึ้น

๒) ด้านการจัดองค์กรการจัดการ การจัดการสินค้าชุมชนมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มของชุมชนหรือกลุ่มของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีรูปแบบของกลุ่มระเบียบวิธีในการดำเนินการ จัดการประชุมเพื่อปรึกษาวางแผนงานและกำหนดเป้าหมายของการทำงาน

๓) ด้านการบริหารงานสมาชิก การบริหารงานสมาชิกของการจัดการสินค้าชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน รวมถึงการฝึกอบรมสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

๔) ด้านการอำนวยความสะดวก การอำนวยความสะดวกเป็นระบบอาจสั่งด้วยวาจาโดยประธานเป็นผู้สั่งสมาชิกโดยตรงและการประชุมโดยผ่านทางประธานกลุ่มเป็นผู้ส่งตามลำดับชั้นให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้รับมา

๕) ด้านการกำกับดูแลสมาชิก การกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงาน คุณภาพของสินค้า ผ่านทางประธานผู้ที่เป็นหัวหน้าสมาชิกในกลุ่ม บางครั้งพระสังฆาธิการที่เป็นประธานจะเข้าไปกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงานให้ได้รับความสะดวกสบาย อีกทั้งยังให้กำลังใจกับสมาชิกที่มีปัญหาในการทำงาน

๖) การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ (ความขยัน การรักษา คบคนดี ความพอประมาณ) มาใช้ในการจัดการสินค้าชุมชน พระสังฆาธิการที่เป็นประธานได้นำหลักธรรม

คือที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นตามหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติ

ดังนั้นเมื่อนำเอาหลักการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนมารวมกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาคือหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ จึงสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการวางแผนตามหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) มีการวางแผนในการทำงานปลูกฝังให้สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ขยันหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ๒) กำหนดเป้าหมายของกลุ่มในการรักษาคุณภาพของสมาชิกในการำงาน และคุณภาพสินค้าให้มีความคงที่ได้มาตรฐาน ๓) มีการเลือกสมาชิกที่มีศักยภาพมีคุณภาพในการทำงานไม่เกียจคร้านหรือหลบเลี่ยงงาน ๔) มีการวางแผนให้สมาชิกมีการใช้จ่ายที่เหมาะสมมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายรองรับ

๒. ด้านการจัดองค์กรตามหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) จัดให้สมาชิกในกลุ่มประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำสมาชิกในกลุ่มมีความขยันเอาใจใส่ในการประชุม ๒) สมาชิกหมั่นรักษาตรวจตราดูแลเอาใจใส่ในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี ๓) มีการยกย่องมอบหมายงานที่สำคัญให้กับสมาชิกที่มีคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ๔) กำหนดหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสม

๓. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความขยันสนใจในการทำงาน เช่น ทหารูปแบบงานใหม่ๆให้สมาชิกทำ ๒) ให้สมาชิกรักษาคุณภาพของสินค้าที่ทำ รักษาหน้าที่ในการทำงานของตนให้ดี ๓) จัดให้สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีการช่วยเหลือกันในการทำงาน ๔) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้มีความพอเหมาะพอดี

๔. ด้านการอำนวยการสั่งการตามหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) มีความเอาใจใส่ในสมาชิก ในสินค้าให้มีมาตรฐาน หมั่นติดตามการผลิตสินค้าสู่ชุมชน ๒) ติดตามดูแลเรื่องคุณภาพสินค้าตลอดจนดูแลรักษาสวัสดิการของสมาชิก ๓) ติดตามผลการดำเนินงานในเรื่องของการจัดวิทยากรที่มีคุณภาพมาแนะนำอบรมพัฒนาสมาชิกและสินค้า ๔) มีการจำหน่ายสินค้าในราคาที่พอเหมาะพอดีไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

๕. ด้านการกำกับดูแลตามหลักที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ๑) หมั่นดูแลในเรื่องของคุณภาพของสินค้าและสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม ๒) ดูแลการทำงานของสมาชิกให้รางวัลกับสมาชิกที่มาทำงานอย่างสม่ำเสมอเป็นการรักษาคน รักษาหัวใจให้มีความตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น ๓) มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อลูกค้าและในหมู่คณะ ๔) กำกับดูแลการทำงานของสมาชิกตามกำลังความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม

๕.๒ อภิปรายผล

ในการอภิปรายผล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยและอภิปรายข้อค้นพบจากการทำวิจัยดังนี้

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี

สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีวัดได้มีการจัดการตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยการนำสินค้าไปจำหน่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนทำสินค้าออกจำหน่าย และได้ขยายผลลงสู่ชุมชนใกล้เคียงเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้น พระสังฆาธิการนอกจากจะสั่งสอนประชาชนแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการช่วยเหลือชุมชนในด้านการแนะนำ การส่งเสริมสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ด้านเสนอความคิดเห็น รวมถึงเป็นผู้ผลิตร่วมกับชุมชน จัดตั้งเป็นกลุ่มมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ ได้วิจัย เรื่อง “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์” พบว่า

การใช้หลักสัปปุริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ ทำให้สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม มีความไว้วางใจกัน ปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริ่งจัง มีความขยัน อดทน มีความสุข มั่นคง เอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ เกิดความคิดอ่าน มีมุมมองที่กว้าง รู้จักแยกแยะ ฉลาดรอบรู้ มีเป้าหมาย มีทักษะการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่าย ลูกค้า และสมาชิกของกลุ่มเชื่อมั่น ทั้งหมดส่งผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนคือ ความเข้มแข็งมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตัวเองได้^๑ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทรแดง ได้วิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, ผลการวิจัยพบว่า

๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในครั้งนี้ไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน

^๑ พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ, “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์”, รายงานการวิจัย, (วิทยาเขตสุรินทร์ : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑). หน้า ๑

แนวทางการปรับตัวของชุมชน และแนวทางการดำรงอยู่ของชุมชน^๒ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขวัญกมล ดอนขวา**^๓ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่า

งานวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีบทบาท และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการในเรื่องของการผลิตการบริโภค การแปรรูป และการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทั้งผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ชาวบ้านหรือสมาชิกกลุ่มอาชีพ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้และความสามารถด้านการผลิต รู้จักบริโภค และมีแนวคิดด้านการแปรรูปและการขาย โดยสร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชน และส่งผลต่อการระดมคน เงินทุน การบริหารจัดการในกระบวนการผลิตทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยความรู้และความสามารถของคนในชุมชนนอกจากนี้ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องก็มี ความสำเร็จจึงควรพัฒนาให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์ และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จเนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรม ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินคืนสู่สังคมภายในชุมชนดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพในชุมชน ตลอดจนผู้นำชุมชนควรร่วมกัน แบ่งบูรณาการทั้งจังหวัดเพื่อพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจชุมชนรูปธรรมอย่างจริงจัง หรือมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ

๕.๒.๒ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี

กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชน การที่วัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสังฆาธิการเป็นประธานกลุ่มชุมชน เป็นที่ปรึกษา จึงมีกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกลุ่มวางแผนงาน มีเป้าหมายการทำงาน การจัดกลุ่ม แบ่งหน้าที่กันทำงาน รวมทั้งมีการพัฒนากลุ่มให้รองรับกับการพัฒนาในชุมชน พัฒนาสินค้าในรูปแบบต่างเพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนบนแนวคิด

^๒ วิทยา จันทร์แดง, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^๓ ขวัญกมล ดอนขวา, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **รายงานวิจัย**, (ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๕), หน้า ๓๐- ๔๒.

เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ทีมวิจัยมีเป้าหมายของการวิจัยโดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มตัดเย็บในหมู่บ้านให้เป็นธุรกิจชุมชนที่ยั่งยืน อันจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สรุปได้ดังนี้ ๑) ด้านองค์ความรู้

๑. การวิจัยมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและสำรวจบริบท รวมทั้งศักยภาพชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน ของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในการดำเนินการธุรกิจชุมชน เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) สามารถนำมาสรุปปัญหาในด้านต่างๆ ทั้ง ๕ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการตลาด และด้านการสื่อสารการตลาด ทำให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) จากการจัดการความรู้ของทีมวิจัย ทำให้กลุ่มตัดเย็บมีแผนการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมายและเป็นแบบอย่างได้ จากการที่ทีมวิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริโภคและการทดสอบตลาด ทีมวิจัยได้นำข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคที่ได้มาประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยให้กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงร่วมกำหนดโครงการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในช่องทางเดิมและช่องทางใหม่ รวมทั้งอบรมด้านการวางแผนการตลาด ซึ่งสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นเอกลักษณ์และสามารถขยายตลาดได้เพิ่มมากขึ้น ผลที่ได้รับเป็นไปตามเป้าหมาย คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results) จากผลการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ได้มีพัฒนาการในการรวมกลุ่มกันที่เหนียวแน่นมากขึ้น จนสามารถพัฒนากลุ่มให้สามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงได้ ทำให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results)

๒. ด้านการพัฒนา ๑. มีการพัฒนา มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงาน และสายการบังคับบัญชา ตลอดจนมีการจัดทำคำบรรยายลักษณะงานที่เหมาะสมกับกลุ่ม เกิดการการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เป็นไปตามเป้าหมายในระดับ P (preliminary results) ๒. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงสามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงและยังสามารถพัฒนาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานที่เหมาะสมกับตลาดในแต่ละระดับ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้

๓. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงได้รับการพัฒนาวิธีการในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำบัญชีของกลุ่มที่ถูกต้อง มีระบบบัญชีและการบริหารการเงินของกลุ่ม ซึ่งเป็นระบบที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (intermediate results)

๔. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีการพัฒนาสื่อการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ผลผลิตสื่อที่เหมาะสมต่อศักยภาพของกลุ่มและสภาพของตลาดเป้าหมาย ทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ (ได้แก่ โบชัวร์ นามบัตร ป้ายไวเนล) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ได้แก่ VCD Presentation) และ

สื่อที่เป็นบุคคล (ได้แก่ พนักงานขายซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง) ผลที่ได้รับเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ อยู่ในระดับผลสำเร็จกึ่งกลาง (Intermediate results)

๕. จากการวิจัยและการให้ความรู้แก่กลุ่มสมาชิกกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของธุรกิจชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ซึ่งกลุ่มสามารถระดมทุนจากผลกำไรที่ได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่ม จนกลุ่มสามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง เพื่อเป็นศูนย์รวมในการดำเนินการตัดเย็บและศูนย์แสดงสินค้ารวมถึงเป็นสถานที่ดูงาน สำหรับชุมชนใกล้เคียงและกลุ่มวิชาชีพที่สนใจ เพื่อศึกษาระบบการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มต่อไป ผลที่ได้รับเกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ผลที่ได้อยู่ในระดับ G (goal results)^๔ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมบูรณ์ ธรรมลังกา** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมแบบเครือข่ายที่มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแบบแนวราบและแนวตั้งทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ

ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรม ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและทางด้านเศรษฐกิจมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ทุนในการผลิตมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงรายมีอาทิเช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มา กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน^๕ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ**^๖ ได้วิจัยเรื่อง “งานการวิจัยการศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังและความต้องการในบทบาทผู้ดีของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต

^๔ เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ, “การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๕ สมบูรณ์ ธรรมลังกา, **รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย**, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^๖ เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ, “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”, **รายงานวิจัย**, (นครราชสีมา : สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙.

เป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารจัดการ พบว่าชาวบ้านตั้งกลุ่มผลิตสินค้าชุมชน เพื่อต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศในด้าน เงินทุนหวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ด้านวิชาการ และการถ่ายทอดต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมายต้องการมี ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่ายความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตเป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารจัดการ วิชาการและการถ่ายทอดกฎหมาย นโยบายและการสนับสนุน พบว่าจุดประสงค์ของการรวมกลุ่มผลิต สมุนไพรคือ ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศด้านเงินทุน หวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดต้องการเพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน และต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้านการบริหารจัดการหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ ด้านวิชาการและการถ่ายทอดต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมายต้องการมี ความรู้ เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชน ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมี หรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่ายและมีข้อเสนอแนะดังนี้ สร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนในทุกระดับทั้งหน่วยส่งเสริมและองค์กรชุมชน จัดระบบองค์ความรู้ และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน ส่งเสริมความรู้ในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนในด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพและเทคนิค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพและลดต้นทุนการผลิต ประสานการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดโครงสร้างและหน้าที่ จะได้ลดความซ้ำซ้อนของงาน

๕.๒.๓ การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรมคือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยพระสังฆาธิการ นอกจากพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นสินค้าของชุมชนแล้ว นำหลักธรรมเข้ามาพัฒนาจิตใจสมาชิกของกลุ่ม หลักธรรมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจชุมชนได้ หลักธรรมได้แก่ หลักที่ภุมมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการมาบูรณาการได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **พระครูโพธิธรรมมานุกูล (บรرتها ชุตจัน)**^๗ ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักที่ภุมมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคม ผลการวิจัย พบว่า ภูมิธรรมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ หลักประโยชน์

^๗ พระครูโพธิธรรมมานุกูล (บรرتها ชุตจัน), “ศึกษาแนวทางการนำหลักที่ภุมมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคม”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓). หน้า ๑.

ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี อู อา กะ สะ อาจเรียกสั้นๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ (เนื่องจากอรรถะ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น

อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ (๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สนทนากับ บุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และ รายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้

การนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย ปัจจุบัน มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ (๑) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาแก้ปัญหาคารขาดความเพียร เมื่อจะ หลีกให้พ้นจากความช้วนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัดระวัง หรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ (๒) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหา ชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คน ที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้าง หลักฐานได้ (๓) การนำหลักกัลยาณมิตตตามาแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้ จักเลือกเสวนาบุคคลหรือ เข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อมสนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และ (๔) การนำหลักสม ชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมี ชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเรา พยายามใช้จ่ายให้ พอเหมาะกับรายได้ ของเรา เพราะว่าผู้ ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเอง นั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัด ทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่ จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตัวเองและ

ครอบครัวและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จำอากาศโทสุธา ทองบุตร**^๔ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย” พบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการ หรือ มีอาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้นเป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน ๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดีไม่คบคนชั่ว ๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์จากการศึกษาการขาดหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในสังคมไทยพบว่า คนในสังคมไทยขาดความเพียรและถ้าปัจจัยที่แวดล้อมอยู่รอบตัวไม่ได้สร้างความมั่นใจเพียงพอที่จะเกิดความรู้ สึกอยากประวิงเวลาที่จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้นานออกไปและหากการทำกิจกรรมใดเป็นการเสียวิสัยเราจะหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งเหล่านั้น หรือ ผลัดวันประกันพรุ่ง เพียงเพื่อยื้อระยะเวลาแห่งความสุขให้ยาวออกไป จนติดเป็นนิสัยของความเกียจคร้าน ซึ่งเป็นการขาดความเพียรในการดำเนินกิจการต่างๆ ในชีวิตตน การไม่รู้จักรักษาทรัพย์ในสังคมไทยมีผลมาจากคนในสังคมเสพติดในวัตถุนิยมจึงใช้จ่ายทรัพย์สิ้น เงินทองนั้นให้สูญเปล่าไปอันมาจากการไม่รู้จักรักษาทรัพย์นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ประมาทยิ่งเกิดปัญหาใช้จ่ายเกินรายได้หาเงินไม่พอใช้จ่ายเกิดปัญหา คอร์รัปชัน คดโกง ปล้นจี้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อกันที่อยู่วางในสังคมตามมา ปัญหาการคบคนพาลไม่รู้จักรักษาคนดีเป็นมิตรไม่รู้จักรู้จักเลือกบุคคลที่จะคบหาว่าจะสามารถเกื้อหนุนชีวิตไปในทางที่ดีชกชวนเราไปทำเรื่องที่ไม่ดีไม่สมควรจึงทำให้เสียประโยชน์ในชีวิตทำให้พบกับความเสื่อมเสียของชีวิตไม่มีความพร้อม คือการดำเนินชีวิตและการพัฒนาที่เป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกิดฐานะเป็นผู้ดำเนินชีวิตไม่สมควรดำเนินชีวิตไม่เหมาะสม ไม่สมควรแก่ฐานะไม่ว่าจะมีทรัพย์สินเงินทองมากหรือน้อย คือใช้จ่ายเกินตัวสุรุ่ยสุร่ายก่อนนี้ ลี น ไม่ รู้ จั ก ป ร ะ ม า ณ ต น ใน ก า ร ไ ช้ จ ่า ย ท ร ั พ ย์ อี ก ท ั้ง ไม่รู้จักรักษาทรัพย์ได้และรายจ่ายให้พอดีสมรายได้ เพื่อประโยชน์ไว้สำหรับบั้นปลายของชีวิตตน การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ ๑) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงพ้นจากความเกียจคร้านนานาประการ ที่เป็นหนทางนำพาให้ชีวิตมีความเสื่อมลง ๒) การนำหลัก

^๔ จำอากาศโทสุธา ทองบุตร , “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย” รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

อารักขสัมปทามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ คือการใช้เงินตามหลัก
 ธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ การตั้งต้นไว้อย่างเหมาะสมกับการรู้จักหาทรัพย์ และรู้จักรักษาทรัพย์
 นั้น ๓) การนำหลักกัลยาณมิตตดา มาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการคบคน รู้จักเลือกเสวนา
 บุคคลผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี และ
 ๔) การนำหลักสมชีวิตามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ พยายามใช้จ่าย
 ให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองจะต้องรู้จัก
 ประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัย
 ของ **ดวงพร สมสมัย และคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรม
 ทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ : กรณีศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี” จุดมุ่งหมายของการ
 วิจัยนี้เพื่อ ๑) พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์
 ๔ ๒) ศึกษาภูมิหลังของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง และ ๓) ศึกษาผลกระทบในการนำรูปแบบการพัฒนา
 คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ไปใช้ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง
 ประกอบด้วย ประชาชนจำนวน ๓๔๒ คน จากชุมชน ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านดอนแดงใหญ่ หมู่บ้าน
 หนองไข่นก และหมู่บ้านดอนแดงน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
 ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) สํารวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน ๒) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓) แนะนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ ๔) ศึกษา
 ผลกระทบจากการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปใช้ จากผลการวิจัยนี้ได้รูปแบบการพัฒนา
 คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ โดยการนำหลักธรรมและทฤษฎี
 เศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเข้าด้วยกัน รูปแบบนี้ประกอบด้วยหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาชุมชน
 เข้มแข็ง ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ ๒) ด้านที่พอกอาศัยถูกสุขลักษณะอนามัยที่ดี ๓) ด้านส่งเสริม
 ความดี ๔) ด้านการพัฒนาแบบผสมผสานบ้าน วัด โรงเรียน(บวร) ๕) ด้านศีลธรรม คุณธรรม
 ๖) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม และ ๗) ด้านการสื่อสารข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความ
 ขยันมาก แต่ไม่สามารถรักษาทรัพย์และใช้จ่ายอย่างเหมาะสมประชาชนร้อยละ ๔๙.๗๐ มีรายได้ไม่
 พอกับรายจ่ายและต้องกู้เงิน ประชาชนไม่นิยมจดบันทึกรายรับรายจ่าย หลังจากการนำรูปแบบการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิตไปใช้ ประชาชนมีหลักธรรม ๔ ด้านเพิ่มขึ้นคือ ขยันหา รักษาทรัพย์ คบคนดีเป็น
 มิตร^๔

^๔ ดวงพร สมสมัย และคณะ , “การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรม
 ทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ : กรณีศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย
 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยได้ สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ด้านการวางแผน คือ การดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ โดยมีการจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในอนาคต ซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจ

๒) ด้านการจัดการจัดการ คือ สมาชิกทุกคนต้องให้ความร่วมมือใช้ความเพียรพยายาม และความรู้ความสามารถต่างๆ จึงจะดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่าอาจมีข้อจำกัดในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน แต่การยอมรับข้อจำกัดจะช่วยให้การวางแผน เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพัฒนา งานอย่างเป็นระบบทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) ด้านการบริหารงานบุคคล คือ การพัฒนาคุณภาพของสมาชิก โดยจัดหาวิทยากร มาอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก จัดโครงการดูงาน จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมาชิก

๔) ด้านการอำนวยความสะดวก คือ ปรธานต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนเหมาะสม เช่น การวางแผน การจัดการ การประสานงานบุคลากร และวิธีการจัดการอย่างถูกต้อง ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๕) ด้านการกำกับดูแล คือ ส่งเสริมดูแลการผลิตสินค้าและการจำหน่ายในชุมชน ตรวจสอบดูแลสมาชิก แก้ไขข้อขัดข้องของสมาชิก แนะนำการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยพัฒนาสินค้าชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ด้านการวางแผน ส่งเสริมโดยมีการวางแผนปรับปรุงพัฒนาสินค้าชุมชน กำหนดเป้าหมายในการรักษาคุณภาพของสินค้าชุมชนให้ได้มาตรฐาน มีแผนการตลาดที่ชัดเจน

๒) ด้านการจัดองค์กร ส่งเสริมการจัดการสินค้าชุมชนมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มของชุมชนหรือกลุ่มของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีรูปแบบของกลุ่มชุมชน มีระบบในการดำเนินการในการบริหารจัดการสินค้า

๓) ด้านการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมการบริหารงานของสมาชิกของการจัดการสินค้าชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกตามความถนัดของแต่ละคน รวมถึงการฝึกอบรมสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัย

๔) ด้านการอำนวยความสะดวก ระบบการส่งงานเป็นอาจสั่งด้วยวาจาโดยประธานเป็นผู้สั่งสมาชิกโดยตรงและการประชุมโดยผ่านทางประธานกลุ่มเป็นผู้สั่งตามลำดับชั้นให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้รับมา การชี้แจงแนะนำการปฏิบัติงาน ขจัดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกผู้ร่วมงาน ดูแลการหาทุนก่อสร้างด้วย การขอเงินงบประมาณ

๕) ด้านการกำกับดูแล การกำกับดูแลสมาชิกที่ทำงาน คุณภาพของสินค้า ต้นทุนการผลิต ให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควร ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับและรายจ่ายของกลุ่มให้เป็นไปตามหลักบัญชี และควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ

๖) ด้านหลักกิจกรรมมีกัตถประโยชน์ ส่งเสริมให้สมาชิกนำหลักธรรมไปใช้ให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการนำไปใช้ในการจัดการกลุ่มชุมชน

๕.๓.๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้

๑) ควรมีการสำรวจความต้องการในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ เพื่อจัดทำแผนให้มีความสอดคล้องกับชุมชน เป็นการกำหนดเป้าหมายในอนาคต

๒) ควรสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่กลุ่มชุมชนทุกกลุ่มอาชีพ มีการปรับปรุงนโยบาย ข้อมูลข่าวสาร วิธีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตรงเป้าหมายและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๓) ควรศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับสมาชิกหรือกลุ่มเพื่อส่งเสริมการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ

๔) ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาในตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชนต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

Peter F. Drucker อ้างในสมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

กนก แสสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

กรมการพัฒนาชุมชน , คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร , กรุงเทพมหานคร:
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๒๖.

กรมการพัฒนาชุมชน, ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง , กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๗,

กรมการศาสนา , คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน, แนวทางการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย,
๒๕๔๑.

คณะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและ
ยุทธศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๑.

จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง,
ม.ท.ป, ๒๕๓๖.

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, การพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๐.

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบท
ของพระสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๕๓.

ชูชัย ศุภวงศ์, ประชาสังคม : ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๐.

ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่นๆ , การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ , กรุงเทพมหานคร :
บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ที. เมเยอร์, **อนาคตของสังคมประชาธิปไตย**, แปลโดยสมบัติ เบญจศิริมงคล, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เอส. พี. คอนซัลติ้ง, ๒๕๕๐.
- เทอร์รี่ (Terry) อ้างถึงใน **จนจรส พุนสีทธิ, การจัดการองค์การและการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- จนจรส พุนสีทธิ, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- จนศ ศิริวิชัยลำพันธ์, **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน**, คณะเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.
- ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์, **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ โคมลศิมาทอง, ๒๕๕๓.
- บรรยงค์ โตจินดา, **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาสน์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๔๒.
- ประเวศ วะสี, **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกพื้นเศรษฐกิจสังคม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๖.
- พจน์ บุญวิเศษ, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร**, ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒.
- พยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร : พรวานนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พรนพ พุกกะพันธุ์, **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๔.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการกณะสงฆ์และการศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) และคนอื่นๆ, **วิถีชุมชน**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

พระธรรมวรนายก (โอกาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิตร**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพมหานคร : เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.

พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรญาณ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหนิกรธรรม จำกัด, ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ , **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน**
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๒.

ลูเธอร์ กุลลิก (Luther Gulick) อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, **ปฏิรูปเกษตรกรรมเพื่อความมั่นคงทางอาหาร : บทวิเคราะห์และการปฏิรูปทางนโยบาย**, สมุทรสาคร : พิมพ์ดี. ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟอร์เพช, ๒๕๔๙.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ รศ.และคณะ, **องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์) (Organization and Management)**, กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World, ๒๕๔๕.
- สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓.
- สมคิด บางโม, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์, ๒๕๔๕.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ , **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- สมนึก ปัญญาสิงห์ , **การพัฒนาชุมชน**, ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๒.
- สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สาราณราชภัฏ, ๒๕๔๗.
- สมาน รังสียกฤษฎ์ และ สุธี สุทธิสมบูรณ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์, ๒๕๓๖.
- สมาน รังสียกฤษฎ์, **การบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : พิกซ์อักษร, ๒๕๔๒.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.
- สิรภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสียกฤษฎ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์, ๒๕๓๖.
- สุนทร โคตรบรรเทา, รศ.ดร., **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุพจน์ บุญวิเศษ, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร**, ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒.

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์, **พัฒนาชนบทในประเทศไทย**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรสาสน์, ๒๕๔๔.

เอกวิทย์ มณีธร, ผศ., ว่าที่ ร.ต., ดร., **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็ม.ที.เพรส, ๒๕๔๐.

เฮอริเบิร์ต เอ ไฮม์อน (Herbert A. Simon) อ้างถึงใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ผศ.ดร., **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๒) บทความ

“จับตาโครงการประชานิยม ท้องถิ่นขาดพี่เลี้ยงจัดการเงิน”. **ประชาชาติธุรกิจ**, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙.

“แบงก์ชาติตีแผ่ กองทุนหมู่บ้าน-พักหนี้เกษตรกร”. **หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน**, วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘.

ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์.บทสัมภาษณ์ใน “ทีดีอาร์ไอ ชัดนโยบายแก้จน ทำชาวบ้านหนีบ้าน ปท. พังแน่”. **หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน**, วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๙.

ประเวศ วะสี. “วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิชาการ**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม ๒๕๔๒.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยการ). “ยุคสมัยของความขัดแย้ง : พระสงฆ์ยุคใหม่ควรตีความ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ เดือนกรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๒.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์. “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม.” **วารสารศึกษาศาสตร์** ปีที่ ๑๘, ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐).

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. “พัฒนาชุมชนคืออะไร”. **วารสารพัฒนาชุมชน**. ปีที่ ๔๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม ๒๕๕๔.

พระครูสันติธรรมาภิรัต (นาควิไล), **รวมบทความวิชาการ**, โครงการสัมมนาวิทยานิพนธ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

- กังสดาล อยู่เย็น, พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง, รายงานการวิจัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.๒๕๕๔.
การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม พระอารามหลวง, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ, “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”, รายงานวิจัย , นครราชสีมา : สำนักวิชาวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๖.
- ขวัญกมล ดอนขวา, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๕.
- ความยากจน, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒.
- จำอากาศโทสุธา ทองบุตร , “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย” รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.
- จิตติมา พงษ์ไพบูลย์ , “ภาวะผู้นำของพระเทพปริยัติเมธี (สฤษดิ์ สิริธโร)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).หน้า ๑-๒.
- โชติ บดีรัฐ.“การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,๒๕๕๔.
- ฉาน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- เดชวิทย์ นิลวรรณ และคณะ , “การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย , คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ดวงพร สมสมัย และคณะ , “การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔: กรณีศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี”, **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๔.
- ธงชัย สิงอุตม, “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ประทุม อังกูโรหิต. “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูใบฎีกาโสภากิจจสาร (จันทร์เพ็ญ), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลบ้านหว้าอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, **รายงานการวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ และคณะ, “การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์”, **รายงานการวิจัย**, วิทยาเขตสุรินทร์ : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตจิณ), ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน , **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสันติธรรมมารัต (นาควิไล), **รวมบทความวิชาการ**, โครงการสัมมนาวิทยานิพนธ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสันติธรรมมารัต (บุญชัย สนตักโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน), ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร, **รายงานการวิจัย สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมาธิบดี ฐิตวิริโย (จงเจณ), การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาความยากจน, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒.
- พระมหาธรรมาธิบดี ฐิตวิริโย, “การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี” **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๒.
- พระมหาธฤติ วิโรจโน, “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, **รายงานการวิจัย**, หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม พระอารามหลวง, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาสุทิน สุทิน, “การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระอภินิษฐ์ สิริภูมิ (อาจวิชัย). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระอำนวยการ หมอกเมฆ, “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค ๔”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยภาคกลาง, ๒๕๕๖.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “การใช้การสร้างตัว ชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พูนสุข มาศรีสังสรรค์, “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** พระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มนูญมุกข์ ประดิษฐ์ , “มัชฌิมาปฏิปทา” ในพระไตรปิฎกกับทางสายกลางในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** , บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๒ .
- แมชีแฉร์ชมา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- วัฒนาภรณ์ โชครัตนชัยและคณะ, “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์”, **รายงานวิจัย** , (นครราชสีมา : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗), หน้า ๗๑.
- ว่าที่ร้อยตรีวราภุมิ สุวโสภา , “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรม”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- ศรนรายณ์ ศรีเพชร , “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา : อำเภोजุน จังหวัดพะเยา”, **รายงานวิจัย**, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.
- สบพันธ์ ชิตานนท์, “การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร”, **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา , รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย , **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** , บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ,๒๕๕๔.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ, “บทบาทของพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม”, **งานวิจัย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- สมิทพิล เนตรนิมิต, “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์”, **รายงานวิจัย**, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, **รายงานการวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สิริวัฒน์ ศรีเรืองคง, พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ , รายงานการวิจัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- สุทธิพร สายทอง, “การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุปรียา อีร์สิรานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต พระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต พระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

- กองทุนหมู่บ้าน ฝันร้ายประชานิยม”.หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์.วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๙ [http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9490000007238 ดูข้อมูลวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๙]
- กิตติสุนทร เทียววัฒนาตระกูล ว่าที่ ร.ต., **ทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, <http://portal.in.th/kitsuntorn/pages/1288/> (๑๐ เมษายน ๒๕๕๔.)

๒. ภาษาอังกฤษ

- Campbell F Roald, **Introduction to Educational Administration**, Boston : Allyn and Bacon, 1997), p. 6.
- Chapman, **Supervisor Survival Kit**, 2 nded, California : Science Research Associates lnc., 1995, p. 3.
- Don Hellriegel, **Management**, 3 rded, Addison : Wesley Publishing Company.lmc., 1982, p. 6.
- Don Hellriegel, **Management**, third edition, Addison-Wesley : Publishing Company .lmc., 1982, p. 6.
- Ernest Dale, **Management :Theory and Practice**, (New York : McGraw-Hill,1973), p. 4.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Fitzgerald, Joan and Nancy G. Leigh, **Economic Revitalization: Cases and Strategies for City and Suburb**, (California : SAGE Publications, 2002), p. 224.
- Herbert A. Simon, *Administrative Behavior* , New York : macmillian 1947, p.3.
- Hutchinson, Jonh G., **Organization : Theory and Classical Concepts**, New York : McGraw-Hill, 1967, p. 12.
- Kemp, Jeremy, “The Dialectics of Village and State in Modern Thailand”, **Journal of Southeast Asian Studies**, 22 (2) (1991) : 312-326
- Koontz, Harold & Cyril O’ Donnell, **Principle of Management : An Analysis of Managerial Functions**, New York : McGraw-Hill, 1972, p. 43.
- Koontz, Harold and Heize Weihrich, *Essential of management*, 5th, Singapore : McGraw-Hall, 1990, pp. 26-27.
- Luther Gulick and Lyndall Urwick ,**Papers on the Science of Administration**, New York : Institute of Public Administration, 1937, pp. 37-38.
- Price, Alan, **Human Resourec Management**, In a Business Context, 2 edition, London: Thomson Learning, 2004, p. 110.
- Simon A Herbert, **Public Administration**, New York : Alfrcod A Kuopf, 1966, p. 3.
- Southeast Asian Studies**, 22 (2) (1991) : 312-326

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ลำดับ	ชื่อ ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระมหาสุนันท์ สุนนโท ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ
๒	พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ
๓	ผศ.ดร. อนุวัต กระสังข์	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ
๔	ดร. ประเสริฐ ธิลาว	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๕	ดร. พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๕

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหาศุภันท์ สุนนฺโท,ดร.

ด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุตะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๑๕๐

ดร.ศุภันท์
ในนามธรรมดาศึกษา

ดร.สุรพล สุตะพรหม
๒๖/๑๒/๒๕๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โพร/แพทซ์ ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ศษ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๙๕

วันที่ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อธิลา

ด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทิศจรรยา เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวพล สุอรรถพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโก

โทรศัพท์: ๐๓๕-๕๒๔-๙๙๕๐๔

ตรวจแล้ว

ดร.ประเสริฐ อธิลา

๒๒ ธ.ค. ๒๕๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๗๕

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริย์ กิติยโสมโน,ดร.

ด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออัญมิตนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ต่อ ๐๒๒๕-๒๖๔-๖๖๕๗

ตรวจแล้ว

(พระมหากษัตริย์ กิติยโสมโน)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๙๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๒๓๐๕.๒/๙๙๕

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

ด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัตประจักษ์วัฒน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมทนาขอบคุนในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพธ สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๒๒-๕๒๙-๙๙๕๗

๑๓๐๐/ปรบ/๙๙๕ ๑๓/๑๒/๖๐

ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๙๕

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ กระสังข์

ด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๕๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโหนาทอบุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

โทรศัพท์ : ๐๖๖-๕๖๔-๕๕๕๕

awell๕

(ผศ.ดร. อนุศักดิ์ กระสังข์)
๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ลำดับ	ชื่อ ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระครูพิพิธกิจจารักษ์	เจ้าคณะอำเภอบางละมุง
๒	พระครูพิศาลชลปมคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี
๓	พระครูพิมลกิจจานุวัตร	รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง
๔	พระมหาบุญนภัทร์ ธีรบุญโญ	รองเจ้าคณะอำเภอพนัสนิคม รูปที่ ๒
๕	พระครูประทีปวรรัตน์	เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง
๖	พระครูโพบูลธรรมคุณ	เจ้าคณะตำบลคลองพลู
๗	พระครูเกษมกิตติโสภณ	เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต
๘	พระครูธรรมจริยานุกูล	เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ
๙	พระปลัดศรีชล ชินธมโม	เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม
๑๐	พระนิพนธ์ นิภาจโร	หัวหน้าสำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ
๑๑	นายมารุต พิพัฒน์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ต.ห้วยกะปิ อ.เมืองชลบุรี
๑๒	นางลักขณา ปันมา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ต.บางเสร่ อ.สัตหีบ
๑๓	นายคงฤทธิ์ บุญทา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ต.ท่าบุญมี อ.เกาะจันทร์
๑๔	อาจารย์ปริญญา สิงห์ทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลกิจจานุวัตร
๑๕	อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ	อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดหนองซ้อ อ.ศรีราชา
๑๖	นางสมจิต ทรงโฉม	ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ อ.หนองใหญ่
๑๗	นางสงบ คชรัตน์	ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ ต.บางเสร่
๑๘	อาจารย์รักดา บุญมา	อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ อ.บ่อทอง

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้นปี 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิพิธกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอบางบาลมณฑล จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๕
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้จัดส่งดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมใจกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ

โทรศัพท์ต่อ . ๐๖๖-๕๖๔-๖๐๑๕๔

ที่ ศธ ๒๕๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิศาลชลปมคุณ รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๕๑๐๑๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกาการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวิจัย
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๒๒-๕๒๔-๖๑๕๕

ได้รับส่งหมายแก่พระครูวินัยธร -
รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี
ทางโทรศัพท์เรียบร้อยแล้ว
ดร. อภิรักษ์ บุญส่งศรีโพธิ์
๒ กพ ๖1

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้นปี 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีเขษุม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาบุญเกียรติ ธีรบุญโญ, คร. รองเจ้าคณะอำเภอนับถิมน จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๕๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดนหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๖-๕๖๔-๖๖๕๖

พระมหาบุญเกียรติ ธีรบุญโญ
๓๐๐ จอ.พระตำหนัก ๖
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิมอกิจจานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๑๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตกัลลา

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๖๒-๕๖๔-๗๕๕๕

พระครูพิมอกิจจานุวัตร
๑๗/๑
๒๕ ม.ค. ๒๕๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้มีสิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูประทีปวรรัตน์ เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(Handwritten signature)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๒๖-๕๒๕-๗๗๕๙

(Handwritten signature: พระครูประทีปวรรัตน์)

(Handwritten signature: พระครูประทีปวรรัตน์)

(Handwritten date: ๑๐/๑.๒๕๖๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอสว่างน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูใหญ่ถวรมคุณ เจ้าคณะตำบลคลองพลู จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เจ้าคณะตำบลคลองพลู พระนครศรีอยุธยา

พระครูใหญ่ถวรมคุณ

วันที่ 26 ม.ค. 61

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๖๖-๕๖๔-๙๙๕๔

ที่ ศธ บม๑๘.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอสว่างน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูเกษมกิตติโสภณ เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัทสประจักษ์วินิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๕
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ใบสมัครขอรับอนุญาต
พระเกษมบรรพต เจ้าอาวาส
๑๕ ม.ค. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ - ๐๓๕-๒๔๘-๘๒๐๒

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๓๕

พลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิวเมือง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูธรรมจริยานุกูล เจ้าอาวาสวัดหนองผือ จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๒๑-๕๒๔-๓๓๕๔

พระครูวินัยธร ประเสริฐ อาสโภ ได้มาขอ
สัมภาษณ์ เรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชน
วิถีพุทธ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา 18.45 น.
ได้ให้ข้อมูล เริ่มด้วย ทุกประการ
มจร.ศส.๓๓๕๑/๑
เจ้าอาวาสวัดหนองผือ

ที่ ศธ ๒๓๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตรับข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระปลัดศรีชล ชินอมโม เจ้าอาวาสหนองมูลเหล็ก จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ สุขะพรม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ได้ให้สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

พระปลัดศรีชล ชินอมโม

๖๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๒๒-๕๒๔-๘๓๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนมัย ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระนิพนธ์ นิการโร หัวหน้าสำนักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๕๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดนหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๖๖-๕๖๔-๖๓๕๙

พระ นิพนธ์ นิการโร

๓๕ ม.ค. ๖๑

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้นปี ที่ 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสงบ ศขรัตน์ ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๑๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางสงบ ศขรัตน์
๒๕ ม.ค. ๖๓
คิงแป ศษรพ.ส

(สงบ ศขรัตน์)
ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๖๒-๕๖๔-๖๓๕๙

ขอแสดงความนับถือ

ดร.สุรพล สุยะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้นปี ขึ้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรับบัว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : ggs.mcu.ac.th
E-mail : ggs@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสมจิต ทรงโสม ประธานกลุ่มชุมชนบ้านคลองพหล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุธะพจน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๖๒-๕๖๔๖๓๕๕๕

๙๑ ได้ให้สัมภาษณ์แก่ พระครูวินัยธรประเสริฐ
อาสโภ

นางสมจิต ทรงโสม

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โนนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางลักขณา ปันมา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ตำบลบางเสด็จ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๕
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๒-๕๖๔-๗๖๕๔

นางลักขณา ปันมา
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ต.บางเสด็จ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายคงฤทธิ บุญหา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลท่าบุญมี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๖๒-๕๒๔-๕๕๕๘

นายคงฤทธิ บุญหา
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗
ตำบลท่าบุญมี

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๒๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ใต้น้ำ ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางปริญญา สิงห์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิมลิกิจจานุวัตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๖๒-๕๖๔-๗๗๕๗

นางปริญญา สิงห์ทอง

พ.อ. ร.อ. อนุชา พินิจพิศาลกุล

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไฉย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายมารุต พิพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านท้ายคอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนทรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๖-๕๖๔-๕๖๕๕

นาย มารุต พิพัฒน์
ผู้ใหญ่บ้านท้ายคอง

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไศล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th
๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางวารินทร์ พุทธรณะ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๒๒-๕๒๔-๖๑๕๕

ได้อ่านสัมภาษณ์ ก่พระครูวินัยธรประเสริฐ
อาสโภ เว้นร้อยหลัง
ฉีก
(นางวารินทร์ พุทธรณะ)
ครู สส. 4
2 กพ. 63

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๕ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิติศาสตร์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวรักดา บุญมา ครูโรงเรียนบ้านขุนช้างนาญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิติ ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติศาสตร์ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อหาวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๖๒-๕๖๔-๓๓๕๐๔

รักดา บุญมา
ร.ร บ้านขุนช้างนาญ

ภาคผนวก ค.

รายนามผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มเฉพาะ
และหนังสือเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus-Group Discussion)
 คุชกุฎินิพนธ์เรื่อง
 "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี"
 ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๕.๐๐ น.
 ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ โชน บิรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(วังน้อย)
 เสนอโดย พระครูวินัยธร ประเสริฐ ภาสโก
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑.	พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา	
๒.	พระครูวินัยธรเอก ชินวิไล, ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	
๓.	พระครูพิศาลวิทยาการ, ดร.	เจ้าคณะตำบลนาเกลือ เมืองพัทยา	
๔.	พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์, ดร.	เจ้าคณะตำบลหัวอนน อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี	
๕.	พระครูเวฬุวันพัฒนาวร, ดร.	เจ้าอาวาสวัดโสมนรินทร์	
๖.	ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์	
๗.	อาจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณิต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	
๘.	อาจารย์ ดร.นพดล ดีโหลงค์	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	
๙.	อาจารย์ ดร.สุภาภรณ์ โสภา	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๑๐.	อาจารย์ ดร.สุชัชชา นุ่นทอง	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๑๑.	ดร.ดวงใจ ปินตามูล	นักวิชาการอิสระ	

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๕๕๖๔ - ๕๐๐๐ (ภายใน ๕๒๐๐)

ที่ ศอ ๖๓๐๕๒/๓๓

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ณัฏการ พระอุดมสิทธินายก,ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัตประจักษ์วิมล ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๔ มีมติหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อ.น.ท.วิวัฒน์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

โทรศัพท์ ๐๖๖-๕๖๔-๕๐๕๔

ที่ ศษ ๖๓๐๕๒/๕๒๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร: 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus-Group Discussion)
ณместการ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร, ดร. เจ้าอาวาสวัดโมลีมณินทร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๓ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ ภัทฺธประจําตัวบิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการ
เศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๕๖๖ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โถงบี
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

จึงมีสํการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ยินดีใจขอคํานงนาคณ

ขอเน้สการด้วยความเคารพอย่างสูง

(Signature of Dr. Suttapong Suddhapanom)
ดร.สุรพล สุยะพรหม
๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

(Signature of Assoc. Prof. Dr. Suttapong Suddhapanom)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๓๕-๕๒๔-๖๓๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ โทร. โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๕๐๐๐ (ภายใน ๕๐๐๐)

ที่ ศธ ๖๖๐๕๒/๕๓

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูวินัยธรเอก ชินวิไล, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัทสประจาตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษามีเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๖๖-๕๖๔-๐๕๕๔๔

นิตินันท์ กิ่งกมล (Focus Group Discussion)

พระครูวินัยธรเอก ชินวิไล, ดร.

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ที่ ศอ ๖๓๐๔๒/๑๑๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : ggs.mcu.ac.th
E-mail : gpg@mcu.ac.th

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูพิศาลจริยากร, คร. เจ้าคณะตำบลนาเกลือ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ วัชรประจักษ์วัฒน์ นิสิต ๕๘๐๔๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงมีผลการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ : ๐๒๖-๕๖๔-๖๖๕๙

อ.สุรพล สุขะพรหม
อ.ประจักษ์วัฒน์ นิสิต
อ.วิภาดา วิภาดา
วิภาดา วิภาดา

ที่ ศธ ๖๓๐๕๒/๑๒๒๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง 8-504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูวิจิตรกิจจาภิวัฒน์, ดร. เจ้าคณะตำบลหัวถนน
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ วรโสภะเจ้าตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกันเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการ
เศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันที่หกสิบสี่ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

จึงฉะฉานมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ต่อ ๐๒๒-๕๒๐๔-๐๓๕๔

(๒๖ ก.พ. ๒๕๖๓)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๕๕๖๙ - ๕๐๐๐ (ภายใน ๕๒๐๐)

ที่ ศธ ๒๕๐๕/๒๓

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดิมนักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัทลประจักษ์วินิต ๕๔๐๕๕๐๕๐๐๕
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น.
เป็นต้นไป ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาล
งกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวพล สุอรรถหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ขอเชิญ
ณ ห้องประชุม ๕๐๕

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๒-๕๖๙-๕๐๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๔๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๐๓๐๕๒/๓๓

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรามณีศ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รัชกาลที่ ๑๐๕๐๕๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิสาหกิจของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิสาหกิจของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทววิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

สมิตต์ วัชรินทร์ภักดิ์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์ ๐๖๒-๕๒๔-๔๓๕๖

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา) ปรามณีศ

๒๓ ก.พ. ๖๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๙ - ๕๐๐๐ (ภายใน ๕๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๑

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.สุภภรณ์ โสภาก อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ

เนื่องด้วย พระศุภวินัยธรรประเสริฐ ฉายา อาสโภ ภทฺสโร เจ้าคณะจังหวัด ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเวียงจันทน์ โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระศุภวินัยธรรประเสริฐ อาสโภ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖๒-๕๒๙-๕๐๑๕๐๑

ศุภพร คุปต์
๒๑ ก.พ. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๓๑

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.นพดล ตีไทยสงค์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.นพดล ตีไทยสงค์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(ดร.นพดล ตีไทยสงค์)

ผู้ประสานงาน: พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ
โทรศัพท์: ๐๖๒-๕๒๔-๘๒๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๙ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศษ ๒๑๐๕.๒/๓๑

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.สุชญา นันทอง อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ ฉายา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี” ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวพล สุวพรรณ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อินทิรา รุ่งเรือง

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

โทรศัพท์ต่อ ๐๒๒-๕๖๙-๓๓๕๕

ที่ ศธ ๖๖๐๕๖/๖๒๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gsu.mcu.ac.th
E-mail : gsu@mcu.ac.th

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน **ดร.ดวงใจ ปิ่นคำมูล นักวิชาการอิสระ**
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๓ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูวินัยธรประเสริฐ อชา อาสโภ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัด
ชลบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี" ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๗.๐๐ น.
เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาล
งกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทวาทวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระครูวินัยธรประเสริฐ อชาโภ
โทรศัพท์ ๐๓๖-๕๖๔-๖๖๕๕

อิมฉัตร
22/02/61

ภาคผนวก ง.

รูปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รูปสัมภาษณ์พระครูพิพิธกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอบางละมุง

รูปสัมภาษณ์พระครูพิศาลชลโปมคุณ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี

รูปสัมภาษณ์พระครูพิมลกิจจานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอบ้านบึง

รูปสัมภาษณ์พระมหาบุญณภัทร์ ธิรปุณฺโญ,ดร. รองเจ้าคณะอำเภอพนสนิมคม รูปที่ ๒

รูปสัมภาษณ์พระครูประทีปวรรัตน์ เจ้าคณะตำบลไร่หลักทอง

รูปสัมภาษณ์พระครูไพฑูรธรรมคุณ เจ้าคณะตำบลคลองพลู

รูปสัมภาษณ์พระครูเกษมกิตติโสภณ เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบรรพต

รูปสัมภาษณ์พระครูธรรมจริยานุกูล เจ้าอาวาสวัดหนองซ้อ

รูปสัมภาษณ์พระปลัดศรีชล ชินธมฺโม เจ้าอาวาสวัดหนองงูเหลือม

รูปสัมภาษณ์พระนิพนธ์ นิภาธโร หัวหน้าที่พักสงฆ์บ้านขุนชำนาญ

รูปสัมภาษณ์นางสงบ คชรัตน์ ประธานชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ ต.บางเสร่

รูปสัมภาษณ์ นางสมจิต ทรงโฉม ประธานศูนย์บริการฯ ต.หนองใหญ่

รูปสัมภาษณ์นายมารุต พิพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านท้ายดอน

รูปสัมภาษณ์นายคงฤทธิ บุญทา ผู้ใหญ่บ้านหนองงูเหลือม

รูปสัมภาษณ์นางลักขณา ปั่นมา ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบางเสร์

รูปสัมภาษณ์อาจารย์วารินทร์ พุกวรรณะ อาจารย์โรงเรียนชุมชนวัดหนองซ้อ

รูปสัมภาษณ์ อาจารย์ปริยญา ลิงห์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนวิมลกิจจานุวัตร

รูปสัมภาษณ์ อาจารย์รักดา บุญมา อาจารย์โรงเรียนบ้านขุนชำนาญ

ภาคผนวก จ.

รูปสนทนากลุ่มเฉพาะ

(Focus Group Discussions)

รูปสนทนากลุ่มเฉพาะ(Focus Group Discussions)

ภาคผนวก ช.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธ และเพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม การตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่มีผลกระทบต่อท่าน กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อตามความเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....พระรช/อายุ.....

วุฒิทางการศึกษานักธรรม.....วุฒิทางการศึกษาเปรียญธรรม.....

วุฒิทางการศึกษาสามัญ.....

ตำแหน่งทางการปกครอง.....

ผู้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของท่านเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

๒. สาเหตุที่การจัดการเศรษฐกิจในเขตชุมชนของท่านเป็นเช่นนั้น มีสาเหตุมาจากอะไร

.....
.....
.....
.....

๓. สภาพการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีวิธีจัดการอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี

๔. ท่านมีกระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชน อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๕. เพราะเหตุใดท่านจึงใช้กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของท่าน อย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

๖. และท่านได้กระบวนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนนั้นมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธธรรม

๗. แนวทางการจัดการที่นิยมกันที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การกำกับดูแล ท่านมีการวางแผนการจัดการเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร เพราะเหตุใดจึงวางแผนเช่นนั้น

.....

.....

.....

.....

๘. ท่านจัดองค์กรการจัดการเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร เพราะเหตุใดจึงจัดอย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

๙. ท่านบริหารงานสมาชิกอย่างไร เพราะเหตุใดจึงบริหารอย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

๑๐. ท่านมีการอำนวยความสะดวกในการจัดการอย่างไร เพราะเหตุใดจึงอำนวยความสะดวกอย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

๑๑. ท่านมีการกำกับดูแลการจัดการอย่างไร เพราะเหตุใดจึงกำกับดูแลอย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

๑๒. ท่านนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ (ความขยัน การรักษา คบคนดี ความพอประมาณ) มาใช้ในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนหรือไม่ เพราะเหตุใด จึงนำมาใช้ และท่านใช้หลักธรรมนี้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๑๓. ถ้าจะให้การจัดการเศรษฐกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้าโดยถ้วนทั่ว ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไร

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระครูวินัยธรประเสริฐ อาสโภ (รักษ่วงคณา)
- เกิด** : วันอาทิตย์ที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑
- สถานที่เกิด** : บ้านเลขที่ ๕/๑ หมู่ ๔ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
- การศึกษา** : มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี
- : นักรธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดชลบุรี
- : ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์(ป.บส.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง)
- : พุทธศาสตร์บัณฑิตสาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง)
- : พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง)
- อุปสมบท** : วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ วัดบางเสร่คงคาราม ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
- สังกัด** : วัดบางเสร่คงคาราม ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
- หน้าที่** : ผู้ช่วยเจ้าอาวาส , เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสัตหีบ , คณะกรรมการสภาสงฆ์จังหวัดชลบุรี , คณะกรรมการสงฆ์จังหวัดชลบุรี(กสช.)
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดบางเสร่คงคาราม ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
- ผลงานทางวิชาการ**
- : บทความเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี”, วารสารพุทธจักร, เดือนเมษายน ปี พ.ศ. ๒๕๖๐.
- : บทความเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามแนววิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี”, วารสารพุทธจักร, เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. ๒๕๖๐.
- : บทความเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการตามหลักสาราณียธรรม ๖”, วารสารพุทธจักร, เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. ๒๕๖๐